

การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น
ยุคหลังสงครามเย็น

นางสาวผณิตา ไชยศรี

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-1698-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE EXPANDING ROLE OF JAPAN'S SELF-DEFENSE FORCES
IN THE POST-COLD WAR ERA

Miss Panita Chaisorn

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-53-1698-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นยุคหลังสงครามเย็น
โดย นางสาวผณิตา ไชยสร
สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)

สถาบันวิทยบริการ
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ ชูมาก)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางสาวผณิตา ไชยสร: การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นในยุคหลังสงครามเย็น. (THE EXPANDING ROLE OF JAPAN'S SELF-DEFENSE FORCES IN THE POST-COLD WAR ERA) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู. 250 หน้า. ISBN 974-53-1698-9.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นในยุคหลังสงครามเย็น จนถึงปัจจุบัน (ค.ศ.2004) ใน 2 มิติ คือ มิติทางกฎหมาย และมิติทางการปฏิบัติการจริง โดยศึกษาถึงปัจจัยภายในประเทศญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้อง และเชื่อมโยงกับสถานการณ์ภายนอกประเทศที่ส่งผลกระทบต่อ การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง เพื่อพิสูจน์ให้เห็นถึงความต้องการของญี่ปุ่นในการที่จะขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) ของเดวิด อีสตัน (David Easton) เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้กองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นสามารถขยายบทบาทได้ในช่วงเวลาดังกล่าว

การศึกษาพบว่า การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นหลังสงครามเย็น มีแรงผลักดันจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน ได้แก่ นักการเมืองสายเหยี่ยว ข้าราชการ กลุ่มธุรกิจ และมติมหาชน ส่วนปัจจัยภายนอก คือ แรงกดดันและพฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาที่ส่งผลต่อความมั่นใจในความมั่นคงของญี่ปุ่น ภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือ การเป็นมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ขึ้นของจีน และการก่อการร้ายที่ขยายตัว โดยปัจจัยภายนอกนั้นเป็นปัจจัยเสริมที่ส่งผลกระทบต่อ การรับรู้ของตัวแสดงภายในญี่ปุ่นให้มีความต้องการที่จะขยายบทบาทด้านความมั่นคงมากยิ่งขึ้น

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ปีการศึกษา 2547

4581143024 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEY WORD: JAPAN / SECURITY / SELF-DEFENSE FORCES / ROLE / POST-COLD WAR

PANITA CHAISORN : THE EXPANDING ROLE OF JAPAN'S SELF-DEFENSE FORCES
IN THE POST-COLD WAR ERA. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. CHAIWAT
KHAMCHOO, 250 pp. ISBN 974-53-1698-9.

The aim of this thesis is to analyze the internal and external factors that have led to the expanding role of Japan's Self-Defense Forces (SDF) in the post-cold war era by examining laws and the SDF's actual performances.

The thesis employed David Easton's system analysis approach to explain the interplay between the internal and external variables that have been responsible for a greater role of Japan's SDF. The central findings of the thesis is that the internal factors which included the influence of "hawkish" or hard-liner politicians and bureaucracies, business elites and Japanese public and external factors which included the United State behaviors affecting Japan's confidence in her security, North Korea's perceived threat, the rise of China and the expansion of terrorism are the complementary factors that have affected Japanese policy makers' decision to authorize a more active role of Self-Defense Forces for the maintenance of peace and stability.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department International Relations
Field of study International Relations
Academic year 2004.....

Student's signature
Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความเมตตา กรุณา และความช่วยเหลือของรองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งสละเวลาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น และแหล่งข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและความเอื้ออาทรของท่านอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ด้วยความเคารพอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้ช่วยชี้แนะ ดิชม ตรวจสอบ วิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. สมพงศ์ ชูมาก กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งเป็นที่ปรึกษา และให้กำลังใจในการผลักดันให้กับผู้วิจัยที่จะพยายามก้าวไปข้างหน้า และมุ่งมั่นในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จนสำเร็จผล

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ (รองศาสตราจารย์เขียน – รองศาสตราจารย์ ดร. เสริมศรี ไชยสร) ที่ให้กำเนิด เลี้ยงดู อบรม พ่ร้างสอน และให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต ตลอดจนให้กำลังใจและทุนทรัพย์แก่ผู้วิจัยมาตั้งแต่ต้น ผู้วิจัยสำนึกในบุญคุณอันใหญ่หลวงนี้ และคงไม่สามารถหาสิ่งใดมาตอบแทนได้ ผู้วิจัยจึงขอมอบความดีทั้งหลายให้แก่ท่าน ให้ท่านได้ชื่นชมในความสำเร็จนี้ ขอขอบคุณนายภาสัญญา ไชยสร น้องชายผู้คอยให้กำลังใจและรับฟังตลอดมา

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณคุณทนายแก้ว ทิพากร ผู้เชี่ยวชาญฉุ่ปุ่นแห่งสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้คำแนะนำ ปรึกษา และรับฟังด้วยความเต็มใจตลอดมา ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์ และรองศาสตราจารย์ ประทุมพร วัชรเสถียร สำหรับกำลังใจ คำแนะนำ และความช่วยเหลือที่กรุณาให้

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ที่แวะเวียนมาไถ่ถาม ให้กำลังใจ และกระตุ้นให้ผู้วิจัยเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 สำนวนวรรณกรรม.....	17
1.3 กรอบความคิด.....	24
1.4 สมมติฐาน.....	26
1.5 ขอบเขตการศึกษา.....	27
1.6 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	27
1.7 วิธีการศึกษา.....	27
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	27
1.9 การนำเสนอ.....	28
2. การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นยุคหลังสงครามเย็น.....	29
2.1 กองกำลังป้องกันตัวเอง และข้อจำกัดในการแสดงบทบาท ในช่วงสงครามเย็น	29
2.2 กรอบความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่น-สหรัฐอเมริกา และกฎหมายภายในประเทศยุคสงครามเย็น.....	31
2.3 สรุปข้อจำกัดและแนวโน้มนโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นยุคสงครามเย็น.....	35
2.4 กรอบความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่น-สหรัฐอเมริกา ยุคหลังสงครามเย็น	36
2.5 กรอบกฎหมายภายในประเทศยุคหลังสงครามเย็น	41
2.6 หลักการของปฏิบัติการรักษาสันติภาพและการบรรเทาทุกข์เพื่อมนุษยธรรม.....	49
2.7 การปฏิบัติการภายใต้กรอบการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ.....	50
2.8 สรุปภาพรวมการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองยุคหลังสงครามเย็น.....	57

	หน้า
3. ตัวแสดงและสถานการณ์ภายในประเทศที่มีอิทธิพลต่อการขยายบทบาทของกองกำลัง ป้องกันตนเองของญี่ปุ่น.....	58
3.1 องค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายความมั่นคง.....	58
3.2 กระบวนการการตัดสินใจส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมปฏิบัติการรักษา สันติภาพสหประชาชาติ.....	67
3.3 แนวคิดของตัวแสดงที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคง.....	68
3.4 แนวคิดเรื่องรัฐปกติ.....	84
3.5 แนวคิดเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ.....	88
3.6 การเรียกร้องที่นั่งถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ.....	95
3.7 สรุป.....	98
4. อิทธิพลของปัจจัยภายนอก.....	100
4.1 แรงกดดันและพฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาที่ส่งผลต่อความมั่นใจในความมั่นคง ของญี่ปุ่น.....	101
4.2 ภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือ.....	106
4.3 พฤติกรรมทางการทหารของจีน.....	110
4.4 การก่อการร้ายที่ขยายตัว.....	119
4.5 สรุป.....	120
5. บทวิเคราะห์และสรุป.....	121
5.1 วิเคราะห์.....	121
5.2 สรุป.....	124
รายการอ้างอิง.....	126
บรรณานุกรม.....	139
ภาคผนวก.....	149
ภาคผนวก ก Security Treaty between the United States and Japan 1951.....	150
ภาคผนวก ข Treaty of Mutual Cooperation and Security between Japan and the United States of America 1960.....	153
ภาคผนวก ค Guidelines for Japan-U.S. Defense Cooperation 1978.....	156
ภาคผนวก ง Japan – U.S. Joint Declaration on Security: Alliance for the 21 st Century...	162

ภาคผนวก จ	Completion of the Review of the Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation 1997.....	167
ภาคผนวก ฉ	Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation 1999.....	182
ภาคผนวก ช	National Defense Program Outline in and after FY 1996.....	188
ภาคผนวก ซ	Anti-Terrorism Special Measure Bill 2001.....	200
ภาคผนวก ฌ	The Outline of the Basic Plan regarding Response Measures based on the Law Concerning the Special Measures on Humanitarian and Reconstruction Assistance in Iraq.....	205
ภาคผนวก ฉู	National Defense Program Guideline for FY 2005 and After.....	209
ภาคผนวก ฎ	โครงสร้างของทบวงความมั่นคง.....	219
ภาคผนวก ฏ	Significant Terrorist Incidents, 1990 - 2003: A Brief Chronology.....	220
ภาคผนวก ฐ	เส้นทางการขนส่งน้ำมันของญี่ปุ่น.....	248
ภาคผนวก ท	การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ค.ศ. 1980 – 2002)..	249
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....		250

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1 ประชามติเรื่องบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง.....	80
ตารางที่ 2 การสำรวจประชามติเรื่องการส่งทหารไปปฏิบัติการรักษาความสงบสหประชาชาติ....	81
ตารางที่ 3 ประชามติในญี่ปุ่นต่อการส่งทหารไปร่วมปฏิบัติการรักษาความสงบสหประชาชาติ.....	82

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา

1.1.1 ความสำคัญของกำลังทหารต่อความเป็นรัฐมหาอำนาจ

ในการทำความเข้าใจถึงความสำคัญของกำลังทหารและความเป็นมหาอำนาจของรัฐ มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาและทำความเข้าใจถึงแนวคิดเรื่องอำนาจซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงระดับของรัฐต่างๆ ในปัจจุบัน

นักวิชาการหลายท่านได้นิยามคำว่า “อำนาจ” ไว้หลายแนวทางด้วยกัน ยกตัวอย่างเช่น Nye กล่าวไว้ว่า “อำนาจ คือความสามารถของตัวแสดงหนึ่งที่ทำให้ตัวแสดงนั้นบรรลุเป้าประสงค์ที่ต้องการได้ อำนาจเปรียบเสมือนรักง่ายที่จะประสบ แต่ยากที่จะนิยาม หรือวัดค่า”¹

โดยสรุปแล้ว ใจความสำคัญของอำนาจ คือ ความสามารถในการกระทำเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายที่ตนประสงค์ และสามารถควบคุมพฤติกรรมของตัวแสดงอื่นให้เป็นไปตามที่ตนประสงค์ได้

การจัดระดับของอำนาจนั้นย่อมต้องพิจารณาถึงแหล่งแห่งอำนาจ (power resources) ที่แต่ละตัวแสดงครอบครอง ไม่ว่าจะเป็นศักยภาพทางการทหาร ศักยภาพทางเศรษฐกิจ ประชากร พื้นที่ดินแดน ทรัพยากรธรรมชาติ การครอบครองเทคโนโลยี หรือแม้กระทั่งวัฒนธรรม นักวิชาการหลายท่านได้แบ่งแหล่งแห่งอำนาจเหล่านี้ออกเป็น 2 ประเภท คือ อำนาจที่เข้มงวด (hard power) และอำนาจที่ยืดหยุ่น (soft power) โดยอำนาจลักษณะแรก หมายถึง ศักยภาพที่ตัวแสดงหนึ่งสามารถ “บังคับ” ให้อีกตัวแสดงหนึ่งกระทำตามที่ตนประสงค์ได้ ดังนั้นแหล่งแห่งอำนาจของอำนาจที่เข้มงวดนี้ ย่อมรวมถึงศักยภาพหรือบทบาททางการทหาร ในขณะที่อำนาจลักษณะที่สอง หมายถึง ศักยภาพที่ตัวแสดงหนึ่งสามารถ “โน้มน้าว” หรือ “ชักจูง” ให้อีกตัวแสดงหนึ่งกระทำตามที่ตนประสงค์ได้² อำนาจทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยี มักจะถูกจัดให้เป็นแหล่งแห่งอำนาจของอำนาจยืดหยุ่นนี้ เว้นแต่นักวิชาการเช่น Joseph Nye ที่จัดอำนาจทางเศรษฐกิจให้เป็นอำนาจที่เข้มงวด³ อย่างไรก็ตาม อำนาจทางการทหาร นั้นเป็นแหล่งอำนาจที่สำคัญและให้ศักยภาพในการบังคับการแก่รัฐอย่างยาวนานใหญ่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

¹ Joseph Nye, Understanding International Conflicts: An Introduction to Theory and History (3rd) (New York: Longman, 2000), p. 55.

² Graham Evans and Jeffrey Newham, The Penguin Dictionary of International Relations (London: Penguin Books, 1998), pp. 446-448.

³ Joseph Nye, The Paradox of American Power: Why the World's Only Superpower Can't Go It Alone (New York: Oxford University Press, 2002), pp. 9-12.

สิทธิและอำนาจของรัฐโดยทั่วไป (normal state) ไม่ว่าจะเป็นรัฐมหาอำนาจ รัฐกำลังพัฒนา หรือแม้แต่รัฐที่ด้อยพัฒนา นอกจากสิทธิและเสรีภาพในการปกครองตนเอง หรือสิทธิในการดำเนินการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สิทธิที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เกือบทุกรัฐปกติมี คือสิทธิในการป้องกัน และปกป้องบูรณภาพทางดินแดนด้วยกองกำลังหรือกองทัพของตนเอง ซึ่งหมายถึง สิทธิหรือบทบาทด้านความมั่นคงที่รัฐหนึ่งพึงมี รัฐส่วนใหญ่นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันล้วนแต่คงอำนาจทางการเมือง และการทหาร ไว้ด้วยกันทั้งสิ้น แม้ว่าระดับของอำนาจจะมีไม่เท่าเทียมกัน แต่ประเด็นเรื่องความมั่นคงทางทหารเป็นประเด็นหลักที่แต่ละรัฐให้ความสำคัญ เนื่องด้วยประเด็นดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญของอำนาจอธิปไตยและความอยู่รอดของรัฐ

ดังที่ได้กล่าวข้างต้น แม้แต่รัฐกำลังพัฒนา หรือรัฐด้อยพัฒนา ต่างมีกองกำลัง หรืออำนาจในการป้องกันประเทศ และอำนาจด้านความมั่นคงเป็นของตนเอง หากจะกล่าวถึงประเทศมหาอำนาจแล้ว ประเด็นด้านความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นสมรรถนะทางทหาร (military capability) กำลังอาวุธ (armament) สิทธิในการกำหนดใจตนเองทางด้านความมั่นคง (self-determination) หรือศักยภาพในการป้องกันและตอบโต้ภัยคุกคามที่มีต่อประเทศตน นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง

ในปัจจุบัน อำนาจทางเศรษฐกิจนั้นดูเหมือนจะมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในฐานะเครื่องมือของรัฐเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตน แม้ว่าจะมีการต่อต้านการใช้กำลังโดยตรงระหว่างรัฐ แต่พลังอำนาจทางการทหารยังคงมีบทบาทสำคัญ และสามารถใช้ในการต่อรองได้⁴

สำหรับประเทศมหาอำนาจแล้ว โดยปกติ อำนาจทางการทหารนั้นถือได้เป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมหาอำนาจของรัฐ ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศถูกกำหนด หรือเป็นผลสะท้อนจากพฤติกรรมของมหาอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาททางด้านความมั่นคงที่มหาอำนาจแสดงในบริบทหรือเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เมื่อพิจารณาถึงแหล่งแห่งอำนาจของรัฐมหาอำนาจแล้ว จะเห็นได้ว่า มหาอำนาจในแต่ละยุคแต่ละสมัยล้วนเป็นรัฐที่ครอบครองกองกำลังทางทหารอันยิ่งใหญ่ และมีศักยภาพในการใช้เครื่องมือทางทหารเหล่านั้นในการจัดระเบียบโลกด้วยกันทั้งสิ้น⁵ ปรัชญาการณีนี่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของระบบโลก อย่างเช่น สงครามโลก หรือสงครามย่อยครั้งต่างๆ ล้วนแต่เกิดขึ้นเพราะประเด็นความขัดแย้งเรื่องความมั่นคง กอปรกับศักยภาพทางการทหารที่มหาอำนาจครอบครองอยู่ ไม่เพียงแต่สงครามตามแบบ (conventional warfare) เท่านั้น การเกิดขึ้นของสงครามเย็นก็พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าประเด็นเรื่องอาวุธ โดยเฉพาะอาวุธนิวเคลียร์นั้น กลายเป็นเครื่องมือที่มหาอำนาจใช้กันอำนาจ และเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นเวลาอันยาวนาน (ค.ศ.1945 – ค.ศ.1991)

⁴ Nye, *Understanding International Conflicts*, pp. 56-57.

⁵ Nye, *The Paradox of American Power*, p. 13.

ด้วยภารกิจหรือบทบาทที่มหาอำนาจมีต่อประชาคมโลก ไม่ว่าจะเป็นการระงับข้อพิพาท การรักษาสันติภาพและความมั่นคง การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อการรักษาความมั่นคงของประชาคมโลก หรือแม้แต่การก่อความขัดแย้ง บทบาทเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่าบทบาทด้านความมั่นคงนั้นมีความสำคัญต่อประเทศมหาอำนาจอย่างมาก

โดยสรุปแล้ว อำนาจทางการทหารกับความเป็นมหาอำนาจ หรือความเป็นรัฐปึกติ ซึ่งหมายถึงรัฐที่มีศักยภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และด้านความมั่นคง โดยเฉพาะบทบาททางการทหาร เพื่อที่จะแสวงหาและรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตนด้วยตนเองได้ นั้นเป็นสิ่งคู่กัน แต่ในปัจจุบัน ยังคงมีมหาอำนาจเพียงประเทศเดียวที่มีข้อจำกัดอย่างมากในการมีบทบาททางการเมือง และทางด้านความมั่นคง ประเทศดังกล่าวนี้ คือประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับ 2 ของโลกในปัจจุบัน

1.1.2 ลักษณะของนโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่น

เนื่องด้วยกองกำลังป้องกันตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่น ดังนั้นก่อนที่จะพิจารณาถึงพัฒนาการของการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง (Self Defense Forces, SDF) การทำความเข้าใจถึงภาพรวมของนโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังจะอธิบายต่อไปนี้

ประเด็นด้านความมั่นคงของประเทศญี่ปุ่นนั้นถือว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ นับตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นเคยเป็นมหาอำนาจทางการทหาร และเป็นเจ้าอาณานิคมที่ยิ่งใหญ่ประเทศหนึ่งของโลกในเวลานั้น กลับถูกพลิกผันมาเป็นผู้แพ้สงคราม และถูกจำกัดบทบาททางการทหารอย่างสิ้นเชิงในช่วงต้น เมื่อครั้งที่ถูกสหรัฐอเมริกายึดครองเป็นเวลาประมาณ 7 ปี (ค.ศ.1945-1952) และด้วยความต้องการของสหรัฐอเมริกาที่จะขัดขวางไม่ให้ลัทธิทหารนิยม (militarism) ของญี่ปุ่นกลับมายิ่งใหญ่เช่นในอดีต นายพลแมคอาเธอร์สั่งให้ผู้ได้บังคับบัญชาของตนร่างรัฐธรรมนูญสันติภาพให้แก่ญี่ปุ่น โดยกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับบทบาทด้านความมั่นคงที่สำคัญไว้ในหมวดที่ 2 มาตรา 9 ว่า

“โดยที่ปรารถนาอย่างจริงใจต่อสันติภาพระหว่างประเทศ อันมีพื้นฐานมาจากความยุติธรรม และกฎระเบียบ ชาวญี่ปุ่นสละสิทธิการทำสงคราม ในฐานะที่เป็นสิทธิอธิปไตยแห่งชาติ และการคุกคาม หรือการใช้กำลังเป็นเครื่องมือในการจัดการกับข้อพิพาทระหว่างประเทศ

เพื่อบรรลุเป้าหมายในวรรคข้างต้น จะไม่มีการมีไว้ซึ่งกองกำลังทางบก ทางทะเล และทางอากาศ หรือศักยภาพทางสงครามใดๆ สิทธิของรัฐในภาวะสงครามจะไม่ได้รับการยอมรับ”⁶

⁶ อีซาฮิโกะ โอคาซากิ, มหายุทธศาสตร์ สำหรับการป้องกันประเทศของญี่ปุ่น, แปลโดย ไชยวัฒน์ คำชู และ กมล เพ็ญศรีนุกูร (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), หน้า 90-91.

การคุ้มครองความมั่นคงจากสหรัฐอเมริกา ประกอบกับการเรียนรู้ถึงบทเรียนอันโหดร้าย ในช่วงสงคราม ความรังเกียจสงครามของชาวญี่ปุ่น กระแสต่อต้านและหวาดระแวงการกลับมาของลัทธิทหารนิยมของประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ข้อจำกัดทางการทหารตามรัฐธรรมนูญมาตรา 9 นี้ยังคงถูกยกย่องและรักษาไว้ในสังคมญี่ปุ่นจนถึงปัจจุบัน และยังทำให้ญี่ปุ่นสามารถทุ่มเทงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่ภายใต้แนวคิดของนายกรัฐมนตรีโยชิโกะ ซึ่งต่อมากลายเป็นแนวคิดที่ยินยอมให้ญี่ปุ่นมีเพียงอาวุธและกองกำลังขนาดย่อม และหลีกเลี่ยงการเข้าไปพัวพันในปัญหายุทธศาสตร์ระหว่างประเทศ โดยที่ญี่ปุ่นจะพึ่งพาสหรัฐอเมริกาในการป้องกันประเทศ โดยยินยอมให้สหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงในระยะยาวของญี่ปุ่น⁷

นอกจากนี้ ญี่ปุ่นให้คำจำกัดความของคำว่าความมั่นคงทั้งภายในและภายนอกในรูปแบบที่กว้างและครอบคลุม (comprehensive security) ซึ่งหมายถึง การรวมความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการทหารเข้าไว้ด้วยกัน มากกว่าที่จะมุ่งเน้นไปที่ความมั่นคงด้านการทหารเพียงด้านเดียว⁸ นโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นจึงเป็นนโยบายที่ให้ความสำคัญกับบทบาทด้านเศรษฐกิจ และจำกัดบทบาทด้านการเมืองและการทหาร ซึ่งพื้นฐานนโยบายเช่นนี้ทำให้ญี่ปุ่นสามารถก้าวสู่ความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็ว

ด้วยอำนาจที่มีเพียงด้านเดียว คืออำนาจทางเศรษฐกิจ ทำให้ญี่ปุ่นได้รับการกล่าวขานกันว่าเป็นประเทศมหาอำนาจที่ไม่ปกติอย่างเช่นประเทศมหาอำนาจอื่น ทั้งนี้ เนื่องด้วยความที่ญี่ปุ่นแม้จะมีความเจริญก้าวหน้า และการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจมากเพียงใด แต่บทบาททางการเมือง การทหาร และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านความมั่นคงต่อประชาคมโลกยังคงดำเนินอยู่ภายใต้ขอบเขตที่จำกัดอย่างมาก

ภาพรวมของนโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นดังได้กล่าวมาข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของกองกำลังป้องกันตนเองในการที่จะขยายบทบาท ดังนั้น ประเด็นการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการทำการศึกษามาก ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้ศึกษาได้ตั้งประเด็นของการศึกษาเป็น 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ กฎหมายหรือสนธิสัญญาที่เปิดช่องทางให้กองกำลังป้องกันตนเองนั้นสามารถขยายบทบาทได้ และบทบาทที่กองกำลังป้องกันตนเองออกไปปฏิบัติการจริง ซึ่งทั้ง 2 ประเด็นดังกล่าวนี้จะมีการอ้างอิงถึงในหัวข้อที่จะกล่าวต่อไปนี้ และต่อไป

⁷ ไชยวัฒน์ คำชู และ เขียน ชีระวิทย์, “ญี่ปุ่นในสังคมโลก,” ใน ญี่ปุ่นศึกษา. ไชยวัฒน์ คำชู, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 7-12, 7-13.

⁸ Peter J Katzenstein, Cultural Norms & National Security: police and military in postwar Japan (Ithaca, New York: Cornell University Press, c1996), p. 3.

1.1.3 กองกำลังป้องกันตนเองในยุคสงครามเย็น: บทบาทที่จำกัดในเขตแดน ภายใต้โล่คุ้มกันของสหรัฐอเมริกา

เมื่อสงครามเกาหลีปะทุขึ้นในปี ค.ศ.1950 รัฐบาลสหรัฐอเมริกาผู้ยึดครอง ได้จัดตั้งตำรวจกองหนุน (National Police Reserve) เพื่อประกันความมั่นคงและปลอดภัยให้กับญี่ปุ่นเอง และเป็นแนวร่วมแก่กองทัพสหรัฐอเมริกาในการต่อสู้ ซึ่งต่อมาตำรวจกองหนุนนี้ได้พัฒนาเป็นกองกำลังรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (National Safety Force) และกองกำลังป้องกันตนเองในปี ค.ศ.1952 และ ค.ศ.1954 ตามลำดับ⁹

การศึกษาครั้งนี้ จะพิจารณาทั้งตัวบทกฎหมายหรือสนธิสัญญา และบทบาทที่ปฏิบัติจริง ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ต่อจากนี้จะกล่าวถึงกฎหมายและสนธิสัญญาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง เป็นประเด็นแรก ดังนี้

เป็นเวลามากกว่า 47 ปี ที่ญี่ปุ่นรักษาผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองโดยปราศจากการใช้กำลังทางการทหาร¹⁰ การเป็นพันธมิตรอันเหนียวแน่นกับสหรัฐอเมริกาเป็นการประกันความมั่นคงให้กับประเทศญี่ปุ่นเป็นอย่างดี ภายหลังการยึดครอง ทั้งญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาได้ลงนามในสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันครั้งแรกในปี ค.ศ.1952 ซึ่งต่อมาสนธิสัญญานี้มีการปรับปรุงอีกครั้งในปี ค.ศ.1960 (Treaty of Mutual Cooperation and Security with the US 1952, 1960)¹¹ ใจความสำคัญในสนธิสัญญานี้ได้กล่าวไว้ว่า สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นจะยอมรับถึงการมีอยู่ของภัยคุกคามทางทหารร่วมกัน ทั้งสองประเทศเห็นพ้องกันที่จะดำเนินการร่วมกันเพื่อต่อต้านภัยคุกคามดังกล่าว สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นเชื่อว่า เสรีภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการป้องกันและรักษาไว้ และทั้งสองประเทศตกลงที่จะแบ่งแยกหน้าที่กันเพื่อบรรลุการป้องกันและรักษาเสรีภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจโดยสหรัฐอเมริกามีความรับผิดชอบในการป้องกันภูมิภาคตะวันออกไกล ในขณะที่ญี่ปุ่นมีหน้าที่ในการปกป้องอธิปไตยของตนเอง¹²

ปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเอง นอกจากจะจำกัดอยู่เฉพาะในดินแดนญี่ปุ่นแล้ว ยังไม่สามารถปฏิบัติการทางการทหารในเชิงรุก (offensive mission) ได้ ดังจะเห็นได้จากกฎหมายว่าด้วยกอง

⁹ Thomas A. Stanley and R.T.A. Irving, Self-Defense Forces [online]. (August 25, 2000) Available from: <http://www.http://hkuhist2.hku.hk/nakasendo/sdf.htm> [2004, January 18].

¹⁰ Edward J. Lincoln, Japan's New Global Role (Washington, D.C.: The Brookings Institution, c1993), p. 253.

¹¹ Masashi Nishihara, "New Roles for the Japan-U.S. Security Treaty," Japan Review of International Affairs (Spring/Summer 1991): 24-26.

¹² วิเชียร เจนสวัสดิชัย, ญี่ปุ่น-อเมริกาพันธมิตร: แนวคิดหลังยุคสงครามเย็น (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2536), หน้า 20.

กำลังป้องกันตนเองที่ถูกบัญญัติในปี ค.ศ.1954 (Self-Defense Force Law 1954) ที่กล่าวว่า “กองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดิน กองกำลังป้องกันตนเองทางน้ำ และกองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศ มีหน้าที่รักษาสันติภาพ และอิสรภาพของรัฐ รวมทั้งคงไว้ซึ่งความมั่นคงของรัฐ โดยปฏิบัติการบนพื้นดิน, พื้นน้ำ และอากาศ เพื่อต่อต้านความรุนแรงที่มาจากกระสุนปืนทั้งทางตรงและทางอ้อมภายในอาณาเขตรัฐเท่านั้น” ยิ่งไปกว่านั้น ร่างโครงการการป้องกันประเทศ ปี ค.ศ.1976 (National Defense Program Outline 1976) ได้กล่าวไว้ว่า “หากการรุกรานของผู้รุกรานมีกำลังเกินกว่าที่ญี่ปุ่นจะเผชิญหน้าตามลำพัง กองกำลังป้องกันตนเองจะเข้าจัดการกับผู้รุกรานได้ต่อเมื่อสหรัฐอเมริกา เข้ามาช่วยเหลือ”¹³

ต่อมา ในปี ค.ศ.1978 แนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างสหรัฐอเมริกา-ญี่ปุ่น (Guidelines for US-Japan Defense Cooperation 1978) ได้ถูกสร้างขึ้น ซึ่งมีใจความสำคัญว่า ความร่วมมือระหว่างกันจะเป็นไปเพื่อต่อต้านภัยคุกคามความมั่นคงของญี่ปุ่นในภูมิภาคตะวันออกไกล โดยจำกัดความร่วมมือไว้เฉพาะเพื่อต่อต้านการรุกรานด้วยกำลังที่มีต่อญี่ปุ่น และญี่ปุ่นจะให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกาในการรักษาความมั่นคงในตะวันออกไกลเท่านั้น¹⁴

จากเนื้อหาในสนธิสัญญาที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปถึงบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองในยุคสงครามเย็นได้ว่าจำกัดอยู่เฉพาะในอาณาเขตของประเทศญี่ปุ่น ประเด็นเรื่องการส่งกองกำลังออกนอกประเทศ และการใช้กำลัง (use of force) เป็นสิ่งต้องห้าม นโยบายความมั่นคงทางการทหารของญี่ปุ่นยังคงยึดมั่นในหลักทวิภาคีนิยม (bilateralism) นั่นคือการพึ่งพิงการปกป้องจากสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก และจำกัดบทบาทของตนเองภายใต้กฎเกณฑ์แห่งรัฐธรรมนูญสันติภาพที่สหรัฐอเมริการ่างขึ้น

การขยายบทบาททางการทหารในช่วงนี้ล้วนมาจากแรงผลักดันของสหรัฐอเมริกา ในขณะที่ญี่ปุ่นยังคงต้องการจำกัดบทบาททางการทหาร และมุ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่อไป ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยหลักที่ผลักดันให้มีการขยายบทบาททางการทหารนั้นมีเพียงปัจจัยเดียว คือสหรัฐอเมริกา ส่วนปัจจัยเหนี่ยวนำ คือ ประการแรก ความไม่ต้องการของญี่ปุ่นเอง ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากมติมหาชน ลัทธิโยชิคะ การคงไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญมาตรา 9 การนิยามความมั่นคงในความหมายรอบด้าน และการดำเนินนโยบายทางการทหารในเชิงรับ (defensive security policy) ประการที่สอง คือ ความหวาดระแวงจากบรรดาประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของญี่ปุ่นทั้งทางตรง และทางอ้อม

¹³ Japan Defense Agency (Boeicho) [online]. (n.d.) Available from: <http://www.globalsecurity.org/military/world/japan/jda.htm> [2004, January 18].

¹⁴ Federation of American Scientists, Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation 1978 [online]. (n.d.) Available from: <http://www.fas.org/news/japan/sisin1e.htm> [2004, January 18].

1.1.4 การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองยุคหลังสงครามเย็น: ปฏิบัติการนอกประเทศ ภายใต้ข้อจำกัด

แม้ว่าญี่ปุ่นจะมีบทบาทในการกำหนดลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระเบียบโลกในปัจจุบัน แต่เครื่องมือที่ญี่ปุ่นใช้ยังจำกัดอยู่เพียงอิทธิพลและอำนาจทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น การขาดการมีส่วนร่วมในการแบกภาระความรับผิดชอบต่อสันติภาพและความมั่นคงแห่งประชาคมโลก การใช้เงินเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ ที่เรียกว่า checkbook policy นั้นทำให้ญี่ปุ่นถูกวิพากษ์จากประชาคมโลกอย่างรุนแรง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือกรณีสงครามอ่าวเปอร์เซียครั้งแรก (2 สิงหาคม ค.ศ.1990) ไม่เพียงแต่สหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่ไม่พอใจที่ญี่ปุ่นไม่ได้เข้าร่วมในปฏิบัติการทางการทหาร แต่ญี่ปุ่นยังถูกมองว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจขนานแท้ และไม่เป็นที่พอใจของประเทศต่างๆ ในสังคมโลกมากนัก ข้อยืนยันความจริงนี้ เห็นได้อย่างชัดเจนจากคำกล่าวของนายกรัฐมนตรีจุนอิชิโร โคอิซุมิที่ว่า “ภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นในเรื่องการต่างประเทศ กลับไม่ได้รับการประเมินจากนานาชาติเท่าที่ควร พอมีเรื่องอะไรที่มักจะถูกโจมตี เช่น ไม่มีท่าทีในการร่วมมือระหว่างประเทศบ้าง พยายามรักษาผลประโยชน์ของประเทศตนเอง ทั้งๆ ที่ช่วยเหลือถึงขนาดนี้ยังถูกกล่าวหาว่าไม่อุทิศตนให้เป็นประโยชน์ต่อนานาชาติประเทศใดอย่างไร”¹⁵

ในขณะที่ด้านหนึ่งของสังคมโลกยังหวาดระแวงการกลับมาของลัทธิทหารนิยมของญี่ปุ่น แต่เมื่อบริบททางการเมืองระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป ความขัดแย้งที่รุนแรงไม่ว่าจะเป็นการก่อการกำพวดเมื่อ ปี ค.ศ.1978 สงครามอ่าวเปอร์เซีย ครั้งที่ 1 เมื่อ ค.ศ.1990 รวมทั้งการต่อสู้ในวันคาเมอปี ค.ศ.1994 ทำให้นานาชาติหันมาพิจารณาถึงบทบาทด้านความมั่นคงต่อสังคมโลกที่ญี่ปุ่นควรมีมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากผลการประชุมสภาผู้แทนราษฎรของสหรัฐอเมริกาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1990 เกี่ยวกับเรื่องการคงกองกำลังไว้ในประเทศญี่ปุ่น กล่าวคือ สภาผู้แทนราษฎรของสหรัฐอเมริกาโหวต 370 เสียง จาก 423 เสียงว่าจะถอนกำลังออกจากญี่ปุ่น หากญี่ปุ่นไม่เพิ่มการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ (burden-sharing) ทางด้านความมั่นคงเพิ่มขึ้น¹⁶ หรือผลของโพลแสดงประชามติของชาวเกาหลีใต้เกี่ยวกับบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นในปี ค.ศ.1995 ที่แสดงว่า 42% ของชาวเกาหลีสนับสนุนญี่ปุ่นให้มีส่วนร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพ (peace keeping operation) ในทุกภูมิภาคของโลก และเชื่อมั่นว่าภารกิจของญี่ปุ่นด้านความมั่นคงจะไม่ใช่เป็นลักษณะกองทัพจักรพรรดิ (imperial army) ดังเช่นในอดีต¹⁷

¹⁵ จุนอิชิโร โคอิซุมิ, โคอิซุมิ, แปลโดย บัณฑิต ประดิษฐ์นามวงศ์ (กรุงเทพมหานคร: อ. การพิมพ์, 2544), หน้า 40.

¹⁶ Paul Midford, “Japan’s Response to Terror: Dispatching the SDF to the Arabian Sea,” Asian Survey (March / Apr 2003): 329-351.

¹⁷ Ibid: 330.

อย่างไรก็ตาม ในยุคหลังสงครามเย็นนี้ การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และค่อยเป็นค่อยไป หากพิจารณาจากกฎหมายหรือสนธิสัญญาที่เกี่ยวกับบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง และจากบทบาทที่กองกำลังป้องกันตนเองออกไปปฏิบัติภารกิจจริง จะเห็นว่าข้อจำกัดต่างๆ ในช่วงสงครามเย็น ได้ถูกลดทอนเป็นอย่างมาก

ในเดือน สิงหาคม ค.ศ.1990 เมื่ออิรักส่งกองกำลังทางทหารเข้ารุกรานคูเวต และคุกคามขยายตัวกลายเป็นสงครามอ่าวเปอร์เซียครั้งที่ 1 สหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นมีส่วนร่วมในสงครามครั้งนี้ รัฐบาลนายกรัฐมนตรีไคฟูได้จัดตั้งกองกำลังสำหรับการปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ แยกต่างหากจากกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น เพื่อให้การสนับสนุนต่อกองกำลังปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติได้โดยไม่ละเมิดรัฐธรรมนูญ และไม่ต้องถูกตีความในขีดความสามารถและบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองในการปฏิบัติการนอกประเทศ ต่อมาในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1992 รัฐสภาได้ออกกฎหมายว่าด้วยปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ (UN Peacekeeping Cooperation Law) โดยมีเนื้อความสำคัญคือ กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นสามารถออกปฏิบัติการภายนอกประเทศได้ภายใต้กรอบสหประชาชาติ ดังนั้นปฏิบัติการในครั้งนี้ซึ่งได้ลดข้อจำกัดที่สำคัญในเรื่องการส่งกองกำลังออกนอกประเทศในอดีต จึงนับเป็นการเพิ่มบทบาททางการทหารของญี่ปุ่นอีกครั้ง แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้ก็ได้ระบุหลักการในการส่งกองกำลังออกนอกประเทศไว้ 5 ประการ ซึ่งเป็นข้อจำกัดของการปฏิบัติการนอกประเทศของกองกำลัง คือ

1. ต้องมีข้อตกลงหยุดยิงระหว่างคู่กรณี
2. คู่กรณีรวมทั้งประเทศเจ้าภาพยินยอมให้กองกำลังเข้าไปเกี่ยวข้อง
3. การปฏิบัติงานของกองกำลังป้องกันตนเองต้องรักษาความเป็นกลาง
4. รัฐบาลญี่ปุ่นอาจถอนกำลังออกหากไม่เป็นไปตามเงื่อนไขข้างต้น และ
5. สามารถใช้อาวุธเพื่อป้องกันตนเองเท่านั้น¹⁸

ต่อมา ในเดือนเมษายน ปี ค.ศ.1996 สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นได้ร่างคำแถลงร่วม (U.S.-Japan Joint Declaration) ที่เป็นการทบทวนแนวทางความร่วมมือด้านการป้องกันระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่นที่เคยวางไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ.1978 โดยขยายแนวทางความร่วมมือให้ครอบคลุมภัยคุกคาม และขยายบริเวณการให้ความร่วมมือจากตะวันออกไกล เป็นเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งรวมถึงช่องแคบมะละกา หมู่เกาะ

¹⁸ อ่านเพิ่มเติมใน ไชยวัฒน์ คำชู, “การกำหนดนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น: ศึกษากรณีการตัดสินใจส่งเรือกวาดทุ่นระเบิดไปยังอ่าวเปอร์เซีย” *เอเชียปริทัศน์* 12:3 (กันยายน-ธันวาคม 2534): 1-40.; ไชยวัฒน์ คำชู, “แนวโน้มของนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นต่อเอเชียในศตวรรษที่ 21,” ใน *รวมบทความญี่ปุ่นศึกษา*. อุพา คลังสุวรรณ, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, 2541), หน้า 49-81.; พิชิต บุญสุด, “พระราชบัญญัติปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ: การเปลี่ยนแปลงนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นในช่วงทศวรรษที่ 1990,” (สารนิพนธ์ปริญญาโท สาขาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537).

พาราเซล สแปรตลี ช่องแคบไต้หวัน คาบสมุทรเกาหลี เวียดนาม มาเลเซีย และอินโดนีเซีย¹⁹ รวมทั้งยังได้กล่าวถึงสิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกัน และสิทธิในการตอบโต้ไม่เฉพาะเมื่อรัฐถูกโจมตีโดยตรงแต่ให้รวมถึงเมื่อรัฐพันธมิตรถูกโจมตีด้วย²⁰ แต่อย่างไรก็ตาม สิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกันยังคงถูกจำกัดโดยรัฐธรรมนูญ มาตรา 9 คือญี่ปุ่นไม่สามารถร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาได้ในขณะที่มีความขัดแย้งทางการทหาร ถ้าสหรัฐอเมริกาเข้าไปเกี่ยวข้องกับกรณีสู้รบในประเทศที่สาม และญี่ปุ่นช่วยสนับสนุนการรบ นั่นคือการละเมิดรัฐธรรมนูญในเรื่องสิทธิในการรักษาความมั่นคงร่วมกัน (collective security)²¹

นอกจากนี้ พัฒนาการทางการทหารปรากฏให้เห็นจากการออกกฎหมายรองรับการปฏิบัติการด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง เช่น แนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา (Guidelines for Japan-U.S. Defense Cooperation) ที่ออกมาในเดือน พฤษภาคม ค.ศ.1999 ซึ่งประกอบด้วยกฎหมายย่อย เช่น 1. พระราชบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการในการที่จะประกันการรักษาสันติภาพและความมั่นคงของญี่ปุ่นในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบริเวณรอบๆ ญี่ปุ่น (Law Concerning Measures to Ensure the Peace and Security of Japan in Situations in Area Surrounding Japan) ที่เปิดช่องให้ญี่ปุ่นสามารถสนับสนุนกิจกรรมของกองทัพสหรัฐอเมริกาในสถานการณ์รอบญี่ปุ่นที่กระทบต่อความมั่นคงและสันติภาพของญี่ปุ่นเอง โดยตีความ“พื้นที่รอบๆ” ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มากกว่าตามกฎหมายศาสตร์ จึงทำให้มหาสมุทรอินเดีย ทะเลอาหรับ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมอยู่ในกฎหมายนี้ด้วย²² และ 2. ข้อตกลงเรื่องการได้มาและการบริการแก่กันฉบับแก้ไข (Agreement to Amend the Acquisition and Cross-Servicing Agreement) ซึ่งทำให้กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นและทหารสหรัฐอเมริกาส่งอาหาร เชื้อเพลิง อุปกรณ์สื่อสาร และอุปกรณ์ซ่อมแซม ร่วมกันได้ 3 กรณีคือ ระหว่างการซ้อมรบ ภายใต้ปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติและปฏิบัติการเพื่อมนุษยชนอื่นๆ และสถานการณ์ทางการทหารที่เกิดขึ้นใกล้ๆ ญี่ปุ่น เป็นต้น²³

¹⁹ Hangoon Ilbo, April 18, 1996; Nihon Keizai Shimbun, April 12, 1996; Yomiuri Shimbun, April 17, 1996; and Yomiuri Shimbun, April 18, 1996 อ้างถึงใน Tae-Hyo Kim, The Origins and Demise of Japan's Minimalist Security Policy: Changing Environment, Perception, and Strategy [online]. (n.d.) Available from: www.isanet.org/archive/taehyo.htm [2004, January 20].

²⁰ ไชยวัฒน์ คำชู, “ญี่ปุ่น,” ใน เอเชียรายปี 1996. วัชรินทร์ ชงศิริ, พรพิพมล ตรีโชติ และชปา จิตติประทุม, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1996), หน้า 278-298.

²¹ Chosun Ilbo, May 14, 2001 and Chosun Ilbo, May 16, 2001 อ้างถึงใน Tae-Hyo Kim, The Origins and Demise of Japan's Minimalist Security Policy: Changing Environment, Perception, and Strategy [online]. (n.d.)

²² Paul Midford, “Japan's Response to Terror: Dispatching the SDF to the Arabian Sea,” Asian Survey: 340.

²³ Asahi Shimbun [online]. (February 20, 2004) Available from: <http://www.asahi.com> [2004, February 20].

ในส่วนของการปฏิบัติการจริงของกองกำลังป้องกันตนเองนั้น หลังจากปฏิบัติการส่งเรือกวาดทุ่นระเบิดไปยังอ่าวเปอร์เซียแล้ว ต่อมา กองกำลังป้องกันตนเองยังได้ออกไปปฏิบัติการรักษาสันติภาพอีกหลายครั้ง กล่าวคือ ภายใต้กฎหมายความร่วมมือเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศ ญี่ปุ่นได้เข้าร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพที่อองโกลา, กัมพูชา, โมซัมบิก, เอล เซลวาดอร์, โกลาน ไฮท์ และติมอร์ตะวันออก ภายใต้ปฏิบัติการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ กองกำลังป้องกันตนเองได้เข้าปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยชาวเวียดนาม และค้นหาผู้สูญหายในติมอร์ตะวันออก และภายใต้กิจกรรมตรวจสอบการเลือกตั้ง กองกำลังป้องกันตนเองมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา²⁴

บทบาททางทหารที่เพิ่มมากขึ้นในช่วงหลังสงครามเย็น ดังได้กล่าวมาข้างต้นนั้น แม้ว่าจะเป็นการก้าวสู่แนวคิดแบบพหุภาคีนิยม คือการปฏิบัติการภายใต้องค์กระระหว่างประเทศเช่นสหประชาชาติ แม้ว่าภายในญี่ปุ่นจะมีแนวความคิดที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญ แม้ว่าจะขัดข้อจำกัดในการส่งกองกำลังออกนอกประเทศที่มีอยู่ในช่วงสงครามเย็น และแม้ว่าจะมีการขยายขอบเขตความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาจากตะวันออกไกล เป็นเอเชีย-แปซิฟิก แต่กองกำลังป้องกันตนเองยังคงมีข้อจำกัดในการปฏิบัติการปฏิบัติการทางการรบ (combat mission) ยังคงเป็นสิ่งต้องห้าม การใช้กำลัง จำกัดอยู่ที่ระดับการป้องกันตนเองเท่านั้น และประเด็นเรื่องพื้นที่ที่ยังมีการสู้รบกันอยู่ (combat area) นั้นเป็นสิ่งที่ชาวญี่ปุ่นเองให้ความสำคัญในอันดับต้นๆ มาโดยตลอด รวมทั้งการส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกนอกประเทศ ยังคงมีข้อจำกัดอยู่ที่การให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม (humanitarian assistance) และยังคงได้รับการยินยอมจากรัฐที่จะเข้าไปปฏิบัติการดังกล่าวก่อนด้วย

1.1.5 การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองอย่างขนานใหญ่ หลังเหตุการณ์ก่อการร้าย เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2001: การก้าวข้ามข้อจำกัดเรื่องพื้นที่สู้รบ (combat area) และการใช้กำลัง (use of force)

ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงบทบาททางด้านการทหารของญี่ปุ่นเกิดขึ้นอย่างขนานใหญ่อีกครั้ง หลังเหตุการณ์ก่อการร้ายเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ.2001 การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้นอกจากจะขยายไปถึงขั้นเพิ่มขอบเขตในการปฏิบัติการทางทหารในการช่วยสนับสนุนการรบ และการขยายขอบเขตของการใช้กำลังแล้ว ยังได้ลบล้างข้อจำกัดที่ญี่ปุ่นได้คงไว้มาเป็นเวลานาน นั่นคือ ข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ที่ยังมีการต่อสู้กันอยู่ รวมทั้งหลักการที่ว่าด้วยการยินยอมจากรัฐที่กองกำลังรักษาสันติภาพญี่ปุ่นจะถูกส่งเข้าไปปฏิบัติการอีกด้วย

นอกจากปรากฏการณ์ในการออกกฎหมายหลายฉบับเพื่อรองรับการเพิ่มบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วแล้ว บทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองภายหลังเหตุการณ์ก่อ

²⁴ Ministry of Foreign Affairs, Japan Peace-keeping Operation [online]. (n.d.) Available from: <http://www.mofa.go.jp/policy/un/pamh2000/pko.html> [2004, February 20].

การร้ายนี้ ยังเป็นปฏิบัติการที่อยู่นอกรอบการรักษาสันติภาพภายใต้สหประชาชาติ เนื่องด้วยสงครามที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในอัฟกานิสถาน หรือในอิรัก ล้วนเป็นสงครามที่นำโดยสหรัฐอเมริกาทั้งสิ้น

หลังจากเหตุการณ์การก่อการร้ายเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ.2001 ปฏิกริยาของญี่ปุ่นในการเปิดช่องทางให้ญี่ปุ่นสามารถขยายบทบาททางการทหารได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในวันที่ 6 มิถุนายน ค.ศ.2001 รัฐสภาได้ผ่านกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันตนเอง 3 ฉบับ คือ กฎหมายเกี่ยวกับมาตรการเพื่อให้หลักประกันแก่เอกราชและความปลอดภัยในสถานการณ์ที่ถูกโจมตีด้วยอาวุธ (Law Concerning Measures to Ensure National Independence and Security in a Situation of Armed Attack) กฎหมายเพื่อแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับกองกำลังป้องกันตนเอง (Law to Amend the Self-Defense Forces Law) และกฎหมายเพื่อแก้ไขกฎหมายการจัดตั้งสภาความมั่นคง (Law to Amend the Security Council Establishment Law) กฎหมายทั้ง 3 ฉบับผ่านสภาสูงด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น สภาผู้แทนราษฎรเห็นด้วยร้อยละ 80 และสภาสูงร้อยละ 90 ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่สำหรับพรรคฝ่ายค้านที่จะร่วมลงคะแนนยอมรับกฎหมายที่ขยายขอบเขตของกองกำลังป้องกันตนเอง หลังจากการผ่านกฎหมายการป้องกันตนเอง 3 ฉบับดังกล่าวเพียง 1 เดือน ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.2001 กฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูประเทศอิรักได้ผ่านสภาออกมา โดยกองกำลังที่จะส่งไปปฏิบัติการในอิรักจะเป็นกองกำลังที่ใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่น นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเข้าไปให้ความร่วมมือกับกองทหารของสหรัฐอเมริกาในการฟื้นฟูประเทศอิรัก การส่งกองกำลังของญี่ปุ่นเข้าไปในอิรักนั้น เป็นการปฏิบัติตามมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 678 687 และ 1441 ซึ่งสหรัฐอเมริกาและอังกฤษยึดถือในการส่งกองทหารไปบุกอิรัก และมติที่ 1483 ซึ่งยกเลิกการแซงก์ชันทางเศรษฐกิจแก่อิรักในเรื่องเกี่ยวกับการใช้อาวุธ แม้ว่ากองกำลังญี่ปุ่นไม่อาจจัดหาอาวุธให้ประเทศอื่นๆ แต่สามารถขนส่งให้ได้ โดยกฎหมายจะมีผลบังคับใช้เป็นเวลา 4 ปี²⁵

ต่อมาในวันที่ 27 กันยายน ค.ศ.2001 นายกรัฐมนตรีโคอิซุมิได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาในการให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกาในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย²⁶ และต่อจากนั้นเพียงไม่กี่วัน คือในวันที่ 12 ตุลาคม ค.ศ.2001 กฎหมายว่าด้วยมาตรการพิเศษต่อต้านการก่อการร้าย (Anti-Terrorism Special Measure Law) ก็ถูกบัญญัติขึ้นด้วยความรวดเร็ว โดยเนื้อหาในกฎหมายฉบับนี้ได้เพิ่มบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองให้สามารถออกปฏิบัติการนอกประเทศได้กว้างขึ้น สามารถส่งวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น อาหาร, เครื่องมือแพทย์, เชื้อเพลิง, รวมทั้งอาวุธไปในพื้นที่ที่ไม่มีการสู้รบ (non-combat area) สามารถปกป้องคุ้มครองที่ตั้งทางทหารของสหรัฐอเมริกาในญี่ปุ่นในกรณีฉุกเฉิน สามารถยิงเรือของ

²⁵ ทราเยกัว ทิพากร, “กองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น: ท่าทีและบทบาทใหม่,” มติชนรายวัน (5 กันยายน 2546): 6.

²⁶ Asahi Shimbun [online]. (February 20, 2004).

ต่างชาติที่พยายามหนีเมื่อได้รับคำสั่งให้หยุด สามารถใช้อาวุธได้ไม่แต่เพื่อป้องกันตนเอง แต่เพื่อปกป้องผู้ที่อยู่ในการดูแลของตนได้ และมอบอำนาจให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปปฏิบัติการ แล้วจึงค่อยเสนอเรื่องขอความเห็นชอบจากสภาไดเอทภายใน 20 วัน รวมทั้งสามารถทำการสนับสนุนการรบให้แก่กองทัพสหรัฐอเมริกาและนานาชาติได้²⁷ อีกทั้งการปฏิบัติการนอกประเทศอาจจะไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากรัฐนั้นๆ ก่อนอีกด้วย²⁸

กฎหมายฉบับต่อมาถูกบัญญัติขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี ค.ศ.2002 นั่นคือกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติการรักษาสันติภาพ ฉบับปรับปรุงแก้ไขได้ขยายบทบาทของกองกำลังปฏิบัติการรักษาสันติภาพ ซึ่งเป็นพลเรือนเพื่อรักษาสันติภาพให้สามารถติดอาวุธได้ นอกจากนี้ยังมีการขยายความของคำว่า “ความมั่นคงร่วมกัน” (collective security) ให้รวมถึง “การป้องกันร่วมกัน” (collective defense) อีกด้วย²⁹

ในวันที่ 15 มิถุนายน ค.ศ.2003 ได้มีการเสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับภาวะฉุกเฉิน (Emergency bills) ว่าด้วยการส่งกองกำลังออกนอกประเทศในกรณีฉุกเฉิน ซึ่งร่างกฎหมายชุดนี้ประกอบด้วย 1. พระราชบัญญัติที่ไม่เกี่ยวกับมาตรการการจัดการกับการคุกคามทางอาวุธบนเกาะญี่ปุ่น 2. การปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยกองกำลังป้องกันตนเอง (Revision of Self Defense Forces Law) และ 3. กฎหมายว่าด้วยการก่อตั้งสภาความมั่นคงแห่งญี่ปุ่น (Law on the establishment of the Security Council of Japan) กฎหมายทั้ง 3 ฉบับดังกล่าวใช้เวลาเพียง 1 วันในการผ่านร่าง นั่นคือ วันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ.2003³⁰

หลังจากการออกกฎหมายเกี่ยวกับภาวะฉุกเฉิน (Emergency Law) ได้เพียง 1 เดือน ต่อมาในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.2003 สภาไดเอทก็ได้ออกกฎหมายว่าด้วยมาตรการพิเศษในการสนับสนุนการฟื้นฟูมนุษยธรรมในอิรัก (Iraq Humanitarian Reconstruction Support Special Measure Law) หรือที่รู้จักกันในโดยทั่วไปว่า กฎหมายฟื้นฟูอิรัก (Iraq Reconstruction Law) ที่เปิดช่องทางให้นายกรัฐมนตรีสามารถส่งกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดินไปอิรัก เพื่อช่วยกองกำลังสหรัฐอเมริกาได้ การส่งกองกำลังดังกล่าวไปอิรักจะเป็นมิติใหม่แห่งกิจกรรมทางการทหารของญี่ปุ่นนอกกรอบปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ³¹ กฎเกณฑ์บางส่วนในกฎหมายฉบับนี้ เช่น ญี่ปุ่นจะส่งเจ้าหน้าที่หาข้อเท็จจริง (fact-

²⁷ Paul Midford, “Japan’s Response to Terror: Dispatching the SDF to the Arabian Sea,” *Asian Survey*: 342.

²⁸ Axel Berkofsky, “Japan’s Army: From Water Boys to Fighters?” *Asia Times* [online]. (July 25, 2003) Available from: <http://www.asiatime.com/atimes/Japan/EG25DN01.html> [2004, February 20].

²⁹ *Japan Times* [online]. (October 11, 2001) Available from: <http://www.japantimes.com>

³⁰ *Diet Enacts Three National Emergency Bills* [online]. (June 13, 2003) Available from: <http://www.fpcj.jp/e/shiryoy/jb/0333.html> [2004, February 21].

³¹ Yoichiro Sato, “Japan Makes Hesitant Move toward Iraq,” *Asia Times* [online]. (August 2, 2003) Available from: <http://www.asiatime.com/atimes/Japan/EH02Dh01.html> [2004, February 21].

finder) และเจ้าหน้าที่บางส่วนไปก่อนที่จะส่งคณะปฏิบัติการเต็มรูปแบบ (full mission)³² การปฏิบัติการยังอาจไม่ต้องรอการยินยอมจากอิรัก และกองกำลังป้องกันตนเองสามารถใช้อาวุธเมื่อชีวิตถูกคุกคามได้³³ นอกจากนี้ยังมีการตีความคำว่าพื้นที่ที่ไม่มีอาวุธว่าเป็นสถานที่ที่ไม่มีการใช้กำลังทางทหารที่เป็นระบบ หรือที่มีการวางแผนไว้แล้ว ดังนั้นภัยจากการก่อการร้ายซึ่งมีการใช้กำลังทางทหารอย่างไม่เป็นระบบจึงไม่อยู่ในขอบข่ายนี้ ยิ่งไปกว่านั้น ตามกฎหมายฉบับนี้ อาวุธจะถูกทำลาย และบรรทุกได้ทางเรือ หรือเครื่องบินเพื่อเป็นการส่งกำลังบำรุงช่วยสหรัฐอเมริกา และทหารของประเทศอื่นๆ ที่เข้าร่วม³⁴ ซึ่งนับเป็นการขยายบทบาททางด้านการทหารให้เกินขอบเขตของการป้องกันตนเอง และการช่วยเหลือทางมนุษยธรรมเป็นการสนับสนุนทางด้านกำลังบำรุง (logistic support)

ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2004 รัฐบาลญี่ปุ่นวางแผนที่จะตกลงกับสหรัฐอเมริกาเรื่องการขยายขอบเขตของความตกลงว่าด้วยการได้มาและการบริการแก่กัน (Acquisition and Cross Servicing Agreement) ที่เคยวางไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ.1996 โดยให้กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นและทหารสหรัฐอเมริกาสามารถใช้อาวุธร่วมกันในกรณีญี่ปุ่นถูกคุกคามหรือคาดว่าจะถูกคุกคาม โดยครอบคลุมกรณีที่กองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมในปฏิบัติการระหว่างประเทศ และการสนับสนุนในขอบเขตที่กว้างขวาง (large scale support) รวมทั้งการช่วยเหลือภัยพิบัติ (disaster support) และล่าสุด ในวันที่ 15 มีนาคม ค.ศ.2004 รัฐบาลญี่ปุ่นได้อ้างเหตุการณ์ระเบิดในสเปนเพื่อที่จะกระตุ้นให้ออกกฎหมายภาวะสงคราม แม้ว่าตัวกฎหมายยังไม่ได้มีการดำเนินการ แต่การออกมาเรียกร้องก็เป็นอีกปรากฏการณ์หนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการขยายบทบาททางทหารของตนต่อไป

นอกจากการออกกฎหมายหลายฉบับดังกล่าวข้างต้นด้วยความรวดเร็วแล้ว ปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเองได้กระตุ้นความสนใจแก่ผู้ศึกษาเป็นอย่างมาก การส่งกองกำลังไปยังอัฟกานิสถาน และอิรักเป็นมิติใหม่ของการขยายบทบาททางทหารญี่ปุ่น ข้อจำกัดเรื่องพื้นที่ที่ยังคงมีการต่อสู้ถูกทำลายด้วยปฏิบัติการครั้งนี้ด้วยเช่นกัน

1.1.6 ภาพรวมการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นในยุคหลังสงครามเย็น

จากคำอธิบายถึงพัฒนาการของกองกำลังป้องกันตนเองในช่วงสงครามเย็น ข้อจำกัดที่มีอยู่ และการขยายบทบาทหลังสงครามเย็นสิ้นสุด ดังได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปภาพรวมของการขยายบทบาทได้เป็น 2 มิติ คือ มิติทางกฎหมาย และมิติทางการปฏิบัติการจริง

³² Diet Enacts Iraq Reconstruction Law: Self-Defense Forces to be Dispatched to Provide Assistance [online]. (July 29, 2003) Available from: <http://www.fpej.jp/e/shiryoy/jb/0339.html> [2004, February 21].

³³ "Japan May Send SDF to Iraq without the Latter's Agreement," *Xinhua News Agency* (June 4, 2003).

³⁴ *Asahi Shimbun* [online]. (June 14, 2003) Available from: <http://www.asahi.com> [2004, February 21].

ในมิติแรก ภาพรวมของการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองสามารถพิจารณาได้จาก สนธิสัญญาระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ที่ขยายขอบเขตการมีบทบาททางการทหารของญี่ปุ่นจาก ภายในเขตแดนของตนเอง เป็นตะวันออกไกล เอเชีย-แปซิฟิก และท้ายสุดพื้นที่โดยรอบญี่ปุ่น นอกจากนี้ การตั้งคณะกรรมการศึกษารัฐธรรมนูญสันติภาพ และแนวคิดในการปรับปรุงรัฐธรรมนูญ เป็นอีกปรากฏการณ์หนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการเปิดช่องทางให้กองกำลังป้องกันตนเอง สามารถขยายบทบาทได้

ในมิติที่สอง ปฏิบัติการหรือบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองได้ขยายจากบทบาทในเชิงรับ ภายในดินแดน ผู้การส่งกองกำลังออกนอกประเทศภายใต้กรอบสหประชาชาติและข้อจำกัด 5 ประการ และท้ายสุดการส่งกองกำลังออกนอกประเทศในสงครามโดยการนำของสหรัฐอเมริกา ทำทนายข้อจำกัด ในเรื่องพื้นที่อันตราย และการใช้กำลัง

1.1.7 ตัวอย่างความเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจศึกษา

แม้การขยายบทบาททางการทหารของญี่ปุ่นยุคหลังสงครามเย็นจะดำเนินไปอย่างค่อยเป็นค่อย ไป และมีข้อจำกัดบางประการดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยเหนี่ยวรั้งของการขยาย บทบาททางการทหารที่มีอยู่ในช่วงสงครามเย็นแล้ว นโยบายการขยายบทบาทด้านการทหารของญี่ปุ่น ถือได้ว่าการขยายตัวอย่างเห็นได้ชัดเช่นกัน จากนั้นจะขออธิบายปรากฏการณ์ทั้งภายในและภายนอก ญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางด้านการทหาร และทำทนายปัจจัยเหนี่ยวรั้งการขยายบทบาทที่เคยมีอยู่ใน ยุคสงครามเย็นโดยสังเขป

ปรากฏการณ์ภายในประเทศ

หากจะวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายบทบาททางการทหารของญี่ปุ่นแล้ว แน่นอน ว่าจะต้องพิจารณาถึงตัวแสดงภายในรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็น นักการเมืองในสภา (Diet) ข้าราชการ โดยเฉพาะข้าราชการจากทบวงความมั่นคง (Japan Defense Agency: JDA) นักธุรกิจ รวมทั้งมติดมหาชน กล่าวโดยย่อก็คือ ตัวแปรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบาย ความมั่นคงของญี่ปุ่น มีอยู่ 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มความสัมพันธ์แบบสามเหลี่ยมหลัก³⁵ (นักการเมือง, ข้าราชการ และนักธุรกิจ) และกลุ่มประชาชน

พฤติกรรม ความต้องการ (demands) หรือ พลังสนับสนุน (supports) จากตัวแสดงเหล่านี้ได้ แสดงออกมาในรูปแบบของปรากฏการณ์และลักษณะนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของญี่ปุ่น โดยจะขอ

³⁵ อ่านเพิ่มเติมใน เอชรา เอฟ. โวเกล, ญี่ปุ่นผู้เป็นหนึ่ง, แปลโดย บัญญัติ สุรการวิทย์ ... [และคนอื่นๆ] (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528) และ เคนเนธ บี ไพล์, อำนาจและเป้าหมายของ ญี่ปุ่นในโลกสมัยใหม่, แปลโดย สุรางค์ศรี ดันเสียงสม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540).

เริ่มอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดจากพฤติกรรม หรือความต้องการของกลุ่มสามเหลี่ยมเหล็กก่อน และตามด้วยปรากฏการณ์ที่เกิดจากประชาชน ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงประการแรก คือ ลักษณะของนโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นที่มีต่อภูมิภาคต่างๆ ที่มีแนวโน้มว่าจะให้ความสำคัญกับแนวคิดพหุภาคีนิยมมากขึ้น³⁶ แทนที่จะให้ความสำคัญในระดับทวิภาคีกับสหรัฐอเมริกาที่มีมาตั้งแต่อดีตเพียงอย่างเดียว สหประชาชาติถูกใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายในลักษณะนี้ การปฏิบัติการรักษาสันติภาพ (peace keeping operation) ตามแนวคิดของสหประชาชาติที่ถูกกล่าวอ้างในการปฏิบัติการทางการทหารของญี่ปุ่น และการเรียกร้องที่นั่งถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติอย่างต่อเนื่อง (ค.ศ.1994, 1996, และ2004)³⁷ ล้วนเป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการขยายบทบาททางการทหารของญี่ปุ่นทั้งสิ้น

ความเปลี่ยนแปลงของแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายของรัฐ เป็นการเปลี่ยนแปลงประการที่สองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทหารของญี่ปุ่น กล่าวคือ จากการมุ่งเน้นพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวภายใต้แนวคิดของลัทธิโยชิเดะ คู่แนวคิดเรื่องบทบาทด้านความมั่นคงที่สอดคล้องกันระหว่างนักคิดอนุรักษ์นิยม (preservationists) และนักคิดหัวใหม่ (revisionists) ซึ่งแฝงตัวอยู่ทั้งในกลุ่มข้าราชการ และนักการเมือง แม้ว่านักคิดกลุ่มแรกยังคงให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ในขณะที่นักคิดกลุ่มหลังต้องการเห็นญี่ปุ่นก้าวสู่ความเป็นรัฐปกติ³⁸ แต่โดยสรุปแล้ว ทั้งสองกลุ่มนี้ มีจุดร่วมที่เหมือนกัน คือ ต้องการให้ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกามีความสัมพันธ์ที่เสมอภาคกัน ต้องการให้ญี่ปุ่นมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการป้องกันประเทศ และมีบทบาทเพิ่มขึ้นต่อประชาคมโลก³⁹ สืบเนื่องจากแนวคิดของกลุ่มนักคิดนี้ การเกิดขึ้นของกระแสความต้องการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งสันติภาพ ล้วนทำทลายลัทธิโยชิเดะที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมญี่ปุ่นเป็นเวลานาน

³⁶ อ่านเพิ่มเติมใน Lisa J. Sansoucy, *Japan's Regional Security Policy in Post-Cold War Asia* [online]. (n.d.) Available from: <http://www.ciaonet.org/wps/evm01/sal01.pdf>, pp. 160-175. [2004, February 21].

³⁷ อ่านเพิ่มเติมใน Ministry of Foreign Affairs, *Japan – United Nation Relations* [online]. (n.d.) Available from: <http://www.mofa.go.jp/policy/un/index.html> [2004, February 22].

³⁸ อ่านเพิ่มเติมใน Ichiro Ozawa, *Blueprint for a New Japan: The Rethinking of a Nation* (Tokyo: Kedansha International, 1994); Takashi Inokuchi, *Japan's Ambition for Normal Statehood* (an abridged version of the paper presented at the International Conference on East Asia, Latin America and the "New" Pax Americana, Weatherhead Center for International Affairs, Harvard University and East Asia Institute, Korea on February 14 – 15, 2003) [online]. (n.d.) Available from: <http://www.glocom.org> [2004, February 22].

³⁹ Anthony Difilippo, *The International Consequences of Japan's Security Policy: Toward a New Security Dynamic* (Lincoln University, Department of Sociology, International Studies Association, 1998) [online]. (n.d.) Available from: <http://www.ciaonet.org> [2004, February 22].

การเปลี่ยนแปลงที่สาม คือปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มนักธุรกิจผู้มีสายสัมพันธ์อันแนบแน่นกับทั้งนักการเมือง และข้าราชการ กล่าวคือ ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ จากสถานภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ จากผู้ฟ่ายแพ้สงคราม และความหายนะทางเศรษฐกิจในยุคสงครามเย็น ผู้ความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกในทศวรรษที่ 1980 และการขยายฐานอำนาจทางเศรษฐกิจสู่ตลาดต่างประเทศ ภายหลังการประชุม Plaza Accord 1985 ทำให้เกิดความสนใจว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ทั่วโลก และแรงผลักดันจากกลุ่มธุรกิจชั้นนำ มีส่วนเชื่อมโยงกับปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเองด้วยหรือไม่ อย่างไร

การเปลี่ยนแปลงของมติมหาชนที่มีต่อแนวนโยบายป้องกันประเทศ นับเป็นตัวบ่งชี้สุดท้ายที่สามารถเชื่อมโยงถึงความต้องการขยายบทบาททางการทหารของญี่ปุ่น ความหวาดกลัวสงครามของชาวญี่ปุ่นเริ่มจางหาย ประชาชนชาวญี่ปุ่นต้องการแนวนโยบายที่สามารถป้องกันความมั่นคงและปลอดภัยของประเทศได้ ยุคหลังสงครามเย็น มติมหาชนได้บ่งชี้ถึงการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของกองกำลังป้องกันตนเองในปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ การรู้สึกไม่พอใจต่อคำกล่าวหาว่าเป็น “ผู้โดยสารฟรี” จากนานาชาติ และกระแสต่อต้านการส่งทหารไปอิรักที่ลดลงเรื่อยๆ เมื่อเทียบกับกระแสสนับสนุนที่เพิ่มมากขึ้น⁴⁰ เป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าสนใจว่ามีความเกี่ยวข้องกับนโยบายการขยายบทบาททางการทหารของญี่ปุ่นหรือไม่

ข้างต้นคือปรากฏการณ์ภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการทหารของญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามการจะประจักษ์ถึงมูลเหตุของปรากฏการณ์ภายในประเทศนั้นจำเป็นต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในขณะนั้นด้วย เมื่อภัยคอมมิวนิสต์จางหายไป ความหวาดระแวงลัทธิทหารนิยมจากนานาชาติที่ลดน้อยลง เปลี่ยนแปลงเป็นการวิจารณ์และการเรียกร้องให้ญี่ปุ่นแสดงความรับผิดชอบมากขึ้นต่อสังคมโลกในฐานะมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ปรากฏการณ์ใหม่นี้ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการทหารของญี่ปุ่นทั้งสิ้น

พฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นใจในความมั่นคงของญี่ปุ่น การกระทำแต่ฝ่ายเดียว (unilateralism) ของสหรัฐอเมริกา ความขัดแย้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างกัน เป็นปัจจัยที่น่าสนใจว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการขยายบทบาททางการทหารของญี่ปุ่นหรือไม่

⁴⁰ อ่านเพิ่มเติมใน John H. Miller, “Changing Japanese Attitude Toward Security,” in *Colloquium in International Security (November 2000)*, eds. Satu P. Limaye, Yasuhiro Matsudo (National Institute for Defense Studies and the Asia-Pacific Center for Security Studies, 2000).; สิทธิพงษ์ อรุวาทินม “กองทัพขามูไร โกออินเตอร์,” *เนชั่นสุดสัปดาห์* 13,609 (2-8 กุมภาพันธ์ 2546): 14.

นอกจากนี้ ภัยใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ปัญหานิวเคลียร์ในคาบสมุทรเกาหลี ที่ญี่ปุ่นให้ความสำคัญมากที่สุดว่าเป็นภัยที่ต้องได้รับการแก้ไข⁴¹ ความเป็นมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ขึ้นของจีน การขยายบทบาททางการทหาร และการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของจีน ตลอดจนการก่อการร้ายที่ขยายตัว ล้วนส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของญี่ปุ่น ดังนั้น ภัยต่างๆ เหล่านี้ จึงเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงกับการขยายบทบาททางการทหารของญี่ปุ่นเช่นกัน

เมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นในยุคสงครามเย็นแล้ว นับว่ากองกำลังป้องกันตนเองได้มีการขยายบทบาทเป็นอย่างมากมา แนนอน ผู้วิจัยไม่อาจจะปฏิเสธว่าสหรัฐอเมริกายังคงเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการขยายบทบาท แต่สิ่งที่น่าสนใจในการศึกษา คือ ในการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองนั้น เป็นไปตามเจตนาและความต้องการของญี่ปุ่นด้วยหรือไม่ และปัจจัยใดที่เป็นตัวผลักดันถึงความต้องการนั้น

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะพิสูจน์ว่าการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นยุคหลังสงครามเย็นเป็นผลมาจากพฤติกรรมของตัวแสดงภายในประเทศที่มีบทบาทต่อนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่น และจากสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป

1.2 ตำราวรรณกรรม

1.2.1 งานวิจัย

Michael J. Green ศึกษานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นยุคหลังสงครามเย็น ซึ่งรวมถึงนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ และความมั่นคง โดยมุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับอเมริกาซึ่งถือว่าเป็นแกนหลักของตัวนโยบาย

Green ได้ตั้งคำถามในการวิจัยไว้ว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาส่งผลกระทบต่อประชาคมโลก โดยผู้เขียนได้ยกจีน คาบสมุทรเกาหลี รัสเซีย เอเชียกลาง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สถาบันการเงินระหว่างประเทศ และการประชุมพหุภาคี (multilateral forums) ขึ้นมาเป็นกรณีศึกษา

บทสรุปของการศึกษา คือ สหรัฐอเมริกายังคงเป็นปัจจัยหลักที่เกี่ยวข้องกับนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น ญี่ปุ่นยังคงใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและยังจำกัดบทบาทด้านความมั่นคงทางการทหารอยู่ ไม่มีผู้นำทางการเมืองใดมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศที่แตกต่างจากลักษณะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

⁴¹ อ่านเพิ่มเติมใน ไชยวัฒน์ คำชู, “ญี่ปุ่น,” ใน *เอเชียรายปี 1998*. ทราซแก้ว ทิพากร, ดลยา เทียนทอง และ พรรณสิริ พรหมพันธุ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 223-233.

ส่วนการขยายบทบาททางการทหารนั้น Green กล่าวว่า เป็นไปเพราะ การถดถอยทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น ความเป็นมหาอำนาจของจีน พฤติกรรมของสหรัฐอเมริกา และความต้องการของญี่ปุ่นเอง⁴²

Tae-Hyo Kim ได้อธิบายมูลเหตุของนโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นที่มีอย่างจำกัด (minimal security policy) โดยใช้กรอบความคิด Modified Realist Approach ในการทำการศึกษา กล่าวคือ นโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นไม่ได้เป็นผลพวงมาจากระบบองค์กรภายในประเทศ หรือวัฒนธรรมญี่ปุ่น แต่เป็นเพราะการคำนวณ และการออกแบบยุทธศาสตร์อย่างรอบคอบ โดยเป็นผลของการคำนวณนโยบายต่างประเทศที่เทียบแหลมในสิ่งแวดล้อมทางความมั่นคงระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลง

ความสำคัญของสนธิสัญญาความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกาที่ลดลงหลังสงครามเย็น ประกอบกับสภาพแวดล้อมที่ไม่มั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ และการก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของจีน มีผลต่อนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่น โดย Kim ได้ตั้งสมมติฐานเบื้องต้นไว้ว่า นโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นเกิดขึ้นโดย 1. การรับรู้ของผู้นำทางการเมืองญี่ปุ่นต่อลักษณะของภัยคุกคามจากรัฐศัตรู (รัสเซีย, จีน, เกาหลีเหนือ) 2. การเปลี่ยนดุลอำนาจระหว่างมหาอำนาจ (สหรัฐอเมริกา, โซเวียต, จีน) และ 3. ความน่าเชื่อถือของการป้องกันจากสหรัฐอเมริกา

โดยสรุปแล้ว การดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นเป็นไปตามการรับรู้และการตัดสินใจของผู้นำ ซึ่งผู้นำญี่ปุ่นเห็นว่านโยบายด้านความมั่นคงนั้นจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับสหรัฐอเมริกา รัฐบาลญี่ปุ่นไม่ว่าจะนิยามสถานการณ์ระหว่างประเทศ หรือความต้องการด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นอย่างไร จะให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูสนธิสัญญาความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก ซึ่งจะทำให้ญี่ปุ่นยังคงนโยบายความมั่นคงในระดับต่ำและประหยัด (Low-cost & minimalist security) ได้ต่อไป⁴³

สมใจ ตะเกาพงษ์ ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเพิ่มบทบาททางการทหารของญี่ปุ่นกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในทศวรรษ 1970-1990 โดยกล่าวว่า การขยายบทบาททางการเมืองและทางการทหารนั้นเป็นไปเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางความมั่นคง และปัจจัยที่น่าจะมีอิทธิพลต่อการเพิ่มบทบาททางการทหารของญี่ปุ่นดังกล่าว คือบทบาทของสหรัฐอเมริกา ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสหรัฐอเมริกา รวมถึงผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคงของญี่ปุ่น และผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเอง

โดยสรุปแล้ว สมใจ ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อนโยบายด้านความมั่นคง หรือด้านการทหารของญี่ปุ่น คือ สถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศ และพฤติกรรมของสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแรงส่งเสริมการเพิ่มบทบาททางการทหารของญี่ปุ่น ในขณะที่ปัจจัยภายใน เช่น

⁴² Micheal J Green, *Japan's Reluctant Realism* (New York: Palgrave, 2003).

⁴³ Tae-Hyo Kim, *The Origins and Defense of Japan's Minimalist Security Policy* [online]. (n.d.).

รัฐธรรมนูญมาตรา 9 ทศนคคิของผู้นำ และมติมหาชน นั้นเป็นแรงเหวี่ยงการเพิ่มบทบาทด้านการทหารของญี่ปุ่น⁴⁴

วิเชียร เจนสวัสดิชัย ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา รวมถึงแนวทางการริเริ่มความร่วมมือระหว่างประเทศแบบใหม่ ซึ่งเป็นการแสดงบทบาทด้านความมั่นคงที่ญี่ปุ่นจะมีต่อประชาคมโลก โดยไม่ต้องให้ความสำคัญกับการเพิ่มบทบาททางการทหารมากนัก กล่าวคือ ญี่ปุ่นได้ใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจเพื่อแสดงถึงเจตนารมณ์ของญี่ปุ่นที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการรักษาความมั่นคงระหว่างประเทศอย่างจริงจัง⁴⁵

พิชิต บุญสุต ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายความมั่นคงยุคหลังสงครามเย็น โดยมุ่งศึกษาไปที่การออกพระราชบัญญัติปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติเมื่อปี ค.ศ.1992 ว่าเป็นจุดเปลี่ยนของนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นในยุคนั้น

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ปัจจัยผลักดันพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว คือ แรงกดดันจากสหรัฐอเมริกา ความต้องการเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น และการวิจารณ์จากนานาประเทศ ในขณะที่ปัจจัยเหนี่ยวนำ คือรัฐธรรมนูญสันติภาพของญี่ปุ่น และมติมหาชนของญี่ปุ่น⁴⁶

1.2.2 หนังสือ และบทความ

นาวาเอกธนรัตน์ อุบล ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางการทหารระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ที่มีผลต่อการรักษาความมั่นคงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และกล่าวถึงข้อจำกัดหรือปัจจัยเหนี่ยวนำในการเพิ่มบทบาททางการทหารของญี่ปุ่น เช่น การตีความกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 9 กักับการป้องกันประเทศ โดยกล่าวว่าการตีความมีความยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์ในแต่ละยุคสมัย ตามแนวความคิดของนักกฎหมายและนักการเมือง นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการเป็นพันธมิตรระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกาหลังสงครามเย็น รวมถึงแนวทางในการร่วมมือด้านความมั่นคงใหม่ ซึ่งเป็นมูลเหตุให้ญี่ปุ่นไม่จำเป็นต้องเพิ่มบทบาททางการทหารมากนัก⁴⁷

วิเชียร อินทะสี ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการของความสัมพันธ์ทางการทหารระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง จนถึงทศวรรษที่ 1990s ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแรง

⁴⁴ สมใจ ตะเกาพงษ์, “ญี่ปุ่นกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การขยายบทบาททางการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางความมั่นคงในทศวรรษ 1970-1990,” (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540).

⁴⁵ วิเชียร เจนสวัสดิชัย, ญี่ปุ่น-อเมริกันพันธมิตร: แนวคิดยุคหลังสงครามเย็น.

⁴⁶ พิชิต บุญสุต, “พระราชบัญญัติปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ: การเปลี่ยนแปลงนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นในช่วงทศวรรษที่ 1990”.

⁴⁷ นาวาเอกธนรัตน์ อุบล, “พันธมิตรญี่ปุ่น-สหรัฐอเมริกากับความมั่นคงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้,” นาวิกศาสตร์ 5,82 (พฤษภาคม 2542): 24-33.

เหนียวรั้งหรือการจำกัดบทบาททางการทหารของญี่ปุ่น โดยสรุปได้ว่าในช่วงสงครามเย็น ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาเป็นปัจจัยเหนียวรั้งการเพิ่มบทบาททางการทหารของญี่ปุ่น เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลงภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลง ปัญหานิวเคลียร์เกาหลีเหนือ และการขยายอิทธิพลของจีน ทำให้การเป็นพันธมิตรที่เหนียวแน่นกับสหรัฐอเมริกายังคงเป็นแกนหลักของนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น และทำให้ญี่ปุ่นยังคงจำกัดบทบาททางการทหารของตนต่อไป⁴⁸

ไชยวัฒน์ คำชู กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและจีน โดยมุ่งเน้นไปที่ภาพรวมของความสัมพันธ์ที่ครอบคลุมทั้งประเด็นเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง และการทหาร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มบทบาทด้านการทหารและการดำเนินนโยบายของญี่ปุ่นที่มีต่อจีน กล่าวคือ ทั้งจีนและญี่ปุ่นเองต่างหวาดระแวงถึงศักยภาพทางการทหารของกันและกัน การเพิ่มงบประมาณการป้องกันประเทศ รวมถึงการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ของจีน ส่งผลต่อพฤติกรรมของญี่ปุ่น ในขณะที่จีนก็แสดงความรู้สึกกังวลเกี่ยวกับสิ่งที่จีนเห็นว่าเป็นการขยายตัวทางการทหารของญี่ปุ่น และในเรื่องความพยายามของตะวันตกที่สร้างภาพให้จีนเป็นภัยคุกคาม แม้จะมีการพบปะเจรจากันมากขึ้นเกี่ยวกับเรื่องการป้องกันประเทศ และความมั่นคงทั้งในระดับทวิภาคและพหุภาคี แต่ทั้งสองฝ่ายยังคงมีความระแวงสงสัยในเจตนาเกี่ยวกับนโยบายป้องกันประเทศและความมั่นคงของกันและกัน⁴⁹

นอกจากนั้น **ไชยวัฒน์ คำชู** ยังได้ศึกษาถึงบทบาทของญี่ปุ่นทางการเมืองและความมั่นคงต่อภูมิภาคเอเชียในศตวรรษที่ 21 โดยศึกษาภาพรวมของนโยบายด้านความมั่นคง และปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดทิศทางของนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่น ทั้งปัจจัยภายใน คือ แนวคิดของผู้นำสำนักเสรีนิยมใหม่ และอนุรักษนิยมใหม่ รวมทั้งมติดินแดน ประกอบกับปัจจัยภายนอก คือ การปรากฏทางทหารของสหรัฐอเมริกา อนาคตของนโยบายความมั่นคง และปฏิกิริยาจากประเทศเพื่อนบ้าน⁵⁰

สุดเขต สกลทอง ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและเกาหลี โดยเน้นที่นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นที่มีต่อเกาหลี กล่าวคือ นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นต่อเกาหลีนั้น คือการพยายามเป็นคนกลางเพื่อจะเจรจาปัญหาระหว่างสองเกาหลี ญี่ปุ่นพยายามสร้างความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างคาบสมุทรทั้ง 2 ด้าน แต่การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจ ทั้งนี้

⁴⁸ วิเชียร อินทะสี, “ความร่วมมือด้านการทหารระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกา: จากอดีตสู่ปัจจุบัน สายสัมพันธ์ที่ไม่ผันแปร,” *East 2,2* (เมษายน - มิถุนายน 2541): 18-28.

⁴⁹ ไชยวัฒน์ คำชู, “ความสัมพันธ์จีน-ญี่ปุ่น: ปัญหาและแนวโน้ม,” ใน *จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง*. ประทุมพร วัชรเสถียร และ ไชยวัฒน์ คำชู, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 225-273.

⁵⁰ ไชยวัฒน์ คำชู, “แนวโน้มของนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นต่อเอเชียในศตวรรษที่ 21,” ใน *รวมบทความญี่ปุ่นศึกษา*, หน้า 49-81.

ญี่ปุ่นและเกาหลีได้เร่งให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมแก่เกาหลีเหนือ และพยายามเจรจาถึงการมุ่งสู่การรวมประเทศเกาหลีทั้งสอง⁵¹

ไว จามรมาน ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับการเพิ่มบทบาททางการทหารของญี่ปุ่นที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย โดยกล่าวว่าการเพิ่มบทบาทดังกล่าวเป็นไปเพราะแรงกดดันจากสหรัฐอเมริกา แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นญี่ปุ่นยังคงให้การร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการส่งกำลังบำรุงให้เมื่อสหรัฐอเมริกาดำเนินการปฏิบัติการในภูมิภาค และเมื่อพิจารณานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นที่ผ่านมา สิ่งสำคัญที่เป็นเงื่อนไขการอยู่รอดของญี่ปุ่นนั้นมี 2 ประการ คือ การรักษาดลาดส่งออก และการรักษาเส้นทางลำเลียงน้ำมันเข้าสู่ญี่ปุ่น⁵²

นภดลชาติประเสริฐ ได้อธิบายถึงแนวโน้มนโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นหลังสงครามเย็น โดยชี้ให้เห็นถึงแรงผลักดันให้ญี่ปุ่นเพิ่มบทบาท และแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น กล่าวคือ ในช่วงสงครามเย็น ญี่ปุ่นมีความแน่นแฟ้นกับยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา และมีข้อจำกัดในการดำเนินนโยบาย คือ เพื่อนบ้าน รัฐธรรมนูญ และมติมหาชน ต่อมาเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุด แม้ว่าสหรัฐอเมริกาเริ่มเรียกร้องและกดดันให้ญี่ปุ่นเข้ามาแบกรับภาระ หรือการที่เงินเพิ่มศักยภาพการทหารอย่างรวดเร็ว เกาหลีเหนือพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ แต่ด้วยภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเอง ทำให้ญี่ปุ่นไม่ได้ดำเนินการอะไรมากนักเมื่อมีสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยให้ญี่ปุ่นแสดงบทบาทสำคัญในเวทีระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ นภดล ยังได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นไว้ 2 แนวคิด คือ แนวคิด domestic constructivist ที่เชื่อว่า ปัจจัยภายในมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น มติมหาชนที่ต่อต้านสงครามได้ฝังรากลึกเป็นอย่างมากในสถาบันหลักๆ ของญี่ปุ่น จนญี่ปุ่นไม่สามารถปรับบทบาททางด้านความมั่นคงให้สอดคล้องกับศักยภาพทางเศรษฐกิจได้⁵³ และแนวคิด post-classical realist ที่เชื่อว่า การดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นนั้นเหมาะสมและสมเหตุสมผลแล้ว เมื่อพิจารณาจากผลประโยชน์แห่งชาติของญี่ปุ่น⁵⁴

อิซาฮิโกะ โอคาซากิ ได้ให้คำอธิบายถึงการกำหนดยุทธศาสตร์โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของญี่ปุ่น และคุณอำนาจของโลก ดังนี้ องค์ประกอบหลักในความมั่นคงของญี่ปุ่นในปัจจุบัน คือ ความมั่นคงของบริเวณทางใต้ของคาบสมุทรเกาหลี อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดในการป้องกันประเทศ

⁵¹ สุดเขต สกุดทอง, “ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่น-เกาหลี,” จุลสารเอเชียศึกษา 4, 6 (ตุลาคม - ธันวาคม 2541): 1-8.

⁵² ไว จามรมาน, “ญี่ปุ่นกำลังจะเพิ่มบทบาททางการทหารในเอเชีย?,” East 3,3 (2542): 53.

⁵³ Tsuyoshi Kawasaki, “Postclassical Realism and Japanese Security Policy,” The Pacific Review 14,2 (2001): 222-223.

⁵⁴ นภดล ชาติประเสริฐ, “นโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นหลังสงครามเย็น,” วารสารศิลปศาสตร์ 2,1 (มกราคม-มิถุนายน 2545): 13-21.

ของญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุด คือรัฐธรรมนูญมาตรา 9 รวมทั้ง การโต้เถียงเกี่ยวกับการป้องกันประเทศ สนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันระหว่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ประกอบกับข้อจำกัดขีดความสามารถของกองกำลังป้องกันตนเองเกี่ยวกับการห้ามส่งกองกำลังออกนอกประเทศ⁵⁵ และประเด็นการห้ามขายอาวุธ⁵⁶ ยังคงเป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้งการเพิ่มบทบาทด้านการทหารของญี่ปุ่น ในขณะที่มติมหาชนที่เปลี่ยนแปลงไป ความกลัวการกลับมาของลัทธิทหารนิยมที่ลดลง ก็ส่งผลต่อการขยายบทบาทด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นเช่นกัน⁵⁷

Malcolm McIntosh ได้ให้คำอธิบายถึงยุทธศาสตร์ในการติดอาวุธของญี่ปุ่น (rearmed strategy) ไว้ว่าเป็นเพราะแรงผลักดันจะสหรัฐอเมริกาที่ประกาศว่าญี่ปุ่นจะเป็นมหาอำนาจทางยุทธศาสตร์ (strategic power) ในทศวรรษที่ 1990s ประกอบกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเองที่ทำให้สหรัฐอเมริกาเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการเพิ่มบทบาททางการทหารของญี่ปุ่น

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเรียกร้องจากสหรัฐอเมริกาได้ถูกปฏิเสธโดยโคอิชิ กาโต อธิบดีทบวงความมั่นคง ด้วยการอ้างขีดจำกัดทางรัฐธรรมนูญ หลักฉันทมติทางการเมือง และวิถีทางในการมีบทบาทต่อสังคมโลกโดยปราศจากการกลับมาติดอาวุธ ญี่ปุ่นสามารถแสดงบทบาทสำคัญในฐานะผู้สร้างสันติภาพระหว่างประเทศมหาอำนาจ นำประเด็นการควาดล้างอาวุธนิวเคลียร์ และไม่เพียงสวมบทบาทของมหาอำนาจทางยุทธศาสตร์เท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นผู้ไกล่เกลี่ยในระเบียบและระบบในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกใหม่ได้⁵⁸

Ron Matthews and Keisuke Matsuyama ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมของญี่ปุ่นในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อสิ้นสุดสงครามเย็น เช่น การค่อยๆ ถอยห่างของสหรัฐอเมริกา และการไม่มีข้อตกลงด้านอาวุธอย่างเป็นทางการเป็นระบบ (institutionalized arms agreement) โดยตั้งข้อคำถามว่า ญี่ปุ่นซึ่งเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับสองของโลก และเป็นมหาอำนาจทางการทหารอันดับสามของโลกในขณะนั้น จะเพิ่มบทบาทต่อเวทีระหว่างประเทศอย่างไร การขยายบทบาทด้านความมั่นคงทางการทหาร

⁵⁵ ซึ่งหมายถึง การส่งทหารติดอาวุธ โดยมีเป้าหมายเพื่อใช้กำลัง ดังนั้นรัฐบาลจึงไม่ถือว่าการร่วมมือในภารกิจเพื่อรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ โดยการส่งกองกำลังเพื่อวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่การรบเป็นสิ่งต้องห้ามภายใต้รัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติมีความจำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หากกองกำลังป้องกันตนเองถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว กฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวกับกองกำลังป้องกันตนเองถูกเขียนขึ้นในเชิงมุ่งจำกัดขอบเขต จึงมีความจำเป็นต้องทบทวนกฎหมาย และขยายขอบเขตของกิจกรรมของกองกำลังป้องกันตนเอง

⁵⁶ ในปี ค.ศ.1976 รัฐบาลเสนอนโยบายต่อรัฐสภาเพื่อให้มีผลดังนี้ 1. ห้ามส่งออกอาวุธไปยังประเทศคอมมิวนิสต์ ประเทศที่สหประชาชาติมีมติห้ามขายอาวุธให้ และประเทศที่เกี่ยวข้องหรือมีท่าทีในการยุ่งเกี่ยวกับความขัดแย้ง 2. ละเว้นการส่งออกอาวุธไปยังบริเวณอื่นๆ เช่นกัน และ 3. ข้อจำกัดเดียวกันนี้จะนำมาใช้กับการส่งออกโรงงานเพื่อผลิตอาวุธ

⁵⁷ อิซาฮิโกะ โอคาซากิ, มหายุทธศาสตร์สำหรับการป้องกันประเทศของญี่ปุ่น.

⁵⁸ Malcolm McIntosh, Japan Re-Armed (London: Frances Pinter, 1986).

เป็นสิ่งที่น่าหวาดกลัว หรือควรแก่การให้ความสนับสนุน หรือไม่ โดยการศึกษาวิวัฒนาการของอริบายประเด็นด้านความมั่นคงของญี่ปุ่น ประเด็นประเด็นที่แวดล้อมการเพิ่มบทบาททางการทหาร (militarization) และคาดเดาทิศทางในอนาคต⁵⁹

Declan Hayes ได้วิพากษ์วิจารณ์นโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นที่มีอยู่อย่างจำกัดเกินกว่าที่จะต่อกรกับความเป็มหาอำนาจของจีน Hayes ได้ให้คำเสนอแนะอย่างหนักแน่นว่านอกจากเรื่องมือทางเศรษฐกิจและการทูตแล้ว ญี่ปุ่นควรจะขยายบทบาททางการทหารให้มากขึ้น เพราะในบริบทระหว่างประเทศ ความไม่แน่นอนในการลดบทบาทของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคมีสูงขึ้น และการขึ้นมามีอำนาจของจีนล้วนเป็นปัจจัยที่น่าจะส่งผลกระทบต่อกรปรับนโยบายทางการทหารของญี่ปุ่นได้ดีกว่าที่เป็นอยู่ โดยสรุปแล้ว Hayes เห็นว่านโยบายด้านการทหารของญี่ปุ่นยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ญี่ปุ่นควรจะเป็ทั้งมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ และทางการทหารเพื่อรับกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไป⁶⁰

จากการสำรวจวรรณกรรมในเรื่องนี้ พบว่า การศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวกับนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นส่วนใหญ่นั้นมุ่งเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาว่าเป็นทั้งปัจจัยผลักดันและเหนี่ยวนำการขยายบทบาทด้านความมั่นคงทางการทหารของญี่ปุ่นตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงต้นทศวรรษที่ 20 (ก่อนเหตุการณ์ก่อการร้าย ณ เวิร์ดเทรด เซ็นเตอร์) แม้จะมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและประเทศต่างๆ ที่ถือว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกรปรับนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่น เช่นจีน และเกาหลี แต่การศึกษาเหล่านั้นมักจะครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างกันในทุกๆ ด้าน ทั้งความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และประเด็นด้านความมั่นคง ดังนั้น จึงมิได้เจาะลึกถึงบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองอย่างพอเพียง นอกจากนี้ การศึกษาส่วนใหญ่ ยังไม่มีการบูรณาการหรือสร้างความเชื่อมโยงระหว่างบริบทระหว่างประเทศที่เกิดขึ้น กับปรากฏการณ์ภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นอย่างเป็นระบบ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น ตั้งแต่สงครามเย็นสิ้นสุด จนถึงปัจจุบัน (ค.ศ.2004) นอกจากจะเป็นการขยายขอบเขตเวลาในการศึกษาแล้ว ยังเป็นความพยายามใหม่ที่จะศึกษาถึงปรากฏการณ์ภายในประเทศญี่ปุ่นที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของญี่ปุ่นเอง โดยเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ หรือสถานการณ์ภายนอกประเทศที่ส่งผลกระทบต่อกรปรับนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นอย่างเป็นระบบ

⁵⁹ Ron Matthews and Keisuke Matusuyama, editors, Japan's Military Renaissance? (New York: St. Martin's Press, 1993).

⁶⁰ Declan Hayes, Japan: The Toothless Tiger (USA: Tuttle Publishing, 2001).

1.3 กรอบความคิด

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ แนวความคิดที่สามารถใช้เป็นแนวในการอธิบาย “เหตุแห่งการขยายบทบาทของ กองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นในช่วงหลังสงครามเย็นถึงปัจจุบัน” ได้อย่างครอบคลุม คือ แนวคิด การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) ของเดวิด อีสตัน (David Easton)⁶¹

อีสตัน ได้สร้างตัวแบบการวิเคราะห์ โดยแบ่งระบบออกเป็นส่วนๆ ดังนี้

1. ระบบการเมือง (political system) คือ ระบบหรือแบบแผนพฤติกรรมความสัมพันธ์ทางการเมืองของมนุษย์ภายใต้อิทธิพลของแรงกดดันจากสภาวะแวดล้อม โดยระบบการเมืองจะทำหน้าที่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและขณะเดียวกันก็ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงจากสภาวะแวดล้อมเพื่อ รักษาไว้ซึ่งดุลยภาพ มิฉะนั้นระบบจะต้องสลายหรือเปลี่ยนแปลงไป ระบบการเมืองโดยทั่วไปได้แก่ ระบบการปกครอง ประชาชาติ และรัฐบาล

2. ส่วนนำเข้า (inputs) หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ที่เป็นวัตถุดิบในการที่จะนำเข้าสู่ระบบการเมือง เพื่อ ก่อให้เกิดการพิจารณากลับกรองปัจจัยนั้น ยังผลให้เกิดเป็นนโยบายหรือการตัดสินใจดำเนินการ ส่วน นำเข้าที่สำคัญของระบบการเมือง ได้แก่

- 2.1) การเรียกร้อง (demands) หมายถึง การเรียกร้องต่อระบบการเมืองว่าต้องการสิ่งต่างๆ เช่น การที่กลุ่มผลักดัน กลุ่มผลประโยชน์ หรือประชาชนภายในประเทศเรียกร้องต่อระบบ การเมืองเพื่อขอความเป็นธรรมหรือขอความช่วยเหลือในปัญหาใดปัญหาหนึ่ง เป็นต้น
- 2.2) การสนับสนุน (supports) หมายถึง การสนับสนุนที่มีต่อระบบการเมือง เพื่อให้ระบบ การเมืองสามารถดำเนินต่อไปได้

3. ส่วนผลผลิตออกมา (outputs) เมื่อมีการเรียกร้องเข้าสู่ระบบการเมืองแล้ว ก็จะผ่านกระบวนการ เป็นขั้นตอน ผลสุดท้ายจะได้ส่วนที่ผลผลิตออกมาในรูปของนโยบาย (policy) หรือการตัดสินใจดำเนินการ (decision)

4. ผลสะท้อนกลับ (feedbacks) หมายถึง ส่วนที่ส่งผลกลับคืน ได้แก่ ข่าวสารที่ส่งกลับมายังระบบ การเมืองเพื่อให้ทราบว่ามีนโยบายการตัดสินใจดำเนินการในเรื่องนั้นๆ เป็นที่พอใจหรือสามารถ ตอบสนองต่อการเรียกร้องได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

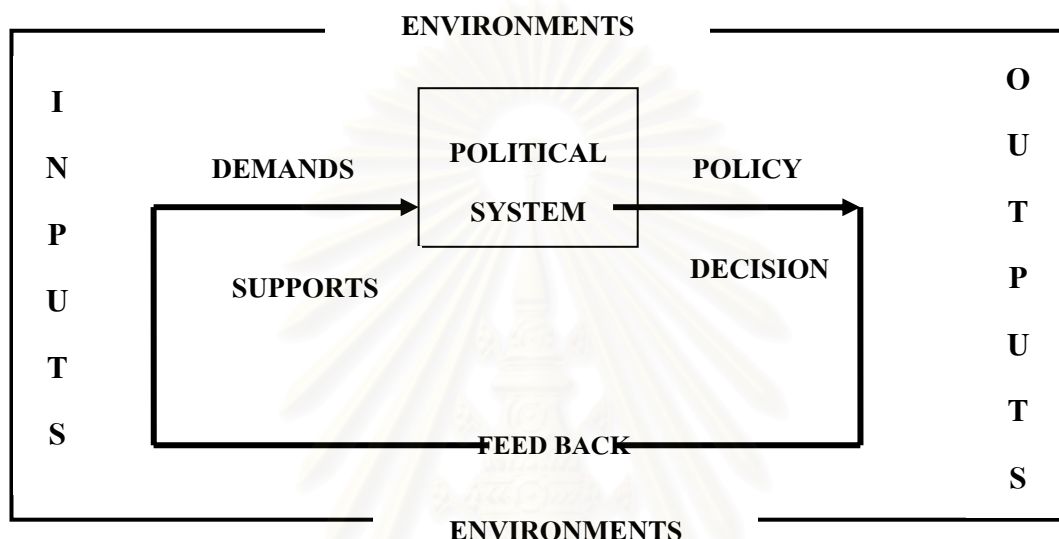
5. สภาวะแวดล้อม (environment) หมายถึง ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการทำหน้าที่ของ ระบบการเมือง สภาวะแวดล้อมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

⁶¹ David Easton, “Categories for the System Analysis of Politics,” in *Varieties of Political Theories* (New Jersey: Prentice Hall Inc., 1966), pp. 143-154.

5.1) สภาวะแวดล้อมภายใน ได้แก่ ระบบชีววิทยา ระบบบุคลิกภาพ ระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ภายในระบบการเมือง

5.2) สภาวะแวดล้อมภายนอก ได้แก่ ระบบการเมืองระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ระหว่างประเทศ

เพื่อความชัดเจนในการทำความเข้าใจแนวความคิดการวิเคราะห์ระบบนี้ อีสตัน ได้สรุปคำอธิบายดังกล่าวด้านบนเป็นแผนภาพ ดังนี้

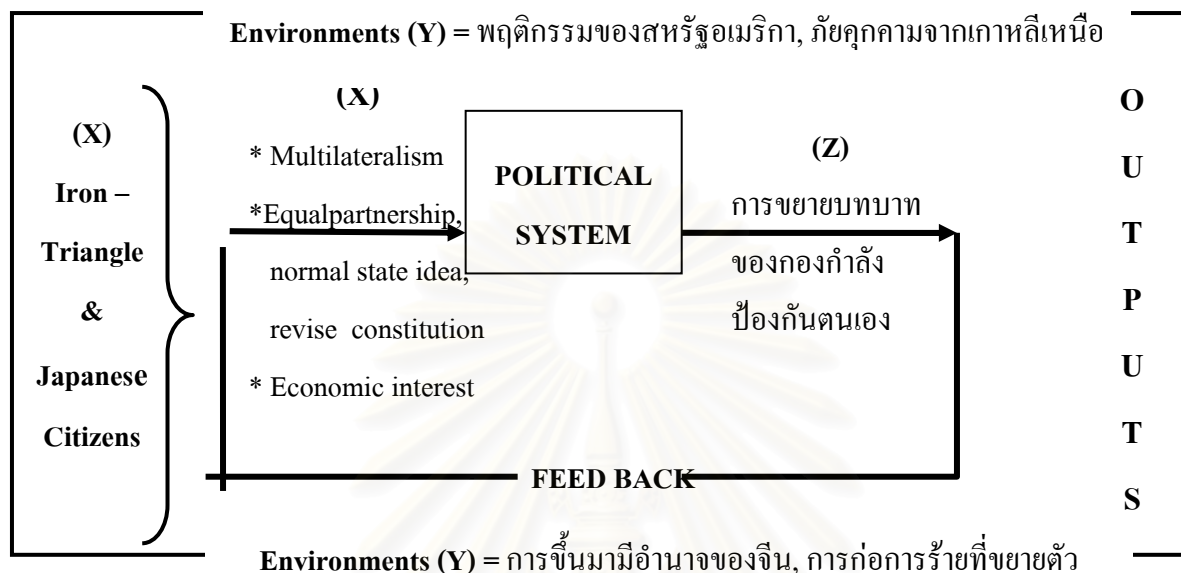
ที่มา: David Easton, "Categories for the System Analysis of Politics," in *Varieties of Political Theories* (New Jersey: Prentice Hall Inc., 1966).

เมื่อนำมาพิจารณาในภาพรวม ส่วนต่างๆ เหล่านี้ต่างมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ สิ่งแวดล้อมทั้งหมดได้ผ่านโครงสร้าง และกระบวนการของระบบมาเป็น ส่วนนำเข้า (inputs) ซึ่งอยู่ในรูปของ การเรียกร้อง (demands) และการสนับสนุน (supports) และส่วนนำเข้านี้ เมื่อผ่านระบบการเมือง (political system) แล้ว ส่วนที่ผลิตออกมา (outputs) ก็คือ นโยบาย (policy) และการตัดสินใจดำเนินการ (decision) ซึ่งหากประชาชนพอใจก็สามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที แต่หากไม่เป็นที่พอใจ ผลสะท้อนกลับ (feedback) จะเกิดขึ้น และย้อนกลับมาเป็นส่วนนำเข้า (inputs) หมุนเวียนเป็นระบบเช่นนี้ต่อไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นการศึกษาไปที่ “เหตุแห่งการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นในยุคหลังสงครามเย็นถึงปัจจุบัน” โดยต้องการพิสูจน์ ส่วนนำเข้า (inputs) หมายถึง ตัวแสดงสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นด้านการทหารของญี่ปุ่น คือ นักการเมือง ข้าราชการ นักธุรกิจ และประชาชน รวมทั้งปรากฏการณ์ที่เกิดจากพฤติกรรมของตัวแสดงเหล่านั้น และพิสูจน์สิ่งแวดล้อม (environments) ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นใจในความมั่นคงของญี่ปุ่น ภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือ การก้าวเป็นมหาอำนาจของจีน และ การก่อ

การร้ายที่ขยายตัว ว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้กองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นขยายบทบาทในช่วงหลังสงครามเย็น (outputs) หรือไม่ อย่างไร

เพื่อให้เป็นการง่ายต่อความเข้าใจ ขอสรุปคำถามการวิจัย เป็นแผนภาพ ดังนี้

สรุปแล้ว งานวิจัยครั้งนี้ ต้องการที่จะพิสูจน์สมการ ที่ว่า X (inputs) + Y (environments) = Z (outputs) หรือไม่ โดยหน่วยในการศึกษา (unit of analysis) คือรัฐ ดังนั้น ผู้วิจัยจะไม่มุ่งวิเคราะห์ถึงกระบวนการการกำหนดนโยบาย แต่จะวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะเชื่อมโยงหรือศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนั้นๆ ซึ่งจะนำไปสู่ข้อสรุปถึงความต้องการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นในท้ายที่สุด

1.4 สมมติฐาน

วิทยานิพนธ์ตั้งสมมติฐานว่า “การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นหลังสงครามเย็น” มีแรงผลักดันจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน ได้แก่ นักการเมืองสายเหยี่ยว ข้าราชการจากทบวงความมั่นคง (JDA) และกระทรวงการต่างประเทศ (MOFA) กลุ่มธุรกิจ และมติมหาชนที่เปลี่ยนแปลง ปัจจัยภายนอก คือ แรงกดดันและพฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาที่ส่งผลต่อความมั่นใจในความมั่นคงของญี่ปุ่น ภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือ การเป็นมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ขึ้นของจีน และการก่อการร้ายที่ขยายตัว

1.5 ขอบเขตการศึกษา

มุ่งศึกษาการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นในยุคหลังสงครามเย็นถึงปัจจุบัน (ค.ศ.2004) ใน 2 มิติ คือ มิติทางกฎหมาย และมิติทางการปฏิบัติการจริง โดยศึกษาถึงปัจจัยภายในประเทศญี่ปุ่นที่เกี่ยวข้อง และเชื่อมโยงกับสถานการณ์ภายนอกประเทศที่ส่งผลกระทบต่อ การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง เพื่อพิสูจน์ให้เห็นถึงความต้องการของญี่ปุ่นในการที่จะขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองด้วยตนเอง

1.6 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. ศึกษาการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นยุคหลังสงครามเย็น – ปัจจุบัน
2. ศึกษาปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น
3. พิจารณา และเชื่อมโยงบริบทระหว่างประเทศ กับปรากฏการณ์ภายในญี่ปุ่น ที่ส่งผลต่อการขยายบทบาท
4. วิเคราะห์ปัจจัยและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลให้กองกำลังป้องกันตนเองสามารถขยายบทบาทได้
5. วิเคราะห์ถึงแนวโน้มและเป้าประสงค์ของการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นในอนาคต

1.7 วิธีการศึกษา

ในการทำการวิจัยศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะใช้วิธีการศึกษาในรูปแบบเชิงพรรณนา ศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Document research) เป็นหลัก โดยการสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นทางการของฝ่ายญี่ปุ่น รวมทั้งผลงานของนักวิชาการต่างๆ ที่ปรากฏในหนังสือ วารสาร เอกสาร หนังสือพิมพ์ บทความทางวิชาการ สิ่งตีพิมพ์อื่นๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่มีสาระเกี่ยวกับหัวข้อที่ศึกษา

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงพัฒนาการของการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นหลังสงครามเย็น – ปัจจุบัน
2. สามารถเชื่อมโยงปัจจัยภายใน และบริบทระหว่างประเทศที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น และวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการขยายบทบาทได้
3. สามารถวิเคราะห์และทำนายทิศทางและเป้าหมายของการดำเนินนโยบายต่างประเทศด้านการทหารของญี่ปุ่นในอนาคตได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการปรับตัวและการวางนโยบายในการมีปฏิสัมพันธ์กับญี่ปุ่นอย่างมีประสิทธิภาพได้ในอนาคต

8. การนำเสนอ

บทที่ 1 บทนำกล่าวถึง ความเป็นมาและสภาพของประเด็นปัญหา สำรวจวรรณกรรม กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา นิยามศัพท์ที่ใช้ในการทำวิจัย สมมุติฐานในการศึกษา ขอบเขตการศึกษา วัตถุประสงค์ในการศึกษา วิธีการศึกษา และผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 ถกแถลงการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นยุคหลังสงครามเย็น ถึงปัจจุบัน

บทที่ 3 พิจารณาตัวแสดงและสถานการณ์ภายในประเทศที่มีอิทธิพลต่อการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น

บทที่ 4 อธิบายอิทธิพลของปัจจัยภายนอก ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นใจในความมั่นคงของญี่ปุ่น ภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือ การเป็นมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ขึ้นของจีน และการก่อการร้ายที่ขยายตัว

บทที่ 5 ซึ่งเป็นบทสุดท้าย เป็นการวิเคราะห์และสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นยุคหลังสงครามเย็น

ในบทนี้จะเป็นการอธิบายถึงการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองยุคหลังสงครามเย็น โดยจะพิจารณาทั้งในแง่ของกฎหมายที่จะชี้ให้เห็นถึงการขยายขอบเขตความรับผิดชอบของญี่ปุ่นในการรักษาความมั่นคงในเวทีโลก โดยในแง่ของกฎหมายดังกล่าวหมายถึงสนธิสัญญาระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา และกฎหมายภายในประเทศของญี่ปุ่นเอง

หลังการพิจารณามติทางกฎหมาย จะเป็นการศึกษาถึงการออกไปปฏิบัติภารกิจจริงของกองกำลังป้องกันตนเองว่าได้แสดงบทบาทในขอบเขตกว้างขึ้นอย่างไร

แต่ก่อนที่จะศึกษาถึงการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองใน 2 มิติดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำความรู้จักกับกองกำลังป้องกันตนเอง ดังจะอธิบายต่อไป

2.1 กองกำลังป้องกันตัวเอง และข้อจำกัดในการแสดงบทบาท ในช่วงสงครามเย็น

สงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง พร้อมกับการสิ้นสุดของลัทธิทหารนิยมและกองกำลังขนาดใหญ่ของญี่ปุ่น เมื่อสหรัฐอเมริกาเข้ายึดครองและร่างรัฐธรรมนูญสันติภาพที่มุ่งจำกัดบทบาททางการทหารของญี่ปุ่นมิให้กลับมายิ่งใหญ่ดังเช่นในอดีต ดังที่มาตรา 9 แห่งรัฐธรรมนูญได้ระบุไว้ว่า

“โดยที่ปรารถนาอย่างจริงใจต่อสันติภาพระหว่างประเทศ อันมีพื้นฐานมาจากความยุติธรรม และกฎระเบียบ ชาวญี่ปุ่นสละสิทธิการทำสงคราม ในฐานะที่เป็นสิทธิทางอธิปไตยแห่งชาติ และการคุกคาม หรือการใช้กำลังเป็นเครื่องมือในการจัดการกับข้อพิพาทระหว่างประเทศ

เพื่อบรรลุเป้าหมายในวรรคข้างต้น จะไม่มีการมีไว้ซึ่งกองกำลังทางบก ทางทะเล และทางอากาศ หรือศักยภาพทางสงครามใดๆ สิทธิของรัฐในภาวะสงครามจะไม่ได้รับการยอมรับ”¹

ด้วยข้อจำกัดทางรัฐธรรมนูญ ทำให้ญี่ปุ่นดำเนินนโยบายด้านการทหารอย่างจำกัด และอยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกานับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดเป็นต้นมา แต่ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1950 หลังจากที่สงครามเกาหลีได้ปะทุขึ้นแล้ว 2 เดือน ทางการญี่ปุ่นได้จัดตั้งกองกำลังทหารจำนวน 75,000 คน ซึ่งเรียกกันว่าเป็นตำรวจกองหนุนแห่งชาติ ตำรวจกองหนุนชุดนี้ได้มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งในปี ค.ศ.1952 เมื่อครั้งที่ญี่ปุ่นจะได้รับเอกราชอย่างเป็นทางการ

¹ อิซาฮิโกะ โอคาซากิ, มหายุทธศาสตร์สำหรับการป้องกันประเทศของญี่ปุ่น, หน้า 90-91.

จากสหรัฐอเมริกา กองกำลังทางทหารได้เพิ่มจำนวนเป็น 110,000 คน และยังได้มีการจัดตั้งกองกำลังความปลอดภัยทางน้ำ (Maritime Safety Force) ขึ้นอีก ต่อมาในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1952 ได้มีการรวมกองกำลังทหารทั้ง 2 หน่วยนี้และตั้งเป็นทบวงความปลอดภัยแห่งชาติ (National Safety Agency) ซึ่งอีก 2 ปีต่อมาได้พัฒนาเป็นกองกำลังป้องกันตนเอง (Self Defense Force) อยู่ภายใต้การดูแลของทบวงป้องกันประเทศ (Defense Agency) สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี²

ปัจจุบัน กองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น ถือได้ว่าเป็นกองกำลังที่มีศักยภาพที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของโลก แม้ว่าบทบาทจะถูกจำกัดด้วยมาตรา 9 แห่งรัฐธรรมนูญสันติภาพ ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น ด้วยงบประมาณทางการทหารในระดับ 0.9% ของรายได้มวลรวมประชาชาติ (GDP) หรือประมาณ 42.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี (ในปีงบประมาณ 1998/1999) ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศผู้มีรายจ่ายด้านการทหารรายใหญ่อันดับ 4 ของโลก รองจาก สหรัฐอเมริกา รัสเซีย และจีน³ โดย 50% ของงบประมาณเป็นรายจ่ายสำหรับพลทหาร และอีกครั้งหนึ่งกระจายไปในส่วนของอาวุธ เติบียง การเพิ่มสมรรถนะและอื่น ๆ⁴

กองกำลังป้องกันตนเองในปัจจุบันมีกองกำลังประจำการจำนวน 235,600 คน (รวมเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง 1,300 คน และเจ้าหน้าที่หญิง 9,900 คน) กองกำลังสำรองจำนวน 46,700 คน กองกำลังประกอบด้วย 3 หน่วย คือ กองกำลังป้องกันตนเองทางบก (Ground Self Defense Force) จำนวน 147,700 นาย กองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศ (Air Self Defense Force) จำนวน 44,100 นาย และกองกำลังป้องกันตนเองทางน้ำ (Maritime Self Defense Force) จำนวน 42,500 นาย⁵

ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นถึงพัฒนาการของกองกำลังป้องกันตนเองยุคหลังสงครามเย็น โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 มิติ คือ มิติทางกรอบกฎหมายที่เปิดโอกาสให้กองกำลังป้องกันตนเองสามารถขยายบทบาทของตนได้อย่างชอบธรรม และมิติทางปฏิบัติการจริงที่กองกำลังป้องกันตนเองได้แสดงบทบาทในการรักษาสันติภาพและความมั่นคง

สำหรับมิติทางกฎหมาย ในฐานะที่ญี่ปุ่นเป็นพันธมิตรอันเหนียวแน่นของสหรัฐอเมริกา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพิจารณาถึงสนธิสัญญา หรือข้อตกลงที่ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาลงนามร่วมกัน เนื่องจากสนธิสัญญาทั้งหลายนั้นถือเป็นกรอบกฎหมายสำคัญในการกำหนดขอบเขตความร่วมมือทางการทหารระหว่างกัน รวมไปถึงบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองด้วย ความสำคัญของ

² Thomas A. Stanley and R.T.A. Irving, Self-Defense Forces [online]. (August 25, 2000).

³ Definition of Military of Japan [online]. (n.d.) Available from: www.wordiq.com/definition/Military_of_Japan

⁴ Japan Military Spending [online]. (n.d.) Available from: <http://www.cdi.org/budget/2004/world-military-spending.cfm>

⁵ "Japan," in Asia Yearbook 1998, ed. Michael Westlake (Hong Kong: Dai Nippon Printing, 1998), pp. 223 – 224.

ข้อตกลงด้านความมั่นคงระหว่างกันนี้ นอกจากจะเป็นหลักประกันความมั่นคงปลอดภัยของญี่ปุ่นแล้ว ยังส่งผลถึงการร่างกฎหมายด้านความมั่นคงภายในประเทศญี่ปุ่นซึ่งคล้ายตาม หรืออยู่ภายใต้กรอบสนธิสัญญาและข้อตกลงต่างๆ นั้นด้วย

เพื่อให้เห็นถึงภาพที่ชัดเจนของพัฒนาการทางด้านกฎหมายที่ส่งผลต่อการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง การเปรียบเทียบกฎหมายในยุคสงครามเย็น และหลังสงครามเย็นเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น ในช่วงแรกนี้ การอธิบายในประเด็นเรื่องกฎหมายจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงสงครามเย็น และหลังสงครามเย็น โดยในแต่ละช่วง จะประกอบด้วยประเภทของกฎหมาย 2 ชนิด คือ กรอบความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา และกฎหมายภายในประเทศ โดยจะเรียงลำดับการอธิบายตามเงื่อนไขที่มีการบัญญัติกฎหมายนั้นๆ

2.2 กรอบความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่น-สหรัฐอเมริกา และกฎหมายภายในประเทศยุคสงครามเย็น

ในปี ค.ศ.1951 รัฐบาลญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ได้ลงนามในสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกัน (The U.S.-Japan Security Treaty 1951) ภายใต้สนธิสัญญา สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นยอมรับถึงการมีอยู่ของภัยคุกคามทางทหารร่วมกัน และทั้งสองประเทศเห็นพ้องกันที่จะดำเนินการร่วมกันเพื่อต่อต้านภัยคุกคามดังกล่าว ดังนั้น ทั้งสองประเทศจึงตกลงใจที่จะแบ่งแยกหน้าที่ในการป้องกันและรักษาเสรีภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจ โดยสหรัฐอเมริกามีความรับผิดชอบในการป้องกันภูมิภาคตะวันออกไกล รวมถึงปกป้องญี่ปุ่นจากภัยคุกคามต่างๆ ในขณะที่ญี่ปุ่นมีหน้าที่ในการปกป้องอธิปไตยของตนเอง⁶ (ดูภาคผนวก ก)

ต่อมาในปี ค.ศ.1960 ได้มีการลงนามสนธิสัญญาความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า Treaty of Mutual Cooperation and Security between Japan and the United States of America สนธิสัญญานี้เป็นการปรับปรุงแก้ไขสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันฉบับปี ค.ศ.1951⁷ การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ ได้เพิ่มรายละเอียดและความชัดเจนในการให้ความร่วมมือระหว่างกัน ทั้ง 2 ฝ่ายจะปรึกษาร่วมกันในการนำสนธิสัญญานี้ไปปฏิบัติ และโดยการเรียกร้องของแต่ละฝ่าย เมื่อความมั่นคงของญี่ปุ่นหรือสันติภาพระหว่างประเทศ และความมั่นคงของตะวันออกไกล ถูกคุกคาม (มาตรา 4) จากกฎเกณฑ์ข้อนี้ รัฐบาลของทั้ง 2 ฝ่ายระบุเวลาที่หลัก 3 เวทีเพื่อใช้ในการปรึกษาหารือด้านความมั่นคงระหว่างกัน ได้แก่ คณะกรรมการให้คำปรึกษาด้านความมั่นคง (Security Consultative Committee: SCC) ในระดับ

⁶ นายวิเชียร เจนสวัสดิชัย, ญี่ปุ่น-อเมริกันพันธมิตร: แนวคิดหลังยุคสงครามเย็น, หน้า 20.

⁷ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมจาก Masashi Nishihara, “New Roles for the Japan-U.S. Security Treaty,” *Japan Review of International Affairs*: 20.

รัฐมนตรี, อนุกรรมการด้านความมั่นคง (Security Subcommittee) ในระดับรองรัฐมนตรี และ กลุ่มให้คำปรึกษาด้านความมั่นคง (Security Consultative Group) ในระดับผู้ช่วยรองรัฐมนตรี⁸

นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายตระหนักถึงการโจมตีด้วยอาวุธต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในดินแดนภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นซึ่งจะเป็นอันตรายต่อสันติภาพและความมั่นคง และประกาศว่าการโจมตีนั้นอาจเป็นภัยอันตรายร่วมภายใต้กระบวนการและข้อบัญญัติตามกรอบรัฐธรรมนูญ (มาตรา 5) โดยระบุไว้ว่า

การโจมตีด้วยอาวุธใดๆ และทุกมาตรการที่มาจากเหตุนี้ ควรรายงานต่อคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติอย่างเร่งด่วน ภายใต้ข้อบัญญัติมาตรา 51 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ การโจมตีดังกล่าวจะสิ้นสุดลงเมื่อคณะมนตรีความมั่นคงได้ดำเนินมาตรการที่จำเป็นเพื่อฟื้นฟูและดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ

สนธิสัญญาฯ ระบุไว้ว่า เพื่อเป้าหมายในการรักษาความมั่นคงของญี่ปุ่น และคงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศในตะวันออกไกล สหรัฐอเมริกาจะได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกองกำลังทางบก อากาศ และน้ำ และพื้นที่ในญี่ปุ่น (มาตรา 6) โดยขอบเขตของภูมิภาคตะวันออกไกลในที่นี้ หมายถึง พื้นที่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายคอมมิวนิสต์โดยพฤตินัย เช่น จีน เกาหลีเหนือ เวียดนามเหนือ คุริวเหนือ และโซเวียต ยกเว้น ฮาโบมาอิ (Habomai) ชิโกตัน (Shikotan) คุริวใต้ (southern Kurils) กุนาชิริ (Kunashiri) และ อีโตโรฟู (Etorofu)⁹

โดยสรุปแล้ว สนธิสัญญาความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ฉบับแก้ไขปี ค.ศ.1960 เปรียบเสมือนข้อตกลงสัญญาเช่าที่ตั้งฐานทัพ (base-leasing arrangement) ซึ่งสหรัฐอเมริกาจะทำการปกป้องญี่ปุ่นเพื่อเป็นการทดแทนการตั้งฐานทัพบนดินแดนญี่ปุ่นนั่นเอง¹⁰ (ดูภาคผนวก ข.)

คณะกรรมการด้านความมั่นคงร่วมญี่ปุ่น-สหรัฐอเมริกา (Japan-U.S. Security Consultative Cooperation) ได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการความร่วมมือด้านความมั่นคง (Subcommittee for Defense Cooperation) ขึ้นในวันที่ 8 กรกฎาคม ค.ศ.1976 เพื่อศึกษาถึงแนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกัน โดยขอบเขตของการศึกษายังคงจำกัดอยู่กับประเด็นเรื่องการรุกรานที่อาจจะเกิดขึ้นต่อดินแดนของประเทศญี่ปุ่น และสถานการณ์ในตะวันออกไกลที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของญี่ปุ่น

⁸ Murata Koji, "Do the New Guidelines Make the Japan-U.S. Alliance More Effective?," in *The Japan-U.S. Alliance: New Challenges for the 21st Century*, ed. Nishihara Masashi (Tokyo: Japan Center for International Exchange, 2000), p. 22.

⁹ Young C. Kim, *Major Issues in Japan's Security Policy Debate* (Virginia: Research Analysis Corporation, 1969), p. 17.

¹⁰ Murata Koji, "Do the New Guidelines Make the Japan-U.S. Alliance More Effective?," in *The Japan-U.S. Alliance: New Challenges for the 21st Century*, p. 24.

ต่อมา คณะอนุกรรมการความร่วมมือด้านความมั่นคง ได้ยื่นแนวทางการร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา (Guidelines for Japan-U.S. Defense Cooperation 1978) ต่อคณะกรรมการด้านความมั่นคงร่วมญี่ปุ่น-สหรัฐอเมริกาในวันที่ 27 พฤศจิกายน ค.ศ.1978 เพื่อลงความเห็นชอบ โดยแนวทางดังกล่าวได้พูดถึงภาระหน้าที่ที่กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นพึงปฏิบัติเมื่อมีภัยคุกคาม ดังนี้

หากภัยคุกคามต่อเขตแดนญี่ปุ่นใกล้จะมาถึง (imminent) ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาส่งประสานงานและปรึกษากันอย่างใกล้ชิดในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยคุกคามที่กำลังจะเกิดขึ้น รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ความร่วมมือระหว่างกองกำลังป้องกันตนเองและกองกำลังสหรัฐอเมริกา และเมื่อภัยคุกคามต่อดินแดนญี่ปุ่นเกิดขึ้น แนวทางความร่วมมือฉบับนี้ได้กล่าวว่า กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นจะจัดการกับความรุนแรงจำกัดขนาดย่อม (limited small-scale aggression) เท่านั้น หากภัยคุกคามได้ขยายความรุนแรงมากขึ้นจนยากที่จะจัดการเพียงลำพังได้ กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นและกองกำลังสหรัฐอเมริกา จะขับไล่ภัยคุกคามนั้นร่วมกัน

โดยแนวทางหลักในการปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่น คือปฏิบัติการเชิงรับเพื่อป้องกันตนเองในดินแดนทางบก น่านน้ำ รวมทั้งอวกาศรอบๆ เขตแดนญี่ปุ่น เท่านั้น ในขณะที่กองกำลังสหรัฐอเมริกาส่งช่วยเหลือและสนับสนุนปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเอง และจะปฏิบัติการในพื้นที่อื่นๆ ที่มีความรุนแรงในระดับที่เกินศักยภาพของกองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นจะสามารถปฏิบัติการได้ โดยทั้งกองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นและกองกำลังสหรัฐอเมริกาส่งร่วมมือกันในการปฏิบัติการทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ

นอกจากนี้ ในเรื่องของการบำรุงรักษา ญี่ปุ่นจะรับผิดชอบในการดูแลวัสดุอุปกรณ์ของกองกำลังสหรัฐอเมริกาในดินแดนญี่ปุ่น ในขณะที่สหรัฐอเมริกาส่งรับผิดชอบในการดูแลรักษาวัสดุอื่นๆ ของตนที่อยู่เหนือศักยภาพที่ญี่ปุ่นจะดูแลได้ (ดูภาคผนวก ค.)

ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นกรอบกฎหมายที่สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นได้ตราร่วมกันในยุคสงครามเย็น นอกจากกรอบความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา กฎหมายภายในประเทศก็ยังมีบทบาทในการกำหนดถึงขอบเขตของการป้องกันประเทศของญี่ปุ่นเอง นอกจากมาตรา 9 แห่งรัฐธรรมนูญสันติภาพ ที่ได้อธิบายข้างต้น ในปี ค.ศ.1957 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ออกนโยบายพื้นฐานสำหรับการป้องกันประเทศ (Basic Policies for National Defense 1957) ขึ้น

ภายใต้นโยบายพื้นฐานนี้ ญี่ปุ่นได้พยายามสร้างแนวทางในการดำเนินนโยบายภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญไว้ 4 แนวทาง คือ¹¹

1. จะมุ่งเน้นนโยบายปฏิบัติการในการป้องกันตัวเองอย่างเคร่งครัด ซึ่งหมายความว่า หากการโจมตีมิได้เริ่มขึ้น กองกำลังป้องกันตนเองจะไม่สามารถออกปฏิบัติการใดๆ ได้ และขอบเขตของการปฏิบัติการจะต้องอยู่ในระดับต่ำสุดเพื่อป้องกันตนเองเท่านั้น ดังนั้นนโยบายนี้ จึงเป็นยุทธศาสตร์การป้องกันเชิงตั้งรับอย่างแท้จริง
2. จะไม่เป็นมหาอำนาจทางทหาร ญี่ปุ่นจะไม่พัฒนาศักยภาพทางทหารจนถึงขั้นเป็นภัยคุกคามต่อประเทศอื่น
3. จะยึดมั่นในหลักนิวเคลียร์สามประการ คือ ไม่ผลิต ไม่ครอบครอง และไม่อนุญาตให้อาวุธนิวเคลียร์เข้ามาในดินแดนญี่ปุ่น โดยในปี ค.ศ.1976 ญี่ปุ่นได้ให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาไม่แพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ (Nuclear Non-Proliferation Treaty) และ
4. จะยึดหลักการควบคุมโดยพลเรือน (civilian control) ซึ่งหมายถึง การให้ความสำคัญกับการเมืองมากกว่าการทหาร หรืออีกนัยหนึ่งคือ การเมืองแบบประชาธิปไตยควบคุมการทหาร โดยรัฐประชาธิปไตย

ดังนั้น จากหลักการนี้ กองกำลังป้องกันตนเองจึงควรจัดตั้งและปฏิบัติการด้วยเจตนาธรรมแห่งประชาชน การปฏิบัติการป้องกันประเทศของกองกำลังป้องกันตนเองจึงจำเป็นต้องได้รับการอนุมัติจากรัฐสภา (Diet) เสียก่อน

นโยบายพื้นฐานดังกล่าว ได้ย้ําหลักการขั้นมูลฐานของลัทธิโยชิเดะ 2 ประการ กล่าวคือ

1. ญี่ปุ่นจะพัฒนาสมรรถนะในการป้องกันประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในขอบเขตที่จำเป็นสำหรับการป้องกันตนเอง ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงทรัพยากรของประเทศ และ ภาวะการณ์ภายในประเทศที่เป็นอยู่ในขณะนั้น และ
2. ญี่ปุ่นจะจัดการกับการรุกรานบนพื้นฐานของสนธิสัญญาความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกาในระหว่างที่ยังต้องรอการปฏิบัติหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นของสหประชาชาติ ในอันที่จะป้องกันและจัดการรุกรานดังกล่าวในอนาคต¹²

¹¹ Basic Policy for National Defense [online]. (n.d.) Available from: www.jda.go.jp/e/index_.htm

¹² ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชา นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 2 (โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน งานบริการการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรกฎาคม 2547), หน้า 13.

เพื่อให้สอดคล้องกันกับนโยบายพื้นฐานสำหรับการป้องกันประเทศ สภามันคงแห่งชาติ (National Defense Council) และคณะรัฐมนตรี ได้ร่วมกันกำหนดแนวโครงการการป้องกันแห่งชาติ (National Defense Program Outline) ฉบับแรก ในวันที่ 29 ตุลาคม ค.ศ.1976

2.3 สรุปข้อจำกัด และแนวนโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นยุคสงครามเย็น

นโยบายความมั่นคงญี่ปุ่นภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ มาตรา 9 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ประกาศว่าญี่ปุ่นจะคงขีดความสามารถในการป้องกันตนเองในระดับต่ำที่สุดเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ญี่ปุ่นจะใช้สิทธิในการป้องกันตนเองได้ต่อเมื่อมีองค์ประกอบครบ 3 ประการ คือ เกิดการรุกรานเขตแดนทั้งทางน้ำ บก และอากาศของญี่ปุ่น ไม่มีเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อจัดการกับความรุนแรงนั้น และการใช้กำลังจะต้องจำกัดอยู่ในระดับที่ต่ำที่สุดเท่าที่จำเป็น ในขณะที่สิทธิในการป้องกันร่วมกันซึ่งหมายถึงสิทธิในการใช้กำลังในการหยุดการรุกรานทางการทหารในเขตแดนของรัฐอื่นนั้น ยังคงเป็นข้อห้ามภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ

โดยขีดความสามารถในระดับต่ำเท่าที่จำเป็น (the minimum necessary degree) นั้นหมายถึงศักยภาพของการป้องกันตนเองจะต้องสอดคล้องกับอำนาจแห่งชาติโดยรวม อำนาจทางเศรษฐกิจ และบรรยากาศทางการเมือง (political climate) กองกำลังป้องกันตนเองต้องไม่มีขีดความสามารถในการก่อความรุนแรง ไม่เป็นภัยคุกคามต่อรัฐอื่น ในขณะที่ต้องรักษาศักยภาพที่พอเพียงสำหรับปกป้องความมั่นคงของประเทศ¹³ เป็นการป้องกันประเทศเพื่อการป้องกันประเทศอย่างแท้จริง” (senshu boei)¹⁴ กองกำลังป้องกันตนเองจะไม่ถูกส่งไปยังต่างประเทศ แม้จะเป็นไปในรูปของคณะเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ (UN peace-keeping missions) ก็ตาม¹⁵

ด้วยข้อจำกัดทางการทหารดังกล่าว ทำให้ในยุคสงครามเย็นนี้ ญี่ปุ่นใช้เครื่องมืออื่น แทนเครื่องมือทางการทหาร ในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงของประเทศและระหว่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากหลัก 3 ประการของการริเริ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ (international cooperation initiative) ที่เสนอโดยนายทาเคชิโตะ โนโบรุ นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่น ปี ค.ศ.1988 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้¹⁶

1. ความร่วมมือเพื่อสันติภาพ สันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองระหว่างประเทศเป็นเงื่อนไขสำคัญอันดับแรกของสันติภาพและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศญี่ปุ่นเอง ในการแสวงหาความร่วมมือ

¹³ Young C. Kim, *Major Issues in Japan's Security Policy Debate*, p. 10.

¹⁴ ในสมุดปกขาวของสำนักงานป้องกันประเทศไม่ได้ให้คำจำกัดความ “การป้องกันประเทศเพื่อป้องกันอย่างเดี่ยวอย่างแท้จริง (“an exclusively defensive defense” นี้ แต่ได้อธิบายว่า เป็นลักษณะของยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศแบบวางเฉย (passive) อยู่ในกรอบของเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ญี่ปุ่นจะไม่สั่งการให้กองกำลังป้องกันตนเองปฏิบัติการใด ๆ จนกว่าญี่ปุ่นจะได้ตกอยู่ภายใต้การรุกรานโจมตีทางการทหาร ดู *Defense of Japan* 1983, p. 58.

¹⁵ ไชยวัฒน์ คำชู, *เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 2*, หน้า 16.

¹⁶ นายวิเชียร เจนสวัสดิชัย, *ญี่ปุ่น-อเมริกันพันธมิตร: แนวคิดหลังยุคสงครามเย็น*, หน้า 41 – 42.

เพื่อสันติภาพ ญี่ปุ่นจะต้องเพิ่มและขยายความร่วมมือด้านการเงินและทางด้านอื่นๆ เพื่อกิจกรรมในการรักษาสันติภาพ และต้องมีส่วนร่วมในความพยายามที่จะรักษาสันติภาพที่ดำเนินการโดยองค์การสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ

2. การขยายความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่เป็นทางการ (Official Development Assistance: ODA) ในฐานะที่ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่รับภาระในการส่งเสริมสันติภาพและยังเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจของโลก ญี่ปุ่นจะต้องช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันของประเทศเหนือ-ใต้ และช่วยเพิ่มเสถียรภาพและพัฒนาประชาคมระหว่างประเทศ ญี่ปุ่นเองตระหนักดีว่าตนมีความรับผิดชอบระหว่างประเทศ ที่สำคัญการขยายความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่เป็นทางการเพื่อช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเพื่อความมั่นคงของมาตรฐานการครองชีพ และเพื่อเพิ่มสวัสดิการในประเทศกำลังพัฒนา จึงได้ใช้แผนการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่เป็นทางการเพื่อให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ “การพึ่งพาซึ่งกันและกันของโลก” และ “ความเห็นอกเห็นใจมนุษย์” ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป
3. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่แตกต่างกันในกลุ่มประชาคมระหว่างประเทศนั้น ควรจะได้รับการพิจารณาว่าเป็นมรดกร่วมกันของมนุษยชาติ และประชาชนทุกชาติทุกภาษา ควรจะมีโอกาสได้ชื่นชมคุณค่าอันเป็นสากลนี้ ในขณะที่เดียวกันการส่งเสริมให้มีความเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรมโดยฝ่ายทางการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม จะช่วยให้ญี่ปุ่นเปิดกว้างยิ่งขึ้นในสายตาของประเทศอื่นๆ

2.4 กรอบความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่น-สหรัฐอเมริกา ยุคหลังสงครามเย็น: การเปิดช่องทางให้กองกำลังป้องกันตนเองสามารถขยายบทบาท

สงครามเย็นสิ้นสุดลงพร้อมกับคำถามถึงความชอบธรรมในการคงอยู่ของกองทัพสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งรวมถึงฐานทัพในญี่ปุ่นด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกายังคงให้ความสำคัญกับภูมิภาคนี้ต่อไป ดังจะเห็นได้จากยุทธศาสตร์ความมั่นคงของสหรัฐอเมริกาสำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออก-แปซิฟิก (United States Security Strategy for the East Asia-Pacific Region) หรือ “รายงานของไนย์” (“Nye Report”) ในรายงานนี้ได้ยืนยันพันธะของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อสนธิสัญญาความมั่นคงว่าเป็นเสาหลักของนโยบายของตน ความพยายามที่จะมีให้ข้อพิพาททางเศรษฐกิจกระทบกระเทือนความเป็นพันธมิตรด้านความมั่นคง และตอกย้ำความแน่วแน่ของสหรัฐอเมริกาที่จะคงรักษากองกำลัง 100,000 คน ไว้ในภูมิภาคเอเชียตะวันออก รวมถึงเรียกร้องให้มีความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกามากขึ้น รวมทั้งการเพิ่มความสนับสนุนด้านส่งกำลังบำรุงของญี่ปุ่น (logistics support) สำหรับการปฏิบัติการของกองกำลังสหรัฐอเมริกาในภูมิภาค และการดำเนินการวิจัยร่วมกันเกี่ยวกับโครงการปกป้องขีปนาวุธนิวเคลียร์ (Theater Missile

Defense – TMD) ด้วยการยืนยันพันธะที่มีต่อภูมิภาคของสหรัฐอเมริกาเนื่องที่บทบาทของญี่ปุ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความสำคัญมากขึ้น¹⁷

แม้ว่าสงครามเย็นและความขัดแย้งทางอุดมการณ์จะยุติลง แต่ญี่ปุ่นยังคงเห็นความสำคัญของการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา และตระหนักดีว่าภัยคุกคามสันติภาพ ความไม่มั่นคง และความไม่แน่นอนในภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นวิกฤติคาบสมุทรเกาหลี การเผชิญหน้ากันทางการทหาร ปัญหาการก่อการร้าย และการเผยแพร่อาวุธนิวเคลียร์และอาวุธทำลายล้างสูง ยังคงดำรงอยู่ในสังคมโลก ดังนั้น ในวันที่ 17 เมษายน ค.ศ.1996 นายกรัฐมนตรีฮาชิโมโตะแห่งญี่ปุ่น และประธานาธิบดีบิล คลินตันแห่งสหรัฐอเมริกาได้แถลงปฏิญญาด้านความมั่นคงร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางในการเป็นพันธมิตรในศตวรรษที่ 21 (Japan-U.S. Joint Declaration on Security – Alliance for the 21st Century) โดยในปฏิญญานี้ ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการเป็นพันธมิตรระหว่างทั้ง 2 ประเทศ และสนธิสัญญาความร่วมมือและความมั่นคงร่วมกัน (Treaty of Mutual Cooperation and Security) (ดูภาคผนวก ง)

เนื้อหาโดยรวมของปฏิญญานี้ แสดงให้เห็นถึงการขยายขอบเขตทางภูมิศาสตร์ที่ญี่ปุ่นต้องรับผิดชอบ และให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค กล่าวคือ จากเดิมญี่ปุ่นนั้นมีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบต่อการรักษาสันติภาพและความมั่นคงภายในดินแดนประเทศญี่ปุ่นเองเท่านั้น แต่ตามปฏิญญานี้ได้มีการเน้นย้ำให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งญี่ปุ่นเองต้องมีบทบาทในการปกป้องและคงไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมที่มั่นคงปลอดภัยของภูมิภาคนี้ด้วย

อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นยังคงยินยอมที่จะให้ความช่วยเหลือในการดูแลฐานทัพสหรัฐอเมริกาในดินแดนญี่ปุ่นต่อไป ตามสนธิสัญญาความร่วมมือและความมั่นคงร่วมกันในฐานะผู้ให้ความสนับสนุนจากประเทศเจ้าบ้าน (Treaty of Mutual Cooperation and Security and Host Nation Support) ซึ่งรวมไปถึงการให้การสนับสนุนทางการเงิน ตามที่ระบุไว้ในข้อตกลงว่าด้วยมาตรการพิเศษฉบับใหม่ (new Special Measures Agreement) ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายได้มีการปรึกษาระหว่างกันอย่างใกล้ชิดถึงการเริ่มต้นทบทวนแนวทางการร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาที่สร้างขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1978 (Guidelines for Japan-U.S. Defense Cooperation) และการเริ่มต้นศึกษาถึงความร่วมมือระดับทวิภาคีต่อสถานการณ์ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสันติภาพและความมั่นคงของญี่ปุ่น ที่อาจเกิดขึ้น “รอบๆ ญี่ปุ่น” ด้วย¹⁸

¹⁷ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 4, หน้า 19.

¹⁸ Ministry of Foreign Affairs, Japan-U.S. Joint Declaration on Security – Alliance for the 21st Century [online]. (April 17, 1996) Available from: www.mofa.go.jp/region/n-american/us/security/security .html

ข้อตกลงอีกฉบับหนึ่ง ที่กล่าวถึงบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองในการให้ความร่วมมือกับกองกำลังสหรัฐอเมริกา คือ ข้อตกลงเรื่องการได้มาและการบริการแก่กัน (Acquisition and Cross Servicing Agreement: ACSA) ปี ค.ศ.1996 ซึ่งระบุไว้ว่า กองกำลังป้องกันตนเองและกองกำลังสหรัฐอเมริกาส่งปันเสบียงอาหาร เชื้อเพลิง อุปกรณ์การสื่อสาร และเครื่องมือซ่อมบำรุง แก่กัน ใน 3 กรณี คือ ระหว่างการซ้อมรบ ในปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ และภารกิจด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศอื่นๆ รวมทั้งเหตุการณ์ทางการทหารที่เกิดขึ้นรอบๆ ญี่ปุ่น

ต่อมา สืบเนื่องจากปัญหาด้านความมั่นคงร่วมกันระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาที่แถลงไปเมื่อปี ค.ศ.1996 ซึ่งได้ถึงความสำคัญของการเป็นพันธมิตรระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก คณะกรรมการความมั่นคง (SCC) ได้เห็นชอบให้มีการทบทวนแนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นที่ใช้อยู่ตั้งแต่ปี ค.ศ.1978 ใหม่ โดยในวันที่ 23 พฤศจิกายน ค.ศ.1997 การทบทวนแนวทางความร่วมมือด้านการป้องกันระหว่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ปี ค.ศ.1997 ได้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ (Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation 1997) โดยประเด็นสำคัญที่ถูกพิจารณา ได้แก่ ความร่วมมือระหว่างกันในฐานะปกติปฏิบัติการเพื่อตอบโต้ภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นต่อญี่ปุ่น และ ความร่วมมือต่อสถานการณ์บริเวณรอบๆ ญี่ปุ่น (area surrounding Japan) ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อสันติภาพและความมั่นคงของญี่ปุ่นได้

สำหรับความร่วมมือระหว่างกันในฐานะปกติ ประกอบไปด้วยการแบ่งปันข้อมูลและการปรึกษาหารือนโยบายร่วมกัน รวมทั้งความร่วมมือด้านความมั่นคง ทั้งในการเข้าร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ ปฏิบัติการช่วยเหลือทางมนุษยธรรม หรือปฏิบัติการในกรณีของการเกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ (large-scale disasters) ทั้งสองประเทศจะร่วมมือกันในด้านต่างๆ เช่น การขนส่งคมนาคม การให้บริการทางการแพทย์ การแบ่งปันข้อมูล การให้การศึกษ และการศึกษาปฏิบัติการร่วมกัน

ในส่วนของปฏิบัติการเพื่อตอบโต้ภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นต่อญี่ปุ่น ในยามที่ภัยคุกคามใกล้จะมาถึง (imminent) ประเด็นที่เพิ่มขึ้นมาจากแนวทางความร่วมมือเดิม (ปี ค.ศ.1978) คือประเด็นเรื่องการเตรียมความพร้อมสำหรับรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในบริเวณรอบๆ ญี่ปุ่น (area surrounding Japan) โดยคู่ภาคีจะร่วมมือกันทั้งในด้านข้อมูลข่าวกรอง ระบบการเตือนภัย รวมทั้งความพยายามทางการทูต เพื่อเตรียมพร้อมต่อภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้น

เมื่อภัยคุกคามเกิดขึ้น กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นจะปฏิบัติการตอบโต้ทันทีทันใด ในขณะที่กองทัพสหรัฐอเมริกาจะให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่กองกำลังญี่ปุ่น กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นจะปฏิบัติการเชิงรับในดินแดน น่านน้ำโดยรอบ และชั้นอากาศของตน ในขณะที่กองทัพสหรัฐอเมริกาส่งสนับสนุนปฏิบัติการของญี่ปุ่นและจะปฏิบัติการในพื้นที่อื่นๆ ที่นอกเหนือความรับผิดชอบของกองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่น ซึ่งในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่า ไม่มีประเด็นที่แตกต่างไปจากแนวทางความร่วมมือเดิม (ปี ค.ศ.1978) มากนัก

แนวทางสำหรับการปฏิบัติการทางการทหารนั้น ยังคงรักษาแนวทางเดิมไว้ กล่าวคือ ปฏิบัติการตอบโต้ภัยคุกคามทางอากาศ (air attack) ปฏิบัติการป้องกันน่านน้ำรอบญี่ปุ่นและเส้นทางการสื่อสารทางทะเลรอบญี่ปุ่น และการตอบโต้การรุกรานทางอากาศและทางทะเล (airborne and seaborne invasions) อย่างไรก็ตาม ในแนวทางความร่วมมือใหม่นี้ ได้เพิ่มเติมภารกิจใหม่ขึ้น คือ การตอบโต้ต่อภัยอื่นๆ กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นมีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบและขจัดได้การโจมตีแบบกองโจรหรือการโจมตีแบบ (unconventional attacks) อื่นๆ รวมถึงการแทรกซึมทางการทหาร (military infiltration) ในดินแดนญี่ปุ่นอีกด้วย นอกจากนี้กองทัพสหรัฐอเมริกาและกองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นจะร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการตอบโต้การโจมตีด้วยขีปนาวุธ (ballistic missile attack) โดยกองทัพสหรัฐอเมริกาก็จะให้ความช่วยเหลือทางด้านข่าวกรอง และร่วมเสริมกำลังในการตอบโต้ (additional strike power)

ดังได้กล่าวมาแล้ว แนวทางความร่วมมือใหม่นี้มีการเพิ่มเติมประเด็นในความร่วมมือ โดยประเด็นที่เห็นเด่นชัดที่สุดคือ ขอบเขตของความร่วมมือที่ขยายจากตะวันออกไกล มาเป็นเอเชีย-แปซิฟิก ตามปฏิญญาความมั่นคง ปี ค.ศ.1996 และบริเวณรอบๆ ญี่ปุ่น (area surrounding Japan)

คูภาคีได้นิยามคำว่า “บริเวณรอบๆ ญี่ปุ่น” ในบริบทเชิงสถานการณ์ (situational) มิใช่เชิงภูมิศาสตร์ (geographical) คือ หมายความว่าหากเกิดภัยใดที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของญี่ปุ่นได้ ไม่ว่าจะเกิดขึ้น ณ บริเวณใด ไกล หรือไกลเขตแดนของญี่ปุ่น ฝ่ายญี่ปุ่นควรจะมีควมรับผิดชอบต่อสถานการณ์ดังกล่าวด้วยเช่นกัน โดยคูภาคีจะร่วมมือกันทั้งเมื่อมีการคาดว่าสถานการณ์จะเกิดขึ้น (anticipated) และเมื่อสถานการณ์นั้นเกิดขึ้นแล้ว

สำหรับฝ่ายญี่ปุ่น การสนับสนุนปฏิบัติการของกองทัพสหรัฐอเมริกานั้นมีทั้งการให้สิ่งอำนวยความสะดวกของกองกำลังป้องกันตนเอง รวมทั้งสนามบินพลเรือน (civilian airports) และท่าเรือ นอกจากนี้ยังต้องสนับสนุนแนวหลังแก่กองทัพสหรัฐอเมริกา (rear area support) ทั้งในเขตแดนของญี่ปุ่นเอง ทะเลหลวง และห้วงอากาศนานาชาติรอบๆ ญี่ปุ่น (international airspace) กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นจะรับผิดชอบด้านการรวบรวมข่าวกรอง การเตือนภัยและการกวาดต้อนระเบิด กิจกรรมบรรเทาทุกข์และมาตรการสำหรับผู้ลี้ภัย การค้นหาและช่วยเหลือ ปฏิบัติการอพยพขนย้ายบุคคลที่เป็นพลเรือน (noncombatant evacuation) กิจกรรมที่สนับสนุนการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ, การจัดการทางทะเลและอากาศ ส่วนกองทัพสหรัฐอเมริกาก็จะรับผิดชอบในเรื่องของปฏิบัติการฟื้นฟูสันติภาพและความมั่นคงในบริเวณรอบๆ ญี่ปุ่น (คูภาคผนวก จ)¹⁹

¹⁹ อ่านเพิ่มเติมใน Yoshihide Soeya, "Japan: Normative Constraints versus Structural Imperatives," in *Asian Security Practice: Material and Ideational Influences*, ed. Alagappa, Muthiah (CA: Stanford University Press, 1998), p. 215.

ในปี ค.ศ.1999 สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นได้ยืนยันถึงแนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างกันอีกครั้ง (Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation 1999) โดยเน้นย้ำประเด็นเรื่องการขยายขอบเขตในการแสดงบทบาทของญี่ปุ่นจากภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเป็น “บริเวณรอบๆ ญี่ปุ่น” อีกครั้ง โดย ทั้ง 2 ประเทศจะร่วมมือกันใน กิจกรรมบรรเทาทุกข์และมาตรการช่วยเหลือผู้ลี้ภัย การค้นหาและช่วยเหลือ การอพยพประชาชน การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจภายใต้การนำของสหประชาชาติ (UN-imposed economic sanctions) และการส่งกองกำลังบำรุงเพื่อช่วยเหลือกองทัพสหรัฐอเมริกาในนานานานาชาติที่แยกออกจากพื้นที่ที่ปฏิบัติการทางทหารกำลังเกิดขึ้น²⁰ (ดูภาคผนวก ฉ)

ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2004 หลังเหตุการณ์การก่อการร้าย ณ ตึกเวิร์ลเทรด เซ็นเตอร์ สหรัฐอเมริกาผ่านพ้นไป มีการแก้ไขข้อตกลงเรื่อง การได้มาและบริการแก่กัน (Revise ACSA) อีกครั้งหนึ่ง โดยฉบับแก้ไขนี้ได้ขยายขอบเขตการสนับสนุนกองทัพสหรัฐอเมริกาในยามที่เกิดเหตุการณ์รอบๆ ญี่ปุ่น โดย²¹

1. กองกำลังป้องกันตนเองจะให้การสนับสนุนในแนวหลัง (rear area support) ต่อกองทัพสหรัฐอเมริกา ค้นหาและช่วยเหลือ รวมทั้งติดตามเรือที่นำส่งสยในทะเลหลวง
2. รัฐบาลญี่ปุ่นจะเรียกร้องให้รัฐบาลท้องถิ่นและภาคเอกชนร่วมมือกับรัฐบาลกลางและกองทัพสหรัฐอเมริกา และ
3. กองกำลังป้องกันตนเองอาจจะใช้อาวุธหากจำเป็น นอกจากนั้นยังอนุญาตให้มีการแบ่งปันอาวุธระหว่างกันในกรณีญี่ปุ่นถูกคุกคามหรือคาดว่าจะถูกคุกคาม และครอบคลุมกรณีที่กองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมในปฏิบัติการสนับสนุนระหว่างประเทศอย่างขนานใหญ่ และปฏิบัติการสนับสนุนต่อกรณีภัยพิบัติ (large scale support & disaster support) ด้วย

ทั้งหมดนี้คือกรอบกฎหมายที่ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาได้ตกลงร่วมกันในยุคหลังสงครามเย็น จากการอธิบายข้างต้น จะเห็นได้ว่าข้อตกลงต่างๆ ได้ขยายขอบเขตของความร่วมมือระหว่างกัน จากภูมิภาคตะวันออกไกล (ยุคสงครามเย็น) มาสู่ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (ค.ศ.1996) และอาณานิเวศรอบๆ ญี่ปุ่น (ค.ศ.1997) ตามลำดับ การขยายขอบเขตความร่วมมือในแง่ของภูมิศาสตร์ดังกล่าว นำมาซึ่งการ

²⁰ Tsuneo Akaha, “Beyond Self Defense: Japan’s Elusive Security Role Under the New Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation,” *The Pacific Review* 11,4 (1998): 472-476. และ Sheldon W. Simon, “Is There a US Strategy for East Asia?” *Contemporary Southeast Asia* 21,3 (December 1999): 331-333. อ้างถึงใน Sheldon W. Simon, “Asian Armed Forces: Internal and External Tasks and Capabilities,” *NBR Analysis* 11,1 [online]. (May 2000) Available from: www.nbr.org/publications/analysis/vol11no1/essay.html

²¹ “Japan,” in *Asia Pacific Security Outlook 2000*, eds. Richard W. Baker and Charles E. Morrison (Tokyo : Japan Center for International Exchange, 2000), p. 98.

ขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในขอบเขตที่ได้มีการตกลงกันไว้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนถึงบทบาทที่กองกำลังป้องกันตนเองพึงกระทำ รัฐบาลญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายภายในประเทศขึ้นหลายฉบับภายใต้กรอบสนธิสัญญาหรือข้อตกลงต่างๆ ที่ได้ลงนามกับสหรัฐอเมริกา ดังจะได้กล่าวถึงต่อไปในข้อ 2.5

2.5 กรอบกฎหมายภายในประเทศยุคหลังสงครามเย็น: จากสงครามอ่าวเปอร์เซียครั้งแรก สู่วิปฏิบัติกรต่อต้านการก่อการร้าย

สงครามอ่าวเปอร์เซียประทุขึ้นในปี ค.ศ.1991 แม้ว่าญี่ปุ่นในฐานะมหาอำนาจทางเศรษฐกิจได้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศพันธมิตรอย่างสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนถึง 2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ดูเหมือนว่ายังคงไม่เพียงพอต่อความคาดหวังของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการให้ญี่ปุ่นส่งบุคลากรเข้าร่วมรบในครั้งนั้นด้วย

ภายใต้แรงกดดันจากสหรัฐอเมริกาประกอบกับภายในประเทศญี่ปุ่นเอง หลังจากที่ญี่ปุ่นถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากนานาชาติว่าไม่ได้แสดงบทบาทให้สมกับที่เป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์สงครามอ่าวเปอร์เซีย ตลอดจนความพยายามของผู้นำญี่ปุ่นในการชักจูงให้ประชาชนญี่ปุ่นเห็นถึงความจำเป็นที่ญี่ปุ่นต้องแสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นมีความเต็มใจที่จะมีบทบาทนอกเหนือไปจากการออกแต่เงินเท่านั้นในการรักษาสันติภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศ รัฐบาลญี่ปุ่นภายใต้การนำพรรคเสรีประชาธิปไตย (LDP) จึงสามารถผลักดันร่างกฎหมายที่อนุญาตให้กองกำลังป้องกันตนเองไปปฏิบัติการรักษาสันติภาพร่วมกับกองกำลังสหประชาชาติ (UN Peace-keeping Operations หรือ UNPKO) ได้ผ่านการเห็นชอบจากรัฐสภาของญี่ปุ่นได้สำเร็จเมื่อกลางเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1992 หลังจากที่ประสบความสำเร็จในการได้รับความสนับสนุนจากมติมหาชนและสื่อมวลชนในการตัดสินใจส่งเรือกวาดทุ่นระเบิดของกองกำลังป้องกันตนเองไปยังอ่าวเปอร์เซียเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1991 ภายหลังจากสงครามอ่าวเปอร์เซียได้ยุติลงแล้ว เพื่อไปปฏิบัติการกวาดทุ่นระเบิดที่ประเทศอิรักได้วางทิ้งเอาไว้ ในช่วงที่อิรักได้ส่งกำลังทหารของตนเข้าไปยึดครองประเทศคูเวต

แม้ว่ารัฐสภาญี่ปุ่น (Diet) จะได้อนุมัติร่างกฎหมายว่าด้วยปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ (United Nations Peace Keeping Operation Law 1992: UNPKO) ซึ่งเท่ากับเป็นการยกเลิกข้อห้ามที่มีมานานเกี่ยวกับการส่งทหารญี่ปุ่นไปปฏิบัติการในต่างประเทศตามการตีความรัฐธรรมนูญ มาตรา 9 แต่การจะส่งบุคลากรของกองกำลังป้องกันตนเองไปร่วมกับกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติตามกฎหมายนั้นจะต้องกระทำอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ค่อนข้างจำกัด 5 ประการคือ²²

²² ไชยวัฒน์ คำชู, “การกำหนดนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น: ศึกษากรณีการตัดสินใจส่งเรือกวาดทุ่นระเบิดไปยังอ่าวเปอร์เซีย,” *เอเชียปริทัศน์* 12,3: 1-40.

1. จะต้องมีข้อตกลงการหยุดยิงระหว่างคู่กรณีในความขัดแย้งเสียก่อน
2. คู่กรณีในความขัดแย้งจะต้องให้ความยินยอมต่อการวางกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ และการมีส่วนร่วมของญี่ปุ่นในกองกำลังรักษาสันติภาพนี้
3. กองกำลังรักษาสันติภาพจะต้องรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด
4. หากไม่เป็นไปตามเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่งใน 3 เงื่อนไขแรกนี้ รัฐบาลญี่ปุ่นอาจจะถอนกองกำลังรักษาสันติภาพของตนกลับประเทศ และ
5. การใช้อาวุธจะถูกจำกัดเท่าที่จำเป็นขั้นต่ำสุดเพื่อใช้ในการป้องกันชีวิตบุคลากร และส่งบุคลากรของกองกำลังป้องกันตนเองไปรวมได้ครั้งละไม่เกิน 2,000 คน

ภายใต้ข้อบัญญัติของกฎหมายนี้ กองกำลังป้องกันตนเองไม่สามารถใช้อาวุธในการปกป้องบุคลากรของสหประชาชาติที่มีชาวญี่ปุ่นได้ และไม่สามารถเคลื่อนย้ายเพื่อไปทำภารกิจนี้ได้ด้วยเช่นกัน คำสั่งให้ใช้อาวุธไม่สามารถเกิดขึ้น การใช้อาวุธเป็นไปตามวิจรรณญาณส่วนบุคคล ในการที่จะป้องกันตนเอง และชาวญี่ปุ่นที่อยู่ในบริเวณเดียวกัน²³

ต่อมา ในปี ค.ศ.1995 รัฐบาลผสมภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีจากพรรคสังคมนิยม โดมิอิชิ มูรายามาได้มีการปรับปรุงแนวโครงการการป้องกันประเทศ ในปี ค.ศ.1976 ขึ้นใหม่อีกครั้ง (National Defense Program Outline in and after FY 1996) โดยในโครงร่างใหม่นี้ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเป็นพันธมิตรระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาภายหลังสงครามเย็นสิ้นสุดลง มีการพูดถึงความคาดหวังที่จะให้กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นเพิ่มบทบาทในการตอบโต้ภัยพิบัติขีปนาวุธใหญ่ การจู่โจมของผู้ก่อการร้าย สถานการณ์อื่นๆ ที่กระทบสันติภาพและความมั่นคงของญี่ปุ่นอย่างร้ายแรง และการเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ²⁴ เมื่อเกิดภัยคุกคามทางอ้อม (indirect threat) หรือกิจกรรมทางการทหารใดๆ ที่จะนำมาซึ่งความรุนแรงต่อประเทศญี่ปุ่น กองกำลังป้องกันตนเองต้องแสดงบทบาทอย่างรวดเร็วในการจัดการกับสถานการณ์นั้นๆ และเมื่อความรุนแรงนั้นเกิดขึ้น กองกำลังป้องกันตนเองต้องร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการกำจัดความรุนแรง หรือภัยนั้น อย่างรวดเร็ว²⁵

มีการปรับและเพิ่มความเข้มแข็งให้กับกองกำลังป้องกันตนเอง ภายใต้แนวโครงการการป้องกันประเทศนี้ โดยการสนับสนุนการทำงานของสภาเสนาธิการทหารร่วม (Joint Staff Council) รวมถึงการ

²³ William Heinrich Jr, Akiho Shibata and Yoshihide Soeya, UN Peace-keeping Operations: A Guide to Japanese Policies (Tokyo: United Nations University Press, 1999), p. 63.

²⁴ "Japan," in Asia Pacific Security Outlook 1999, ed. Charles E. Morrison (Tokyo : Japan Center for International Exchange, 1999), p. 97.

²⁵ Japan Defense Agency, National Defense Program Outline in and after FY 1996 [online]. (December 1995) Available from: http://www.jda.go.jp/e/policy/f_work/taikou96/index_e.htm

สร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างองค์กรในทบวงความมั่นคงในการรับรองข้อตกลงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาในประเด็นเรื่องการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การทบทวนแนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงปี ค.ศ.1978 สถานการณ์รอบๆ ญี่ปุ่น การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและอุปกรณ์ การส่งกองกำลังบำรุง เสบียง และบริการระหว่างกองกำลังป้องกันตนเองและกองกำลังสหรัฐอเมริกา การป้องกันการสร้างอาวุธทำลายล้างสูงและทำการศึกษาถึงระบบการป้องกันจีปนาวุธต่อไป²⁶ (ดูภาคผนวก ข)

ในปี ค.ศ.1998 ได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ ค.ศ.1992 (United Nations Peace Keeping Operation Law 1992) โดยฉบับแก้ไขอนุญาตให้บุคลากรจากกองกำลังป้องกันตนเองสามารถใช้อาวุธภายใต้คำสั่งของเจ้าหน้าที่อาวุโส ยกเว้นในกรณีที่เกี่ยวข้องกับกำลังจะเกิดขึ้นอย่างกะทันหันก่อนที่คำสั่งดังกล่าวจะสามารถกระทำได้ กองกำลังป้องกันตนเองก็ใช้อาวุธตอบโต้ได้ทันที²⁷ นอกจากนี้ ยังขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองในการเข้าร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ แม้ว่าจะยังไม่มีอาวุธยิงในพื้นที่นั้นอีกด้วย²⁸

ในปี ค.ศ.1999 เพื่อขยายความร่วมมือทางด้านความมั่นคง (New Defense Guidelines) ในกรณีที่มีการโจมตีญี่ปุ่นทางทหาร หรือในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินทางทหารใน “บริเวณรอบ ๆ ญี่ปุ่น” รัฐบาลญี่ปุ่นได้ออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการในการที่จะประกันการรักษาสันติภาพและความมั่นคงของญี่ปุ่นในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบริเวณรอบๆ ญี่ปุ่น (The Law Concerning Measure to Ensure the Peace and Security of Japan in Situations in Areas Surrounding Japan 1999) โดยระบุถึงบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองและแนวทางความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่น-สหรัฐอเมริกาไว้ว่า กองกำลังป้องกันตนเองต้องให้การช่วยเหลือแนวหลังต่อกองทัพสหรัฐอเมริกา รวมถึงการค้นหาและช่วยชีวิต และการติดตามเรือที่นำสงสัยในทะเลหลวง รวมทั้งเปิดโอกาสให้สามารถร้องขอรัฐบาลท้องถิ่นและภาคเอกชนในการให้ความร่วมมือกับรัฐบาลกลางและกองทัพสหรัฐอเมริกาและกองกำลังป้องกันตนเองใช้อาวุธได้เมื่อจำเป็น โดยพระราชบัญญัตินี้อยู่ในกรอบของสนธิสัญญาความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา แนวคิดในเรื่องขอบเขตไม่ได้ตีความตามภูมิศาสตร์ แต่ตีความตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และการอนุมัติจากรัฐสภายังคงเป็นหลักการพื้นฐาน แต่ในกรณีฉุกเฉินสามารถให้รัฐสภาอนุมัติย้อนหลังได้²⁹

²⁶ Toshio Saito, “Japan’s Security Policy,” *Strategic Forum* [online]. (May 1999) Available from: www.ndu.edu/inss/strforum/SF163/forum163.html

²⁷ “Japan’s Defense Policy: Terrorist Attacks in the U.S. and Debate on Defense Policy,” in *East Asian Strategic Review 2002* (Tokyo: Japan Times, 2002), p. 324.

²⁸ “Japan,” in *Asia Pacific Security Outlook 1999*, p. 102.

²⁹ “Japan,” in *Asia Pacific Security Outlook 2000*, pp. 94-102.

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในด้านกฎหมาย เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์การก่อการร้าย ณ คีคเวิร์ด เทรด เซ็นเตอร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ.2001 ทั้งนี้เหตุการณ์นี้เกิดขึ้น นายกรัฐมนตรีจูนอิชิโร โคอิซุมิแถลงมาตรการ 7 ประการ ในการต่อต้านการก่อการร้าย ในวันที่ 19 กันยายน โดยมีรายละเอียดดังนี้³⁰

1. รัฐบาลญี่ปุ่นจะดำเนินมาตรการที่จำเป็นในการส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือกองทัพสหรัฐอเมริกา
2. รัฐบาลญี่ปุ่นจะดำเนินมาตรการต่างๆ ในการปกป้องสิ่งอำนวยความสะดวกและเขตพื้นที่ของกองทัพสหรัฐอเมริกา รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในญี่ปุ่นเอง
3. รัฐบาลญี่ปุ่นจะส่งยานพาหนะของกองกำลังป้องกันตนเองออกไปเพื่อรวบรวมข้อมูล
4. รัฐบาลญี่ปุ่นจะให้ความร่วมมือในระดับนานาชาติ รวมถึงการแบ่งปันข้อมูล อย่างเต็มที่ในพื้นที่ที่มีการควบคุมการอพยพ (immigration control)
5. รัฐบาลญี่ปุ่นจะขยายความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านที่สำคัญอื่นๆ แก่ประเทศรอบข้างและประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการก่อการร้าย รัฐบาลจะขยายความช่วยเหลือทางการเงินต่อปากีสถานและอินเดีย
6. รัฐบาลญี่ปุ่นจะให้ความช่วยเหลือต่อบุคคลพลัดถิ่น โดยภารกิจนี้รวมถึงความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมจากกองกำลังป้องกันตนเองด้วย
7. รัฐบาลญี่ปุ่นร่วมกับนานาประเทศจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมในการตอบโต้กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงความสับสนที่อาจเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศ

หลังจากนั้นไม่นาน คือ ในวันที่ 29 ตุลาคม ค.ศ.2001 รัฐสภาญี่ปุ่นได้ผ่านร่างกฎหมายว่าด้วยมาตรการพิเศษต่อต้านการก่อการร้าย (Anti-Terrorism Special Measure Law 2001) ภายใต้กฎหมายนี้ รัฐบาลญี่ปุ่นตัดสินใจส่งกองกำลังป้องกันตนเองสูงถึง 1,500 นาย ออกนอกประเทศเพื่อปฏิบัติการในภารกิจ 3 ประเภทคือ การร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมของกองทัพสหรัฐอเมริกาและนานาชาติ, การค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัย และ การช่วยเหลือบุคคลพลัดถิ่น³¹ ภายใต้กฎหมายดังกล่าวมีการวางเงื่อนไขให้เรือขนส่งเสบียงสามารถมีปฏิบัติการได้ในขอบเขตที่กว้างขึ้นรวมถึงมหาสมุทรอินเดีย อ่าว

³⁰ “The Terrorist Attacks in the United States and Security in East Asia,” in *East Asian Strategic Review* 2002 (Tokyo: National Institute for Defense Studies, 2002), pp. 36-37.

³¹ Ibid:37-38.

เปอร์เซีย และออสเตรเลีย³² บุคลากรจากกองกำลังป้องกันตนเองสามารถใช้อาวุธในการปกป้องตนเอง และผู้อื่นที่ร่วมภารกิจกับตนได้หากเกิดเหตุการณ์ที่หลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงไม่ได้³³ (ดูภาคผนวก ข)

ในวันที่ 7 ธันวาคม ค.ศ.2001 รัฐสภาญี่ปุ่นได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเพื่อแก้ไขกฎหมายว่าด้วยปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ และได้อนุมัติเป็นพระราชบัญญัติฉบับปรับปรุงแก้ไข (Revise PKO Law 2002) ในปี ค.ศ.2002 โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ระบุถึงการแก้ไข 3 ประการ คือ การยกเลิกข้อห้ามในการมีส่วนร่วมด้วยหน่วยหลักของกองกำลังรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ การขยายกลุ่มคนที่กองกำลังป้องกันตนเองจะสามารถใช้อาวุธในการปกป้อง และการอนุญาตให้กองกำลังป้องกันตนเองที่เข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพสามารถใช้อาวุธในการป้องกันตนเองได้³⁴

หลังเหตุการณ์ก่อการร้าย ดังที่กล่าวข้างต้น ได้มีการออกกฎหมายต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ในปี ค.ศ.2003 หลังจากที่สหรัฐอเมริกาส่งกองกำลังบุกโจมตีอิรัก รัฐบาลญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายว่าด้วยมาตรการพิเศษเพื่อสนับสนุนมาตรการฟื้นฟูและช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมแก่อิรัก (Iraq Humanitarian Reconstruction Support Special Measure Law 2003) กฎหมายดังกล่าวเปิดช่องทางให้นายกรัฐมนตรีสามารถส่งกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดินไปอิรัก เพื่อช่วยกองกำลังสหรัฐอเมริกาได้ การส่งกองกำลังป้องกันตนเองไปอิรักจะเป็นมิติใหม่แห่งกิจกรรมทางการทหารของญี่ปุ่นนอกกรอบปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ³⁵ กฎเกณฑ์บางส่วนในกฎหมายฉบับนี้ เช่น การปฏิบัติการไม่ต้องรอการยินยอมจากอิรัก และกองกำลังป้องกันตนเองสามารถใช้อาวุธเมื่อชีวิตถูกคุกคามได้³⁶ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการขยายบทบาททางการทหารอย่างชัดเจน มีการตีความคำว่าพื้นที่ที่ไม่มี การสู้รบว่าเป็นสถานที่ที่ไม่มีการใช้กำลังทางทหารที่เป็นระบบ หรือมีการวางแผนไว้แล้ว ดังนั้นภัยจากการก่อการร้ายซึ่งมีการใช้กำลังทางทหารอย่างไม่เป็นระบบจึงไม่อยู่ในขอบข่ายนี้ ยิ่งไปกว่านั้น ตามกฎหมายฉบับนี้ อาวุธสามารถถูกลำเลียง และบรรทุกโดยเรือ หรือเครื่องบินเพื่อเป็นการส่งกำลังบำรุงแก่สหรัฐอเมริกาและทหารอื่นๆ ที่เข้าร่วมได้³⁷ (ดูภาคผนวก ฉ)

ในวันที่ 6 มิถุนายน ค.ศ.2003 วุฒิสภาญี่ปุ่นได้ผ่านร่างกฎหมาย 3 ฉบับเกี่ยวกับการตอบโต้ต่อการโจมตีทางการทหารจากภายนอก คือ กฎหมายเกี่ยวกับมาตรการเพื่อให้หลักประกันแก่เอกราชและความปลอดภัยในสถานการณ์ที่ถูกโจมตีด้วยอาวุธ (Law Concerning Measures to Ensure National

³² [Japan Wants Rearmament](http://English.peopledaily.com.cn) [online]. (December 6, 2002) Available from:

<http://English.peopledaily.com.cn>

³³ “Japan’s Defense Policy: Terrorist Attacks in the U.S. and Debate on Defense Policy,” in *East Asian Strategic Review 2002*, p. 311.

³⁴ *Ibid*, pp.326-327.

³⁵ Yoichiro Sato, “Japan Make Hesitant Move Toward Iraq,” *Asia Times* [online]. (August 2, 2003).

³⁶ “Japan May Send SDF to Iraq without the Latter’s Agreement,” *Xinhua News Agency* (June 4, 2003).

³⁷ [Asahi Shimbun](http://www.asahi.com) [online]. (June 14, 2003) Available from: <http://www.asahi.com>

Independence and Security in a Situation of Armed Attack) กฎหมายเพื่อแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับกองกำลังป้องกันตนเอง (Law to Amend the Self-Defense Forces Law) และกฎหมายเพื่อแก้ไขกฎหมายการจัดตั้งสภาความมั่นคง (Law to Amend the Security Council Establishment Law) กฎหมายทั้ง 3 ฉบับผ่านสภาสูงด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น สภาผู้แทนราษฎรเห็นด้วยร้อยละ 80 และสภาสูงร้อยละ 90 ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่สำหรับพรรคฝ่ายค้านที่ร่วมลงคะแนนยอมรับกฎหมายที่ขยายขอบเขตของกองกำลังป้องกันตนเอง³⁸

กฎหมายเกี่ยวกับมาตรการเพื่อให้หลักประกันแก่เอกราชและความปลอดภัยในสถานการณ์ที่ถูกรุกรานด้วยอาวุธ (Law Concerning Measures to Ensure National Independence and Security in a Situation of Armed Attack 2003) ระบุถึงนโยบายพื้นฐานและกระบวนการที่ต้องปฏิบัติเมื่อมีการโจมตีต่อญี่ปุ่นโดยตรง กล่าวคือ เมื่อญี่ปุ่นรับรู้ว่าการโจมตีในเวลานอนใกล้ รัฐบาลจะประกาศสถานการณ์โจมตีด้วยอาวุธ หรือสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดการโจมตีด้วยอาวุธ (State of armed attack or situation where an armed attack is anticipated) หลังจากนั้นคณะรัฐมนตรีจะทำการตัดสินใจในการดำเนินการ การตัดสินใจนั้นโดยพื้นฐานแล้วต้องผ่านการเห็นชอบจากรัฐสภา อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ได้เว้นช่องว่างให้ความเห็นชอบจากรัฐสภาเกิดขึ้นภายหลังปฏิบัติการได้ในกรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน (urgent situation) สืบเนื่องจากการตัดสินใจของคณะรัฐมนตรี รัฐบาลจะจัดตั้งกองบัญชาการโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานเพื่อดำเนินการต่อไป³⁹

กฎหมายเพื่อแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับกองกำลังป้องกันตนเอง (Law to Amend the Self-Defense Forces Law 2003) อนุญาตให้กองกำลังป้องกันตนเองส่งเรือและอากาศยาน (aircraft) เพื่อไปช่วยเหลือประชาชนชาวญี่ปุ่นโพ้นทะเลในกรณีฉุกเฉินได้ (ฉบับเดิมอนุญาตเฉพาะการส่งเครื่องบิน (airplanes) เท่านั้น)⁴⁰ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดเงื่อนไขที่เฉพาะเมื่อกองกำลังป้องกันตนเองออกปฏิบัติการนอกดินแดนญี่ปุ่น (มาตรา 100) ดังนี้ ให้ความร่วมมือด้านการขนส่งและหน้าที่อื่นๆ ในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ในภูมิภาคแอนตาร์กติกา (มาตรา 100-4) การคมนาคมทางอากาศของนายกรัฐมนตรี และบุคลากรผู้ทรงเกียรติของประเทศ (มาตรา 100-5) เข้าร่วมในกิจกรรมบรรเทาทุกข์ภายใต้กรอบกฎหมายบรรเทาภัยพิบัติ (Disaster Relief Law) (มาตรา 100-6) การเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพและปฏิบัติการเพื่อมนุษยธรรมภายใต้กรอบกฎหมายปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ (มาตรา 100-7) และการขนส่งประชาชนชาวญี่ปุ่นและต่างชาติเพื่อรักษาความปลอดภัยในกรณีฉุกเฉิน (มาตรา 100-8)⁴¹ ภายใต้กฎหมายฉบับปรับปรุงนี้มีการระบุถึงมาตรการพิเศษที่เชื่อมโยงกับกฎหมายอื่นๆ อีกกว่า

³⁸ ทราเยกัว ทิพากร, “กองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น: ทำที่และบทบาทใหม่,” *มติชนรายวัน*: 6.

³⁹ *Diet Enacts Three National Emergency Bills* [online]. (June 13, 2003).

⁴⁰ “Japan,” in *Asia Pacific Security Outlook 2000*, p. 98.

⁴¹ William Heinrich Jr, Akiho Shibata and Yoshihide Soeya, *UN Peace-keeping Operations*, p. 51.

20 ฉบับ เพื่อให้กองกำลังป้องกันตนเองปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น ยกตัวอย่างเช่น การยกเว้นคำอนุญาตจากเจ้าหน้าที่การทาง (highway authorities) ในการเปลี่ยนแปลงถนนหลังจากที่กำลังทหารถูกย้ายออกไปแล้ว ซึ่งกฎเกณฑ์นี้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยถนน (Road Law) เป็นต้น⁴²

ภายใต้กฎหมายเพื่อแก้ไขกฎหมายการจัดตั้งสภาความมั่นคง (Law to Amend the Security Council Establishment Law 2003) คณะกรรมการพิเศษเพื่อการตอบโต้เหตุฉุกเฉิน (Emergency Response Special Committee) ซึ่งมีเลขานุการคณะรัฐมนตรีเป็นประธานถูกจัดตั้งขึ้น และมีภารกิจในการตรวจสอบและวิเคราะห์เหตุการณ์ฉุกเฉิน และจะสร้างความเข้มแข็งในการทำหน้าที่ของสภาความมั่นคง⁴³

ในวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ.2004 สภาความมั่นคงและคณะรัฐมนตรีได้ออก แนวโครงการการป้องกันประเทศสำหรับปีงบประมาณ 2005 และระยะเวลาภายหลังจากนั้น (National Defense Program Guideline for FY 2005 and after) โดยระบุวัตถุประสงค์ คือการสร้างสันติภาพและความมั่นคงของสังคมระหว่างประเทศในสภาพแวดล้อมทางด้านความมั่นคงใหม่รอบๆ ญี่ปุ่น (new security environmental surrounding Japan) ซึ่งหมายถึง ภัยคุกคามแบบใหม่ที่เกิดขึ้น เช่น ภัยจากตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ การแพร่กระจายของอาวุธทำลายล้างสูง และการก่อการร้ายสากล อย่างไรก็ตามยังคงให้ความสำคัญกับภัยดั้งเดิม อย่างสถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลี และช่องแคบไต้หวัน

ตามแนวทางโครงการดังกล่าวนี้ ได้ระบุหลักการพื้นฐานไว้ 2 หลักการ คือ ป้องกันภัยคุกคามที่จะมีต่อเขตแดนญี่ปุ่น ขับไล่อภัยคุกคามเพื่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด และลดโอกาสของการเกิดภัยอันตรายในส่วนต่างๆ ของโลก เพื่อป้องกันมิให้ภัยต่างๆ เหล่านี้มีผลกระทบต่อความมั่นคงของญี่ปุ่นได้ โดยญี่ปุ่นจะบูรณาการความพยายามของตนเข้ากับความร่วมมือจากสหรัฐอเมริกาและสังคมระหว่างประเทศ

ในส่วนของความพยายามของญี่ปุ่นเอง จะมีการโต้ตอบอย่างบูรณาการ คือ ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น สภาความมั่นคง กองกำลังป้องกันตนเอง ตำรวจ ยามรักษาชายฝั่ง ต้องทำงานร่วมกันในการแบ่งปันข้อมูล การฝึกปรือร่วม และกิจกรรมอื่นๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน รัฐบาลจะจัดตั้งระบบการป้องกันพลเรือนเพื่อตอบโต้กับภัยพิบัติชนิดต่างๆ และเพื่อส่งสัญญาณการเตือนภัยได้อย่างรวดเร็ว โดยรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นต้องร่วมมือกันในประเด็นนี้ ญี่ปุ่นควรมีบทบาทในเชิงรุกที่จะริเริ่มหรือแสดงความต้องการของตนในการเข้าร่วมในกิจกรรมรักษาสันติภาพต่างๆ เพื่อสร้างสันติภาพและความมั่นคงให้กับสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ และประเทศญี่ปุ่นเอง

ในส่วนของการสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา ด้วยการริเริ่มของรัฐบาล ญี่ปุ่นจะเข้าร่วมในการเจรจาเชิงยุทธศาสตร์กับสหรัฐอเมริกาในประเด็นเรื่องความมั่นคงระดับกว้าง (wide-ranging security)

⁴² Diet Enacts Three National Emergency Bills [online]. (June 13, 2003).

⁴³ Ibid.

โดยญี่ปุ่นยังคงให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน การร่วมมือในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นรอบๆ ญี่ปุ่น และการร่วมมือในการสร้างระบบป้องกันขีปนาวุธ

นอกจากนี้ยังมีการระบุถึงความสำคัญของเส้นทางการเดินเรือจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถึงตะวันออกกลางที่ต้องได้รับการปกป้อง รวมทั้งประเด็นเรื่องการใช้เวทีในระดับพหุภาคี เช่น สหประชาชาติ และที่ประชุมด้านความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Regional Forum: ARF) ในการแก้ปัญหาด้านความมั่นคง เช่น การพัฒนามาตรการต่อต้านการก่อการร้าย หรือการต่อต้านโจรสลัด เป็นต้น

จากหลักการพื้นฐานข้างต้น ญี่ปุ่นจะพัฒนาศักยภาพของกองกำลังป้องกันตนเอง เพื่อที่จะสามารถแสดงบทบาทในด้านต่างๆ ต่อไปนี้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ⁴⁴

1. การตอบโต้ภัยใหม่และสถานการณ์ที่หลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพัฒนากองกำลังให้มีความพร้อมในการถูกส่งออกไปยังสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการตอบโต้ต่อการโจมตีด้วยขีปนาวุธ การตอบโต้ต่อกองโจรสลัด (Guerrillas) และหน่วยปฏิบัติการโจมตีพิเศษ การตอบโต้การรุกรานหมู่เกาะห่างไกล และการตอบโต้ภัยพิบัติขนาดใหญ่ และภัยพิบัติจากอาวุธทำลายล้างสูง เช่น ภัยนิวเคลียร์ อาวุธชีวภาพ และอาวุธเคมี เป็นต้น
2. การเตรียมตัวเพื่อจัดการกับการรุกรานเต็มอัตรา และ
3. การปรับปรุงสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศด้วยการตัดสินใจของตนเอง โดยการพัฒนากองกำลังที่เตรียมพร้อมในการปฏิบัติงาน และการสร้างระบบสาธารณสุขโลกที่จำเป็นต่อการส่งกองกำลังป้องกันตนเองไปปฏิบัติงานนอกประเทศอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (ดูภาคผนวก ญ)

นอกจากกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นมาเรียบร้อยแล้ว ปัจจุบันมีการผลักดันร่างพระราชบัญญัติที่กำลังเสนอให้รัฐสภาพอนุมัติเป็นกฎหมายถาวร ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเปิดทางให้กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นสามารถออกไปปฏิบัติการรักษาสันติภาพร่วมกับกองกำลังนานาชาติ แม้ว่าจะไม่มีมติจากสหประชาชาติได้ รวมทั้งยังอนุญาตให้กองกำลังป้องกันตนเองสามารถใช้กำลังในระดับต่ำ เช่น การยิงเตือนภัยเพื่อรักษาสันติภาพและปกป้องพลเรือนจากการจู่โจมจากผู้ก่อการร้าย และแม้ว่าพื้นที่ที่ไม่มีการสู้รบ (non-combat zones) ยังคงเป็นข้อจำกัดที่ระบุในร่างกฎหมายนี้ แต่หากรัฐบาลต้องการที่จะส่งกอง

⁴⁴ Japan Defense Agency, National Defense Program Guideline for FY 2005 and after [online]. (n.d.)

กำลังป้องกันตนเองไปในพื้นที่เสี่ยงก็สามารถยื่นเรื่องต่อรัฐสภาเพื่อขออนุมัติได้ โดยร่างกฎหมายนี้จะถูกยื่นต่อรัฐสภาภายในปีงบประมาณ 2005⁴⁵

ข้อเสนอให้ร่างกฎหมายถาวรดังกล่าว จะรวมเอากฎหมายว่าด้วยปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ และกฎหมายเฉพาะกาลเกี่ยวกับการก่อการร้ายและการบูรณะอิรักเข้าไว้ด้วยกัน นอกจากนี้ยังมีการระบุถึงภารกิจ 4 ประการที่กองกำลังป้องกันตนเองสามารถเข้าร่วมได้ คือ⁴⁶

1. ปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ
2. การตรวจสอบการเลือกตั้งระหว่างประเทศและการบรรเทาทุกข์เพื่อมนุษยชน
3. การส่งกำลังบำรุงต่อกองกำลังนานาชาติ ภายใต้มติสหประชาชาติในกรณีของการต่อต้านการก่อการร้าย และการบูรณะอิรัก และ
4. การส่งกำลังบำรุงต่อกองกำลังนานาชาติ โดยปราศจากมติสหประชาชาติ

จากมติทางกฎหมายที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น นำไปสู่มติทางการปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเองในยุคหลังสงครามเย็น ดังจะอธิบายในหัวข้อต่อไป

2.6 หลักการของปฏิบัติการรักษาสันติภาพและการบรรเทาทุกข์เพื่อมนุษยธรรมในยุคหลังสงครามเย็น

ในยุคหลังสงครามเย็นจนถึงก่อนเหตุการณ์การก่อการร้ายที่สหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.2001 ปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเองนอกประเทศล้วนแต่เป็นการเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ (UN peace keeping operation) และปฏิบัติการบรรเทาทุกข์เพื่อมนุษยธรรม (humanitarian relief operation) ทั้งสิ้น ดังนั้น ในขั้นต้น การทราบถึงหลักการของปฏิบัติการทั้ง 2 ประเภทจะทำให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเองได้ดียิ่งขึ้น

เป้าหมายพื้นฐานของปฏิบัติการรักษาสันติภาพ คือการป้องกันมิให้ความขัดแย้งทางทหารเกิดขึ้นอีกหลังข้อตกลงหยุดยิงสิ้นสุด โดยเน้นการตรวจสอบการหยุดยิง (cease-fires) และการถอนทหารออกจากเขตกันชน (buffer zone) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว กฎเกณฑ์ 4 ประการได้ถูกกำหนดขึ้น กล่าวคือ⁴⁷

1. การปรากฏอยู่ของข้อตกลงหยุดยิงระหว่างคู่กรณี
2. การยินยอมจากประเทศเจ้าบ้าน และคู่กรณี
3. ความยุติธรรมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพ และ

⁴⁵ “Expanded PKO Role Eyed for SDF,” *Yomiuri Shimbun* [online]. (January 13, 2005) Available from: www.yomiuri.co.jp

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ *Peace-keeping Operations* [online]. (n.d.) Available from: http://www.pko.go.jp/PKO_E/pref_e.html

4. การใช้กำลังอาวุธเป็นไปเพื่อการป้องกันตนเองเท่านั้น

ส่วนปฏิบัติการบรรเทาทุกข์เพื่อมนุษยธรรม หมายรวมถึง ความช่วยเหลือทางการแพทย์ การค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัย การแจกจ่ายอาหาร เสื้อผ้า ยา และของใช้ประจำวันแก่ผู้ประสบภัย การติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องมือในการอยู่อาศัยให้แก่ผู้ประสบภัย มาตรการซ่อมแซมอุปกรณ์และสิ่งก่อสร้างที่ถูกทำลาย มาตรการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และ ความช่วยเหลือด้านการขนส่ง การสื่อสาร การบูรณะ การตรวจตรา และการซ่อมแซมเครื่องยนต์และอุปกรณ์ต่างๆ⁴⁸

สำหรับญี่ปุ่นแล้วได้ให้ความร่วมมือในปฏิบัติรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติหลายครั้ง รวมทั้งการส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมในปฏิบัติการด้วย จนถึงปัจจุบัน ญี่ปุ่นได้ส่งบุคลากรจากกองกำลังป้องกันตนเองมากกว่า 7,200 คนเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพและปฏิบัติการบรรเทาทุกข์เพื่อมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (international humanitarian relief operation)⁴⁹

ภายใต้กฎหมายว่าด้วยปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ วัตถุประสงค์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1 กล่าวไว้ว่า “เพื่อให้ญี่ปุ่นมีบทบาทในเชิงรุกในการปฏิบัติการรักษาสันติภาพภายใต้กรอบสหประชาชาติ โดยแสดงบทบาทผ่านทางปฏิบัติการรักษาสันติภาพและปฏิบัติการบรรเทาทุกข์เพื่อมนุษยธรรม (humanitarian relief operation) โดยการเข้าร่วมปฏิบัติการบรรเทาทุกข์สามารถกระทำได้แม้สหประชาชาติจะไม่เกี่ยวข้อง แต่ในส่วนของปฏิบัติการรักษาสันติภาพ มติและการควบคุมจากสหประชาชาติ เป็นสิ่งจำเป็น”⁵⁰

2.7 มิติทางการปฏิบัติการ: การปฏิบัติการภายใต้กรอบการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ

2.7.1 การปฏิบัติการรักษาสันติภาพครั้งแรก ปี ค.ศ. 1991

การออกไปปฏิบัติงานนอกประเทศครั้งแรกของกองกำลังป้องกันตนเองเกิดขึ้นเมื่อสงครามอ่าวเปอร์เซียครั้งแรกสิ้นสุดลง

เมื่อประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช แห่งอิรัก ส่งกำลังทหารเข้าไปยึดคูเวตตอนต้นเดือนสิงหาคม ค.ศ.1990 ประเทศพันธมิตรตะวันตกโดยการนำของสหรัฐอเมริกา ได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นสนับสนุนความพยายามของนานาชาติในการต่อต้านการรุกรานของอิรัก สหรัฐอเมริกาอ้างว่าญี่ปุ่นในฐานะที่เป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจควรมีความรับผิดชอบมากขึ้นในการเข้ามารับภาระความปลอดภัยของเส้นทางน้ำมันที่สำคัญของตนเอง นอกจากนี้สหรัฐอเมริกาก็ได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นช่วยออกค่าใช้จ่ายจำนวน 1.5 พันล้านดอลลาร์ ซึ่งในท้ายที่สุดญี่ปุ่นได้ประกาศว่าจะช่วยออกเงินเป็นจำนวน 2 พันล้าน

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ William Heinrich Jr, Akiho Shibata and Yoshihide Soeya, *UN Peace-keeping Operations*, p. 54.

คอลลาร์⁵¹ สหรัฐอเมริกายังคาดหวังให้ญี่ปุ่นส่งบุคลากรเข้าช่วยเหลือด้วยเช่นกัน เมื่อครั้งสงครามสิ้นสุดลง มีการสับประมาท่อนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นที่ถูกขนานนามว่า “นโยบายแจกเช็ค” (Checkbook Policy) อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะจากสหรัฐอเมริกา และด้วยแรงกดดันดังกล่าว ในวันที่ 14 เมษายน ค.ศ.1991 นายกรัฐมนตรีโคฟูตัตสึจินใจประกาศส่งเรือกวาดทุ่นระเบิดไปยังอ่าวเปอร์เซีย โดยปราศจากการต่อต้านจากมหาชนญี่ปุ่น⁵² โดยในปฏิบัติการครั้งนี้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองที่สามารถออกไปปฏิบัติการกิจนอกประเทศได้เป็นครั้งแรก

หลังจากปฏิบัติการครั้งนี้ รัฐสภาญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายว่าด้วยปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ ขึ้นในปี ค.ศ.1992 ซึ่งกฎหมายนี้ได้มีการปรับเปลี่ยนในเวลาต่อมาหลายครั้ง ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ภายใต้กฎหมายนี้ กองกำลังป้องกันตนเองได้ถูกส่งไปเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ และปฏิบัติการบรรเทาทุกข์เพื่อมนุษยธรรมระหว่างประเทศหลายครั้ง ดังจะอธิบาย ตามลำดับเวลา ต่อไปนี้

2.7.2 ปฏิบัติการรักษาสันติภาพในกัมพูชา (United Nations Transitional Authority in Cambodia: UNTAC)

ความขัดแย้งในกัมพูชาได้เพิ่มความรุนแรงเนื่องจากความขัดแย้งระหว่างจีนและโซเวียต กลายเป็นเรื่องสำคัญในความพยายามทางการทูตของสหประชาชาติเป็นเวลาหลายปี ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1990 ฝ่ายต่างๆ ในกัมพูชา รวมทั้งพรรคกัมพูชาประชาธิปไตย (Party of Democratic Kampuchea: PDK) ซึ่งเป็นตัวแทนของเขมรแดงได้ตกลงยอมรับกรอบความตกลงสมบูรณ์แบบ (comprehensive settlement) รวมทั้งภารกิจขององค์กรบริหารชั่วคราวแห่งสหประชาชาติในกัมพูชา จนในที่สุด คณะมนตรีความมั่นคงได้มีมติเป็นเอกฉันท์ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1992 ให้ตั้งองค์กรบริหารงานชั่วคราวแห่งสหประชาชาติในกัมพูชา (United Nations Transitional Authority in Cambodia: UNTAC) ขึ้น โดยองค์กรบริหารงานชั่วคราวนี้ เป็นกองกำลังปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติกองกำลังแรกที่มีเจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นเข้าร่วมด้วย⁵³

ภารกิจหลักขององค์กรบริหารงานชั่วคราวครอบคลุม 7 ประเด็นด้วยกันคือ สิทธิมนุษยชน การเลือกตั้ง การทหาร การบริหารราชการ การตำรวจ การอพยพชาวกัมพูชากลับประเทศ และการฟื้นฟู กัมพูชา⁵⁴

⁵¹ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 9, หน้า 271.

⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 276.

⁵³ สมพงษ์ ชุมาก, การปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ (1948-1995) (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 67.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 68.

สำหรับญี่ปุ่น ในวันที่ 8 กันยายน ค.ศ.1992 บุคลากรจากกองกำลังป้องกันตนเอง 16 นายถูกส่งไปในฐานะผู้สังเกตการณ์การหยุดยิง (cease-fire observers) ทำงานร่วมกับทีมผู้รักษาสันติภาพจากประเทศต่างๆ โดยหน้าที่หลักคือการตรวจสอบการหยุดยิง และดูแลการตั้งแคมป์เพื่อเก็บอาวุธจากทหารกัมพูชาที่โดนปลดอาวุธ นอกจากนี้ยังตรวจสอบการแทรกซึมของกองกำลังอื่นๆ และการลักลอบขนอาวุธ ในขณะที่หน่วยวิศวกรจากกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดิน 2 หน่วย หน่วยละ 600 คนไปปฏิบัติหน้าที่บูรณะถนนและสะพาน รวมทั้งการจัดน้ำ เชื้อเพลิง อาหาร ยา และที่พักอาศัย การขนส่งและเก็บเสบียงแก่องค์กรบริหารงานชั่วคราว ส่วนกองกำลังป้องกันตนเองทางน้ำและอากาศส่งเรือขนส่ง (transport ships) 2 ลำ และเรือเสบียง (supply ship) 1 ลำ รวมถึงเครื่องบินขนส่ง (C-130H carrier) 6 ลำ เพื่อลำเลียงบุคลากรจากกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดิน เเสบียง ยานพาหนะ และสิ่งจำเป็นต่างๆ สำหรับใช้ในปฏิบัติการ⁵⁵

ปฏิบัติการทั้งหมด อยู่ในเขตจังหวัดทาเกโอ (Takeo) ประเทศกัมพูชา ซึ่งในขณะนั้นการต่อสู้ระหว่างเขมรแดงและแนวร่วมกัมพูชายังคงอยู่ ในเดือนเมษายน ค.ศ.1993 อาสาสมัครชาวญี่ปุ่นและตำรวจญี่ปุ่นถูกฆ่าโดยกลุ่มเขมรแดง แต่กระนั้นก็ตาม รัฐบาลญี่ปุ่นก็ยังไม่ถอนกองกำลังป้องกันตนเองออกจากพื้นที่ และยังคงดำเนินการต่อไป⁵⁶

ในหลายกรณี หน่วยวิศวกรจากกองกำลังป้องกันตนเองถูกร้องขอจากผู้บัญชาการจากองค์กรบริหารงานชั่วคราวโดยตรงให้ปฏิบัติหน้าที่นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติงาน เช่น การให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ต่อบุคลากรจากสหประชาชาติ, การขนส่งเสบียงของสหประชาชาติ หรือการจัดการเรื่องน้ำและเชื้อเพลิงให้กับกองทหารชาติอื่น ในกรณีเช่นนี้ กองกำลังป้องกันตนเองจะติดต่อกับกองบัญชาการ ซึ่งจะนำข้อมูลนี้รายงานต่อนายกรัฐมนตรี และนำเข้าสู่สภาในการตัดสินใจที่จะแก้ไขแผนการปฏิบัติงาน ท้ายสุด แผนการปฏิบัติงานสำหรับภารกิจในกัมพูชาถูกแก้ไขถึง 3 ครั้ง ใน 1 ปี⁵⁷

2.7.3 ปฏิบัติการรักษาสันติภาพในโมซัมบิก (UN Operation in Mozambique: ONUMOZ)

ความขัดแย้งในโมซัมบิก ระหว่างรัฐบาลและกลุ่มต่อต้านยุติลงในเดือนตุลาคม ค.ศ.1992 และตามมาด้วยการลงมติอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ของคณะมนตรีความมั่นคงที่อนุมัติให้ส่งคณะผู้สังเกตการณ์ทางทหารไปยังโมซัมบิก ต่อมา ในเดือนธันวาคม กองกำลังปฏิบัติการของสหประชาชาติในโมซัมบิก (UN Operation in Mozambique: ONUMOZ) ได้ถูกจัดตั้งขึ้น⁵⁸

⁵⁵ UN Peacekeeping Operations in Cambodia [online]. (n.d.) Available from: www.pko.go.jp/PKO_E/cambo_e.html

⁵⁶ William Heinrich Jr, Akiho Shibata and Yoshihide Soeya, *UN Peace-keeping Operations*, pp.24-26.

⁵⁷ Ibid, p. 59.

⁵⁸ สมพงษ์ ชูมาก, *การปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ (1948-1995)*, หน้า 57.

การเข้าร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพในโมซัมบิก (Mozambique) ของกองกำลังป้องกันตนเอง ญีปุ่น ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ค.ศ.1993 ถึงเดือนมกราคม ค.ศ.1995 ประกอบด้วยทหารฝ่ายเสนาธิการ 5 นาย เข้าทำงานในกองบัญชาการในจังหวัดมาปูโต (Maputo Province) และจังหวัดโซฟาฟา (Sofala Province) โดยทำหน้าที่สำรวจความคิดเห็นและวางแผนการสนับสนุนกองกำลังปฏิบัติการดังกล่าวใน ระยะกลางและระยะยาว และประสานงานในปฏิบัติการด้านการขนส่ง นอกจากนี้ยังส่งบุคลากร 3 ชุด ชุดละ 48 นายเข้าร่วมในหน่วยควบคุมการเคลื่อนย้าย (Movement Control Units) ร่วมกับกองกำลังจาก บังคลาเทศ ทำการขนส่งบุคลากรและสินค้าจากสนามบินและท่าเรือ อย่างไรก็ตามนอกจากกองกำลัง ป้องกันตนเองแล้ว เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ 3 คน จากรัฐบาลท้องถิ่น 1 คน และจากภาคเอกชน 11 คน ยังได้เข้าร่วมในการสังเกตการณ์การเลือกตั้งด้วยเช่นกัน⁵⁹

2.7.4 ปฏิบัติรักษาสันติภาพในที่ราบสูงโกลัน ประเทศซีเรีย (United Nations Disengagement Observer Force: UNDOF)

ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1974 สหภาพโซเวียตเตรียมพร้อมในการออกเสียงในการลงมติเพื่อ ก่อตั้งกองกำลังสังเกตการณ์การถอนทหารแห่งสหประชาชาติ (UN Disengagement Observer Force: UNDOF) เพื่อแก้ไขกรณีพิพาทระหว่างอาหรับ-อิสราเอล กองกำลังนี้มีหน้าที่รักษาสันติภาพระหว่าง กองกำลังอิสราเอลกับกองกำลังซีเรียบนที่ราบสูงโกลัน ทั้งนี้โดยเป็นไปตามความตกลงถอนกองกำลัง อิสราเอล-ซีเรีย ปี ค.ศ.1974 (The 1974 Israeli-Syrian disengagement agreement)⁶⁰

ในเดือนกันยายน ค.ศ.1994 นายกรัฐมนตรีโทมิอิชิ มูรายามะ เดินทางเยือนภูมิภาคตะวันออก กลางและประกาศว่าญี่ปุ่นจะส่งบุคลากรของกองกำลังป้องกันตนเองเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติในบริเวณที่ราบสูงโกลันอันเป็นเขตยึดครองของอิสราเอลในซีเรีย⁶¹

ต่อมา ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1996 รัฐบาลญี่ปุ่นส่งกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดินเข้าร่วม ในกองกำลังสังเกตการณ์การถอนทหารแห่งสหประชาชาติ (United Nations Disengagement Observer Force: UNDOF) ในโกลัน ไฮท์ ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศซีเรีย โดยหน้าที่หลักคือจัดนายทหาร ฝ่ายเสนาธิการ (staff officers) เพื่อปฏิบัติงานในกองบัญชาการ (Headquarters) และทำหน้าที่ในหน่วย ส่งกำลังบำรุง (logistics units) ร่วมกับประเทศแคนาดา รวมถึงปฏิบัติการในหน่วยขนส่ง (transport units) บุคลากรจำนวน 43 คนจากกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดินเข้าไปปฏิบัติงานในหน่วยขนส่ง ณ แค็มป์ซิโอนี (Ziouani) ในอิสราเอล และแค็มป์ฟอรวา (Faouar) ในซีเรีย และทุกๆ 6 เดือน กองกำลัง

⁵⁹ UN Peacekeeping Operations in Mozambique [online]. (n.d.) Available from: www.pko.go.jp/PKO_E/mozam_e.html

⁶⁰ สมพงษ์ ชุมาก, การปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ (1948-1995), หน้า 41.

⁶¹ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 9, หน้า 277.

ป้องกันตนเองทางอากาศส่งเครื่องบินขนส่ง (C-130H carrier) จำนวน 1 ลำเพื่อลำเลียงอาหารและอุปกรณ์อื่นๆ ในการปฏิบัติการกิจของกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นดิน และนายทหารฝ่ายเสนาธิการการดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น เนื่องด้วยสถานการณ์ในพื้นที่ค่อนข้างสงบ⁶²

ภารกิจหลักของกองกำลังถอนทหารอันดอร์ฟ (UNDOF) ในที่ราบสูงโกลัน คือประเด็นเรื่องการเจรจาสันติภาพระหว่างอิสราเอลและซีเรีย รวมถึงการเจรจาเพื่อนำไปสู่สันติภาพในตะวันออกกลางอันดอร์ฟ มีบทบาทสำคัญในการป้องกันความขัดแย้งระหว่างสองประเทศ⁶³

กองกำลังป้องกันตนเองยังทำงานอยู่ในกองบัญชาการ และหน่วยขนส่ง ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1996 จนถึงปัจจุบัน

2.7.5 ปฏิบัติการรักษาสันติภาพในติมอร์ตะวันออก และกิจกรรมบรรเทาทุกข์เพื่อมนุษยธรรมต่างๆ

ระหว่างเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม ค.ศ.2002 กองกำลังป้องกันตนเองถูกส่งไปปฏิบัติงานในหน่วยวิศวกรรม และสำนักบริหารชั่วคราวแห่งสหประชาชาติในติมอร์ตะวันออก (United Nations Transitional Authority in East Timor: UNTAET) และต่อมาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.2002 – ค.ศ.2004 กองกำลังป้องกันตนเองดังกล่าวได้ร่วมปฏิบัติงานในหน่วยเดิมของคณะผู้สนับสนุนแห่งสหประชาชาติในติมอร์ตะวันออก (United Nations Mission of Support in East Timor: UNMISSET)⁶⁴

นอกจากปฏิบัติการรักษาสันติภาพแล้ว กองกำลังป้องกันตนเองยังได้เข้าร่วมในกิจกรรมบรรเทาทุกข์เพื่อมนุษยธรรมระหว่างประเทศต่างๆ โดยภารกิจส่วนใหญ่จะอยู่ในหน่วยขนส่งทางอากาศทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยในรวันดา (Refugee assistance in Rwanda) ในเดือนกันยายน-ธันวาคม ค.ศ.1994 การช่วยเหลือผู้พลัดถิ่นภายในติมอร์ตะวันออก (internally displaced persons assistance in East Timor) ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1999 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.2000⁶⁵

ทุกปฏิบัติการรักษาสันติภาพที่กองกำลังป้องกันตนเองได้เข้าร่วมดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายว่าด้วยการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติปี ค.ศ.1992 กล่าวคือ ในทุกปฏิบัติการค่อนข้างจะมีความปลอดภัย ภารกิจส่วนใหญ่เป็นการช่วยเหลือทางมนุษยธรรมในพื้นที่ที่ไม่

⁶² UN Peacekeeping Operations in the Golan Heights [online]. (n.d.) Available from: www.pko.go.jp/PKO_E/golan_e.html

⁶³ Defense Agency, Defense of Japan 1998 (Tokyo: Japan Times, 1998), pp. 152-153.

⁶⁴ Ministry of Foreign Affairs, Japan's Role in the Maintenance of International Peace and Security [online]. (n.d.) Available from: www.mofa.go.jp/policy/un/role/pampho408.pdf

⁶⁵ Ibid.

มีการต่อสู้ (non-combat area) และไม่มีความเสี่ยงที่กองกำลังป้องกันตนเองจะต้องใช้อาวุธในการต่อสู้ (combat mission) รวมทั้งปฏิบัติการทั้งหมดยังได้รับการยินยอมจากประเทศเจ้าบ้าน ซึ่งก็เป็นไปตามกฎเกณฑ์ 5 ประการ (5 principles) ที่ญี่ปุ่นได้ยึดปฏิบัติมา

2.7.6 ปฏิบัติการในประเทศอัฟกานิสถานและอิรัก: จากการรักษาสันติภาพภายใต้กรอบสหประชาชาติ สู่ปฏิบัติการภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา

การขยายบทบาทครั้งยิ่งใหญ่เกิดขึ้น หลังจากวันที่ 11 กันยายน ค.ศ.2001 ผ่านไป การก่อการร้ายโดยที่ผู้ก่อการร้ายซึ่งสหรัฐอเมริกาเชื่อว่าเป็นฝีมือขององค์กัรอัล คอยดะ (Al Qaeda) ภายใต้การนำของนายโอซะมะ บินลาเดน (Osama Bin Ladin) ชาวซาอุดีอาระเบียที่ตั้งฐานที่มั่นอยู่ในประเทศอัฟกานิสถาน ได้จี้เครื่องบินโดยสารของสหรัฐอเมริกาแล้วพุ่งเข้าชนตึกศูนย์กลางการค้าโลก (World Trade Center) ที่นครนิวยอร์ก และตึกกระทรวงกลาโหม (Pentagon) ที่กรุงวอชิงตัน ดี. ซี. ยังผลให้มีความสูญเสียชีวิต 3 พันคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนอเมริกัน สหรัฐอเมริกาได้ปฏิบัติการตอบโต้การก่อการร้ายครั้งนี้โดยโจมตีประเทศอัฟกานิสถานในฐานะที่ปล่อยให้ผู้ก่อการร้ายใช้เป็นฐานฝึกฝนการก่อการร้ายเมื่อต้นตุลาคม ค.ศ.2001

ในเดือนตุลาคม ค.ศ.2001 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมในปฏิบัติการการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยในอัฟกานิสถาน (refugee assistance in Afghanistan) และการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยในอิรัก (refugee assistance in Iraq) อย่างทันที⁶⁶ ต่อมา ในวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ.2001 ญี่ปุ่นได้ส่งเรือพิฆาต 2 ลำ และเรือส่งกำลังบำรุงไปยังมหาสมุทรอินเดียเพื่อสนับสนุนการทำสงครามของสหรัฐอเมริกาในอัฟกานิสถาน และในเดือนตุลาคม ค.ศ.2002 ญี่ปุ่นส่งเรือคุ้มกัน 16 ลำ และเรือขนส่งเสบียง พร้อมน้ำมัน 200,000 ลิตร ให้เรือรบอังกฤษและสหรัฐอเมริกา⁶⁷ และในวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ.2002 ญี่ปุ่นก็ได้ส่งเรือพิฆาตที่ติดระบบขีปนาวุธนำวิถี (Guided missile weapons) พร้อมทั้งระบบเรดาร์ที่ล้ำสมัยซึ่งสามารถจับและติดตามการเคลื่อนไหวเครื่องบินหรือขีปนาวุธได้รัศมีไกลถึง 300 กิโลเมตรที่มาจาก 10 ทิศทางไปยังมหาสมุทรอินเดีย เพื่อให้การคุ้มกันเรือรบของสหรัฐอเมริกาในมหาสมุทรอินเดียที่กำลังเดิมเชื้อเพลิง เรือพิฆาตดังกล่าวนี้สามารถให้การสนับสนุนการสู้รบของสหรัฐอเมริกาในอิรัก⁶⁸

หลังจากนั้น ในวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ.2003 สหรัฐอเมริกาได้บุกโจมตีทางอากาศต่ออิรัก ซึ่งนับเป็นการเริ่มสงครามที่เปิดเผยอีกครั้งหนึ่ง สงครามครั้งนี้ดำเนินมาได้ 20 วัน กองกำลังพันธมิตรก็

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Japan Wants Rearmament [online]. (December 6, 2002).

⁶⁸ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 9, หน้า 277.

สามารถยึดกรุงแบกแดดได้เมื่อวันที่ 9 เมษายน และประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช ได้ประกาศยุติปฏิบัติการทางการทหารอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ.2003⁶⁹

แม้ว่าจะมีการประกาศยุติปฏิบัติการทางการทหารไปแล้ว แต่สถานการณ์ในอิรักยังคงมีความรุนแรงเกิดขึ้น นักการทูตญี่ปุ่นในอิรัก 2 คนถูกสังหารในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ.2003 ตามมาด้วยการที่ชาวญี่ปุ่น 3 คนถูกจับเป็นตัวประกันในอิรักในวันที่ 7 เมษายน ค.ศ.2004 แม้จะถูกปล่อยตัวในเวลาต่อมา แต่เหตุการณ์ดังกล่าวได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า อิรักยังคงเป็นพื้นที่ที่มีการต่อสู้ (combat area) อยู่ และมีความเสี่ยงในการปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเองด้วย เพราะภัยจากกลุ่มก่อการร้าย ไม่สามารถบอกได้ว่าจะเกิดขึ้น ณ เวลาใด และสถานที่ใด เป็นภัยจากการต่อสู้แบบ (unconventional warfare) ดังนั้น การที่รัฐสภาญี่ปุ่นได้ผ่านร่างกฎหมายส่ง กองกำลังตนเองไปอิรัก ในวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ.2003 จนกระทั่งถึงการส่งกองกำลังป้องกันตนเองจำนวน 550 คนเข้าไปในซามาวา รัฐทางตอนใต้ของอิรัก จนเสร็จสิ้นในเดือนมีนาคม ค.ศ.2004 นั้น จึงเป็นการทำทลายกฎเกณฑ์เรื่องพื้นที่ที่ไม่มีการสู้รบ(non-combat area) ที่ญี่ปุ่นยึดถือมายาวนาน

ในส่วนของภารกิจนั้น รัฐบาลญี่ปุ่นได้ประกาศ 5 ประเด็นหลักในการปฏิบัติการรักษาสันติภาพในอิรัก กล่าวคือ⁷⁰

1. ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมและการบูรณะก่อสร้างจะรวมอยู่ในหน้าที่ของกองกำลังนานาชาติ
2. กิจกรรมของกองกำลังป้องกันตนเองจะมุ่งเน้นที่การช่วยเหลือทางมนุษยธรรมและการบูรณะก่อสร้าง
3. กิจกรรมทั้งหมดจะอยู่ภายใต้สายบังคับบัญชาจากรัฐบาลญี่ปุ่น ไม่ใช่จากกองกำลังนานาชาติ
4. กิจกรรมทั้งหมดอาจถูกยกเลิกและกองกำลังป้องกันตนเองอาจถูกถอนออก หากสถานการณ์ไม่เป็นไปตามกฎที่กำหนดไว้ และ
5. การยินยอมจากรัฐบาลอิรักเป็นสิ่งประกันฐานะของการเป็นสมาชิกกองกำลังนานาชาติ

⁶⁹ ประทุมพร วัชรเสถียร และ ไชยวัฒน์ คำชู, อิรัก วิกฤตถาวร? (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, 2546), หน้า

⁷⁰ “Koizumi to Document Verbal SDF Accord,” Asahi Shimbun [online]. (June 21, 2004) Available from: www.asahi.com

2.8 สรุปภาพรวมการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองยุคหลังสงครามเย็น

มติทางกฎหมายจะเห็นว่ามีการขยายขอบเขตทางภูมิศาสตร์เพื่อความร่วมมือระหว่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นจากตะวันออกไกล เป็นเอเชีย-แปซิฟิกในปี ค.ศ.1996 และอาณาบริเวณรอบๆ ญี่ปุ่นในเวลาต่อมา ซึ่งในอนาคตขอบเขตความร่วมมือจะขยายใหญ่ขึ้นเป็นทั่วโลกตามที่ระบุไว้ในโครงการการป้องกันประเทศสำหรับปีงบประมาณ 2005 และหลังจากนั้น นั่นเอง

ส่วนในมติทางการปฏิบัติการ บทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองได้ขยายจากบทบาทในเชิงรับภายในดินแดน สู่การส่งกองกำลังออกนอกประเทศภายใต้กรอบสหประชาชาติและข้อจำกัด 5 ประการ และทำยุทธการส่งกองกำลังออกนอกประเทศในสงครามโดยการนำของสหรัฐอเมริกา ซึ่งทำทนายข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่อันตราย และการใช้กำลัง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ตัวแสดงและสถานการณ์ภายในประเทศที่มีอิทธิพลต่อการขยายบทบาท ของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น

การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองในยุคหลังสงครามเย็นเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงของระบบระหว่างประเทศ และแรงผลักดันของสหรัฐอเมริกาที่มีมานานับตั้งแต่ยุคสงครามเย็น ปรากฏการณ์ทางการเมืองภายในประเทศญี่ปุ่นเองก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด และการเปลี่ยนแปลงนั้นรวมถึงการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางด้านความมั่นคงของตัวแสดงสำคัญ ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย หรือมีผลกระทบต่อนโยบายความมั่นคงด้วย

ในบทนี้ เป็นการพิจารณาถึงสถานการณ์ภายในประเทศ หรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ที่ส่งผลให้กองกำลังป้องกันตนเองสามารถขยายบทบาทของตนเองได้ ในลำดับแรกเป็นการทำความเข้าใจถึงบทบาทขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่น รวมถึงตัวแสดงในองค์กรนั้นๆ เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของตัวแสดงและการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง ต่อจากนั้นจะชี้ให้เห็นถึงแนวคิดด้านความมั่นคงของตัวแสดงต่างๆ ทั้งที่อยู่ในและนอกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดของพรรคการเมือง (พิจารณาในระดับพรรค) นักการเมืองสายเหยี่ยวที่โดดเด่น (พิจารณาในระดับบุคคล) รวมทั้งข้าราชการ นักธุรกิจ และมหาชนด้วยเช่นกัน ท้ายที่สุด เมื่อทราบถึงความเกี่ยวพันระหว่างองค์กรและตัวแสดงซึ่งมีความทับซ้อนกัน ในองค์กรต่างๆ แล้ว พฤติกรรมหรือปรากฏการณ์ที่เกิดจากความเกี่ยวพันนั้นจะถูกอธิบายเพื่อชี้ให้เห็นถึงความต้องการในการขยายบทบาทด้านการทหารของญี่ปุ่นเอง

3.1 องค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายความมั่นคง

นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ประเด็นเรื่องนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นนั้นตั้งอยู่บนรากฐานของการควบคุมโดยพลเรือน (civilian control) ดังที่ปรากฏอยู่ในนโยบายพื้นฐานในการป้องกันประเทศ (Basic Policy for National Defense) ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายความมั่นคงมีอยู่หลายองค์กรด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับนโยบายความมั่นคงโดยตรง อย่างทบวงความมั่นคง (Japan Defense Agency: JDA) สำนักงานความร่วมมือเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศ (International Peace Cooperation Headquarters) และสภาความมั่นคง (Security Council) หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับนโยบายต่างประเทศโดยรวม เช่น กระทรวงการต่างประเทศ (Ministry of Foreign Affairs: MOFA) กระทรวงเศรษฐกิจ, การค้า และอุตสาหกรรม (Ministry of Economy, Trade and Industry: METI) และกระทรวงการคลัง (Ministry of Finance: MOF) รวมทั้งกลุ่มธุรกิจต่างๆ

ในลำดับแรกนี้จะขออธิบายถึงแนวคิดและบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับนโยบายความมั่นคงโดยตรง คือ ทบวงความมั่นคง สภาความมั่นคง และกองบัญชาการความร่วมมือเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศ

3.1.1 ทบวงความมั่นคง (Japan Defense Agency: JDA)

ทบวงความมั่นคง สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่หลักในการนำนโยบายการป้องกันประเทศของญี่ปุ่นไปปฏิบัติ และบริหารงบประมาณทางทหารและเพื่อเป็นการยืนยันถึงแนวคิดการควบคุมโดยพลเรือน (civilian control) ทบวงความมั่นคงจึงถูกจัดให้อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาโดยตรงของนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ หน่วยงานสำคัญภายในทบวง (Internal Bureaus: naikyoku) ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การทำงานของข้าราชการจากกระทรวงต่างๆ เช่น สำนักงานการบัญชี (Accounting Bureau) มีข้าราชการจากกระทรวงการคลังเป็นผู้ควบคุม สำนักงานเครื่องมือ (Equipment Bureau) ข้าราชการจากกระทรวงเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรมเป็นผู้ควบคุม และข้าราชการจากกระทรวงการต่างประเทศมีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Counselor for Foreign Relations) รวมถึงการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกาผ่านกองสนธิสัญญาความมั่นคง (Security Treaty Division) ในสำนักงานอเมริกาเหนือ (North American Affairs Bureau)¹ (ดูภาคผนวก ฎ)

แม้ว่าทบวงความมั่นคงและกองกำลังป้องกันตนเองจะมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจไม่มากนักหากเปรียบเทียบกับประเทศอื่น แต่ในปัจจุบัน ทบวงความมั่นคงได้พยายามเพิ่มบทบาทของตนในการตัดสินใจ เจ้าหน้าที่จากทบวงกระจายอยู่ในสำนักงานความร่วมมือเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศ (IPCHQ) และเป็นส่วนหนึ่งของทีมค้นหาข้อเท็จจริง (fact-finding team) ตลอดมา ในขณะที่กองกำลังป้องกันตนเองก็มีการปรึกษาหารือในประเด็นเรื่องการทหารอย่างสม่ำเสมอ² นอกจากนี้ยังเข้าไปมีส่วนร่วมในการเจรจาความร่วมมือด้านความมั่นคง (cooperative security dialogue) กับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระดับทวิภาคีและพหุภาคีในที่ประชุมด้านความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Regional Forum หรือ ARF)³ ไม่นานมานี้ เจ้าหน้าที่ระดับสูงทางทหารเรียกร้องให้ลดระดับการควบคุมกองกำลังป้องกันตนเองโดยพลเรือน และเพิ่มสถานะและบทบาทการตัดสินใจในนโยบายด้านความมั่นคง

¹ Michael J. Green, *Japan's Reluctant Realism*, p. 63.; Michael W. Chinworth, *Inside Japan's Defense: Technology, Economics and Strategy* (U.S.: Brassey's Inc, 1992), p. 3.; *Japan Defense Agency (Bôeichô)* [online]. (n.d.).

² William Heinrich Jr, Akiho Shibata and Yoshihide Soeya, *UN Peace-keeping Operations*, p. 35.

³ ไซวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 3, หน้า 27.

ของเจ้าหน้าที่ทหารระดับสูงให้อยู่ในระดับเดียวกับรองรัฐมนตรีที่ปัจจุบันควบคุมกิจการด้านการทหารอยู่⁴

นับแต่สงครามเย็นสิ้นสุด ทบวงความมั่นคงมีบทบาทในการกำหนดนโยบายมากขึ้น ซึ่งอาจอธิบายได้ด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ⁵

1. ความสำเร็จในการส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพในหลายกรณี
2. การที่หน่วยงานความมั่นคงและกองกำลังป้องกันตนเองได้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการเกี่ยวกับการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา
3. ภัยคุกคามจากเกาหลีและจีนที่มีความชัดเจนมากขึ้น ทำให้ความสนใจของประชาชนในประเด็นเรื่องความมั่นคงมีมากขึ้น และสนับสนุนการแสดงบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองและหน่วยงานความมั่นคง และ
4. ความเชี่ยวชาญ และข้อมูลของหน่วยงานความมั่นคงและกองกำลังป้องกันตนเอง

3.1.2 สภาคความมั่นคง (Security Council)

องค์กรที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงอีกองค์กรหนึ่ง คือสภาคความมั่นคง (Security Council) ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ รัฐมนตรีคลัง เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ประธานคณะกรรมการว่าด้วยความปลอดภัยสาธารณะแห่งชาติ (National Public Safety Commission) ผู้บัญชาการทบวงความมั่นคง (Defense Agency) และ ประธานหน่วยงานวางแผนด้านเศรษฐกิจ (Economic Planning Agency)⁶ บุคลากรเหล่านี้กระจายอยู่ในหน่วยงานย่อยต่างๆ ของสภาคความมั่นคง และมีบทบาทในการกำหนดนโยบายความมั่นคง เช่น สำนักกิจการความมั่นคงซึ่งเป็นเลขาธิการของสภาคความมั่นคง (Security Council) มีหน้าที่ตัดสินใจพื้นฐานเกี่ยวกับนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่น เช่น โครงร่างโครงการป้องกันประเทศ (National Defense Programme Outline) และแนวทางสำหรับความร่วมมือการป้องกันประเทศระหว่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น (Guidelines for U.S. – Japan Defense Cooperation) นอกเหนือจากการทำหน้าที่เลขาธิการของสภาคความมั่นคงแล้ว สำนักกิจการความมั่นคงซึ่งต่อมาเรียกว่า สำนักกิจการความมั่นคงและการจัดการวิกฤตการณ์ (Office of Security Affairs and Crisis Management หรือ Naikaku Anzen Hoshu Kiki

⁴ “Uniformed Officers Want More Power,” Asahi Shimbun [online]. (July 3, 2004), Available from: www.asahi.com

⁵ Michael J. Green, Japan’s Reluctant Realism, p. 64.

⁶ Akihiko Tanaka, “Japan’s Security Policy in the 1990s,” in Japan’s International Agenda, ed. Yoichi Funabashi (New York: New York University Press, 1994), p. 50.

Kanri Shitsu) ยังรับผิดชอบในการจัดการกับวิกฤตการณ์ภายใต้การนำของสำนักงานจัดการวิกฤตการณ์ของคณะรัฐมนตรี (Cabinet Crisis Management Office หรือ Naikaku Kiki Kanrikan)⁷

ในเดือนตุลาคม ค.ศ.2004 สภาความมั่นคงได้จัดทำรายงานเกี่ยวกับความมั่นคงและศักยภาพของการป้องกันประเทศ (The Council on Security and Defense Capabilities Report – Japan’s Visions for Future Security and Defense Capabilities) ซึ่งถือว่าเป็นรายงานที่แสดงให้เห็นถึงช่องทางในการขยายบทบาทด้านความมั่นคงได้เป็นอย่างดี

ในรายงานฉบับนี้ มีการระบุถึงความพยายามในการป้องกันการเกิดขึ้นของภัยคุกคามตั้งแต่ในระยะแรกและห่างจากดินแดนของประเทศ ในขณะที่รักษาศักยภาพในการขับไล่ภัยชนิดต่างๆที่เข้าใกล้ดินแดน ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า การเข้าร่วมในกิจกรรมความร่วมมือเพื่อรักษาสันติภาพระหว่างประเทศในดินแดนห่างไกลสามารถสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้กับญี่ปุ่นได้ นอกจากนี้ยังมีการระบุว่าญี่ปุ่นควรใช้ทั้งอำนาจที่เข้มข้น (hard power) และอำนาจที่ยืดหยุ่น (soft power) ในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงของประเทศ⁸

สำหรับการให้นิยามคำว่า “ภัย” ในรายงานฉบับนี้ระบุไว้ว่า ภัยต่างๆ ครอบคลุมถึงภัยจากกลุ่มก่อการร้ายและตัวแสดงที่มีใช้รัฐอื่นๆ การแพร่กระจายของอาวุธทำลายล้างสูง คาบสมุทรเกาหลี มหาอำนาจนิวเคลียร์จีน และปัญหาในช่องแคบไต้หวัน⁹

ในรายงาน ได้ระบุถึง ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแบบบูรณาการ (integrated security strategy) ซึ่งมีเป้าหมาย 2 ประการ คือป้องกันภัยคุกคามโดยตรงต่อดินแดนญี่ปุ่น และลดโอกาสของการเกิดภัยต่างๆ ในทุกส่วนของโลกที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของญี่ปุ่น รวมถึงผลประโยชน์ของญี่ปุ่นทั่วโลก โดยเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมายนั้น ประกอบไปด้วยความพยายามของญี่ปุ่น การร่วมมือกับพันธมิตร และการร่วมมือกับสังคมระหว่างประเทศโดยองค์รวม¹⁰

ในส่วนของภารกิจแรก คือ การป้องกันภัยคุกคามโดยตรงต่อดินแดน ความพยายามของญี่ปุ่นเอง หมายถึง แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกองกำลัง (Basic Defense Force Concept) เชื่อว่าภัยคุกคามคือภัยที่มาจากรัฐเท่านั้นควรได้รับการทบทวน รายงานฉบับนี้ได้เสนอแนวคิดเรื่องกองกำลังที่ยืดหยุ่นและดำเนินการที่หลากหลาย (Multi-functional flexible defense force) นั่นคือการบูรณาการหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความมั่นคงเข้าหากัน ไม่เพียงแต่กองกำลังป้องกันตนเองเท่านั้น แต่รวมไปถึงยามรักษาชายฝั่ง (Coast Guard) เจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ต้องทำหน้าที่ในฐานะองค์กรด้านความมั่นคงของประเทศ นอกจากนี้ รัฐบาลท้องถิ่น องค์กรเอกชน และองค์กรของรัฐจำเป็นต้องร่วมมือกัน

⁷ ไซวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นบทที่ 3, หน้า 9-10.

⁸ The Council on Security and Defense Capabilities, Japan’s Visions for Future Security and Defense Capabilities (October 2004), p. 1.

⁹ Ibid, p. 3.

¹⁰ Ibid, p. 5.

ในการรักษาความมั่นคงของประเทศ¹¹ ในขณะที่ภารกิจที่สอง คือ การลดโอกาสของการเกิดภัยต่างๆ ความพยายามของญี่ปุ่นเอง หมายถึง ปฏิบัติการรักษาสันติภาพ ปฏิบัติการสร้างสันติภาพ และความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมซึ่งควรเป็นหน้าที่หลักของกองกำลังป้องกันตนเองในฐานะสมาชิกของสังคมระหว่างประเทศ ญี่ปุ่นสามารถแสดงบทบาทที่สร้างสรรค์ในการสร้างสันติภาพให้กับประเทศต่างๆ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศนั้น นอกจากนี้ ญี่ปุ่นควรมีบทบาทเชิงรุกในการทำลายล้างอาวุธทำลายล้างสูง การกวาดตุนระเบิด การเก็บกวาดอาวุธเล็กและอาวุธเบา¹²

นอกจากนี้ รายงานยังได้ระบุถึงการให้ความสำคัญกับภารกิจการสร้างสันติภาพ (peace building) การรักษาสันติภาพ (peacekeeping) และการสร้างชาติ (nation building) ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กองกำลังป้องกันตนเอง ตำรวจ เจ้าหน้าที่รัฐ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ผู้ประกอบการเอกชน และองค์กรเอกชนควรร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด รวมถึงการให้ความสำคัญกับความมั่นคงของมนุษย์ (human security) การกระตุ้นการทำงานของคณะมนตรีความมั่นคง และการเรียกร้องที่นั้ถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงซึ่งเป็นสิ่งที่ญี่ปุ่นควรผลักดัน¹³

สำหรับบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองในการสนับสนุนยุทธศาสตร์ความมั่นคงใหม่ คือ การมีศักยภาพในการตอบโต้ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภัยคุกคาม ไม่ว่าจะเป็นภัยที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐ หรือภัยจากตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ เช่น ผู้ก่อการร้าย อย่างรวดเร็ว รวมทั้งควรมีสิทธิเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพร่วมกับสหรัฐอเมริกา และประเทศอื่นๆ ได้¹⁴

3.1.3 สำนักงานความร่วมมือเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศ (International Peace Cooperation Headquarters: IPHQ)

เป็นหน่วยงานภายใต้สำนักรัฐมนตรี มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เลขาธิการคณะรัฐมนตรีในฐานะรองประธาน ร่วมด้วยหัวหน้าจากหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง มีหน้าที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนกองกำลังป้องกันตนเองและบุคลากรอื่นๆ ที่ออกไปปฏิบัติหน้าที่ โดยการส่งบุคลากรจากกองบัญชาการเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ร่วมกับกองกำลังป้องกันตนเอง และเป็นสื่อกลางในการประสานงานระหว่างกองกำลังป้องกันตนเองและหน่วยงานหรือกระทรวงที่เกี่ยวข้อง¹⁵ โดยเฉพาะการ

¹¹ Ibid, p. 6.

¹² Ibid, p. 8.

¹³ Ibid, pp. 9-11.

¹⁴ Ibid, p. 11.

¹⁵ International Peace Cooperation Headquarters [online]. (n.d.) Available from:

ประสานงานกับกระทรวงการต่างประเทศซึ่งมีบทบาทในการผลักดันการมีส่วนร่วมของกองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นอย่างมากด้วยเช่นกัน¹⁶

บทบาทของสำนักงานความร่วมมือเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศ (IPCHQ) มีมากมาย รวมถึงบทบาทในแง่ของกฎหมายด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1996 สำนักงานความร่วมมือเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศได้เสนอความต้องการให้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ โดยเสนอให้บุคลากรจากกองกำลังป้องกันตนเองสามารถใช้อาวุธตามคำสั่งการของผู้บังคับบัญชาในการป้องกันตนเองและผู้อื่นได้ และกฎเกณฑ์ 5 ประการบางข้อควรได้รับการยกเว้น เมื่อกฎเกณฑ์ดังกล่าวกลายเป็นอุปสรรคต่อการช่วยเหลือทางมนุษยธรรมของญี่ปุ่น¹⁷

ข้างต้นนั้น เป็นองค์กรที่เกี่ยวข้องกับนโยบายความมั่นคงโดยตรง จะเห็นได้ว่า องค์กรต่าง ๆ นั้นประกอบขึ้นมาจากบุคลากรจากกระทรวงสำคัญต่างๆ และนักการเมืองมากมาย ลักษณะเช่นนี้เป็นไปตามแนวคิดเรื่องการควบคุมโดยพลเรือน (civilian control) ที่ญี่ปุ่นยึดถือมายาวนาน ดังนั้น องค์กรด้านความมั่นคงโดยตรงของญี่ปุ่นข้างต้นจึงเปรียบเสมือนเวทีที่รวมข้าราชการจากกระทรวงและนักการเมืองเข้าไว้ด้วยกัน ในส่วนของข้าราชการกระทรวงเป็นการยากที่จะปฏิเสธว่าแนวคิดและบทบาทของข้าราชการเหล่านั้นจะไม่สอดคล้องกับแนวคิดและบทบาทของกระทรวงที่ตนสังกัด ต่อจากนี้ จะเป็นการอธิบายถึงแนวคิดและบทบาทของกระทรวงและองค์กรสำคัญต่างๆ ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายความมั่นคง

3.1.4 กระทรวงการต่างประเทศ (Ministry of Foreign Affairs: MOFA)

กระทรวงการต่างประเทศนับเป็นกระทรวงที่มีบทบาทมากที่สุดในการกำหนดนโยบายต่างประเทศรวมถึงนโยบายด้านความมั่นคงด้วย เป็นกระทรวงที่มีความเกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกามากที่สุด เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุด มีการเปลี่ยนแปลงภายในกระทรวงที่สำคัญ นั่นคือ การรวมสำนักงานกิจการสหประชาชาติ (United Nations Bureau) เข้ากับสำนักงานนโยบายต่างประเทศครบวงจร (Comprehensive Foreign Policy Bureau) ซึ่งต่อมาได้ลดปัจจัยด้านสหรัฐอเมริกา (American factor) ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศลง และให้ความสำคัญกับกิจกรรมของสหประชาชาติทั้งทางการเมืองและการทหาร ครอบคลุมความร่วมมือพหุภาคี การควบคุมอาวุธ และการลดกำลังอาวุธ¹⁸

ตั้งแต่สมัยสงครามเย็น กระทรวงการต่างประเทศได้ผลักดันการมีส่วนร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพตลอดมา แต่เนื่องจากในระยเวลานั้น การถกเถียงภายในประเทศยังคงร้อนแรงอยู่ และเพื่อ

¹⁶ William Heinrich Jr, Akiho Shibata and Yoshihide Soeya, UN Peace-keeping Operations, p. 29.

¹⁷ Ibid, p. 30.

¹⁸ Michael J. Green, Japan's Reluctant Realism, p. 59.

หลีกเลี่ยงความขัดแย้งภายใน กระทรวงการต่างประเทศจึงหาทางออกโดยการจำกัดแนวคิดจนนำไปสู่แนวคิดที่จะส่งบุคลากรที่มีใจก้องกำลังป้องกันตนเองไปเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพ¹⁹ จนกระทั่งสงครามเย็นสิ้นสุดมีการเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพต่างๆ มากขึ้น ในความคิดของกระทรวงการต่างประเทศแล้ว การส่งกองกำลังเข้าร่วมในการรักษาสันติภาพจะเพิ่มโอกาสให้ญี่ปุ่นมีความชอบธรรมในการร้องขอที่นั่งสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ และส่งสัญญาณถึงนานาประเทศว่าญี่ปุ่นจะมีบทบาททางทหารอย่างสร้างสรรค์ในกิจการโลก²⁰

เหตุผลที่ทำให้กระทรวงการต่างประเทศมีบทบาทอย่างมากในกระบวนการกำหนดนโยบายมีอยู่หลายประการ กล่าวคือ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ตำแหน่งรองผู้อำนวยการ (deputy director) ของสำนักงานความร่วมมือเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศ (IPCHQ) จะเป็นข้าราชการจากกระทรวงการต่างประเทศ นอกจากนี้ กฎหมายว่าด้วยปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติยังกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศมีสิทธิในการเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีเสนอประเด็นเกี่ยวกับปฏิบัติการรักษาสันติภาพต่อรัฐสภา รวมถึงการที่กระทรวงการต่างประเทศเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับสภาพของประเทศเจ้าบ้านที่ญี่ปุ่นจะส่งกองกำลังป้องกันตนเองไปปฏิบัติการ²¹

ตัวอย่างบทบาทของกระทรวงต่างประเทศที่มีผลต่อการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองมีอยู่หลายประการ ตัวอย่างเช่น กระทรวงการต่างประเทศ เริ่มเห็นผลประโยชน์ในโมซัมบิก เมื่อคูร์ณีในความขัดแย้งยอมรับสนธิสัญญาสันติภาพ และกองกำลังปฏิบัติการของสหประชาชาติในโมซัมบิก (ONUMOZ) ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเริ่มดำเนินการ ต่อจากนั้น สำนักงานความร่วมมือเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศ (IPCHQ) จึงลงไปสำรวจสถานการณ์และพบว่าสภาพการณ์ต่างๆ เป็นไปตามหลัก 5 ประการในกฎหมายว่าด้วยปฏิบัติการรักษาสันติภาพที่ทำให้สามารถส่งกองกำลังป้องกันตนเองลงพื้นที่ได้ กล่าวคือ มีการหยุดยิงจากทั้งสองฝ่าย และการยอมรับการปรากฏตัวของสหประชาชาติ²²

ในกรณีปฏิบัติการรักษาสันติภาพ ณ ที่ราบสูงโกลัน ปี ค.ศ.1994 ขณะที่สำนักงานความร่วมมือเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศ (IPCHQ) เริ่มพิจารณาอย่างจริงจังถึงการส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมกับกองกำลังสังเกตการณ์การถอนทหารแห่งสหประชาชาติ (UNDOF) ณ ที่ราบสูงโกลัน กระทรวงการต่างประเทศเห็นว่าการมีส่วนร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพตะวันออกกลางจะทำให้บทบาททางการเมืองของญี่ปุ่นมีความชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การที่กองกำลังสังเกตการณ์การถอนทหารแห่งสหประชาชาติได้รับการสนับสนุนจากทั้งอิสราเอลและซีเรียจึงทำให้รับรู้ได้ว่าความเสี่ยงต่อชีวิตของบุคลากรชาวญี่ปุ่นมีน้อยลง อย่างไรก็ตาม รัฐสภาญี่ปุ่นก็ใช้เวลานานปีในการพิจารณาอนุมัติส่งกองกำลัง

¹⁹ William Heinrich Jr, Akiho Shibata and Yoshihide Soeya, UN Peace-keeping Operations, p. 17.

²⁰ Ibid, p. 35.

²¹ Ibid, p. 35.

²² Ibid, p. 26.

ป้องกันตนเองออกไป ข้อโต้แย้งภายในประเทศโดยเฉพาะประเด็นเรื่องการขนส่งอาวุธที่พวกสังคมนิยมอ้างถึงใช้เวลาถกเถียงกันยาวนาน จนกระทั่งในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1995 ก็ได้ข้อสรุปที่ว่ากองกำลังป้องกันตนเองไม่สามารถขนส่งอาวุธหรือกองกำลังต่างชาติ รวมถึงการร่วมฝึกรบด้วย ในที่สุดในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1996 ได้มีการส่งกองกำลังป้องกันตนเองเพื่อไปปฏิบัติการกิจแทนบุคลากรจากประเทศแคนาดาที่กำลังจะถอนตัวออกจากปฏิบัติการเนื่องจากปัญหาทางการเงิน²³

ในกรณีอิรัก เมื่อสถานทูตญี่ปุ่นในอิรักเปิดให้บริการอีกครั้งในวันที่ 5 พฤษภาคม รัฐบาลญี่ปุ่นส่งทีมปฏิบัติงานโดยการนำของรองรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศโมเตจิ โทชิมิตซุ (Motegi Toshimitsu) ลงไปปฏิบัติงานในกรุงแบกแดดระหว่างวันที่ 10-16 พฤษภาคม ทีมปฏิบัติงานรายงานว่าความเสียหายจากปฏิบัติการทางการทหารมีอยู่อย่างจำกัด แต่สิ่งที่ต้องช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนคือการตอบสนองความต้องการด้านมนุษยธรรมและสาธารณูปโภคแก่ชาวอิรัก ในการสนองตอบรายงานดังกล่าว รัฐบาลญี่ปุ่นได้ส่งมาตรการสนับสนุนในการบูรณะสาธารณูปโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสุขอนามัย การศึกษา การไฟฟ้า และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ โดยจะร่วมมือกับยูเนสโก (UNESCO) และยูนิเซฟ (UNICEF)²⁴

3.1.5 กระทรวงการคลัง (Ministry of Finance: MOF) กระทรวงเศรษฐกิจ, การค้า และอุตสาหกรรม (Ministry of Economy, Trade and Industrial: METI) และกลุ่มธุรกิจ (Business Elite)

แม้ว่ากระทรวงการคลัง กระทรวงเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรม และกลุ่มธุรกิจ จะเป็นองค์กรที่มีบทบาทในด้านเศรษฐกิจเสียส่วนใหญ่ แต่ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อดีตข้าราชการจากกระทรวงเหล่านี้จำนวนไม่น้อยที่เข้าไปอยู่ในหน่วยงานด้านความมั่นคง²⁵ ในส่วนของกลุ่มธุรกิจ ต้องเข้าใจว่าระบบการเมืองของญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์ที่เรียกกันว่าความสัมพันธ์แบบสามเหลี่ยมเหล็กเป็นลักษณะของระบบอยู่ด้วย ความสัมพันธ์ที่ว่านั้น หมายรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการ นักการเมือง และนักธุรกิจ ดังนั้น กลุ่มธุรกิจซึ่งถือเป็นกลุ่มทุนขนาดใหญ่จึงมีบทบาทในการกำหนดนโยบายต่างประเทศอย่างไม่น่าสงสัย

อีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้องค์กรทางเศรษฐกิจเหล่านี้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคง คือ ลักษณะของปฏิบัติการรักษาสันติภาพที่มุ่งเน้นการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของญี่ปุ่น นั่นหมายถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจด้วย กลุ่มธุรกิจใหญ่ อย่างเช่น สมาพันธ์องค์กรเศรษฐกิจแห่งญี่ปุ่น และสมาคมธุรกิจน้ำมันและการเดินเรืออย่างเช่น สมาคมปิโตรเลียมแห่งญี่ปุ่น สมาคมเจ้าของกิจการเดินเรือ และสหภาพกะลาสีแห่งชาติในญี่ปุ่น ต่างเรียกร้องให้รัฐบาลตัดสินใจส่งเรือกวาดทุ่นระเบิด เพื่อ

²³ Ibid, pp. 28-29.

²⁴ Chiba Hitoshi, "Japan Promises Continuous Assistance for Iraq," *Look Japan* (October 2003): 5.

²⁵ Michael J. Green, *Japan's Reluctant Realism*, p. 60.

เป็นหลักประกันสำหรับความปลอดภัยของการส่งน้ำมันซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของญี่ปุ่น และเพื่อความปลอดภัยของทะเลจีนตะวันออก²⁶

ในกรณีสงครามอิรัก หากพิจารณาถึงปริมาณน้ำมันร้อยละ 80 ของปริมาณน้ำมันทั้งหมดที่ ญี่ปุ่น (ผู้บริโภคน้ำมันอันดับ 2 ของโลก) สั่งเข้าประเทศซึ่งมาจากภูมิภาคตะวันออกกลางแล้ว²⁷ ปราบกฏการณ์ในวันที่ 21 เมษายน ค.ศ.2003 ที่รัฐบาลญี่ปุ่นประกาศว่าจะให้ความช่วยเหลือในการบูรณะ อิรักอย่างต่อเนื่อง โดยจะร่วมมือกับสังคมนานาชาติ และองค์กรเอกชนต่างๆ²⁸ จึงเป็นสิ่งที่ไม่น่าแปลก ใจ²⁹

กลุ่มเอกชนที่มีบทบาทสำคัญและเกี่ยวข้องกับนโยบายความมั่นคงมากที่สุดคงจะหนีไม่พ้น คณะกรรมการเกี่ยวกับการผลิตทางด้านการป้องกัน (Defense Production Committee: DPC) ในสหพันธ์ ธุรกิจญี่ปุ่น (Keidanren) สมาชิกของคณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยบริษัทกว่า 800 บริษัท และสถาบัน การเงินกว่า 100 แห่ง โดยหน้าที่หลักของคณะกรรมการ คือ รวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตทาง การทหาร รวบรวม และเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวโน้มและการพัฒนาการผลิตทางด้านการป้องกัน สันับสนุนการให้ความร่วมมือระหว่างผู้รับเหมา ประสานงานระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรมทางการทหาร และกลุ่มอุตสาหกรรมอื่นๆ หน้าที่ที่ไม่เป็นทางการอีกประการหนึ่งของคณะกรรมการชุดนี้ คือ การ สันับสนุนผลประโยชน์ของสมาชิกในหน่วยงานรัฐบาลและผู้กำหนดนโยบาย ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจ ที่จะเห็นคณะกรรมการชุดนี้แสดงบทบาทสำคัญในเวทีการประชุมในประเด็นเรื่องความมั่นคง³⁰

ในปี ค.ศ.1996 กลุ่มธุรกิจใหญ่ (Keizai Doyukai) เติบโตเสนอรายงานเกี่ยวกับนโยบายความ มั่นคงที่เรียกร้องให้กองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพมากขึ้น การสร้างความ เข้มแข็งให้กับการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา และการพิจารณาถึงการตีความรัฐธรรมนูญที่อนุญาต ให้สิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกันสามารถกระทำได้ ต่อมาในปี ค.ศ.1998 รายงานคล้ายๆ กันนี้ก็ถูก เสนอโดยกลุ่มธุรกิจใหญ่คันไซ (Kansai Keizai Doyukai) ซึ่งเป็นตัวแทนจากผู้นำทางธุรกิจจากโอซากา และจังหวัดรอบข้าง ซึ่งแต่เดิมแล้วเป็นกลุ่มรักสันติ (pacifist)³¹

²⁶ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 9, หน้า 276.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 262.

²⁸ Chiba Hitoshi, "Japan Promises Continuous Assistance for Iraq," *Look Japan*: 5.

²⁹ 20 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2004 หน่วยงานเหมืองแร่แห่งญี่ปุ่น (Metal Mining Agency of Japan) และบริษัทน้ำมัน แห่งชาติ (Japan National Oil corp) เซ็นสัญญาสัมปทานน้ำมัน 2 พันล้านดอลลาร์ ซึ่งญี่ปุ่นจะได้ 75% จากทุ่งน้ำมันอา เซอร์เดอร์จัน (Azadegan oil field)

³⁰ Michael W. Chinworth, *Inside Japan's Defense*, p. 24.

³¹ Michael J. Green, *Japan's Reluctant Realism*, p. 65.

บทบาทของหอการค้าและกลุ่มธุรกิจใหญ่ในกระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศขึ้นอยู่กับบริษัทญี่ปุ่นในทุกมุม โลกด้วยเช่นกัน³²

ข้างต้นเป็นตัวแสดงในระดับองค์กรที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายความมั่นคง และการนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติและเพื่อให้เห็นถึงบทบาทของแต่ละองค์กรอย่างเป็นระบบ กระบวนการการตัดสินใจส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติควรถูกอธิบาย ดังจะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

3.2 กระบวนการการตัดสินใจส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพสหประชาชาติ

เมื่อสำนักงานความร่วมมือเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศ (IPCHQ) เริ่มต้นการพิจารณาถึงการเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพ กระบวนการแรกคือการพิจารณาถึงสถานการณ์ว่าอยู่ภายใต้กฎหมายของกฎหมายว่าด้วยการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ (PKO Law) ที่จะทำให้อุตสาหกรรมส่งบุคลากรไปเข้าร่วมได้หรือไม่ จากนั้น หากสถานการณ์เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สำนักงานดังกล่าวจะยื่นเรื่องไปยังประธานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (chief cabinet secretary) ซึ่งเป็นผู้ที่จะประสานงานกับกระทรวงและหน่วยงานต่างๆ ข้อเสนอดังกล่าวจะถูกพิจารณาจากทั้งสื่อ ประชาชน ผู้นำทางความคิด รวมถึงนักการเมืองหัวก้าวหน้าด้วย

เมื่อตัวแสดงสำคัญภายในประเทศส่วนใหญ่เห็นชอบในการเข้าร่วมการปฏิบัติการ สำนักงานความร่วมมือเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศก็จะส่งทีมค้นหาข้อเท็จจริง (fact-finding team) ลงสำรวจพื้นที่ และรายงานต่อรัฐสภา ทีมค้นหาประกอบด้วยเจ้าหน้าที่รัฐบาล นักการเมือง ข้าราชการกระทรวง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในขั้นตอนนี้ ทางสำนักงานความร่วมมือเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศจะร่างแผนการดำเนินงาน (implementation plan) ซึ่งระบุถึงหน้าที่ของกองกำลังป้องกันตนเอง ระยะเวลาในการปฏิบัติการ ประเภทของอาวุธ และรายละเอียดสำคัญอื่นๆ เมื่อแผนการร่างเสร็จจะร้องขอคำร้องขออย่างเป็นทางการ (formal request) จากสหประชาชาติ รวมถึงสารจากประเทศเจ้าบ้าน (host country) ที่ระบุถึงความยินยอมให้กองกำลังป้องกันตนเองเข้าไปปฏิบัติงาน เมื่อรัฐบาลญี่ปุ่นได้รับคำร้องขอจากสหประชาชาติ คณะรัฐมนตรีจะลงเสียงเห็นชอบ และทำงานส่งบุคลากรไปยังประเทศนั้นในที่สุด

ระยะเวลาในการตัดสินใจนี้แตกต่างกันออกไปในแต่ละกรณี เช่น ในกรณีของประเทศกัมพูชาและไซร์ใช้เวลาเพียง 4 สัปดาห์ในการตัดสินใจ ส่วนกรณีของโมซัมบิกใช้เวลาประมาณ 3 เดือน ในขณะที่กรณีที่ราบสูงโกลินใช้เวลาประมาณปีครึ่งในการตัดสินใจ³³

³² Ibid, p. 66.

³³ William Heinrich Jr, Akiho Shibata and Yoshihide Soeya, *UN Peace-keeping Operations*, pp. 34-35.

3.3 แนวคิดของตัวแสดงที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคง

หลังจากที่ได้ทราบถึงแนวคิดและความสำคัญของตัวแสดงในระดับองค์กรที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นแล้ว มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาถึงตัวแสดงในระดับบุคคล เนื่องจากองค์กรต่างๆ เหล่านั้น ประกอบไปด้วยบุคลากรที่มีแนวคิดในเรื่องความมั่นคงของตนเอง และแนวคิดของบุคลากรดังกล่าว ย่อมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมขององค์กรด้วยเช่นกัน

ก่อนที่จะพิจารณาถึงแนวคิดของบุคลากรในยุคหลังสงครามเย็น ควรทราบถึงระบบการเมืองของญี่ปุ่นในช่วงสงครามเย็นและเปรียบเทียบกับระบบการเมืองในยุคหลังสงครามเย็น เพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงภายในญี่ปุ่นที่มีผลต่อการขยายบทบาทด้านความมั่นคงของญี่ปุ่น โดยการศึกษาระบบการเมืองนี้ จะเป็นการมองถึงแนวคิดด้านความมั่นคงของพรรคการเมืองแต่ละพรรคที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

3.3.1 ระบบการเมืองญี่ปุ่นช่วงสงครามเย็น

ในช่วงสงครามเย็น ระบบการเมืองญี่ปุ่นถูกขนานนามว่าเป็นระบบพรรคเด่น พรรคเดียว กล่าวคือ นับตั้งแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญในปี ค.ศ.1947 พรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งให้มีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนและจัดตั้งรัฐบาลมาโดยเกือบตลอดจนกระทั่งปัจจุบันเป็นพรรคฝ่ายอนุรักษนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการรวมตัวกันของพรรคฝ่ายอนุรักษนิยมเป็นพรรคเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democratic Party หรือพรรค LDP) ในปี ค.ศ.1955

อิทธิพลของการเมืองภายในญี่ปุ่นที่มีต่อการดำเนินกิจการต่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงในกลางทศวรรษ 1970 ก่อนหน้าที่จะถึงช่วงเวลาดังกล่าว การถกเถียงกันเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นจะเป็นการถกเถียงกันระหว่างฝ่าย “ก้าวหน้า” (“progressives”) ซึ่งมีนโยบายสนับสนุนประเทศสังคมนิยม และต้องการให้ญี่ปุ่นมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระจากสหรัฐอเมริกา กับฝ่าย “อนุรักษนิยม” (“conservatives”) ซึ่งมักจะแสดงจุดยืนของญี่ปุ่นที่เป็นฝ่ายเดียวกับค่ายโลกตะวันตกที่นำโดยสหรัฐอเมริกา พรรครัฐบาลเสรีประชาธิปไตย (LDP) เป็นฝ่ายอนุรักษนิยมที่มีจุดยืนสนับสนุนสหรัฐอเมริกา ในขณะที่พรรคฝ่ายค้านมักจะมีจุดยืนที่ขัดแย้งกับการรักษาสถานภาพเดิม (status quo) ของระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สหรัฐอเมริกาเป็นผู้กำหนดที่สำคัญ³⁴

ในช่วงสงครามเย็นนี้ อุดมการณ์ของพรรคการเมืองในประเทศในประเด็นเรื่องความมั่นคงแบ่งแยกเป็น 2 ฝ่ายอย่างเห็นได้ชัด คือ ระหว่างฝ่ายอนุรักษนิยมที่มีพรรคเสรีประชาธิปไตยเป็นตัวแสดงหลัก กับฝ่ายหัวก้าวหน้าที่มีพรรคสังคมนิยม (Socialist Party) พรรคคอมมิวนิสต์ (Communist Party) พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (Democratic Socialist Party) และพรรคโคเมอิ (Komei Party) เป็นตัวแสดงหลัก กล่าวคือ

³⁴ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชา นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 3, หน้า 1.

พรรคสังคมนิยม ยึดถือหลักการสันติภาพนิยม และเสนอนโยบายความเป็นกลางโดยไม่ติดอาวุธ (unarmed positive neutrality) ต้องการให้ยกเลิกสนธิสัญญาความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา รวมทั้งยังเรียกร้องให้กองกำลังสหรัฐอเมริกาย้ายฐานทัพทางการทหารทั้งหมดในญี่ปุ่นแล้วค่อยๆ สลายกองกำลังป้องกันตนเองให้เป็นหน่วยรักษาดินแดนและสันติภาพแห่งชาติ (peaceful national-land-construction corps) นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการจัดทำสนธิสัญญาไม่รุกรานระหว่างกัน ทั้งแบบทวิภาคี และพหุภาคี กับจีน, โซเวียต, สหรัฐอเมริกา, และเกาหลี (unified Korea) อีกด้วย³⁵

สำหรับพรรคคอมมิวนิสต์ ไม่แตกต่างมากนักกับพรรคสังคมนิยม เสนอนโยบายสันติภาพและความเป็นกลาง (peace and neutrality) มีการเรียกร้องให้สนธิสัญญาความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาเป็นโมฆะ (nullification) และต้องการให้สลายกองกำลังป้องกันตนเอง³⁶

ในขณะที่พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (Democratic Socialist Party) ต้องการปรับเปลี่ยนสนธิสัญญาความมั่นคง รวมทั้งการถอนกองกำลังสหรัฐอเมริกาและฐานทัพสหรัฐอเมริกาออกจากญี่ปุ่น แต่ยังคงต้องการให้มีการจัดตั้งหน่วยฉุกเฉิน (emergency stationing) หรือการจัดตั้งหน่วยงานด้านความมั่นคงที่ไม่มีกองกำลังสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมด้วย³⁷

ในส่วนของพรรคโคเมอิ (the Komei Party) เสนอให้ยกเลิกสนธิสัญญาความมั่นคงอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนนำไปสู่นโยบายเป็นกลางอย่างสมบูรณ์ (complete neutrality) ข้อแตกต่างจากพรรคสังคมนิยมอื่นๆ คือพรรคโคเมอียังต้องการให้คงไว้ซึ่งหน่วยพิทักษ์แห่งชาติ (national guards) จำนวนน้อยที่สุด ซึ่งหน่วยนี้เกิดจากการปรับโครงสร้างของกองกำลังป้องกันตนเอง ซึ่งจะทำหน้าที่ร่วมมือกับสหประชาชาติเมื่อมีข้อตกลงด้านความมั่นคงร่วมกันระดับโลก (universal collective security arrangement)³⁸

ฝ่ายพรรคเสรีประชาธิปไตย ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่กุมอำนาจทางการเมืองตลอดช่วงสงครามเย็นต้องการคงไว้ซึ่งสนธิสัญญาความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา และค่อยๆ เพิ่มขีดความสามารถของศักยภาพในการป้องกันตนเอง สนธิสัญญาความมั่นคงเป็นผลประโยชน์ที่ดีที่สุดของญี่ปุ่น เพราะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ และประหยัดที่สุดในการประกันความมั่นคงของประเทศ และทำให้ญี่ปุ่นสามารถทุ่มเทให้กับความเจริญทางด้านเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่³⁹

พรรคเสรีประชาธิปไตยมีบทบาทอย่างมากในการผลักดันให้กองกำลังป้องกันตนเองสามารถขยายบทบาทของตนเองได้ ยกตัวอย่างเช่น กลางปี ค.ศ.1992 ถึงกลางปี ค.ศ.1993 นักการเมืองจากพรรคประสบความสำเร็จในการผลักดันให้ญี่ปุ่นมีส่วนร่วมในการรักษาสันติภาพในกัมพูชา สมาชิกพรรค

³⁵ Young C. Kim, *Major Issues in Japan's Security Policy Debate*, p. 36.

³⁶ Ibid, p. 37.

³⁷ Ibid, p. 39.

³⁸ Ibid, p. 38.

³⁹ Ibid, p. 39.

ทำงานอย่างใกล้ชิดกับข้าราชการจากกระทรวงการต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น โคจิ กากิซาวา (Koji Kakizawa) เป็นผู้ดำเนินการให้นายกรัฐมนตรีสุน เซน เดินทางมาเยือนญี่ปุ่น และสนับสนุนให้กองกำลังป้องกันตนเองไปปฏิบัติภารกิจในกัมพูชา⁴⁰

ประเด็นเรื่องการเพิ่มกำลังอาวุธ ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พรรคคอมมิวนิสต์ต่อต้านการเพิ่มกำลังอาวุธที่เชื่อมโยงกับสหรัฐอเมริกา ในขณะที่พรรคสังคมนิยมญี่ปุ่นต่อต้านการเพิ่มกำลังอาวุธในทุกกรณี ส่วนกลุ่มสังคมนิยมฝ่ายขวาเช่นเดียวกับกลุ่มเสรีนิยมสายกลาง (moderate liberals) สนับสนุนการเพิ่มกำลังบางส่วน และกลุ่มประชาธิปไตยสายกลาง (moderate democrats) สนับสนุนการเพิ่มกำลังระดับกลาง⁴¹

ความแตกต่างทางอุดมการณ์ของพรรคการเมืองดังกล่าว ทำให้เกิดความซับซ้อนในการกำหนดนโยบายความมั่นคง เนื่องจากต้องผ่านกระบวนการถกเถียงกันระหว่างพรรค ประกอบกับมติดมหาชนในขณะนั้นที่ยังไม่ต้องการพูดถึงประเด็นเรื่องความมั่นคงและกองกำลังป้องกันตนเองนัก ความเต็มใจที่จะฟังฟังสหรัฐอเมริกา และทุ่มเทให้การพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้ลัทธิโยชิคะเป็นปัจจัยที่ทำให้นโยบายความมั่นคง และบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองในยุคนี้ไม่มีความเปลี่ยนแปลงอะไรมาก กองกำลังป้องกันตนเองยังคงทำหน้าที่รักษาความมั่นคงอยู่ในเฉพาะเขตแดนของญี่ปุ่นเอง

3.3.2 ระบบการเมืองญี่ปุ่นช่วงหลังสงครามเย็น

พรรคเสรีประชาธิปไตย (LDP) สามารถครองอำนาจบริหารประเทศได้อย่างไม่ขาดตอนเป็นเวลาร่วม 38 ปี นับตั้งแต่พรรคนี้ได้ก่อตั้งขึ้นโดยการรวมตัวของพรรคฝ่ายอนุรักษนิยมของญี่ปุ่นในปี ค.ศ.1955 อย่างไรก็ตาม ภายในพรรคเสรีประชาธิปไตยเองเกิดการแย่งชิงอำนาจระหว่างกลุ่ม (faction) ต่างๆ ภายในพรรค จนกระทั่งปี ค.ศ.1993 พรรคเสรีประชาธิปไตยต้องสูญเสียอำนาจเป็นครั้งแรก หลังจากทีรัฐบาลภายใต้การนำของนายคิอิชิ มียาซาวา (Kiichi Miyazawa) ได้ถูกสภาผู้แทนลงมติไม่ไว้วางใจเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน และต่อมาได้ประกาศยุบสภาผู้แทนและจัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 18 กรกฎาคม ในที่สุด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากกลุ่มฮาดะ-โอซาวาแห่งพรรคเสรีประชาธิปไตยได้ตัดสินใจลาออกจากพรรค และตั้งพรรคใหม่ คือ พรรคชินเซ และพรรคซากิคาเกะ ก่อนที่จะมีการเลือกตั้ง ผลการเลือกตั้งปรากฏว่าพรรคเสรีประชาธิปไตยได้เสียงสนับสนุนไม่มากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้ ดังนั้นพรรคการเมืองอีก 8 พรรคจึงรวมตัวกันจัดตั้งรัฐบาลผสม⁴² โดยนาย โมริฮิโร โฮโซคาวา (Morihiro Hosokawa) แห่งพรรคญี่ปุ่นใหม่ขึ้นรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หลังจากเข้ารับตำแหน่ง

⁴⁰ William Heinrich Jr, Akiho Shibata and Yoshihide Soeya, *UN Peace-keeping Operations*, p. 38.

⁴¹ Leonard J. Schoppa, "Domestic Politics," in *U.S.-Japan Relations in a Changing World*, ed. Steven K. Vogel (Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 2002), p. 102.

⁴² ได้แก่พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย พรรคชินเซ พรรคโคเม พรรคญี่ปุ่นใหม่ พรรคประชาธิปไตยสังคมนิยม พรรคซากิคาเกะ และพรรคสหสังคมนิยมประชาธิปไตย

นายโฮโซกาวาได้ประกาศว่าจะดำเนินนโยบายตามนโยบายของพรรคเสรีประชาธิปไตยเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดความราบรื่นในช่วงที่มีการสับเปลี่ยนรัฐบาล และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของนโยบาย⁴³

แม้ว่านายโฮโซกาวาจะจัดตั้งรัฐบาลอยู่ได้ไม่นาน เนื่องจากความแตกแยกภายในรัฐบาลผสม 8 พรรค และได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งในวันที่ 8 เมษายน ค.ศ.1994 แต่ในขณะที่ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีอยู่นั้น นายโฮโซกาวาได้จัดตั้งคณะที่ปรึกษาด้านความมั่นคงเพื่อให้คำปรึกษาโดยตรงต่อ นายกรัฐมนตรี โดยมีนายฮิโรทาโร ฮิกุชิ (Hirotaro Higuchi) เป็นประธาน ต่อมา ในวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1994 คณะที่ปรึกษานี้ได้จัดทำรายงานฮิกุชิ (Higuchi report: The modality of the security and defense capability of Japan: the outlook for the 21st century) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

การตีความคำว่าพันธมิตรใหม่ รายงานได้ระบุว่ามีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้มแข็ง ให้ความร่วมมือด้านความมั่นคงในระบบพหุภาคีนิยม ให้ความร่วมมือในระดับทวิภาคีและพหุภาคีควร ส่งเสริมกันและกัน และรายงานยังให้ความสำคัญทั้งกับการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา รวมถึง สหประชาชาติ และกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคต่างๆ ในส่วนของการปรับปรุงกองกำลังป้องกันตนเอง แม้รูปแบบและธรรมชาติของภัยทางทหารในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป แต่ญี่ปุ่นในฐานะรัฐ อิสระยังควรรักษาไว้ซึ่งศักยภาพทางการป้องกันขั้นพื้นฐานในระดับต่ำเท่าที่จำเป็นไว้ โดยใน รายงานนี้ได้แปลความของศักยภาพขั้นพื้นฐานนี้ว่าคือความสามารถที่จะตอบโต้ภัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากความไม่แน่นอนของสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว รวมทั้งการป้องกันไม่ให้ภัยเหล่านั้นพัฒนา จะกลายเป็นความขัดแย้งขนาดใหญ่ได้⁴⁴

หลังจากรายงานฉบับนี้ คณะที่ปรึกษาก็ได้จัดทำรายงานอีกฉบับหนึ่ง (Akashi Report) ซึ่งระบุ ถึงบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองที่ควรจะได้รับพิจารณาในอนาคต เช่น การเข้าร่วมในระบบ การจัดกองกำลังสำรองเพื่อส่งไปร่วมกับสหประชาชาติ (UN Standby Arrangement) เพื่อที่จะส่งกอง กำลังไปปฏิบัติการได้อย่างรวดเร็ว การถือเอาปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติให้เป็นหน้าที่ หลักหน้าที่หนึ่งของกองกำลังป้องกันตนเอง และการเข้าร่วมในกองกำลังนานาชาติภายใต้มติ สหประชาชาติ⁴⁵

การเมืองญี่ปุ่นในช่วงนี้ค่อนข้างจะแปรปรวน หลังจากที่นายโฮโซกาวาประกาศลาออก รัฐบาล ชุดต่อมา คือรัฐบาลผสมเสียงข้างน้อยของนายสึโทมุ ฮาตะ (Tsutomu Hata) แห่งพรรคชินเซ ซึ่งต่อมา ไม่นานถูกยุบลงมติไม่ไว้วางใจ และประกาศลาออกจากการเป็นนายกรัฐมนตรี หลังจากที่นายฮาตะ ลาออก พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย ซึ่งมีนายโทมิอิชิ มุระยามา (Tomiichi Murayama) ได้กลายเป็นตัว

⁴³ ไชยวัฒน์ คำชู, “การเมืองญี่ปุ่น: การเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง,” ใน *รวมบทความญี่ปุ่นศึกษา*, อุภา คลังสุวรรณ, บรรณาธิการ(ปฐมธานี: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 71-116.

⁴⁴ Akio Watanabe, “Has Japan Crossed the Rubicon? Defense Policy since the Higuchi Report,” *Japan Review of International Affairs* (winter 2003): 239 – 244.

⁴⁵ Ibid: 253.

แปรสำคัญในการจัดตั้งรัฐบาลใหม่⁴⁶ ท้ายที่สุด พรรคเสรีประชาธิปไตย สามารถดึงเอาพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยเข้ามาเป็นพันธมิตรในการจัดตั้งรัฐบาลได้ ในเดือนมิถุนายน พรรคเสรีประชาธิปไตย (LDP) พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย (SDPJ) และพรรคเซกิกากะ (Sakigake) ได้จัดตั้งรัฐบาลผสม และเลือกนายโทมิอิชิ มุระยามา (Tomiiichi Murayama) จากพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยเป็นนายกรัฐมนตรี มุระยามาได้ประกาศการเปลี่ยนแปลงนโยบายหลักของพรรคหลายประการ แต่ประการที่สำคัญที่สุด คือ การละทิ้งอุดมการณ์ของพรรคที่มีมาอย่างยาวนาน โดยการออกมายอมรับการปรากฏอยู่ของกองกำลังป้องกันตนเอง และสนับสนุนกฎหมายว่าด้วยปฏิบัติการรักษาสันติภาพ (PKO Law)⁴⁷

ในการประชุมใหญ่ของพรรคสังคมนิยมญี่ปุ่น ในวันที่ 3 กันยายน ค.ศ.1994 ที่ประชุมมีมติออกมา 2 ประการ คือ⁴⁸

1. ยอมรับการดำรงอยู่ของกองทัพก เรือ อากาศ ที่มีชื่อเฉพาะว่า “กองกำลังป้องกันตนเอง” มีฐานะถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งก่อนหน้านี้พรรคถือว่า “ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 9” และ
2. ยอมรับสนธิสัญญาความมั่นคงของญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ที่ใช้มาตั้งแต่ปี ค.ศ.1951 แม้ก่อนหน้านี้พรรคเห็นว่าสนธิสัญญานี้ขัดต่ออุดมการณ์ “ความเป็นกลางแบบไม่ติดอาวุธ” ของพรรค และได้รณรงค์คัดค้านการ “ต่อสนธิสัญญา” ฉบับนี้ ในปี ค.ศ.1961 อย่างรุนแรงที่สุด

พรรคสังคมนิยมญี่ปุ่นซึ่งเคยต่อต้านการที่ญี่ปุ่นจะเข้าเป็นสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ เนื่องจากเกรงว่าจะต้องมีภาระผูกพันด้านการทหาร มาบัดนี้ก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน นายโคโนะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาลมุระยามาได้กล่าวสุนทรพจน์ต่อที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 27 กันยายน ค.ศ.1994 ระบุชัดเจนว่าญี่ปุ่นมีความประสงค์จะเข้าเป็นสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคง⁴⁹ อีกทั้ง ในปี ค.ศ.1994 ทั้งพรรคเสรีประชาธิปไตย และพรรคสังคมนิยมประชาธิปไตยยังเห็นความสำคัญของการส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมในปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ลี้ภัยในวันดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่นายซาคาโกะ โองาคะ ประธานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (the United Nations High Commissioner for Refugees: UNHCR) ได้ร้องขอมา⁵⁰

⁴⁶ ไชยวัฒน์ คำชู, “การเมืองญี่ปุ่น: การเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง,” ใน *รวมบทความญี่ปุ่นศึกษา*, หน้า 71-116.

⁴⁷ William Heinrich Jr, Akiho Shibata and Yoshihide Soeya, *UN Peace-keeping Operations*, p. 39.

⁴⁸ ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์, *ญี่ปุ่นปฏิรูปการเมือง* (กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า , 2537), หน้า 124.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 220.

⁵⁰ William Heinrich Jr, Akiho Shibata and Yoshihide Soeya, *UN Peace-keeping Operations*, p. 40.

หลังจากนั้นเป็นต้นมา ระบบการเมืองญี่ปุ่นซึ่งมีพรรคฝ่ายอนุรักษนิยม และฝ่ายสังคมนิยม รวมตัวกันจัดตั้งรัฐบาลผสมได้สร้างความเปลี่ยนแปลงทางแนวคิดด้านความมั่นคงอย่างมาก กล่าวคือ การแบ่งแยกทางอุดมการณ์ที่ดำเนินมาตั้งแต่ยุคสงครามเย็นนั้นได้สิ้นสุดลง การถกเถียงกันในประเด็นเรื่องการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา รวมถึงการคงไว้ซึ่งกองกำลังป้องกันตนเองได้ยุติในยุคหลังสงครามเย็นนี้ และดูเหมือนว่า ฝ่ายสังคมนิยมที่เคยต่อต้านการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา และการคงอยู่ของกองกำลังป้องกันตนเองจะโน้มเอียงเข้าหาแนวคิดของฝ่ายอนุรักษนิยมที่นำโดยพรรคเสรีประชาธิปไตย ดังนั้น จะเห็นได้ว่า เกือบทุกพรรคการเมืองเห็นความสำคัญของการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา และมีการเรียกร้องให้ความสัมพันธ์นี้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้น (equal partnership) รวมถึงการให้ความสำคัญกับระบอบความมั่นคงพหุภาคีระดับโลกอย่างสหประชาชาติ และระดับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก แม้กระทั่งพรรคคอมมิวนิสต์ญี่ปุ่นเอง ในฤดูใบไม้ผลิปี ค.ศ.1998 ก็เปลี่ยนที่ทำการต่อต้านการคงอยู่ของกำลังป้องกันตนเอง และทำพิธีสุดขอมรับการมีอยู่ของกองกำลังในปี ค.ศ. 2000⁵¹

ในยุคหลังสงครามเย็น หากจะจัดกลุ่มตัวแสดงโดยพิจารณาถึงแนวคิดเรื่องความมั่นคงของกลุ่ม อาจแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มสังคมนิยมผู้สนับสนุนการมีพันธมิตร (pro-alliance realist) กลุ่มนี้เห็นว่าความไม่แน่นอนในระยะกลาง และระยะยาวที่อาจเกิดขึ้นในจีน รัสเซีย และคาบสมุทรเกาหลี ทำให้ญี่ปุ่นมีความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาอย่างใกล้ชิดมากขึ้นทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก นอกจากนี้ญี่ปุ่นควรเพิ่มบทบาทเชิงรุกในปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ และต้องแก้ไขหรือตีความรัฐธรรมนูญมาตรา 9 ใหม่ ตัวอย่างของตัวแสดงในกลุ่มนี้ เช่น นิชิฮารา มาซาชิ (Nishihara Masashi) แห่งสถาบันความมั่นคงแห่งชาติ อดีตนักการทูต โอคาซากิ ฮิซาฮิโกะ (Okazaki Hisahiko), สมาชิกสภาสูงชินโนะ โมโต (Shiina Motoo) และอดีตนายกรัฐมนตรีนาคาโซเน่ ยาสุฮิโร (Nakasone Yasuhiro) รวมทั้งหนังสือพิมพ์โยมิอูริ⁵²

กลุ่มชาตินิยมผู้สนับสนุนให้มีความเป็นอิสระ (independence-oriented nationalist) ต้องการให้มีการปรับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และเรียกร้องฐานะที่เท่าเทียมในการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา แนวคิดด้านความมั่นคงเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการทหารแบบดั้งเดิม (military-dominated traditional concept) สมาชิกของกลุ่มนี้ เช่น นากานิชิ เทรุมาซะ (Nakanishi Terumasa) แห่งมหาวิทยาลัยเกียวโต นักวิจารณ์ชื่อดังเอโดะ จุน (Eto Jun) และอดีตสมาชิกรัฐสภาอิชิฮารา ชินทาโร (Ishihara Shintaro)⁵³

⁵¹ Michael J. Green, *Japan's Reluctant Realism*, pp. 52-54.

⁵² Akareya Tatsuo, "Japan," in *The New Security Agenda: A Global Survey*, ed. Paul B. Stares (Tokyo: Japan Center for International Exchange, 1998), p. 184.

⁵³ Ibid, p. 184.

กลุ่มเสรีนิยมผู้สนับสนุนการมีพันธมิตร (pro-alliance liberal) ซึ่งสนับสนุนการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา แต่ไม่ต้องการให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งเครื่องมือทางการทหารไม่มีบทบาท หรือมีบทบาทน้อยมากในการรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ตัวอย่างบุคคลากรในกลุ่มนี้ เช่น ยามาโมโตะ โยชิโนบุ (Yamamoto Yoshinobu) แห่งมหาวิทยาลัยโตเกียว อิโนกูชิ कुนิโกะ (Inoguchi Kuniko) แห่งมหาวิทยาลัยโซเฟีย และอดีตนายกรัฐมนตรีมิยาซาวา คิอิชิ (Miyazawa Kiichi)⁵⁴

กลุ่มสุดท้าย คือ กลุ่มผู้เชื่อในความมั่นคงของมนุษย์และโลก (believers in global or human security) ที่ให้ความสำคัญในประเด็นเรื่องความยากจน มลพิษ สิ่งแวดล้อม และสันติภาพ ต่อต้านการเป็นพันธมิตรด้านความมั่นคงระหว่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น และเชื่อว่าองค์กรอิสระและอาสาสมัครสามารถมีบทบาทในการสร้างสันติภาพและความมั่นคงได้⁵⁵

ข้างต้นเป็นการอธิบายถึงระบบการเมืองของญี่ปุ่น ทั้งในยุคสงครามเย็น และยุคหลังสงครามเย็น และได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดของพรรคการเมืองในประเด็นด้านความมั่นคงที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ต่อจากนี้ จะเป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวคิดของนักการเมืองสายเหยี่ยว ข้าราชการ และประชาชน เนื่องจากกลุ่มบุคคลเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่น และอาจเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของญี่ปุ่นในการที่จะขยายบทบาทให้กับกองกำลังป้องกันตนเองด้วยเช่นกัน

3.3.3 นักการเมือง และข้าราชการสายเหยี่ยว

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า แนวคิดของพรรคการเมืองต่างๆ เป็นผลมาสืบเนื่องมาจากนักการเมืองที่ตั้งกติกในพรรคการเมืองนั้นๆ นับตั้งแต่สงครามเย็นสิ้นสุดลง เสียงของนักการเมืองสายเหยี่ยวที่ต้องการให้ญี่ปุ่นเพิ่มบทบาทด้านการทหารก็มีอิทธิพลมากขึ้นในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ จากนี้เป็นตัวอย่างแนวคิดของนักการเมืองสายเหยี่ยวที่โดดเด่น

ก. อดีตนายกรัฐมนตรียาสุฮิโร นากาโซเน่ (Yasuhiro Nakasone)

ยาสุฮิโร นากาโซเน่ (Yasuhiro Nakasone) อดีตนายกรัฐมนตรีในสมัยสงครามเย็นถือเป็นนักการเมืองสายเหยี่ยวบุคคลหนึ่งที่ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับนโยบายด้านความมั่นคงไว้มากมาย ในสมัยที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในปี ค.ศ.1987 นากาโซเน่เป็นบุคคลที่ประกาศยกเลิกเพดานงบประมาณทางการทหารที่นายกรัฐมนตรีมิคิได้ตั้งไว้ที่ 1% ของรายได้มวลรวมประชาชาติและเพิ่มงบประมาณทางการทหารเป็น 1.004% ในปีนั้น⁵⁶ นอกจากนี้ นากาโซเน่ยังได้ประกาศเป็นพันธมิตรที่มีฐานะเท่าเทียมกับ

⁵⁴ Ibid, p. 185.

⁵⁵ Ibid, p. 186.

⁵⁶ อิซาฮิโกะ โอคาซากิ, *มหายุทธศาสตร์สำหรับการป้องกันประเทศของญี่ปุ่น*, หน้า 100.

สหรัฐอเมริกา และเป็นหุ้นส่วนโลกร่วมกับสหรัฐอเมริกา (global partnership) รวมทั้งได้ประกาศเข้าร่วมโครงการ Strategic Defense Initiative หรือโครงการ Star War ของสหรัฐอเมริกา มีการฝึกความร่วมมือทางทหารกับสหรัฐอเมริกา และการเข้าร่วมโครงการความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาในการให้เงินช่วยเหลือผู้อพยพชาวตุรกีและปากีสถาน อีกด้วย⁵⁷

ในปี ค.ศ.2002 นากาโซเน่ ได้ออกหนังสือชื่อ Japan: A state strategy for the twenty-first century ในหนังสือนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงแนวคิดทางความมั่นคงของนากาโซเน่เป็นอย่างดี กล่าวคือ

นากาโซเน่ กล่าวว่า สงครามอ่าวเปอร์เซียได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าความเข้มแข็งทางการทหารแม้จะมีอยู่อย่างจำกัด แต่ก็ยังเป็นสิ่งสำคัญที่ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจทดแทนไม่ได้ การสิ้นสุดของสงครามเย็นทำให้สหประชาชาติสามารถแสดงบทบาทในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศได้มากขึ้น แต่ก็เป็นที่ชัดเจนว่าความเข้มแข็งทางทหารของสหรัฐอเมริกามีส่วนสำคัญในการแสดงบทบาทนั้น⁵⁸

นากาโซเน่เชื่อว่า ควรมีการสร้างระบบความมั่นคงระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับการรักษาสันติภาพ และการสร้างสันติภาพภายใต้กรอบสหประชาชาติ ดังนั้น ญี่ปุ่นควรผลักดันนโยบายในเรื่องนี้ภายใต้กรอบพันธมิตรในระดับทวีปที่ตนมีอยู่ร่วมกับสหรัฐอเมริกา โดยให้ความสำคัญกับเวทีในระดับพหุภาคี เช่น เอ อาร์ เอฟ (ARF), เอเปค (APEC) และอาเซียน (ASEAN) ซึ่งญี่ปุ่นควรมีบทบาทในการนำประเด็นด้านความมั่นคงเข้าปรึกษาหารือในเวทีต่างๆ เหล่านี้⁵⁹ และแม้ว่าญี่ปุ่นจะยังคงดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาต่อไป แต่ในขณะที่เดียวกันญี่ปุ่นควรสร้างโครงสร้างด้านความมั่นคงร่วมกันกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย⁶⁰

ในประเด็นเรื่องสิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกัน การตีความว่าญี่ปุ่นมีสิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกัน แต่ไม่สามารถใช้สิทธินั้นได้ ในความเห็นของนากาโซเน่แล้ว สิทธิที่ไม่สามารถใช้นั้นไม่นับว่าเป็นสิทธิ สำหรับนากาโซเน่สิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกันเป็นไปเพื่อทำให้การป้องกันตนเองของบุคคลเป็นไปด้วยความสะดวก ดังนั้น ในมุมมองนี้ ระบบการป้องกันตนเอง และการป้องกันตนเองร่วมกันจึงเป็นสิ่งเดียวกัน เมื่อสิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกันสามารถปฏิบัติได้ ในท้ายที่สุดกฎหมายพื้นฐานเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ (Basic Law on National Security) ควรจะถูกบัญญัติขึ้น⁶¹

⁵⁷ สมใจ ตะเกาพงษ์, “ญี่ปุ่นกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การขยายบทบาททางการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางความมั่นคงในทศวรรษ 1970-1990,” หน้า 3.

⁵⁸ Yasuhiro Nakasone, *Japan: a State Strategy for the Twenty-First Century* (London: RoutledgeCurzon, 2002), pp.14-15.

⁵⁹ Ibid, pp. 22-23.

⁶⁰ Ibid, p. 33.

⁶¹ Ibid, p. 49.

นากาโซเน่ได้เสนอหลักการในการป้องกันประเทศไว้ 5 ประการ กล่าวคือ⁶²

1. การอุทิศตนเพื่อปกป้องรัฐธรรมนูญและความมั่นคงแห่งชาติ
2. การบูรณาการการทูตกับการป้องกันประเทศเข้าด้วยกัน
3. การรักษาระบบการควบคุมโดยพลเรือน (civil control)
4. การสนับสนุนหลักการนิวเคลียร์ 3 ประการ และ
5. การขจัดความคาดหวังและการพึ่งพิงที่ไร้หลักการ (unprincipled) กับสหรัฐอเมริกา และสร้างระบบความมั่นคงของตัวเองพร้อมทั้งร่วมมือกับพันธมิตร

โดยนากาโซเน่ถือว่า 5 หลักการนี้ คือหลักการการป้องกันประเทศอย่างอิสระ (autonomous defence)

นากาโซเน่ รวมทั้งฮาโตยามา อิชิโร (Hatoyama Ichiro) และคิชิ โนบุซุกะ (Kishi Nobusuke) เป็นผู้ต่อต้านลัทธิโยชิเดะ และเห็นว่าสิ่งที่นายกรัฐมนตรีโยชิเดะควรจะทำคือ “เมื่อญี่ปุ่นได้รับเอกราช การป้องกันประเทศควรเป็นความรับผิดชอบของญี่ปุ่นเอง และเมื่อญี่ปุ่นเป็นสมาชิกของสหประชาชาติ ญี่ปุ่นควรมีความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างประเทศ⁶³

ข. นายกรัฐมนตรีจุนอิชิโร โคอิซุมิ (Junichiro Koizumi)

แน่นอนว่า ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนั้นเป็นตำแหน่งที่มีบทบาทโดยตรงต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ โดยเฉพาะนโยบายความมั่นคง หากพิจารณาจากโครงสร้างขององค์กรหรือหน่วยงานด้านการทหารตั้งที่ได้อธิบายมาข้างต้นแล้ว จะเห็นว่าองค์กรเหล่านั้นไม่ว่าจะเป็นทบวงความมั่นคง สภาความมั่นคง หรือกองบัญชาการความร่วมมือเพื่อสันติภาพระหว่างประเทศ ล้วนแล้วแต่มีนายกรัฐมนตรีนั่งเป็นประธานด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น นโยบายด้านความมั่นคง หรือบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองในแต่ละสมัย ส่วนหนึ่งย่อมมีผลมาจากแนวคิดและการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรีด้วยเช่นกัน

นายจุนอิชิโร โคอิซุมิ นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันเป็นบุคคลหนึ่งที่อยู่ในยุคของการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง ฉะนั้น การพิจารณาถึงแนวคิดของนายกรัฐมนตรีท่านนี้จะชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ทำให้กองกำลังป้องกันตนเองสามารถขยายบทบาทของตนเองได้อย่างชัดเจน

สำหรับ โคอิซุมิแล้ว เชื่อว่าญี่ปุ่นควรมีการตีความรัฐธรรมนูญใหม่ เพื่อให้สิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกันสามารถเกิดขึ้นได้⁶⁴ นอกจากนี้ยังได้วางแผนที่จะส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปปฏิบัติการทั้งในส่วนของภูมิภาค และทั่วโลกเพื่อที่จะช่วยเหลือกองกำลังสหรัฐอเมริกา โดยโคอิซุมิกล่าวว่ากองกำลังญี่ปุ่นควรปกป้องกองกำลังสหรัฐอเมริกาแม้ว่าจะเป็นภารกิจนอกเขตแดนญี่ปุ่น ใน

⁶² Ibid, p. 111.

⁶³ Ibid, p.113.

⁶⁴ Leonard J. Schoppa, “Domestic Politics,” in *U.S.-Japan Relations in a Changing World*, p. 120.

กรณีที่มีการโจมตีกองทัพสหรัฐอเมริกา นั้นส่งผลต่อความมั่นคงแห่งชาติของญี่ปุ่นเอง ทักษะของโคอิซุมิ เช่นนี้ นักวิเคราะห์หลายท่านกล่าวว่า จะทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นพันธมิตรของสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มรูปแบบ และเปิดโอกาสให้สหรัฐอเมริกา ร้องขอให้ทหารญี่ปุ่นเข้าปฏิบัติการร่วมกับกองทัพสหรัฐอเมริกาในทุกๆ พื้นที่ในโลก⁶⁵

สำหรับประเด็นเรื่องการเรียกชื่อกองกำลังป้องกันตนเอง โคอิซุมิได้ให้ความเห็นว่า ท้ายที่สุดแล้ว กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นควรเปลี่ยนชื่อและเรียกว่ากองทัพ เพื่อนำมาซึ่งความรู้สึกภาคภูมิใจ ในการก่อตั้งกองทัพ⁶⁶ ในวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ.2001 โคอิซุมิได้แถลงต่อที่ประชุมสื่อมวลชนว่า

“มีผู้คนจำนวนมากเชื่อว่าญี่ปุ่นไม่มีกำลังทหารซึ่งเป็นความคิดที่ผิด ปัจจุบันเรามี กองทัพขนาดใหญ่ที่เข้มแข็งในรูปของกองทัพสหรัฐอเมริกา ประชาชนชาวญี่ปุ่น หลายคนเชื่อว่ารัฐธรรมนูญสันติภาพฉบับปัจจุบันนั้นจะช่วยปกป้องญี่ปุ่นได้ แต่ สำหรับข้าพเจ้า ความคิดดังกล่าวไม่ถูกต้องนัก และในความจริงแล้ว ไม่มีเวลาใด ในอดีตที่ญี่ปุ่นไม่มีกองทัพ”⁶⁷

และยังให้สัมภาษณ์กับนิตยสารไทมส์ (Times Magazines) ของอังกฤษถึงแผนการในการ ปรับเปลี่ยนรัฐธรรมนูญที่จะทำให้ออกกำลังเกิดความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน โดยกล่าวว่า

“ในสายตาของประชาคมโลก กองกำลังป้องกันตนเองถูกมองว่าเป็นกองทัพ ในขณะที่ญี่ปุ่นไม่สามารถพูดได้เช่นนั้น เนื่องจากข้อจำกัดทางรัฐธรรมนูญ หลายประเด็นในรัฐธรรมนูญไม่ค่อยสมเหตุสมผลเท่าใดนัก และประเด็นเรื่องการ เปลี่ยนชื่อใหม่ของกองกำลังป้องกันตนเองจะเป็นส่วนหนึ่งของการปรึกษากัน”⁶⁸

ค. อิชิโร โอซาวา (Ichiro Ozawa)

นายอิชิโร โอซาวา (Ichiro Ozawa) ซึ่งปัจจุบันเป็นนักการเมืองสังกัดพรรคฝ่ายค้านพรรคอันดับ หนึ่งของญี่ปุ่น ได้กล่าวว่า การเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา ถือเป็นบุญแก่สำคัญที่ทำให้ญี่ปุ่นได้รับ

⁶⁵ Axel Berkofsky, “Japan’s New Army to the Rescue of U.S. Forces?,” *Asia Times* [online]. (n.d.) Available from: www.atimes.com/atimes/Japan/FD03Dh02.html

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Press Conference by PM Junichiro Koizumi of Japan: Issues Discussed at the Japan-U.S. Summit [online]. (June 30, 2001) Available from: <http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/pmv0106/press.html>

⁶⁸ Axel Berkofsky, “Japan’s New Army to the Rescue of U.S. Forces?” *Asia Times* [online]. (n.d.).

การยอมรับจากประเทศส่วนใหญ่ในเอเชีย⁶⁹ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาของญี่ปุ่นทำให้คำมั่นของญี่ปุ่นที่ว่าญี่ปุ่นจะไม่มีวันกลับมาเป็นประเทศมหาอำนาจทางทหารที่คุกคามประเทศอื่นมีความน่าเชื่อถือในสังคมระหว่างประเทศ⁷⁰

ในเดือนเมษายน ค.ศ.2002 โอซาวาได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ โดยกล่าวว่า “มันง่ายมากที่เราจะผลิตหัวรบนิวเคลียร์ เรามีพลูโตเนียม ถ้าเราจริงจัง เราจะไม่ถูกโจมตีทางกำลังทหาร”⁷¹ คำกล่าวนี้ แสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ของนักการเมืองสายเหยี่ยวคนนี้ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ โอซาวา ยังเรียกร้องให้มีการจัดตั้งกองทัพเพื่อปฏิบัติการป้องกันตนเองเฉพาะ โดยแยกออกจากกองกำลังป้องกันตนเอง⁷² และยังเป็นบุคคลหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่อง “รัฐปกติ” (normal state) อย่างมาก ดังจะอธิบายต่อไป

3.3.4 นักการเมือง และข้าราชการอื่นๆ

นอกจากนักการเมืองระดับแนวหน้าแล้ว ยังมีนักการเมืองและข้าราชการอีกหลายท่านที่มีแนวคิดในการขยายบทบาทด้านความมั่นคงของญี่ปุ่น ข้าราชการญี่ปุ่นหลายท่านเห็นว่าการเข้าร่วมในกองกำลังนานาชาติถือเป็นโอกาสที่ดีที่จะขยายขอบเขตกิจกรรมของกองกำลังป้องกันตนเอง⁷³

ตัวอย่างเช่น ในวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ.2002 นายยาซุโอะ ฟูกูดา (Yasuo Fukuda) เลขาธิการคณะรัฐมนตรีกล่าวว่า “เราต้องก้าวสู่อีกขั้นของการถกเถียงเรื่องการปรับรัฐธรรมนูญ เมื่อสถานการณ์ระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป ชาวญี่ปุ่นอาจจะตัดสินใจว่าเราควรที่จะมีอาวุธนิวเคลียร์ และผมคิดว่ามันไม่มีส่วนใดของข้อความในรัฐธรรมนูญหรือทฤษฎีทางกฎหมายที่กล่าวว่าเราไม่สามารถครอบครองอาวุธได้”⁷⁴ นอกจากนี้ ในวันที่ 10 กรกฎาคม ฟูกูดาได้ออกมาแถลงว่า รัฐบาลญี่ปุ่นจะเริ่มพิจารณาถึงการบัญญัติกฎหมายถาวร (permanent law) ที่อนุญาตให้กองกำลังป้องกันตนเองออกไปปฏิบัติงานนอกประเทศในการรักษาสันติภาพร่วมกับประเทศอื่นๆ ภายใต้มติสหประชาชาติได้⁷⁵

สำหรับรัฐมนตรีด้านการป้องกันประเทศ (Defense Minister) นายอิชิบะ ชิเกรุ (Ishiba Shigeru) ได้ยืนยันในวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ.2002 ณ ประเทศสิงคโปร์ ถึงความเต็มใจของญี่ปุ่นในการขยาย

⁶⁹ Edward W. Desmond, “Ichiro Ozawa: Reformer at Bay,” *Foreign Affairs* (September/October 1995):130.

⁷⁰ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 4, หน้า 18.

⁷¹ Brian Victoria, *Japan Reveals Its Military Might* [online]. (June 5, 2003) Available from: www.globeandmail.com

⁷² Axel Berkofsky, “Japan’s New Army to the Rescue of U.S. Forces?” *Asia Times* [online]. (n.d.).

⁷³ Hideo Matsushita, “Analysis: A Fait Accompli Aimed at Wider SDF Activities Abroad,” *Asahi Shimbun* [online]. (June 10, 2004) Available from: www.asahi.com

⁷⁴ Brian Victoria, *Japan Reveals Its Military Might* [online]. (June 5, 2003).

⁷⁵ Chiba Hitoshi, “A New Sense of Security,” *Look Japan* (October 2003): 10.

ขอบเขตของความร่วมมือกับนานาชาติที่กองกำลังป้องกันตนเองปฏิบัติอยู่ และกล่าวว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับญี่ปุ่นที่จะใช้ศักยภาพในการป้องกันตนเองเพื่อรักษาสันติภาพและต่อต้านการก่อการร้ายที่เกิดขึ้น⁷⁶

อดีตรองรัฐมนตรีว่าการทบวงความมั่นคง มาซาฮิโร อะกิยามา (Masahiro Akiyama) กล่าวว่าชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวคิดการป้องกันตนเอง ส่วนการส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปปฏิบัติการนอกดินแดนเพื่อจุดประสงค์ที่จะใช้กำลัง และการป้องกันตนเองร่วมกันยังเป็นสิ่งที่ผิดรัฐธรรมนูญ แต่ในความคิดเห็นของอะกิยามา การแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะมาตรา 9 จะทำให้นโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นมีความชัดเจนยิ่งขึ้น มาตรา 9 ควรถูกทบทวนและแก้ไขให้เข้ากับความปลอดภัยเปลี่ยนแปลงในสังคมญี่ปุ่น การเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติควรเป็นหน้าที่หลักของกองกำลังป้องกันตนเองอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากการปกป้องการคุกคามที่จะมีต่อดินแดนญี่ปุ่น⁷⁷

ท้ายที่สุด อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศในสมัยนายกรัฐมนตรีฮาชิโมโตะ นายฮาโตยามา อิชิโร (Ichiro Hatoyama) แห่งพรรคประชาธิปไตยแห่งญี่ปุ่น (Democratic Party of Japan: DPJ) ไม่เพียงแต่สนับสนุนการวิจัยเพื่อปรับเปลี่ยนรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ยังยืนยันว่ากองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นควรจะเป็นกองทัพแห่งญี่ปุ่นอย่างสมบูรณ์อีกด้วย⁷⁸

3.3.5 ประชาชน (มติมหาชน)

ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเสรีประชาธิปไตยนั้น เสียงจากประชาชนย่อมเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการกำหนดนโยบายของรัฐ เนื่องจากมติมหาชนนั้นถือเป็นใบเบิกทางที่จะทำให้ภาครัฐมีความสะดวกสบายในการกำหนดนโยบายต่างๆ และนำไปปฏิบัติได้อย่างราบรื่น ญี่ปุ่นเป็นรัฐประชาธิปไตยประเทศหนึ่งที่ได้ชื่อว่ามี การสำรวจหรือหยังเสียงประชาชนมากที่สุดในโลก ตามสถิติของสำนักนายกรัฐมนตรีระหว่างเดือนมีนาคม ค.ศ.1989 ถึงเดือนมีนาคม ค.ศ.1990 มีการสำรวจมติมหาชนจำนวนทั้งสิ้น 830 ครั้ง โดยองค์กรต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน (รัฐบาลแห่งชาติ รัฐบาลท้องถิ่น มหาวิทยาลัย สื่อมวลชน และบริษัทเอกชน ฯลฯ) หรือเฉลี่ยแล้ว 2-3 ครั้งต่อวัน⁷⁹

⁷⁶ Ibid: 10.

⁷⁷ Masahiro Akiyama, *A Discussion of Current Security Issues in Japan: Security Guidelines, the Constitution, Legislative Reviews, and the Missile Threat* [online]. (March 15, 2000) Available from: <http://web.mit.edu/ssp/spring00/akiyama.htm>

⁷⁸ Mayumi Itoh, "Japanese Constitutional Revision: A Neo-Liberal Proposal for Article 9 in Comparative Perspective," *Asian Survey* XLI, 2 (March/April 2001): 310-327.

⁷⁹ Hellmann, "Japanese Politics and Foreign Policy," 11354 อ้างถึงใน ไชยวัฒน์ คำชู, *เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น* บทที่ 3, หน้า 28.

การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องความมั่นคงมีอยู่หลายประเด็นด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง ปฏิบัติการรักษาสันติภาพ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 9 การเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา รวมถึงสงครามต่อต้านการก่อการร้าย

สำหรับประเด็นเรื่องบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในปี ค.ศ.2003 ปรากฏในตารางข้างล่างนี้⁸⁰

ตารางที่ 1 ประชามติเรื่องบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง

บทบาท	สนับสนุนกองกำลัง ป้องกันตนเอง	มีบทบาทเพียงพอ แล้วในปัจจุบัน	ควรเพิ่มบทบาท ในอนาคต
- ปกป้องความมั่นคงของชาติ (ป้องกันการรุกราน)	59.0%	19.1%	44.7%
- รักษาความมั่นคงในประเทศ	24.3%	11.8%	20.4%
- การบรรเทาภัยหายนะ	67.1%	87.2%	67.5%
- ความช่วยเหลือต่อนานาชาติ (ปฏิบัติการรักษาสันติภาพ, ความ ช่วยเหลือในเหตุฉุกเฉิน)	25.1%	35.5%	36.1%
- ความร่วมมือจากฝ่ายพลเรือน	7.6%	17.7%	9.0%

ที่มา: Shun Danke, “Who will defend Japan? What Japan’s SDF can and cannot do?” Japan Close-Up (May 2003)

ส่วนประเด็นเรื่องการเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพของกองกำลังป้องกันตนเอง แม้ว่าในปี ค.ศ.1992 ก่อนที่พระราชบัญญัติว่าด้วยความร่วมมือในการรักษาสันติภาพกับสหประชาชาติจะถูกบัญญัติขึ้น ประชาชนร้อยละ 58 ต่อด้านพระราชบัญญัติฉบับนี้ ในขณะที่ ร้อยละ 21 สนับสนุน แต่หลังจากที่พระราชบัญญัติได้รับการอนุมัติ มีการเปลี่ยนแปลงของมติมหาชนอย่างรวดเร็ว โดยร้อยละของผู้ที่ต่อต้าน และสนับสนุน อยู่ในปริมาณที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 36⁸¹

นอกจากนั้น หลังจากการจัดการเลือกตั้งที่ประเทศกัมพูชาสิ้นสุดลง ร้อยละ 55 ของชาวญี่ปุ่น สนับสนุนการร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพของกองกำลังป้องกันตนเอง อย่างไรก็ตาม เสียงส่วนใหญ่

⁸⁰ Shun Danke, “Who Will Defend Japan? What Japan’s SDF Can and Cannot do?,” Japan Close-Up (May 2003): 5-8.

⁸¹ Akihiko Tanaka, “UN Peace Operations and Japan-U.S. Relations,” in U.S.-Japan Relations and International Institutions after the Cold War, eds. Perter Gourevitchi, Takashi Inoguchi, Courtney Purrington (CA: Graduate School of International Relations and Pacific Studies University of California, 1995), p. 59.

ยังไม่ต้องการให้กองกำลังป้องกันตนเองเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมที่มีความเสี่ยงกับสถานการณ์ที่การต่อสู้ยังไม่ยุติ⁸²

ในปี ค.ศ.1994 กองนโยบายสหประชาชาติ กรมนโยบายต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น ได้ทำการรวบรวมผลสำรวจประชามติเรื่องการส่งทหารไปปฏิบัติการรักษาความสงบสหประชาชาติของหน่วยงานต่างๆ ปรากฏว่า ในหลายกรณีที่ประชาชนให้การสนับสนุนในการส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปปฏิบัติการรักษาสันติภาพ ดังปรากฏในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 การสำรวจประชามติเรื่องการส่งทหารไปปฏิบัติการรักษาความสงบสหประชาชาติ

ช่วงเวลาที่ทำการสำรวจประชามติ	ระยะเวลา	หน่วยงานที่ทำการสำรวจ	สนับสนุน	ไม่สนับสนุน
ช่วงที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติ PKO	กลาง มิ.ย. 2535	นสพ. ไมนิชิ	31	37
		นสพ. โยมิอูริ	44	47
	ปลาย มิ.ย. 2535	นสพ. นิโฮนเคไซ	36	46
		นสพ. โตเกียว	42	54
ช่วงที่ส่งทหารไปกัมพูชา	กลาง ก.ค. 2535	นสพ. อาซาฮี	36	36
	กลาง มี.ค. 2536	นสพ. โยมิอูริ	59	36
ช่วงที่ส่งทหารไปกัมพูชาและโมแซมบิก	กลาง พ.ค. 2536	โทรทัศน์ NHK	46	41
		นสพ. นิโฮนเคไซ	43	54
	กลาง มิ.ย. 2536	นสพ. โยมิอูริ	75	19
ช่วงที่ส่งทหารไปโมแซมบิก	กลาง ต.ค. 2536	สนง.เลขานุการกอง อำนาจการ PKO ญี่ปุ่น	57	26
ช่วงที่ส่งทหารไปรวันดา	ต้น ต.ค. 2536	กองข่าวสารสำนัก นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น	84	9

ที่มา: รวบรวมโดย กองนโยบายสหประชาชาติ กรมนโยบายต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น เอกสารภายใน⁸³

⁸² Ibid, p. 60.

⁸³ ศิริพร วัชชวัลคุ, ญี่ปุ่น: การเมืองและนโยบายต่างประเทศ รวมบทความทางวิชาการของ รศ. ประเสริฐ จิตดิวัฒน์พงศ์ (กรุงเทพมหานคร: ธาราจักรการพิมพ์, 2542), หน้า 238.

ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1994 สำนักนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นได้ทำการสำรวจประชามติในญี่ปุ่นต่อการส่งทหารไปร่วมปฏิบัติการรักษาความสงบสหประชาชาติ ซึ่งผลการสำรวจครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าประชาชนชาวญี่ปุ่นพอใจในการมีส่วนร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพที่เป็นอยู่ ดังปรากฏในตารางดังนี้

ตารางที่ 3 ประชามติในญี่ปุ่นต่อการส่งทหารไปร่วมปฏิบัติการรักษาความสงบสหประชาชาติ

วันที่: เดือนตุลาคม 2537

หน่วย: ร้อยละ

	จำนวน	ควรเข้าร่วมอย่างจริงจัง	ควรเข้าร่วมในระดับปัจจุบัน	ควรเข้าร่วมแต่ให้น้อยลง	ไม่ควรเข้าร่วม	อื่นๆ	ไม่ทราบ
ทั้งหมด	2,016	15.5	43.4	25.0	8.6	0.9	6.6
- ชาย	932	23.9	45.3	20.1	6.0	1.0	3.8
- หญิง	1,129	8.6	41.9	29.1	10.7	0.8	8.9
เห็นด้วย	1,155	23.4	50.3	19.7	4.2	0.6	1.7
คัดค้าน	371	6.5	35.3	36.9	18.3	1.3	1.6

ที่มา: จากการสำรวจของสำนักนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ที่เรียกว่า “การสำรวจประชามติว่าด้วยความสัมพันธ์ต่างประเทศ (Gaiko ni Kansuru Yoron Chosa)” เมื่อเดือนตุลาคม 2537⁸⁴

นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนที่สนับสนุนการเข้าร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติของกองกำลังป้องกันตนเองมีร้อยละที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด คือจากร้อยละ 45.5 ในปี ค.ศ.1991 เป็น ร้อยละ 70.1 ในปี ค.ศ.2003⁸⁵

อีกประเด็นหนึ่งที่มีผลต่อการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง คือประเด็นเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ มาตรา 9 การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนของหนังสือพิมพ์โยมิอูริซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่ขายดีเป็นอันดับหนึ่งของญี่ปุ่นชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของมหาชนที่เริ่มสนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ในปี ค.ศ.1986 มีเพียงร้อยละ 22.6 ของผู้ให้สัมภาษณ์สนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในขณะที่ร้อยละ 56.6 ต่อต้าน ครั้นถึงปี ค.ศ.1995 จำนวนร้อยละของผู้ที่ให้การสนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญได้เพิ่มจำนวนเป็นร้อยละ 50.4 ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 30.9 ที่ต่อต้าน

⁸⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 240.

⁸⁵ Cabinet Secretariat: “Opinion Polls on SDF and Defense Issues,” อ้างถึงใน Chiba Hitoshi, “A New Sense of Security,” *Look Japan*: 9.

โดยร้อยละ 56.9 ของผู้ที่สนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญเชื่อว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นการกีดขวางการให้ความช่วยเหลือต่อนานาชาติ⁸⁶

ต่อมา ในเดือนมีนาคม ค.ศ.2000 หนังสือพิมพ์โยมิอูริได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนอีกครั้ง และผลปรากฏว่ามติมหาชนญี่ปุ่นเริ่มสนับสนุนให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ร้อยละ 60 สนับสนุนความคิดเห็นในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ (ในบริบทที่อ้างถึงมาตรา 9 อย่างแข็งขัน) เพิ่มขึ้นร้อยละ 7 จากปีก่อนหน้านี้ และเพิ่มมากขึ้นจากประมาณร้อยละ 50 ที่โพลของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ได้ทำมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1993⁸⁷ ในปี ค.ศ.2003 หนังสือพิมพ์โยมิอูริได้ถามคำถามเกี่ยวกับมาตรา 9 ของรัฐธรรมนูญโดยตรงว่า ควรจะจัดการอย่างไรกับมาตรา 9 ในอนาคต ร้อยละ 42.0 ของผู้ตอบเห็นว่า ควรจะมีการแก้ไขมาตรา 9 และร้อยละ 30.3 เห็นว่าควรปฏิบัติกับมาตรา 9 เหมือนเช่นที่ผ่านมาในอดีต⁸⁸ ตัวอย่างของเหตุผลที่ผู้ตอบที่เห็นด้วยกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เช่น “เพื่อให้ญี่ปุ่นสามารถมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ และเป็นเพราะ “การตีความทางการเมือง และในทางปฏิบัติของมาตรา 9 ก่อให้เกิดความคลุมเครือ และความสับสน” นอกจากนี้แล้ว ร้อยละ 72.5 เห็นว่ารัฐธรรมนูญที่แก้ไขใหม่แล้ว ควรระบุให้ชัดเจนว่า ญี่ปุ่นมีสิทธิในการป้องกันตนเอง และโพลยังเสนอให้เห็นด้วยว่า คนรุ่นหนุ่มสาวสนับสนุนให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญมากกว่าคนรุ่นที่มีอายุมากกว่า⁸⁹

ในปี ค.ศ.2004 สำนักโพลของหนังสือพิมพ์อะซาฮีได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในประเด็นนี้ ผลปรากฏว่า ร้อยละ 53 ของผู้ให้ความคิดเห็นสนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ในขณะที่ร้อยละ 31 ของกลุ่มนี้ต้องการให้มีการแก้ไขมาตรา 9 อย่างเร่งด่วน โดยสาเหตุของมติมหาชนดังกล่าวสืบเนื่องจากการประกาศแก้ไขรัฐธรรมนูญของนายกรัฐมนตรี โคอิซุมิในเดือนเมษายน ค.ศ.2001 รวมไปถึงประเด็นเรื่องการก่อการร้าย ประเด็นนิวเคลียร์เกาหลีเหนือ และการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการตีความเรื่องการป้องกันร่วมกันและการใช้กำลังของรัฐบาล⁹⁰

เกี่ยวกับประเด็นเรื่องการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา ประชาชนญี่ปุ่นบางส่วนเริ่มตั้งคำถามว่าญี่ปุ่นยังคงต้องเสียงบประมาณประมาณ 5 พันล้านดอลลาร์ให้กับฐานทัพสหรัฐอเมริกาไปอีกนานเท่าใด หลายฝ่ายแสดงความกังวลว่า ในกรณีที่ญี่ปุ่นถูกคุกคาม สหรัฐอเมริกาจะเข้ามาปกป้องญี่ปุ่นจริง

⁸⁶ Yoshihide Soeya, “Japan: Normative Constraints versus Structural Imperatives,” in *Asian Security Practice: Material and Ideational Influences*, pp. 230-231.

⁸⁷ *International Herald Tribune* (July 23, 2003).

⁸⁸ Mayumi Itoh, “Japanese Constitutional Revision,” *Asian Survey*, XLI,2 : 324-325.

⁸⁹ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 13, หน้า 382-3.

⁹⁰ “Editorial: Constitutional Revision,” *Asahi Shimbun* [online]. (January 19, 2005) Available from: www.asahi.com/english/opinion/TKY200501200136.html

หรือไม่ คำถามอื่นๆ อย่างเช่น เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดไปแล้ว เหตุใดกองกำลังสหรัฐอเมริกาจึงไม่สามารถลดจำนวนลงได้ อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงเห็นว่าสนธิสัญญาความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกายังเป็นเครื่องมือสำคัญในการปกป้องญี่ปุ่นจากภัยคุกคามต่างๆ⁹¹

ในประเด็นอิรัก และการต่อต้านการก่อการร้าย ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่หันมาสนับสนุนการตัดสินใจของรัฐบาลที่ส่งกองกำลังป้องกันตนเองไปอิรัก จากการสำรวจความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์โยมิอูริในเดือนมกราคม ค.ศ.2004 พบว่า ร้อยละ 53 ของชาวญี่ปุ่นสนับสนุนการตัดสินใจของรัฐบาล⁹² นอกจากนี้ จากการสำรวจของสำนักโพลแห่งหนึ่ง ปรากฏว่า ร้อยละ 57 ของมหาชนสนับสนุนกฎหมายต่อต้านการก่อการร้ายที่อนุญาตให้กองกำลังป้องกันตนเองสามารถออกไปปฏิบัติการในมหาสมุทรอินเดียได้ ในขณะที่ร้อยละ 63 ของผู้ที่สนับสนุนกฎหมายนี้ สนับสนุนภารกิจของกองทัพสหรัฐอเมริกาในอัฟกานิสถาน⁹³

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่าตัวแสดงทั้งในระดับองค์กร เช่นกระทรวงและทบวงต่างๆ พรรคการเมือง และในระดับบุคคล เช่นนักการเมือง ข้าราชการ นักธุรกิจ และประชาชนในยุคหลังสงครามเย็นนี้ มีแนวคิดและพฤติกรรมที่เปิดโอกาสให้กองกำลังป้องกันตนเองสามารถขยายบทบาทได้ และสืบเนื่องจากพฤติกรรมของตัวแสดงทั้งหมดที่ได้กล่าวมา แนวคิดสำคัญๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการดำเนินนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคงจึงเกิดขึ้น แนวคิดดังกล่าว ประกอบไปด้วย แนวคิดเรื่องการเป็นรัฐปกติ (Normal state) แนวคิดเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และแนวคิดในการเรียกร้องที่นึ่งสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ซึ่งแนวคิดทั้งหมดนี้มีความเกี่ยวข้องกับการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง ดังจะอธิบายต่อไปนี้

3.4 แนวคิดเรื่องรัฐปกติ (Normal State)

ดังที่ได้กล่าวข้างต้น นายอิชิโร โอซาวา เป็นบุคคลชั้นนำคนหนึ่งที่ต้องการเห็นญี่ปุ่นเป็นรัฐปกติ (normal state) ที่มีกองทัพปกติ (normal armed forces) และการตีความรัฐธรรมนูญที่ถูกต้องซึ่งจะนำพาญี่ปุ่นสู่การเป็นพลเมืองโลกที่แสดงบทบาทอย่างเหมาะสม⁹⁴ ในปี ค.ศ.1994 โอซาวาได้ตีพิมพ์หนังสือชื่อ *Blueprint for a New Japan: The Rethinking of a Nation* โดยมีใจความสำคัญดังนี้

⁹¹ Shun Danke, "Who Will Defend Japan? What Japan's SDF Can and Cannot Do?," *Japan Close-Up*: 12, 14.

⁹² ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 9, หน้า 283.

⁹³ "The Terrorist Attacks in the United States and Security in East Asia," *East Asian Strategic Review* 2002: 38.

⁹⁴ Glenn D. Hook and Gavan McCormack, *Japan's Contested Constitution: Documents and Analysis* (London: Routledge, 2001), p. 39.

คำนิยามของคำว่า “รัฐปกติ” (Normal State) อชิโร โอซาวา ให้ไว้ประกอบไปด้วย 2 ลักษณะเด่นด้วยกัน คือ ประการแรก หมายถึง ชาติที่ยินดีในการมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างประเทศ และไม่ปฏิเสธการมีส่วนร่วมโดยอ้างความยากลำบากทางการเมืองภายใน หรือดำเนินนโยบายอย่างไม่เต็มใจ เพราะถูกแรงกดดันจากภายนอก ประการที่สอง หมายถึง การร่วมมือกับรัฐอื่นๆ อย่างแข็งขันในการสร้างความรุ่งเรืองและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชน

จากคำนิยามทั้ง 2 ประการข้างต้นนี้ ญี่ปุ่นในฐานะรัฐซึ่งได้รับผลประโยชน์จากสันติภาพและความมั่นคงของโลก จึงไม่ควรที่จะจะหลีกเลี่ยงการมีบทบาททางด้านความมั่นคงที่ควรแบกรับ ดังนั้นการพิจารณาถึงการพัฒนาระบบการเมืองอย่างสมเหตุสมผลเพื่อตอบสนองและแสดงความรับผิดชอบต่อความมั่นคงในระบบโลกอย่างเหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โอซาวากล่าวว่า ไม่มีรัฐใดที่สามารถรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การทหาร หรือการเมืองได้โดยลำพัง ดังนั้นรัฐต่างๆ ในโลกจึงเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องร่วมมือกันเพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่นคงแห่งรัฐนั้นๆ สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่มั่นคง การค้าเสรี และสันติภาพ จะนำมาซึ่งความอยู่รอด ความมั่นคง และความมั่งคั่งของชาติ ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างเสถียรภาพให้กับสังคมนระหว่างประเทศ และเป็นการประกันความปลอดภัยให้กับผลประโยชน์แห่งชาติของญี่ปุ่นเอง ญี่ปุ่นควรมีส่วนผลักดันและให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศอื่นๆ เพื่อนำประชาคมโลกสู่สันติภาพที่ยั่งยืน

การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่พึงกระทำ และสมเหตุสมผล แต่เมื่อระบบระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง การล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียตทำให้ไม่มีเหตุผลใดที่สหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องแบกรับภาระในการประกันความมั่นคง เสรีภาพ และสันติภาพให้กับญี่ปุ่นอย่างแข็งขันเช่นในอดีต การไร้ซึ่งศักยภาพในการตัดสินใจทางการเมืองเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางทั้งภายนอกและภายในญี่ปุ่นเอง คำกล่าวหาที่ว่าญี่ปุ่นไม่มียุทธศาสตร์และความคิดทางการทูตที่ชัดเจน การเป็นรัฐไร้หน้า (faceless) และคลุมเครือ (opaque) แสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอของนโยบายต่างประเทศอย่างยิ่ง แนวนโยบายต่างประเทศที่คลุมเครือ ไม่ชัดเจนที่นำไปสู่ความอ่อนแอทางการเมืองจำเป็นต้องมีการแก้ไข และแทนที่ด้วยกรอบความคิดเรื่อง “รัฐปกติ” (normal state) ซึ่งเปรียบเป็นวัตถุประสงค์หลักของการปฏิรูปการเมืองของญี่ปุ่นเอง

แนวคิดเรื่องรัฐปกตินั้นเปรียบเสมือนพันธะทางใจของคนชั้นสูงที่ต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น (noblesse oblige) ผู้ซึ่งมั่งคั่งและมีอำนาจที่มีพันธะทางศีลธรรมต่อสังคมดังเช่นญี่ปุ่น สามารถก้าวสู่ความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจได้ก็เพราะสันติภาพและความมั่นคงของโลก ดังนั้นจึงถึงเวลาที่ญี่ปุ่นจะต้องดำเนินการอย่างแข็งขันเพื่อรักษาสันติภาพของโลก

การก้าวสู่ความเป็น “รัฐปกติ” นั้น โอซาวาได้เสนอแนวทางการดำเนินการ โดยสรุปแล้วอาจแบ่งได้เป็น 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก การเป็นพันธมิตรที่เหนียวแน่นกับสหรัฐอเมริกา เนื่องด้วยสหรัฐอเมริกา กำลังพยายามลดงบประมาณทางการทหาร และเพิ่มบทบาทการเป็นตำรวจโลกให้กับสหประชาชาติซึ่ง

ถือเป็นยุทธศาสตร์ในการรักษาสันติภาพแก่ประชาคมโลกในช่วงหลังสงครามเย็น ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจหากสหรัฐอเมริกาจะยืนย่น สานต่อ และพัฒนาแนวคิดเรื่องความมั่นคงร่วมกันในการขจัดความขัดแย้งภายใต้กรอบสหประชาชาติ ในขณะที่เพื่อนบ้านญี่ปุ่นยังคงหวาดระแวงต่อการกลับมาของลัทธิทหารนิยมของญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกายังคงทำงานอย่างขะมักเขม้นในการรักษาสันติภาพ สิ่งที่สมเหตุสมผลและมีประสิทธิภาพมากที่สุดที่ญี่ปุ่นควรกระทำ คือการร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา

ประการที่สอง การปรับโครงสร้างกองกำลังป้องกันตนเองใหม่ (reorganizing the Self-Defense Force: SDF) กล่าวคือ ในช่วงสงครามเย็น นโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นนั้นตั้งอยู่บนหลักแกนของสหประชาชาติ และมีลักษณะเป็นนโยบายเชิงรับที่มีการพัฒนาภายใต้กรอบการตีความตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดให้ญี่ปุ่นสามารถคงไว้ซึ่งสิทธิในการป้องกันตนเอง แต่สำหรับสิทธิในการป้องกันร่วมกันยังเป็นสิ่งต้องห้าม ดังนั้น ในปัจจุบันกล่าวได้ว่า สันติภาพและความมั่นคงของญี่ปุ่นไม่สามารถรับประกันได้ด้วยศักยภาพของกองกำลังป้องกันตนเองที่มีอยู่ในขณะนี้ เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง ญี่ปุ่นจำเป็นต้องมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันต่อการกำหนดระเบียบโลกใหม่ และกองกำลังป้องกันตนเองจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการบรรลุเป้าประสงค์นี้ ดังนั้นการปฏิรูปกองกำลังป้องกันตนเองจึงเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ โดยการเปลี่ยนจากยุทธศาสตร์ตั้งรับ (passive exclusive defense strategy) เป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างสันติภาพที่มีพลวัตอยู่ตลอดเวลา (dynamic peace-building)

ศักยภาพในการป้องกันประเทศต้องครอบคลุมในหลายๆ ด้าน กองกำลังป้องกันตนเองต้องไม่เพียงสามารถตอบโต้ต่อภัยคุกคามทางการทหารโดยตรงเท่านั้น แต่ต้องสามารถปฏิบัติการในกิจกรรมด้านอื่นๆ ด้วยเช่นกัน สิ่งที่ต้องกระทำคือการตรวจสอบประสิทธิภาพของอาวุธยุทธโปกรณ์อย่างเร่งด่วน พิจารณากฎเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ และบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองที่ควรจะพัฒนาขึ้นสู่การมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการรักษาความมั่นคงร่วมกัน (collective security role) ภายใต้กรอบสหประชาชาติ

ตามที่เลขาธิการสหประชาชาติได้กล่าวถึงการเพิ่มบทบาทของสหประชาชาติโดยขยายจากการรักษาสันติภาพ (peace-keeping) เป็นการสร้างสันติภาพ (peace-building) และการป้องกันความขัดแย้ง ซึ่งนายบุญโทรส บุญโทรส กาลี ได้เสนอแนวทางไว้ 3 ประการ คือ ประการแรก คือการส่งกองกำลังไปประจำการในกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น ประการที่สอง การจัดตั้งหน่วยกำลังพลสำรองจากรัฐสมาชิก และประการสุดท้าย การส่งออกกองกำลังอย่างเร่งด่วนในการแทรกแซงเพื่อรักษาสันติภาพและยุติความขัดแย้ง สิ่งที่ญี่ปุ่นจำเป็นต้องกระทำคือการปรับโครงสร้างกองกำลังป้องกันตนเองให้เป็นไปตามแนวทางใหม่ทั้ง 3 ประการข้างต้นนี้ การเมืองต้องชี้นำประเด็นทางการทหาร ผู้เชี่ยวชาญทางการทหารต้องให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ไม่เพียงแก่ข้าราชการ แต่ต้องให้แก่นักการเมืองด้วยเช่นกัน

ประการที่สาม เกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อสันติภาพ และรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น โอซาวาได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมรักษาสันติภาพของสหประชาชาติของญี่ปุ่นนั้นเป็นไปตามการตัดสินใจของรัฐบาลญี่ปุ่น และคำสั่งการของรัฐบาลที่ดีความรัฐธรรมนูญในแง่ที่ว่าปฏิบัติการนั้นจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับ

กับการใช้กำลัง ดังนั้นการแบ่งแยกระหว่างปฏิบัติการของรัฐอธิปไตยและปฏิบัติการภายใต้มติของสหประชาชาติจึงเป็นสิ่งสำคัญ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่ได้ให้แนวทางที่ชัดเจนในการที่ญี่ปุ่นจะสามารถเข้ารับต่อการพัฒนาในระดับระหว่างประเทศได้ อย่างไรก็ตาม โอซาวาได้เสนอไว้ว่าควรมีการตีความรัฐธรรมนูญใหม่ โดยให้ทางเลือกไว้ 2 แนวทาง คือ ประการแรก คือการเพิ่มวรรค 3 ให้กับมาตรา 9 ว่า “วรรค 2 ไม่ควรถูกตีความว่าเป็นข้อห้ามของการคงไว้ซึ่งกองกำลังป้องกันตนเองที่มีหน้าที่ปฏิบัติการในการสร้างสันติภาพที่จะเป็นกองกำลังสำรองเพื่อร่วมมือกับสหประชาชาติเมื่อถูกร้องขอ และที่จะปฏิบัติการภายใต้มติสหประชาชาติ” ส่วนประการที่สอง คือ คงมาตรา 9 ไว้เหมือนเดิม แต่ออกกฎหมายพื้นฐานว่าด้วยสันติภาพและความมั่นคง (fundamental law for peace and security) ที่ให้กองกำลังป้องกันตนเองสามารถออกนอกประเทศ และใช้กำลังในฐานะสมาชิกแห่งสหประชาชาติภายใต้ธงของสหประชาชาติได้

แนวทางประการสุดท้าย คือ การจัดตั้งกองทัพสำรองสำหรับสหประชาชาติ (UN Reserve Army) โอซาวาถือว่ากฎหมายว่าด้วยความร่วมมือในการปฏิบัติการรักษาสันติภาพเป็นขั้นแรกของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ และขั้นต่อไปควรจะเป็นการจัดตั้งกองทหารสำรองสำหรับสหประชาชาติ โดยแยกกองกำลังนี้ออกจากกองกำลังป้องกันตนเองโดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสหประชาชาติเชิงรุกจะเติมเต็มจิตวิญญาณแห่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันของญี่ปุ่นได้

ข้อความในกฎหมายว่าด้วยปฏิบัติการรักษาสันติภาพฉบับปัจจุบัน ได้แยกแปลความคำว่า “การบัญชาการ” (command) ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เลขานุการมีสิทธิเพียงการให้คำสั่ง (order) เท่านั้น ส่วนรัฐบาลญี่ปุ่นมีอำนาจในการบัญชาการ (command) ดังนั้นการตัดสินใจถอนกองกำลังออกจากพื้นที่ใดๆ เป็นอำนาจของรัฐบาล โดยไม่จำเป็นต้องผ่านความเห็นชอบจากเลขานุการก่อน การตีความเช่นนี้สร้างความสับสนและสร้างปัญหาในเรื่องสายบังคับบัญชา และเป็นการละเมิดรัฐธรรมนูญมาตรา 9 กล่าวคือ การส่งกองกำลังออกนอกประเทศโดยอำนาจของรัฐบาลในฐานะตัวแทนรัฐอธิปไตยนั้นเท่ากับเป็นการยอมรับถึงการให้กำลังของญี่ปุ่นซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ห้ามไว้

ปัญหาและความยุ่งยากนี้จะไม่เกิดขึ้น หากกองกำลังนั้นอยู่ใต้การบัญชาการของสหประชาชาติ ซึ่งจะถือว่าไม่อยู่ใต้ความรับผิดชอบของรัฐบาลญี่ปุ่น หากกองกำลังญี่ปุ่นจำเป็นต้องสู้รบก็จะเป็นการตอบโต้ในฐานะผู้เข้ามีส่วนร่วมในการรักษาสันติภาพอย่างแท้จริง มิใช่ในฐานะตัวแทนของรัฐอธิปไตย⁹⁵

⁹⁵ อ่านเพิ่มเติมใน Ichiro Ozawa, *Blueprint for a New Japan: the Rethinking of a Nation*.

3.5 แนวคิดเรื่องการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญ

นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุด สหรัฐอเมริกาได้ร่างรัฐธรรมนูญสันติภาพให้กับญี่ปุ่น และรัฐธรรมนูญฉบับนี้เองที่เป็นอุปสรรคในการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองตลอดมา เมื่อเวลาดำเนินผ่านไป ญี่ปุ่นสามารถพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่จนก้าวเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก ความภาคภูมิใจและความรู้สึกชาตินิยมในหมู่นักการเมือง ข้าราชการ รวมทั้งประชาชนญี่ปุ่นจึงเกิดขึ้น ประกอบกับความพร้อมที่จะแสดงบทบาทในฐานะมหาอำนาจหนึ่งของโลก ในการรักษาสันติภาพและความมั่นคง และความต้องการเป็นที่ยอมรับจากสังคมโลก จึงเป็นปัจจัยผลักดันให้ญี่ปุ่นกลับมาพิจารณาถึงกฎเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญอีกครั้ง

ในหลายองค์กรหรือหน่วยงาน มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อทำการศึกษาด้านแนวทางการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญ ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1997 มีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบรัฐธรรมนูญขึ้น ซึ่งในเดือนมกราคม ค.ศ.2001 คณะกรรมการชุดนี้ได้เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ “การให้การช่วยเหลือระหว่างประเทศ” “การให้คำนิยามใหม่แก่ และ “การป้องกันความมั่นคงร่วมกันระหว่าง ญี่ปุ่น-สหรัฐอเมริกา”⁹⁶ สำหรับพรรคเสรีประชาธิปไตย นอกจากจะเกิดกลุ่มป้องกันแห่งชาติใหม่ (new national defense faction) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มมิตสึบิชิ และบริษัททางการทหารแล้ว⁹⁷ ต่อมา ในปี ค.ศ.1999 นายเคอิโซ โอบุชิ (Keizo Obuchi) นายกรัฐมนตรีและผู้นำพรรคคนอื่นๆ ได้ตั้งคณะกรรมการวิจัยรัฐธรรมนูญ (Constitutional Research Council) ในสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามของพรรคใน “การขจัดปัญหาที่ยังไม่ได้แก้ไขให้ลุล่วงในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองให้หมดสิ้นไป”⁹⁸ ในส่วนของรัฐสภา ก็มีการจัดตั้งคณะกรรมการทบทวนรัฐธรรมนูญขึ้นในเดือนมกราคม ค.ศ.2000 ด้วยเช่นกัน แม้ว่าจะไม่มีอำนาจในการริเริ่มการแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่ก็เป็จุดเริ่มต้นที่จะเปิดโอกาสให้มีการถกเถียงเพื่อนำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญในอนาคต⁹⁹

นอกจากการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาถึงการปรับเปลี่ยนรัฐธรรมนูญแล้ว ผลการสำรวจความคิดเห็นของสำนักโพลต่างๆ เกี่ยวกับประเด็นนี้ก็ชี้ให้เห็นถึงความต้องการของตัวแสดงสำคัญในการที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญได้อย่างดี อย่างไรก็ตาม มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าการแก้ไขรัฐธรรมนูญมิได้หมายถึงการละทิ้งมาตรา 9 และก้าวเป็นมหาอำนาจทางการทหารอย่างอิสระอีกครั้ง¹⁰⁰

ในปี ค.ศ.1997 จากการสำรวจของพรรคเสรีประชาธิปไตย ปรากฏว่า ร้อยละ 75 ของผู้ตอบแบบสอบถามสนับสนุนการปรับเปลี่ยนรัฐธรรมนูญ และดูเหมือนว่าผู้สนับสนุนพรรคประชาธิปไตย

⁹⁶ [Japan Wants Rearmament](#) [online]. (December 6, 2002).

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 13, หน้า 376.

⁹⁹ “Japan,” in Asia Pacific Security Outlook 2001 eds. Christopher A. McNally and Charles E. Morrison (Tokyo: Japan Center for International Exchange, 2001), p. 87.

¹⁰⁰ Michael J. Green, Japan’s Reluctant Realism, p. 25.

รุ่นใหม่จำนวนมากกว่าผู้สนับสนุนพรรคเสรีประชาธิปไตย (ประมาณร้อยละ 78) ที่เห็นด้วยกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ต่อมาในปี ค.ศ.1998 จากการสำรวจของหนังสือพิมพ์โยมิอูริ ปรากฏว่า ร้อยละ 90 ของนักการเมืองผู้มีอายุต่ำกว่า 50 ปีสนับสนุนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ¹⁰¹

ในการสำรวจความคิดเห็นของผู้สมัครรับเลือกตั้งสภาสูง ในปี ค.ศ.2004 ปรากฏว่า ร้อยละ 69 ของผู้สมัครรับเลือกตั้งสภาสูงจากพรรคเสรีประชาธิปไตย กล่าวว่ารัฐธรรมนูญต้องได้รับการแก้ไข โดยร้อยละ 42 ต้องการให้แก้ไขในประเด็นเรื่องการช่วยเหลือนานาชาติ และร้อยละ 83 เห็นว่าญี่ปุ่นมีสิทธิในการป้องกันร่วมกันกับประเทศพันธมิตรได้ ในขณะที่ร้อยละ 35 ของผู้สมัครจากพรรคประชาธิปไตย ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงมาตรา 9 ในรัฐธรรมนูญ¹⁰²

นอกจากข้อเสนอจากคณะกรรมการที่ถูกตั้งขึ้น และความคิดเห็นจากการการสำรวจของสำนักโพลแล้ว นักการเมืองสายเหยี่ยวหลายท่านได้เสนอแนวคิดในการปรับเปลี่ยนรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะมาตรา 9 ด้วยเช่นกัน ในปัจจุบัน อาจแบ่งนักการเมืองที่มีแนวคิดในเรื่องนี้ได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มอนุรักษ์นิยมดั้งเดิมซึ่งมีอดีตนายกรัฐมนตรียาสุอิโร นากาโซเน่เป็นแกนนำ กลุ่มอนุรักษ์นิยมใหม่ที่มีนายอิชิโร โองาว่า เป็นแกนนำ และกลุ่มเสรีนิยมใหม่โดยมีนายยูกิโอะ ฮาโตยามา แห่งพรรคประชาธิปไตยเป็นตัวนำ ดังจะอธิบายต่อไปนี้

3.5.1 ยาสุอิโร นากาโซเน่ แห่งกลุ่มอนุรักษ์นิยมดั้งเดิม (Orthodox conservatism)

นากาโซเน่ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่างปี ค.ศ.1982 ถึง ค.ศ.1987 เป็นผู้นำอาวุโสของพรรคเสรีประชาธิปไตย และเป็นนักการเมืองฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่มีความกระตือรือร้นมากที่สุดคนหนึ่งในการผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญได้ประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ.1947¹⁰³

สำหรับนากาโซเน่แล้ว วรรคแรกของรัฐธรรมนูญมาตรา 9 ไม่ควรเปลี่ยนแปลง แต่สำหรับวรรคที่ 2 ควรมีการระบุให้ชัดเจนว่าญี่ปุ่นมีความตั้งใจที่จะปกป้องความมั่นคงของญี่ปุ่นด้วยตนเอง และหากสิทธิในการป้องกันตนเองสามารถกระทำได้ สิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกันย่อมสามารถกระทำได้เช่นกัน โดยนากาโซเน่ได้กล่าวว่า

“การที่เราไม่สามารถที่จะปกป้องตนเองจากภัยคุกคามได้ เราจึงร่วมมือกับพันธมิตรภายใต้สนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกัน และหากพันธมิตรผู้ช่วยเหลือเราประสบอันตราย แต่เราไม่สามารถช่วยเหลือได้ ดังนั้นสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันจึงเป็นข้อตกลงฝ่ายเดียว และเรากลายเป็นผู้อยู่ใต้อารักขาของพันธมิตร หากเราไม่สามารถช่วยพันธมิตรได้ ก็เป็นที่แน่นอนว่าเราไม่ใช่รัฐอธิปไตย”¹⁰⁴

¹⁰¹ Ibid, p. 25.

¹⁰² “62% Running for Upper House Support Changing Constitution,” *The Japan Times* [online]. (June 21, 2004) Available from: www.japantimes.com

¹⁰³ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชา นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 13, หน้า 377.

¹⁰⁴ Yasuhiro Nakasone, *Japan: a State Strategy for the Twenty-First Century*, pp. 120-121.

ต่อมา ในเดือนเมษายน ค.ศ.2002 นากาโซเนจึงได้ยื่นข้อเสนอให้มีการแก้ไขย่อหน้าที่ 2 ของ มาตรา 9 เพื่อให้มีการกำหนดสิทธิของญี่ปุ่นในการป้องกันตนเอง และให้เพิ่มย่อหน้าที่สามเกี่ยวกับ สิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกับประเทศอื่น ๆ โดยมีข้อความดังต่อไปนี้

- [2] ญี่ปุ่นจะมีกองทัพบก เรือ อากาศ ตลอดจนสิ่งอื่นที่สามารถทำสงครามได้ เพื่อ
วัตถุประสงค์ในการป้องกันตนเอง
- [3] ญี่ปุ่นคงสิทธิที่จะใช้สิทธิของตนในการป้องกันตนเองร่วมกับประเทศอื่น ๆ¹⁰⁵

ในปี ค.ศ.2004 กลุ่มคลังสมอง (think tank) โดยการนำของนากาโซเน จากสถาบันนโยบาย ระหว่างประเทศศึกษา (Institute of International Policy) เสนอร่างรายงานเพื่อการปรับเปลี่ยน รัฐธรรมนูญ ที่กล่าวว่า ควรมีการเพิ่มวลีที่กล่าวถึงสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น การก่อการร้าย หรือภัยพิบัติ ทางธรรมชาติขนาดใหญ่ ลงในรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ยังเสนอให้ระบุข้อความที่อนุญาตให้กองกำลัง ป้องกันตนเองสามารถเข้าร่วมในกิจกรรมรักษาสันติภาพร่วมกับสหประชาชาติและนานาชาติประเทศได้ โดยหากกิจกรรมนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการใช้กำลังต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาเสียก่อน ข้อเสนอดังกล่าวยังเพิ่มอำนาจให้กับนายกรัฐมนตรีในการเสนอร่างพระราชบัญญัติให้สมาชิกรัฐสภาลง มติรับรอง หากได้รับเสียงสนับสนุน 1 ใน 3 จากสมาชิกรัฐสภาและวุฒิสภาให้ถือว่าเป็นมติเห็นชอบใน การอนุมัติพระราชบัญญัติฉบับนั้น¹⁰⁶

3.5.2 อิชิวโร โอซาวา แห่งกลุ่มอนุรักษนิยมใหม่ (Neo-conservatism)

โอซาวาได้เสนอในเดือนกันยายน ค.ศ.1999 ให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 9 โดยการ เพิ่มเติมข้อความใหม่ในมาตรานี้ให้มีความชัดเจนว่า ญี่ปุ่นมีสิทธิในการกระทำเพื่อป้องกันตนเอง ทั้ง การป้องกันตนเองด้วยตนเองและการป้องกันตนเองร่วมกับประเทศอื่น (individual and collective defense) ในฐานะที่เป็น “ประเทศปกติ” (“normal state”) เหมือนกับประเทศอื่น ๆ ที่มีสิทธิดังกล่าวนี

นอกจากนั้น โอซาวายังได้เสนอให้มีมาตราเพิ่มอีกหนึ่งมาตรา ตามหลังมาตรา 9 ซึ่งจะระบุถึง พันธะของญี่ปุ่นต่อสันติภาพระหว่างประเทศ โดยมีข้อความของมาตราใหม่ดังนี้

“ประชาชนญี่ปุ่นจะริเริ่มในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสันติภาพระหว่างประเทศ เพื่อรักษา และฟื้นฟูความมั่นคงและสันติภาพระหว่างประเทศ จากภัยคุกคาม ต่อสันติภาพและการกระทำที่ทำลายล้าง และที่เป็นการรุกราน และสร้าง

¹⁰⁵ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชา นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 13, หน้า 381.

¹⁰⁶ “Nakasone Proposes ‘Defense Forces’ in Draft Top Law,” *Daily Yomiuri* [online]. (n.d.) Available from: www.yomiuri.co.jp/newse/20050121wo01.htm

คุณูปการต่อสันติภาพของโลกอย่างแท้จริง โดยทุกวิถีทางรวมทั้งการให้กำลังทางทหาร”¹⁰⁷

โดยโอซาวาเห็นว่าญี่ปุ่นควรให้ความช่วยเหลือกิจกรรมสันติภาพระหว่างประเทศของสหประชาชาติที่มีค่าใช้จ่ายเพียงแต่เงินเท่านั้น แต่รัฐบาลญี่ปุ่นควรผลักดันให้มีการจัดตั้งกองกำลังประจำการที่เตรียมไว้สำหรับสหประชาชาติ (a standing U.N. Force) พร้อมกับข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น ในความเห็นของโอซาวา เนื่องจากอาวุธและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าที่มีอยู่ในปัจจุบัน สันติภาพของประเทศใดประเทศหนึ่งมิสามารถได้มาเพียงการเรียกหาสิทธิในการป้องกันตนเองด้วยตนเองและร่วมกับประเทศอื่น ฉะนั้น โอซาวาจึงเห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งกองกำลังประจำการที่เตรียมไว้สำหรับสหประชาชาติ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดความมั่นคงร่วมกัน (concept of collective security)¹⁰⁸

สรุปแล้ว นักการเมืองหัวอนุรักษนิยม อย่าง โอซาวา และนาคาโซเน่ เป็นผู้ต้องการให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 9 และสนับสนุนการแสดงบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง และเชื่อว่ารัฐธรรมนูญซึ่งถือเป็นเอกสารที่สำคัญยิ่งของประเทศควรจะถูกเขียนขึ้นโดยชาวญี่ปุ่นเอง (independent constitution)¹⁰⁹

3.5.3 ยูกิโอะ ฮาโตยามา แห่งกลุ่มเสรีนิยมใหม่ (Neo-liberalism)

ยูกิโอะ ฮาโตยามา (Yukio Hatoyama) ผู้นำพรรคประชาธิปไตย (Democratic Party of Japan หรือ DPJ) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านอันดับหนึ่งของญี่ปุ่น ได้พิมพ์เผยแพร่ข้อเสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญของประเทศ ในข้อเสนอนี้ฮาโตยามาเห็นว่าญี่ปุ่นมีกำลังทหารไว้ในครอบครองในรูปของกองกำลังป้องกันตนเองทั้ง ๆ ที่ขัดกับมาตรา 9 ของรัฐธรรมนูญ และเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริง จึงมีการเสนอให้มีการระบุในรัฐธรรมนูญให้ชัดเจนตามความเป็นจริงว่าญี่ปุ่นมีกำลังทหารและมีเพื่อไว้สำหรับการป้องกันตนเอง¹¹⁰ ปรัชญาการณีนี้อีกเป็นครั้งแรกที่นักการเมืองที่ไม่ใช่พวกอนุรักษนิยมมีความคิดที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญ¹¹¹

สำหรับฮาโตยามาแล้ว กองกำลังป้องกันตนเองนั้นไม่ใช่อื่นใดแต่เป็นกองทัพ และถึงเวลาที่จะต้องยอมรับความเป็นจริงข้อนี้ ฉะนั้นเขาเสนอให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยให้แก้ไขข้อความของมาตรา 9 ดังต่อไปนี้

¹⁰⁷ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 13, หน้า 378.

¹⁰⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 378.

¹⁰⁹ Mayumi Itoh, “Japanese Constitutional Revision,” *Asian Survey*: 314.

¹¹⁰ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 13, หน้า 376.

¹¹¹ Mayumi Itoh, “Japanese Constitutional Revision,” *Asian Survey*: 311.

- [1] ญี่ปุ่นจะคงไว้ซึ่งกองทัพบก เรือ และอากาศ ตลอดจนสิ่งอื่น ๆ ที่อาจใช้ทำสงครามได้
- [2] ญี่ปุ่นจะไม่ใช้กองกำลังเหล่านี้เพื่อกระทำการรุกรานและทั้งจะไม่มีการเกณฑ์ทหาร

ฮาโตยามา กล่าวว่า ญี่ปุ่นจะต้องลดการพึ่งพาสหรัฐอเมริกาให้น้อยลงสำหรับการสนองต่อความต้องการความมั่นคงแห่งชาติของตน ขณะเดียวกันญี่ปุ่นจำเป็นต้องมีขีดความสามารถในการป้องกันตนเองได้อย่างเป็นอิสระ (independent defense capability หรือ *jishu boei*) และสร้าง “สภาพแวดล้อม” ซึ่งจะทำให้สิ่งนี้มีความเป็นไปได้ จุดยืนของพรรคการเมืองของฮาโตยามา คือการเรียกร้องให้รักษาสันติสัญญาความมั่นคงระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่น แต่จะต้องไม่มีการตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาในญี่ปุ่นอย่างถาวร (*jochu naki Ampo*) ฮาโตยามาเห็นว่าการตั้งฐานทัพของต่างประเทศอย่างถาวรในประเทศที่มีอธิปไตยเป็นเรื่องผิดปกติ และเห็นว่าญี่ปุ่นไม่ควรคงเป็นรัฐในอารักขา (protectorate) ของสหรัฐอเมริกาเช่นนี้ตลอดไป แต่เขาย้ำว่าจุดยืนของเขานั้นสนับสนุนและนิยมนโยบายของอเมริกา เพียงแต่เห็นว่าญี่ปุ่นควรได้มาซึ่งความอิสระ (*jishusei*) ในฐานะเป็นประเทศที่มีอธิปไตย ฮาโตยามาประกาศว่าถึงเวลาแล้วสำหรับญี่ปุ่นที่จะต้องหยุดการพึ่งพาสหรัฐอเมริกาและยืนอยู่บนขาของตนเอง และกล้าแสดงจุดยืนของตนเองต่อสหรัฐอเมริกา¹¹²

ในขณะที่ข้อเสนอของโอซาวาให้ความสำคัญกับระบบการป้องกันตนเองร่วมกันนานาชาติ (international collective security system) ฮาโตยามาในช่วงแรกยังลังเลเกี่ยวกับประเด็นนี้ แต่ในท้ายที่สุดก็ตัดสินใจให้การสนับสนุนแนวคิดเรื่องการป้องกันตนเองร่วมกันที่ควรระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยกล่าวว่า “มีความสำคัญมากสำหรับญี่ปุ่นที่จะตระหนักว่าสหรัฐอเมริกานั้นให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของตนมาเป็นอันดับแรก ดังนั้น ญี่ปุ่นควรจะประเมินว่าอะไรคือผลประโยชน์แห่งชาติของตน และผลประโยชน์ของสังคมโลกโดยรวม”¹¹³

แตกต่างจากแนวคิดของโอซาวาที่เชื่อในความเป็นไปได้ที่จะให้มีการจัดตั้งกองกำลังประจำการที่เตรียมไว้สำหรับสหประชาชาติ สำหรับฮาโตยามา เชื่อว่าญี่ปุ่นสามารถที่จะปกป้องตนเองได้โดยลำพัง¹¹⁴

ตามความเห็นของฮาโตยามาแล้ว การแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 9 จะส่งผลให้ญี่ปุ่นกลายเป็นรัฐอิสระอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังจะยกระดับให้ญี่ปุ่นเป็นพันธมิตรที่มีความเท่าเทียมกับสหรัฐอเมริกามากยิ่งขึ้น (equal partner) และจะทำให้กองกำลังป้องกันตนเองสามารถเข้าร่วมในปฏิบัติการทางการ

¹¹² ไชววัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชา นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 13, หน้า 380.

¹¹³ Mayumi Itoh, “Japanese Constitutional Revision,” *Asian Survey*: 320-321.

¹¹⁴ Ibid: 321.

ทหารภายใต้กรอบการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติได้อย่างภาคภูมิ และมีคุณค่าในฐานะสมาชิกของสังคมระหว่างประเทศ¹¹⁵

ไม่เฉพาะแต่นักการเมืองที่แบ่งเป็น 3 กลุ่มข้างต้นเท่านั้น สื่อมวลชนอย่างเช่นหนังสือพิมพ์โยมิอูริ ก็ยื่นข้อเสนอเกี่ยวกับประเด็นนี้ด้วยเช่นกัน

3.5.4 หนังสือพิมพ์โยมิอูริ

ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1994 หนังสือพิมพ์โยมิอูริได้เสนอแนวคิด โดยระบุถึงการคงไว้ซึ่งวรรคแรกของมาตรา 9 และยกเลิกหรือปรับเปลี่ยนวรรคที่ 2 ให้มีความชัดเจนในประเด็นเรื่องสิทธิการมีกองกำลังทหาร และยังมีข้อเสนอให้เพิ่มมาตราใหม่ที่จะระบุถึงความร่วมมือระหว่างประเทศ การขจัดภัยพิบัติที่เกิดขึ้นกับมนุษยชาติจากความขัดแย้งทางการทหาร ภัยธรรมชาติ การเสื่อมสลายของสิ่งแวดล้อม การกีดกันทางเศรษฐกิจ และความไร้ระเบียบในภูมิภาค นอกจากนี้ยังต้องการให้มีการระบุถึงสิทธิในการส่งกองกำลังทหารออกปฏิบัติการในการรักษาสันติภาพและกิจกรรมเพื่อมนุษยธรรม¹¹⁶

ต่อมาในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1995 หนังสือพิมพ์โยมิอูริ ได้ยื่นข้อเสนอเพื่อเพิ่มอำนาจให้นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีในการจัดการกับสถานการณ์ฉุกเฉิน รวมทั้งการเสนอให้มีการจัดตั้งสภาความมั่นคงแบบเบ็ดเสร็จ (Comprehensive Security Council) ภายใต้การสั่งการของนายกรัฐมนตรี เพื่อความรวดเร็วในการปฏิบัติงานหากเหตุฉุกเฉิน เช่น การก่อการร้าย หรือ ภัยธรรมชาติ เกิดขึ้น ข้อเสนอซึ่งได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นสามารถเข้าร่วมในความตกลงความมั่นคงร่วมกัน (collective security arrangement) ได้ และยังต้องการเห็นการปรับสนธิสัญญาความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาให้มีความเป็นสนธิสัญญาความมั่นคงในระดับทวิภาคีอย่างแท้จริง นั่นหมายถึงความสามารถในการส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกไปปกป้องและช่วยเหลือกองทัพสหรัฐอเมริกาได้ในทำนองเดียวกันกับสหรัฐอเมริกา¹¹⁷

แนวคิดในการปรับเปลี่ยนรัฐธรรมนูญของตัวแสดงข้างต้น เป็นแนวคิดในระดับบุคคลที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของคณะกรรมการทำการวิจัยเรื่องรัฐธรรมนูญของสภาผู้แทนราษฎร (The House of Representatives Research Commission on the Constitution) ซึ่งล่าสุดได้ออกรายงานว่าด้วยเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ดังจะอธิบายต่อไปนี้

¹¹⁵ Ibid: 325-326.

¹¹⁶ Glenn D. Hook and Gavan McCormack (eds), *Japan's Contested Constitution*, p. 36.

¹¹⁷ Ibid, p. 37.

3.5.5 คณะกรรมการทำการวิจัยเรื่องรัฐธรรมนูญของสภาผู้แทนราษฎร

ในวันศุกร์ที่ 15 เมษายน ค.ศ. 2005 คณะกรรมการทำการวิจัยเรื่องรัฐธรรมนูญของสภาผู้แทนราษฎร (The House of Representatives Research Commission on the Constitution) ได้เสนอรายงานว่าด้วยเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญแก่สภา โดยรายงานซึ่งมีความยาว 683 หน้าฉบับนี้ได้ผ่านการรับรองจากพรรคเสรีประชาธิปไตย พรรคโคเมอิใหม่ และพรรคมินชูโต โดยรายงานถูกแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการ วัตถุประสงค์และการดำเนินการ การวิจัยและผลการวิจัย และรายการอ้างอิง¹¹⁸

ในประเด็นเรื่องมาตรา 9 แห่งรัฐธรรมนูญ เสียงส่วนใหญ่เห็นว่าวรรคแรกของมาตราไม่ควรมีการเปลี่ยนแปลง การใช้กำลังควรอยู่ในระดับต่ำ และต้องการให้สร้างความชัดเจนในเรื่องสิทธิในการป้องกันตนเอง และสถานะทางกฎหมายรวมถึงบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง อย่างไรก็ตาม ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกัน และประเด็นเรื่องการเข้าร่วมในกิจกรรมความร่วมมือนานาชาติ รวมถึงการส่งกองกำลังป้องกันตนเองออกนอกประเทศยังคงเป็นประเด็นที่มีความแตกต่างทางความคิดกันอยู่ โดยในประเด็นเรื่องสิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกัน ความคิดเห็นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มที่สนับสนุนอย่างเต็มที่ กลุ่มสนับสนุนภายใต้ข้อจำกัด และกลุ่มที่ต่อต้าน โดย 2 กลุ่มแรกรวมกันนับเป็น 2 ใน 3 ของคณะกรรมการ ส่วนในเรื่องการเข้าร่วมในกองกำลังสหประชาชาติ กองกำลังนานาชาติ และกิจกรรมด้านความมั่นคงอื่นๆ เสียงส่วนใหญ่ของคณะกรรมการเห็นว่าควรมีส่วนร่วมอย่างไม่มีข้อจำกัดในกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องทางการทหาร¹¹⁹

ที่กล่าวข้างต้นเป็นแนวคิดในการปรับเปลี่ยนรัฐธรรมนูญของตัวแสดงและองค์กรสำคัญในสังคมญี่ปุ่น การปรับเปลี่ยนรัฐธรรมนูญนั้น ต้องการเสียงสองในสามของสมาชิกจากแต่ละฝ่ายในรัฐสภา (Diet chamber) และเสียงส่วนใหญ่จากประชาชนผู้มาออกเสียงในการหยั่งเสียงประชามติแห่งชาติ (national referendum)¹²⁰ ดังนั้น จึงไม่ง่ายนักสำหรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว แต่หากการแก้ไขสามารถบรรลุผลได้ นั้นหมายความว่า กองกำลังป้องกันตนเองจะสามารถขยายบทบาทของตนเองได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่มีข้อจำกัดทางรัฐธรรมนูญมาเหนี่ยวรั้งการขยายบทบาทนั้นเช่นในอดีตที่ผ่านมา

¹¹⁸ "Panel Submits Final Report on Constitution," *Yomiuri Shimbun* [online]. (April 16, 2005) Available from: <http://www.yomiuri.co.jp/index-e.htm> ; "Article 9 would Stay, But Address Legality of the SDF," *Asahi Shimbun* [online]. (April 16, 2005) Available from: <http://www.asahi.com/english/Herald-asahi/TKY200504160158.html>

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ William Heinrich Jr, Akiho Shibata and Yoshihide Soeya, *UN Peace-keeping Operations*, p. 31.

3.6 การเรียกร้องที่หนึ่งสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ

คณะมนตรีความมั่นคง เป็นองค์กรที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของมหาอำนาจที่จะให้เสียงของตนมีความสำคัญในสหประชาชาติ ปัจจุบันคณะมนตรีความมั่นคงประกอบด้วยสมาชิกถาวร 5 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา รัสเซีย จีน อังกฤษ และฝรั่งเศส และสมาชิกไม่ถาวรอีก 10 ประเทศ ซึ่งเลือกเข้ามาโดยสมัชชา และอยู่ในวาระคราวละ 2 ปี สมาชิกถาวรสามารถออกเสียงคัดค้าน (veto) ในเรื่องสำคัญที่นำเข้าสู่วาระการพิจารณาของคณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งจะเป็นผลให้เรื่องนั้นตกไป¹²¹ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าคณะมนตรีความมั่นคงเปรียบเสมือนองค์กรการใช้อำนาจอธิปไตยร่วมกัน (condominium) ของประเทศมหาอำนาจผู้ชนะสงคราม¹²²

หน้าที่ความรับผิดชอบหลักของคณะมนตรีความมั่นคง คือความรับผิดชอบในเรื่องสันติภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งหมายถึง เรื่องความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐ หรือสถานการณ์ระหว่างประเทศใดๆ ที่คุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ¹²³ ดังนั้น เครื่องมือสำคัญในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศของสหประชาชาติ คือ ปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ

จากแนวนโยบายด้านความมั่นคง และแนวคิดของตัวแสดงที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายความมั่นคงที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นว่านโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นมีการให้ความสำคัญถึงการให้ความร่วมมือกับสหประชาชาติ ซึ่งถือเป็นองค์กรระหว่างประเทศระดับโลกที่สำคัญที่สุดในขณะนี้

ความพ่ายแพ้จากสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้เป้าหมายหลักของญี่ปุ่นอย่างหนึ่งคือการได้รับการยอมรับอีกครั้งจากสังคมโลก และหนทางหนึ่งที่จะบรรลุเป้าหมายนั้นได้ คือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การระดับโลก เช่นสหประชาชาติ ดังนั้น เมื่อญี่ปุ่นเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติในปี ค.ศ.1956 ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ว่าประเทศของตนได้ก้าวสู่การเป็นสมาชิกของสังคมโลกอย่างสมบูรณ์¹²⁴

การให้ความร่วมมือกับกิจกรรมต่างๆ ของสหประชาชาติเป็นสิ่งจำเป็น ภายในญี่ปุ่นเองมีการถกเถียงกันในเรื่องการมีส่วนร่วมของกองกำลังป้องกันตนเองในปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ และการตีความรัฐธรรมนูญในประเด็นเรื่องการเข้าร่วมปฏิบัติในกิจกรรมรักษาสันติภาพต่างๆ รวมถึงมาตรการบังคับเพื่อให้ได้มาซึ่งสันติภาพ (peace enforcement) ด้วย¹²⁵

การรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศเป็นวัตถุประสงค์หลักของสหประชาชาติ ตลอดมา การรักษาสันติภาพแบบใหม่เป็นภารกิจที่ซับซ้อน (complex missions) ซึ่งหมายถึงภารกิจที่

¹²¹ สมพงษ์ ชูมาก, การปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ (1948-1995), หน้า 4.

¹²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

¹²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

¹²⁴ Akihiko Tanaka, "UN Peace Operations and Japan-U.S. Relations," in *U.S.-Japan Relations and*

International Institutions after the Cold War, p. 61.

¹²⁵ Ibid, p. 61.

ประกอบด้วยหลายเป้าหมาย (multi-purpose) และหลายหน้าที่ (multifunctional) ไม่เพียงแต่บทบาททางการทหารเท่านั้น แต่รวมไปถึงการจัดการเลือกตั้ง การช่วยเหลือทางมนุษยธรรม หรือการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นต้น¹²⁶ จนถึงปัจจุบัน ญี่ปุ่นส่งบุคลากรเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติทั้งหมด 8 ปฏิบัติการ และในปฏิบัติการบรรเทาทุกข์เพื่อมนุษยธรรมอีก 5 ปฏิบัติการ โดยที่ยังไม่สามารถเข้าร่วมในการกิจหลัก (core mission)¹²⁷ ของการรักษาสันติภาพได้¹²⁸ ดังที่ได้อธิบายไปในบทที่ 2 แล้ว

นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังเป็นผู้บริจาครายใหญ่อันดับ 2 รองจากสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.2004 ญี่ปุ่นบริจาคเงินช่วยเหลือสหประชาชาติ คิดเป็นร้อยละ 19.468 ของงบประมาณทั้งหมดของสหประชาชาติ¹²⁹ อีกทั้งยังเป็นผู้บริจาคเงินช่วยเหลือสำหรับปฏิบัติการรักษาสันติภาพประมาณ 1 ใน 5 ของงบประมาณในส่วนนี้ทั้งหมดของสหประชาชาติ¹³⁰

การเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพ และการเป็นผู้บริจาครายใหญ่ของสหประชาชาติ รวมทั้งการที่ญี่ปุ่นเป็น 1 ใน 2 ประเทศ (บราซิล) ที่ได้เป็นสมาชิกประเภทไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงถึง 8 วาระ คือ ปี ค.ศ. 1958-9, ค.ศ.1966-7, ค.ศ.1971-2, ค.ศ.1975-6, ค.ศ.1987-8, ค.ศ.1992-3 และ ค.ศ.1997-8¹³¹ เป็นเหตุผลที่ทำให้ญี่ปุ่นเริ่มเรียกร้องที่นั่งสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1994 เป็นต้นมา

ในเดือนกันยายน ค.ศ.1994 รัฐมนตรีกระทรวงต่างประเทศ โยเฮอิ โคโน (Yohei Kono) ได้แถลงต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติว่าญี่ปุ่นพร้อมที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีในฐานะที่เป็นสมาชิกประเภทถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง¹³² ต่อจากนั้นในเดือนมีนาคม ค.ศ.1996 นายกรัฐมนตรีฮาชิโมโตะ ได้ยืนยันความประสงค์นี้อีกครั้ง¹³³ และในเดือนกันยายนปีเดียวกันนี้เอง รัฐมนตรีกระทรวง

¹²⁶ Hisako Shimura, "Issues for the United Nations in the Twenty-First Century," *Japan Review of International Affairs* (spring 2001): 5.

¹²⁷ การกิจหลัก หมายถึง 1. การจัดการความขัดแย้งทางการทหาร, การถอนหรือเคลื่อนย้ายกองกำลัง 2. การประจำการและลาดตระเวนในเขตกันชน 3. การตรวจตราอาวุธ 4. รวบรวมหรือเก็บอาวุธที่ถูกทิ้งแล้ว 5. การช่วยเหลือในการแลกเปลี่ยนนักโทษสงคราม (Defense of Japan 1993, p. 130).

¹²⁸ Akihiko Tanaka, "UN Peace Operations and Japan-U.S. Relations," in *U.S.-Japan Relations and International Institutions after the Cold War*, p. 62.

¹²⁹ Ministry of Foreign Affairs of Japan, *Japan's Role in the Maintenance of International Peace and Security* [online]. (n.d.).

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 11, หน้า 317.

¹³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 322.

¹³³ ไชยวัฒน์ คำชู, "บทบาทของญี่ปุ่นทางการเมืองและความมั่นคงต่อภูมิภาคเอเชียในศตวรรษที่ 21," ใน *รวมบทความญี่ปุ่นศึกษา*, หน้า 117-141.

ต่างประเทศ เคอิโว โอบุชิ (Keizo Obuchi) ได้แสดงความกระตือรือร้นเพื่อที่จะเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง โดยกล่าวในที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติว่า “ด้วยการสนับสนุนจากหลายประเทศ ญี่ปุ่นพร้อมที่จะเข้ารับผิดชอบในฐานะเป็นสมาชิกถาวรเพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาพื้นฐานของญี่ปุ่นที่จะไม่ให้หันไปใช้กำลังตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ”¹³⁴

หลังจากที่ญี่ปุ่นมีแผนที่จะส่งกองกำลังป้องกันตนเองเข้าร่วมสงครามอิรัก ในปี ค.ศ.2003 การเรียกร้องที่นึ่งสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงก็เป็นอย่างต่อเนื่อง ในเดือนกันยายน ค.ศ.2003 รัฐมนตรีต่างประเทศ โยริโกะ คาวากุชิ (Yoriko Kawaguchi) ได้กล่าวยืนยันอีกครั้งถึงความต้องการเป็นสมาชิกถาวรแห่งคณะมนตรีความมั่นคง¹³⁵ และในเดือนกันยายน ค.ศ.2004 นายกรัฐมนตรีจุนอิชิโร โคอิซูมิ ได้กล่าวสุนทรพจน์ต่อที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติเพื่อให้รับญี่ปุ่นเข้าเป็นสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคง¹³⁶ แม้ว่าโคอิซูมิยังไม่ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกถาวรนี้ แต่ภายในญี่ปุ่นเองก็มีการถกเถียงกันในประเด็นนี้อยู่เหมือนกัน

ในประเด็นเรื่องการเรียกร้องที่นึ่งสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคง มีข้อถกเถียงกันระหว่างความจำเป็นที่จะต้องเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพในทุกกรณี รวมทั้งประเด็นการใช้กำลัง กับการเข้าร่วมเฉพาะบางปฏิบัติการ แม้ว่า การเข้าร่วมของกองกำลังป้องกันตนเองส่วนใหญ่จะเป็นไปตามข้อถกเถียงประการหลัง คือยินดีที่จะเข้าร่วมในปฏิบัติการที่มีความปลอดภัย และไม่จำเป็นต้องใช้กำลังระหว่างการทำงาน แต่ก็มีผู้สนับสนุนข้อถกเถียงประการแรกอยู่จำนวนไม่น้อย¹³⁷ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา นายริชาร์ด อาร์มิตาจ (Richard Armitage) ได้กล่าวว่า ข้อจำกัดทางรัฐธรรมนูญในเรื่องการป้องกันตนเองร่วมกันควรถูกแก้ไขเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการเป็นพันธมิตรระหว่างกัน และในขณะที่สหรัฐอเมริกาสนับสนุนญี่ปุ่นในการเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง นายอาร์มิตาจกล่าวว่าทุกประเทศที่อยู่ในตำแหน่งนี้ ต้องสามารถส่งกองกำลังทหารออกไปปฏิบัติการเพื่อผลประโยชน์ของสังคมนานาชาติได้¹³⁸ คำกล่าวเช่นนี้จากนักการเมืองระดับสูงของสหรัฐอเมริกา ย่อมมีอิทธิพลต่อการพิจารณาของประเทศญี่ปุ่นเองด้วยเช่นกัน

¹³⁴ The Nikkei Weekly (December 8, 1997) อ้างถึงใน ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 11, หน้า 322.

¹³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 323.

¹³⁶ “Koizumi Tells the U.N. Japan’s Time Has Come,” Asahi Shimbun [online]. (September 23, 2004).

Available from: www.asahi.com

¹³⁷ Akihiko Tanaka, “UN Peace Operations and Japan-U.S. Relations,” in U.S.-Japan Relations and International Institutions after the Cold War, p. 63.

¹³⁸ “Armitage: Article 9 Hinders Japan’s Alliance with U.S.,” Asahi Shimbun [online]. (July 23, 2004).

Available from: www.asahi.com

หากญี่ปุ่นต้องการที่จะเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง เลียงสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น นอกจากการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองแล้ว สิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกันภายใต้กฎบัตรสหประชาชาติจึงถูกมองว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐอธิปไตยพึงมี¹³⁹

3.7 สรุป

ในยุคหลังสงครามเย็น ตัวแสดงที่มีบทบาทหรือเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบายความมั่นคงของประเทศ ทั้งในระดับองค์กร ซึ่งหมายถึงกระทรวง ทบวง หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และพรรคการเมือง รวมทั้งตัวแสดงระดับบุคคล ซึ่งหมายถึง นักการเมืองสายเหยี่ยว ข้าราชการ นักธุรกิจ และประชาชน ต่างมีแนวคิดที่เปิดโอกาสให้กองกำลังป้องกันตนเองสามารถขยายบทบาทในการปฏิบัติงานได้

ผู้นำญี่ปุ่นหลายท่านจากทั้งฝ่ายซ้ายและขวามีความภาคภูมิใจในชาติของตนเอง และดูเหมือนว่าความไม่พอใจสหรัฐอเมริกาจะมีระดับสูงขึ้น นายกรัฐมนตรีจุนอิชิโร โคอิซุมิเรียกร้องให้มีการปรับเปลี่ยนรัฐธรรมนูญ เพื่อเปิดโอกาสให้ญี่ปุ่นสามารถปกป้องความมั่นคงของตนได้มากขึ้น¹⁴⁰

แนวคิดและพฤติกรรมของตัวแสดงข้างต้นนำมาสู่ปรากฏการณ์ภายในประเทศ เช่น การเกิดขึ้นของแนวคิดเรื่องรัฐปกติ ความต้องการในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และการเรียกร้องที่นักรัฐบาลในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ พฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับกองกำลังป้องกันตนเองด้วยกันทั้งสิ้น

แนวคิดเรื่องรัฐปกติ นอกจากจะพูดถึงการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาอย่างเท่าเทียมกัน (equal partner) แล้ว ยังเรียกร้องให้ญี่ปุ่นแสดงบทบาทในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศในเชิงรุกมากขึ้น และตัวแสดงที่จะแสดงบทบาทดังกล่าวได้ ก็คือ กองกำลังป้องกันตนเอง

ความต้องการในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะมาตรา 9 มีประเด็นสำคัญคือ การตีความในประเด็นเรื่องสิทธิในการป้องกันตนเองร่วมกัน (collective security) โดยสิทธิดังกล่าวย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับสิทธิที่กองกำลังป้องกันตนเองสามารถเข้าร่วมในปฏิบัติการทางการทหารร่วมกับนานาชาติได้ หากการแก้ไขรัฐธรรมนูญเกิดขึ้น กองกำลังป้องกันตนเองก็จะสามารถขยายบทบาทของตนได้อย่างไม่มีปัจจัยเหนี่ยวรั้งอย่างเช่นในอดีต

¹³⁹ Murata Koji, "Do the New Guidelines Make the Japan-U.S. Alliance More Effective?," in *The Japan-U.S. Alliance: New Challenges for the 21st Century*, p. 32.

¹⁴⁰ Steven K. Vogel, "Final Thoughts: Whither U.S.-Japan Relations?," in *U.S.-Japan Relations in a Changing World*, p. 264.

สุดท้าย คือ การเรียกร้องที่นั่งสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ แม้ว่าทางสหประชาชาติเองไม่ได้ออกกฎเกณฑ์ที่บังคับให้ญี่ปุ่นต้องขยายบทบาทด้านการทหารในการที่จะเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงได้ แต่การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองรวมไปถึงภารกิจทางด้านการทหารสามารถสร้างความชอบธรรมให้กับญี่ปุ่นในการเรียกร้องตำแหน่งดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้น หากพิจารณาถึงความคิดเห็นของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการให้ญี่ปุ่นแสดงบทบาทในเชิงรุกมากขึ้นแล้ว ก็จะเห็นว่าหากญี่ปุ่นต้องการเสียงสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาซึ่งถือเป็นเสียงที่มีน้ำหนักมากที่สุด กองกำลังป้องกันตนเองมีความจำเป็นที่จะต้องขยายบทบาทเพื่อวัตถุประสงค์ประการนี้เช่นกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

อิทธิพลของปัจจัยภายนอก

ในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของรัฐต่างๆ นั้น ไม่เพียงแต่แนวคิด หรือความต้องการของผู้กำหนดนโยบายเท่านั้นที่มีผลต่อการกำหนดนโยบาย เพราะแน่นอนว่าผู้กำหนดนโยบายดังกล่าวจะต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อม หรือบริบทระหว่างประเทศด้วยเช่นกัน ในหลายกรณีที่ปัจจัยภายนอกมีผลต่อการเปลี่ยนความคิดของตัวแสดงภายใน หากผู้กำหนดนโยบายเห็นว่า การดำเนินตามแนวโน้มของสถานการณ์ระหว่างประเทศแล้ว จะสามารถรักษา และได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติได้

ญี่ปุ่นเองก็เช่นกัน ตั้งแต่ยุคสงครามเย็นจนถึงปัจจุบัน แรงกดดันจากภายนอก (gaiatsu) คูเหมือนจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนโยบายด้านความมั่นคงแล้ว เป็นไปไม่ได้เลยว่าการพิจารณาเฉพาะปัจจัยภายในประเทศจะทำให้สามารถเข้าใจถึงนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นได้ทั้งหมด ดังนั้น การศึกษา และพิจารณาถึงสถานการณ์ระหว่างประเทศหรือปัจจัยภายนอก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

เป็นที่รู้กันว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศพันธมิตรที่ใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกา ในยุคสงครามเย็น การขยายบทบาทด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นล้วนแล้วแต่เป็นไปตามแรงผลักดันของสหรัฐอเมริกาทั้งสิ้น ครั้นเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศญี่ปุ่น ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 แต่ปัจจัยจากสหรัฐอเมริกาก็ยังคงเป็นปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงอยู่ตลอดเวลา

นอกจากสหรัฐอเมริกาแล้ว ปัจจัยอื่นๆ เช่น ภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือ พฤติกรรมทางการทหารของจีน และภัยจากการก่อการร้ายสากล เป็นปัจจัยที่ไม่สามารถมองข้ามไปได้ เนื่องจากทั้ง 3 ปัจจัยนี้ ถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของญี่ปุ่นเอง เกาหลีเหนือและจีน เป็นประเทศในภูมิภาคเดียวกับญี่ปุ่น ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ทำให้ญี่ปุ่นตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาและศึกษาพฤติกรรมของทั้ง 2 ประเทศนี้ ส่วนภัยจากการก่อการร้ายสากล ถือเป็นภัยที่มองไม่เห็น (invisible threat) และสืบเนื่องจากการโจมตีสหรัฐอเมริกาของกลุ่มก่อการร้ายเมื่อปี ค.ศ.2001 ยิ่งทำให้ญี่ปุ่นรู้สึกถึงอันตรายและความไม่มั่นคง (vulnerability) ของตน

ดังนั้น ในบทนี้ จะเป็นการศึกษาถึงปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของญี่ปุ่น ซึ่งจะนำไปสู่การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง รวมถึงพฤติกรรมตอบสนองจากญี่ปุ่นต่อปัจจัยอื่นๆ ด้วย โดยปัจจัยที่จะทำการศึกษา ได้แก่ พฤติกรรมของสหรัฐอเมริกา เกาหลีเหนือ จีน และการก่อการร้ายสากล

4.1 แร้งกดดันและพฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาที่ส่งผลต่อความมั่นใจในความมั่นคงของญี่ปุ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะในด้านความมั่นคงดำเนินมาอย่างเหนียวแน่นและยาวนาน นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาได้ลงนามในสนธิสัญญาความมั่นคงเพื่อเป็นพันธมิตรระหว่างกัน และภายใต้สนธิสัญญานี้เอง ประกอบกับความหวาดกลัวสงครามของชาวญี่ปุ่น ทำให้ญี่ปุ่นเต็มใจและมุ่งมั่นที่จะพึ่งพาสหรัฐอเมริกาในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศของตน ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจว่าการขยายบทบาททางการทหารในยุคสงครามเย็นนี้ล้วนมาจากแรงผลักดันของสหรัฐอเมริกาทั้งสิ้น ในขณะที่ญี่ปุ่นยังคงต้องการจำกัดบทบาททางการทหาร และมุ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่อไป

จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยหลักที่ผลักดันให้มีการขยายบทบาททางการทหารในยุคสงครามเย็นนั้นมีเพียงปัจจัยเดียว คือแรงกดดันจากสหรัฐอเมริกา ส่วนปัจจัยหนึ่งยี่สิบ คือ ความไม่ต้องการของญี่ปุ่นเอง ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากมติมหาชน การคงไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญมาตรา 9 และการดำเนินนโยบายความมั่นคงในเชิงรับ (defensive security policy)

เมื่อบริบทระหว่างประเทศเปลี่ยนไป ความขัดแย้งทางอุดมการณ์สิ้นสุดลงไปพร้อมๆ กับการล่มสลายของสหภาพโซเวียต และสถานะของญี่ปุ่นที่กลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับ 2 ของโลก ปรากฏการณ์เหล่านี้นอกจากจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของตัวแสดงภายในญี่ปุ่นที่มีลักษณะเป็นชาตินิยมมากขึ้นแล้ว ยังส่งผลต่อพฤติกรรมและความคิดของสหรัฐอเมริกาในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ด้านการทหารที่ดำเนินอยู่กับญี่ปุ่นอีกด้วยเช่นกัน

แม้ว่าสงครามเย็นจะสิ้นสุดลง ญี่ปุ่นยังคงตระหนักดีว่าภัยคุกคามต่างๆ ยังมีอยู่ทั่วทุกมุมโลก ดังนั้น การเป็นพันธมิตรที่เข้มแข็งกับสหรัฐอเมริกาจึงเป็นสิ่งที่ญี่ปุ่นได้ตัดสินใจดำเนินความสัมพันธ์ต่อไป แน่แน่นอนว่า การเป็นพันธมิตรกับรัฐฯ หนึ่งย่อมต้องพึงเสียงหรือปฏิบัติตามแรงผลักดันของคู่พันธมิตรในบางครั้ง รวมถึงการขยายบทบาทด้านความมั่นคงด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม แม้จะปฏิเสธไม่ได้ว่าสหรัฐอเมริกายังคงเป็นปัจจัยผลักดันให้ญี่ปุ่นขยายบทบาทด้านความมั่นคงอยู่ แต่ก็มีได้แปลว่าญี่ปุ่นเองจะไม่มีความต้องการที่จะขยายบทบาทดังกล่าวด้วย

ดังนั้น จึงเป็นที่น่าศึกษาว่า ในยุคหลังสงครามเย็นนี้ พฤติกรรมของสหรัฐอเมริกา ส่งผลกระทบต่อความมั่นใจของญี่ปุ่น และทำให้ญี่ปุ่นมีความต้องการในการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองหรือไม่ อย่างไร ก่อนจะพิจารณาถึงพฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาที่ส่งผลต่อความมั่นใจในความมั่นคงของญี่ปุ่นนั้น การทำความเข้าใจถึงลักษณะและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการเป็นพันธมิตรของรัฐต่างๆ จะช่วยให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาชัดเจนขึ้น

การที่รัฐจะตัดสินใจเป็นพันธมิตรกับรัฐใดนั้น ในช่วงแรก รัฐมักจะประสบกับปัญหา 2 ประการ นั่นคือ ปัญหาในประเด็นเรื่องอิสรภาพ (autonomy) และประเด็นเรื่องการพึ่งพา (dependence) กล่าวคือ เมื่อรัฐต้องการจะปรับปรุงศักยภาพทางการทหารเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับรัฐตน รัฐต้องตัดสินใจว่าจะพัฒนาศักยภาพด้วยตนเอง โดยไม่ต้องการสร้างพันธมิตรหรือต้องการพึ่งพิงพันธมิตรและ

พัฒนาศักยภาพทางการทหารเพียงเล็กน้อย ซึ่งสำหรับญี่ปุ่นแล้วได้ผ่านขั้นตอนนี้ตั้งแต่พ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 นั่นคือการเลือกที่จะสร้างพันธมิตร และพึ่งพาเกราะคุ้มภัยจากพันธมิตรนั้น¹

เมื่อรัฐตัดสินใจเลือกที่จะสร้างพันธมิตรแล้ว รัฐยังคงต้องประสบกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาในการรักษาความสัมพันธ์กับพันธมิตร กล่าวคือ การกลัวการละทิ้ง (fear of abandonment) โดยเฉพาะในประเทศที่เล็กกว่า และการกลัวการติดกับ (fear of entrapment) ความกลัวประการแรก คือความกลัวที่จะถูกละทิ้งในยามฉุกเฉิน ส่วนประการหลัง คือความกลัวที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสงครามที่พันธมิตรเป็นผู้ก่อขึ้น ยิ่งระดับการพึ่งพาพันธมิตรสูงเท่าใด ความเสี่ยงในปัญหาการติดกับยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น ในทางตรงกันข้าม หากการพึ่งพิงอยู่ในระดับต่ำ ข้อผูกพันในการร่วมภาคีไม่ชัดเจน ความเสี่ยงในการเกิดปัญหาการละทิ้งก็จะเกิดขึ้น²

นอกจากปัญหาที่สามารถเกิดขึ้นได้กับคู่ภาคีข้างต้นแล้ว การสร้างพันธมิตรของรัฐยังสามารถนำมาซึ่งปัญหาความเป็นปรปักษ์ (adversary dilemma) ได้ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ในการเลือกที่จะสร้างพันธมิตร จุดประสงค์หลักก็เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับรัฐ และป้องกันภัยที่อาจจะเกิดจากศัตรู ดังนั้นไม่ว่ารัฐคู่ภาคีจะพยายามสร้างความเข้มแข็งให้กับการเป็นพันธมิตรเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการละทิ้ง หรือพยายามตีตัวออกห่างเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการติดกับ ทั้ง 2 กรณีนี้ล้วนส่งผลให้เกิดปัญหากับปรปักษ์ของรัฐได้ ซึ่งหมายถึง ในทั้ง 2 กรณีอาจส่งผลให้รัฐศัตรูเร่งพัฒนาศักยภาพทางการทหาร และนำไปสู่ความไม่มั่นคงในภูมิภาคด้วยเช่นกัน³

ลักษณะของการเป็นพันธมิตรส่วนใหญ่ประกอบด้วยความร่วมมือระหว่างคู่ภาคี ผลประโยชน์ด้านความมั่นคงร่วมกัน การมีภัยทางการทหารร่วมกัน ความรู้สึกเป็นชุมชนเดียวกัน และการปฏิบัติการทางการทหารเพื่อต่อสู้กับภัยคุกคามร่วมกัน แต่สำหรับญี่ปุ่นแล้วได้ละทิ้งลักษณะบางประการไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติการทางการทหารร่วมกัน (collective military) ในประเด็นนี้หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่าเป็นไปเพราะความกลัวติดกับ (fear of entrapment) ไปกับสถานการณ์ที่ตนไม่ได้ก่อ และไม่ได้มีผลประโยชน์อะไรกับการที่จะร่วมมือกับพันธมิตรนั้น⁴

มิใช่แต่ผู้กำหนดนโยบายของรัฐเท่านั้นที่ตระหนักถึงปัญหาการติดกับนี้ มหาชนญี่ปุ่นเองก็มีความกลัวอย่างต่อเนื่องที่จะตกหลุมไปกับปัญหาที่เกิดจากบทบาททางทหารของสหรัฐอเมริกา (fear of entrapment) ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1997 ผลการสำรวจความคิดเห็นของทั้งมหาชนญี่ปุ่นและอเมริกันของหนังสือพิมพ์โยมิอูริ ปรากฏออกมาว่า ร้อยละ 39 ของชาวอเมริกันคาดหวังให้ญี่ปุ่นแสดง

¹ Jitsuo Tsuchiyama, "The End of the Alliance?: Dilemmas in the U.S.-Japan Relations," in *U.S.-Japan Relations and International Institutions After the Cold War*, p. 5.

² Ibid, p. 6.

³ Ibid, p. 8.

⁴ Ibid, p. 10.

บทบาททางทหารเพื่อตอบโต้สถานการณ์ในคาบสมุทรเกาหลี ในขณะที่เพียงร้อยละ 2 ของชาวญี่ปุ่นที่เห็นด้วยกับความคิดนี้⁵

นอกจากความกลัวติดกับแล้ว ญี่ปุ่นยังต้องเผชิญกับความกลัวการละทิ้ง (fear of abandonment) โดยในระยะแรกหลังสงครามเย็นสิ้นสุดลงมีคำถามเกี่ยวกับความชอบธรรมในการคงอยู่ของกองกำลังสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคนี้ ในขณะที่ภัยคุกคามร่วมกันได้หมดสิ้นลง ญี่ปุ่นเริ่มตั้งคำถามกับตนเองถึงความจำเป็นในการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาที่ตั้งคำถามกับตนเองถึงความจำเป็นในการคงไว้ซึ่งกองกำลังในญี่ปุ่น ภายในอเมริกาเองมีกระแสความคิดทั้งการถอนกำลังออกจากภูมิภาค และการกลัวการสูญเสียอำนาจในภูมิภาคนี้ ความกังวลถึงความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่จะนำพาญี่ปุ่นไปสู่นโยบายความมั่นคงที่เป็นอิสระมากขึ้นในยุคหลังสงครามเย็น⁶

อันที่จริงแล้ว ความกลัวการละทิ้งเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงสงครามเย็น เมื่อสหรัฐอเมริกาประกาศลัทธิ นิกสันในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1969 และทยอยถอนกำลังออกจากภูมิภาคนี้ เมื่อสงครามเวียดนามกำลังจะสิ้นสุดลง บทเรียนจากสงครามเวียดนามประกอบกับการสิ้นสุดของสงครามเย็นทำให้ญี่ปุ่นตระหนักถึงความกลัวการละทิ้งอย่างลึกซึ้ง และอาจเป็นแรงผลักดันให้ญี่ปุ่นปรับพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทางการเมืองในช่วงเวลาต่อมา⁷

พฤติกรรมกระทำแต่ฝ่ายเดียว (isolationism) ของสหรัฐอเมริกาเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองข้ามได้สำหรับญี่ปุ่นแล้วมีการพิจารณาพฤติกรรมนี้อย่างจริงจัง⁸ พฤติกรรมเอกนิยมของสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ยกตัวอย่างเช่น การวางระเบิดในโคโซโวโดยองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือได้สร้างความรู้สึกไม่สบายใจให้กับญี่ปุ่นเกี่ยวกับข้อผูกพันของสหรัฐอเมริกาที่มีกับสหประชาชาติ และก่อให้เกิดความกลัวลัทธิการกระทำแต่ฝ่ายเดียว (unilateralism) ของสหรัฐอเมริกาด้วยเช่นกัน⁹

ในปี ค.ศ.1997 เมื่อความขัดแย้งระหว่างจีนและญี่ปุ่นเหนือหมู่เกาะเซนกากูเกิดขึ้น รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ออกมาประกาศว่าการปกป้องความมั่นคงของญี่ปุ่นตามมาตรา 5 แห่งสนธิสัญญาความ

⁵ Murata Koji, "Do the New Guidelines Make the Japan-U.S. Alliance More Effective?," in the Japan-U.S. Alliance: New Challenges for the 21st Century, p. 30.

⁶ Jitsuo Tsuchiyama, "The End of the Alliance?: Dilemmas in the U.S.-Japan Relations," in U.S.-Japan Relations and International Institutions after the Cold War, p. 14.

⁷ Ibid, pp. 15-16.

⁸ Murata Koji, "Do the New Guidelines Make the Japan-U.S. Alliance More Effective?," in the Japan-U.S. Alliance: New Challenges for the 21st Century, p. 58.

⁹ Michael Green, "The Challenges of Managing U.S.-Japan Security Relations After the Cold War," in New Perspectives on U.S.-Japan Relations, ed. Gerald L Curtis (Tokyo: Japan Center of International Exchange, 2000), p. 242.

มันคงระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาไม่น่าจะครอบคลุมถึงหมู่เกาะเซนกากุ ถึงแม้ว่าในภายหลังจะมีการแถลงจากฝ่ายรัฐบาลสหรัฐอเมริกาว่าสนธิสัญญานั้นครอบคลุมถึงเกาะเซนกากุด้วย¹⁰ แต่เชื่อว่าการประกาศเช่นนั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของญี่ปุ่นด้วยเช่นกัน

ต่อมา ในปี ค.ศ.1998 การที่ประธานาธิบดีบิล คลินตัน ได้ประกาศถึงการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (strategic partnership) กับประเทศจีน¹¹ โดยได้มีการตกลงเปลี่ยนทิศทางห้วงบริเวณโกลิเออร์ที่เล็งเข้าหากัน ในขณะที่จีนจะศึกษาสู่ทางในการเข้าร่วมกลุ่มประเทศผู้ควบคุมเทคโนโลยีนิวเคลียร์ และทั้งสองจะเพิ่มความเข้มงวดในการควบคุมการส่งออกเคมีภัณฑ์ที่สามารถนำไปพัฒนาอาวุธ รวมทั้งการที่จีนตกลงซื้อเครื่องบินโบอิง 747 จำนวน 27 เครื่อง มูลค่ากว่า 1,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนี้ ประธานาธิบดีบิล คลินตัน ยังได้วิพากษ์วิจารณ์นโยบายเศรษฐกิจของญี่ปุ่น พฤติกรรมเช่นนี้ของสหรัฐอเมริกา ทำให้ผู้นำญี่ปุ่นจำนวนไม่น้อย พร้อมด้วยนักวิจารณ์จำนวนมากแสดงความกังวลถึงการ “มองข้ามญี่ปุ่น” (Japan passing) ซึ่งในระยะยาวอาจนำไปสู่การโน้มเอียงเข้าหาจีนแทนญี่ปุ่นของสหรัฐอเมริกา¹²

จากกรณีการก่อการร้าย ณ ตึกเวิร์ล เทรด เซ็นเตอร์ ในปี ค.ศ.2001 การบุกอัฟกานิสถาน และการทำสงครามกับอิรักของสหรัฐอเมริกา โดยไม่ฟังเสียงจากสหประชาชาติเป็นอีกพฤติกรรมหนึ่งที่ได้แสดงให้เห็นถึงลัทธิการกระทำแต่ฝ่ายเดียว (unilateralism) ของสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างดี พฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในนาม “ลัทธิบุช” (Bush Doctrine) ซึ่งได้แสดงไว้ในเอกสารชื่อ “ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา” และเผยแพร่ต่อสาธารณชนในวันที่ 20 กันยายน ค.ศ.2002 โดยแนวความคิดที่เป็นประเด็นหลักในเอกสารนี้มีอยู่ 3 ประการคือ¹³

1. สหรัฐอเมริกากำลังเผชิญกับภัยชนิดใหม่ คือระบบก่อการร้ายระหว่างประเทศ (international terrorism) ดังนั้น นโยบายหลักของการรักษาและป้องกันความมั่นคงแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาในยุคนี้ คือ การต่อสู้ ป้องกัน และทำลายระบบก่อการร้ายระหว่างประเทศในทุกมุมโลก
2. ภัยชนิดใหม่นี้มีพฤติกรรมการโจมตีแตกต่างไปจากภัยชนิดเดิมที่เคยมีมา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่สหรัฐอเมริกาจะต้องตอบโต้ภัยใหม่ในลักษณะ “ตัดกำลังศัตรูก่อนเพื่อป้องกันการโจมตี” เนื่องจากสหรัฐอเมริกามีจำเป็นต้องป้องกันตนเองจากภัยที่คาดการณ์ว่าจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน (anticipatory self-defence) และ

¹⁰ Ibid, p. 254.

¹¹ Michael J. Green, *Japan's Reluctant Realism*, p. 23.

¹² Michael Green, “The Challenges of Managing U.S.-Japan Security Relations After the Cold War,” in *New Perspectives on U.S.-Japan Relations*, p. 241.

¹³ ประทุมพร วัชรเสถียรและ ไชยวัฒน์ คำชู, *อิรัก วิกฤตถาวร?*, หน้า 170-171.

3. การตอบโต้ภัยคุกคาม ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใช้กำลังอย่างปกติ หรือตัดกำลังศัตรูก่อนเพื่อป้องกันการโจมตี สหรัฐอเมริกาอาจเลือกตัดสินใจกระทำไปเพียงฝ่ายเดียวได้ โดยถือว่าการกระทำนั้นเป็นปฏิบัติการที่ถูกต้องตามกฎหมายและมีความชอบธรรม

ลัทธิบุชถือเป็นการเปลี่ยนแปลงของนโยบายต่างประเทศและนโยบายด้านความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ มีการกำหนดที่มาของ “ภัย” ต่อสหรัฐอเมริกาไว้อย่างกว้างขวางปราศจากขอบเขตจำกัด และวิธีการตอบโต้ภัยดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไปจากวิธีการเดิมซึ่งเคยดำเนินมาระหว่างยุคสงครามเย็น ซึ่งหมายถึงการสกัดกั้นการขยายตัวของลัทธิที่ไม่พึงประสงค์ (containment) และการป้องปราม (deterrence) โดยเพิ่มวิธี “ตัดกำลังศัตรูก่อนเพื่อป้องกันการโจมตี” อย่างเป็นทางการเข้าไปด้วย¹⁴

นอกจากพฤติกรรมกระทำแต่ฝ่ายเดียวแล้ว ยังมีพฤติกรรมอีกมากมายของสหรัฐอเมริกาที่สร้างความไม่ไว้วางใจให้กับญี่ปุ่น ยกตัวอย่างเช่น การที่เกาหลีเหนือสามารถยิงขีปนาวุธข้ามน่านฟ้าญี่ปุ่นในปี ค.ศ.1998 โดยที่ญี่ปุ่นไม่ทราบล่วงหน้าได้สร้างความกังขาให้กับญี่ปุ่นเกี่ยวกับบทบาทของสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก เนื่องจาก ในทางการทหาร ญี่ปุ่นใช้ข้อมูลข่าวกรองร่วมกับสหรัฐอเมริกาซึ่งเข้ามาตั้งฐานทัพอยู่ในญี่ปุ่น เมื่อเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นย่อมกระทบต่อความรู้สึกของญี่ปุ่นด้วยเช่นกัน

ความเป็นเจ้า (hegemony) ของสหรัฐอเมริกาอาจเป็นอันตรายต่อญี่ปุ่น หากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายการกระทำแต่ฝ่ายเดียวโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นดังเช่นที่กล่าวมา¹⁵ และลัทธิอเมริกันนิยม (Americanism) อาจจะทำให้กลายเป็นตัวตนที่อิสระของญี่ปุ่นได้เช่นกัน¹⁶

จากพฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาข้างต้น นอกจากจะสร้างความกังวลให้กับญี่ปุ่นแล้ว ยังเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของตัวแสดงภายในประเทศที่มีต่อสหรัฐอเมริกาดูด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น นายชินทาโร อิชิฮาระ (Shintaro Ishihara) ผู้ว่าการจังหวัดโตเกียว มีความเห็นให้ญี่ปุ่นเลิกพึ่งพิงสหรัฐอเมริกา หรือการที่พรรคประชาธิปไตยญี่ปุ่น (the Democratic Party) พรรคฝ่ายค้านชั้นนำของญี่ปุ่นได้เรียกร้องให้มีการถอนฐานทัพสหรัฐอเมริกาออกจากญี่ปุ่น¹⁷ เป็นต้น

การตัดสินใจเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา และพฤติกรรมที่สร้างความไม่มั่นใจให้กับญี่ปุ่น อาจส่งผลให้ในอนาคตนโยบายต่างประเทศ รวมถึงนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นจะมีความเป็นอิสระจากสหรัฐอเมริกามากขึ้น และความสัมพันธ์ในแบบทวิภาคีระหว่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นจะมีความ

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 171.

¹⁵ Michael J. Green, *Japan's Reluctant Realism*, p. 24.

¹⁶ Ibid, p. 24.

¹⁷ Steven K. Vogel, “Final Thoughts: Whither U.S.-Japan Relations?,” in *U.S.-Japan Relations in a Changing World*, p. 264.

เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์แบบพหุภาคีระหว่างประเทศอื่นๆ เช่น เอเปก (APEC), เอ อาร์ เอฟ (ARF) หรือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกา-ญี่ปุ่น-จีน และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่น-เกาหลีใต้-จีน เป็นต้น¹⁸

4.2 ภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือ

เกาหลีเหนือนอกจากจะเป็นประเทศในภูมิภาคเดียวกับญี่ปุ่นแล้ว ยังมีความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ คืออยู่ห่างจากประเทศญี่ปุ่นเพียง 40 กิโลเมตร (หรือประมาณ 25 ไมล์)¹⁹ เท่านั้น ปัญหาเกาหลีเหนือนับเป็นปัญหาที่ดำเนินมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่ยุคสงครามเย็น กองกำลังป้องกันตนเองเกิดขึ้นก็เนื่องมาจากวิกฤตการณ์ในเกาหลี ดังนั้น จึงเป็นที่รู้กันว่าประเด็นที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นมายาวนานคือปัญหาคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งหมายถึงความไม่มั่นคงที่เกิดขึ้นในคาบสมุทร และโครงการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือด้วยเช่นกัน

ผลกระทบที่อาจจะตามมามีมากมาย ตั้งแต่การลี้ภัยของผู้ลี้ภัยเข้ามาในดินแดนญี่ปุ่น การรุกรานของผู้ก่อการร้าย ความไม่มั่นคงในประเทศญี่ปุ่นที่อาจเกิดขึ้นโดยชนกลุ่มน้อยชาวเกาหลี จนถึงกรณีโจมตีทางการทหารต่อฐานทัพสหรัฐอเมริกาและกองกำลังสนับสนุนในประเทศญี่ปุ่นด้วยเช่นกัน²⁰

ประเด็นเรื่องอาวุธนิวเคลียร์และการพัฒนาขีปนาวุธของเกาหลีเหนือกลายเป็นประเด็นที่รัฐบาลญี่ปุ่นให้ความสำคัญอย่างจริงจังมากขึ้นทุกขณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกาหลีเหนือได้ปฏิเสธให้คณะทำงานของทบวงการพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ (IAEA) เข้าไปตรวจสอบในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1993 และถอนตัวออกจากสนธิสัญญาไม่แพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ในเดือนถัดมา สมุดปกขาวด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นปี ค.ศ.1994 ถึงกับระบุว่าการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์และขีปนาวุธของเกาหลีเหนือไม่เพียงแต่จะเป็นภัยต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเท่านั้น แต่ยังเป็นปัญหาสำคัญของสังคมโลก ยิ่งไปกว่านั้น หากมีการผสมผสานกันระหว่างการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์และขีปนาวุธเข้าด้วยกัน สถานการณ์ที่อันตรายมากขึ้นจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน²¹ ตัวอย่างพฤติกรรมของเกาหลีเหนือที่ทำให้ญี่ปุ่นเห็นว่าเป็นภัยคุกคามต่อญี่ปุ่น เช่น

ในเดือนมีนาคม ค.ศ.1993 เกาหลีเหนือได้ลาออกจากการเป็นภาคีของสนธิสัญญาไม่แพร่กระจายนิวเคลียร์ (Non – Proliferation Treaty หรือ NPT) และอีก 2 เดือนถัดมา ได้ทดลองขีปนาวุธแบบ SCUD โนดอง-1 (Nodong-1) ซึ่งมีพิสัยยิงได้ไกลถึงประเทศญี่ปุ่นซึ่งโครงการพัฒนาขีปนาวุธและนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือนี้ได้ดึงให้ญี่ปุ่นเข้ามาสนใจความมั่นคงในคาบสมุทรในลักษณะที่ญี่ปุ่น

¹⁸ Ibid, pp. 266-267.

¹⁹ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 7, หน้า 193.

²⁰ Yoshihide Soeya, “Japan: Normative Constraints versus Structural Imperatives,” in *Asian Security Practice*, p. 230.

²¹ Defense Agency, *Defense of Japan 1994* (Tokyo: Japan Times, 1994), pp. 36-41.

พยายามหลีกเลี่ยงมาโดยตลอดนับตั้งแต่สงครามเกาหลี นอกจากนี้ ในต้นเดือนธันวาคม ค.ศ.1993 การที่หน่วยข่าวกรองของสหรัฐอเมริกาได้สรุปว่าเกาหลีเหนือได้พัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ หนึ่งหรือสองลูกเรียบร้อยแล้ว²² ยิ่งทำให้ญี่ปุ่นตระหนักถึงภัยจากเกาหลีเหนือมากขึ้นไปอีก

การพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนื่อดังกล่าว ทำให้ชาวญี่ปุ่นรู้สึกไม่มั่นคงและหวาดกลัวคำข่มขู่ของเกาหลีเหนือที่จะเปลี่ยนเกาหลีใต้ให้เป็น “ทะเลเพลิง” (“sea of fire”) ตอกย้ำความรู้สึกของคนญี่ปุ่นถึงศักยภาพการถูกโจมตีโดยขีปนาวุธจากการเผชิญหน้ากับเกาหลีเหนือในอนาคต แม้ว่าวิกฤติการณ์นิวเคลียร์นี้จะจบลงอย่างสันติ การเผชิญหน้าระหว่างทหารสหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือยุติลงด้วยการใกล้เคียงของอดีตประธานาธิบดีจิมมี่ คาร์เตอร์²³ แต่ปรากฏการณ์ดังกล่าว ได้ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ต่อมา ในวันที่ 31 สิงหาคม ค.ศ.1998 เกาหลีเหนือได้ยิงขีปนาวุธเตโปดอง (Taepo-dong) ข้ามน่านฟ้าญี่ปุ่น และหลังจากนั้นประธานาธิบดีคลิม จอง อิล ได้ออกมาประกาศผ่านสถานีวิทยุเพียงยวงว่า “เราได้ยิงลูกไฟไปยังญี่ปุ่น ประเทศซึ่งเดินไปตามจังหวะของศัตรูของพวกเรา สหรัฐอเมริกา”²⁴ จากคำแถลงนี้ เห็นได้ว่าเกาหลีเหนือมีทัศนคติเชิงลบอย่างมากกับการเป็นพันธมิตรที่เหนียวแน่นของญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกา และความสัมพันธ์นี้ก็ส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศญี่ปุ่นเองด้วยเช่นกัน

ภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือปรากฏแก่สายตาชาวญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง ในเดือนมีนาคม ค.ศ.1999 กองกำลังป้องกันตนเองทางน้ำได้พบเรือลึกลับ 2 ลำ ล้ำเข้ามาในเขตน่านน้ำญี่ปุ่น ซึ่งเชื่อว่าเป็นเรือลอบสังเกตการณ์จากเกาหลีเหนือ เพื่อตอบโต้เหตุการณ์นี้ โนโรตา โฮเซอิ (Norota Hosei) หัวหน้าหน่วยงานด้านความมั่นคงออกมาประกาศว่าในสถานการณ์บางสถานการณ์ญี่ปุ่นมีสิทธิที่จะโจมตีก่อน (preemptive attack)²⁵ จากนั้นกองกำลังป้องกันตนเองภาคพื้นน้ำได้รับมอบหมายให้ติดตามเรือ 2 ลำที่ละเมิดคำสั่งหยุดตรวจในน่านน้ำญี่ปุ่น และหลบหนีเข้าไปในเขตน่านน้ำเกาหลีเหนือ²⁶ โดยญี่ปุ่นได้ทำการยิงขีปนาวุธของเกาหลีเหนืออีก 2 ลำ ซึ่งบินมุ่งตรงมายังที่เกิดเหตุด้วยเช่นกัน²⁷

ต้นเดือนตุลาคม ค.ศ.2002 เกาหลีเหนือออกมายอมรับว่าตนเองมีโครงการอาวุธนิวเคลียร์อย่างลับ ๆ อันเป็นการละเมิดข้อตกลง (Agreed Framework) ปี ค.ศ.1994 ปฏิกริยาขั้นต้นของเกาหลีเหนือต่อคำกล่าวนี้คือ เกาหลีเหนืออ้างว่าตนมี “สิทธิ” ในการพัฒนาอาวุธ และเสนอว่าจะหยุดโครงการนิวเคลียร์

²² ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 7, หน้า 209-210.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 211.

²⁴ Shun Danke, “Who Will Defend Japan? What Japan’s SDF Can and Cannot Do?,” *Japan Close-UP*: 7.

²⁵ Glenn D. Hook and Gavan McCormack, *Japan’s Contested Constitution: Documents and Analysis*, p. 33.

²⁶ “Japan,” in *Asia Pacific Security Outlook 2000*, p. 6.

²⁷ ทราญแก้ว ทิพากร, “ญี่ปุ่น,” ใน *เอเชียรายปี 2000*. ทราญแก้ว ทิพากร, ดลยา เทียนทอง และพรณศิริ พรหมพันธุ์ม, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 247-258.

เพื่อแลกกับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และการลงนามสนธิสัญญาไม่รุกราน (“non-aggression” pact) จากสหรัฐอเมริกา²⁸

ในวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ.2003 เกาหลีเหนือยิงจรวดโจมตีเรือสัญชาติญี่ปุ่นซึ่งกำลังเดินทางข้ามคาบสมุทรเกาหลีและญี่ปุ่นอีกครั้ง

นอกจากพฤติกรรมทางการทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทดลองนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาก็กระทบต่อการรับรู้ถึงระดับความเป็นภัยของเกาหลีเหนือด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลีจะเป็นผลสืบเนื่องมาจากการละเมิดสัญญาของสหรัฐอเมริกาที่ให้ไว้กับเกาหลีเหนือเมื่อครั้งที่ทั้ง 2 ประเทศได้ลงนามในข้อตกลงระหว่างกัน (Agreed Framework between the United States of America and the Democratic People’s Republic of Korea) ในวันที่ 21 ตุลาคม ค.ศ.1994 หรือไม่ว่าจะเป็นผลจากการประโคมข่าวของสื่อมวลชนตะวันตก ญี่ปุ่นนอกจากจะเป็นพันธมิตรอันใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกาแล้ว ยังเป็นผู้บริโภควัตถุดิบจากสื่อตะวันตกด้วยเช่นกัน

ดูเหมือนว่าสหรัฐอเมริกาต้องการสร้าง “ภัยจากเกาหลีเหนือ” เพื่อบีบให้เกาหลีใต้และญี่ปุ่นเดินตามสหรัฐอเมริกามากขึ้น นายกรัฐมนตรีจุนอึชโร โคอิซุมิแห่งญี่ปุ่นไปเยือนเกาหลี 2 สัปดาห์ก่อนหน้า นายเจมส์ เคลลี ไปเยือนเกาหลีเหนือ ในเดือนตุลาคม ค.ศ.2002 แม้ว่าจะมีข่าวบางกระแสรายงานว่าผู้นำในกรุงโตเกียวและโซลซึ่งสงสัยว่ามีการเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับสาระสำคัญในการเจรจาระหว่างสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือที่สื่อมวลชนทั่วโลกพร้อมกันกระพือข่าวว่านายเจมส์ เคลลีได้แจ้งว่าผู้แทนเกาหลีเหนือได้สารภาพถึงการรื้อฟื้นโครงการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์อีกครั้งหนึ่งแล้ว แม้ว่ารัฐบาลญี่ปุ่นจะไม่ส่งเสริมนโยบายขายอำนาจนิยมของรัฐบาลจอร์จ ดับเบิลยู บุช และแม้ว่าญี่ปุ่นยังคงไม่เห็นด้วยที่จะให้ใช้กำลังทหารบังคับเกาหลีเหนือ²⁹ แต่ความสัมพันธ์สหรัฐอเมริกาก็ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ญี่ปุ่นจำต้องตระหนักถึงในการแสดงพฤติกรรมใดๆ ทั้งในทางการเมือง และทางการทหารตลอดมา

พฤติกรรมต่างๆ ของเกาหลีเหนือที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ญี่ปุ่นออกมาแสดงบทบาทในการรักษาความมั่นคงของตนเองเอาไว้ โดยในเดือนมกราคม ค.ศ.1991 ญี่ปุ่นได้กำหนดหลักการขั้นพื้นฐาน 4 ประการ³⁰ ในการเจรจากับเกาหลีเหนือ ดังนี้

²⁸ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 7, หน้า 218.

²⁹ อ่านเพิ่มเติมใน เจียน ธีระวิทย์, “ใครสร้างความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลี,” มติชนรายวัน (20 มกราคม 2546): 6.

³⁰ Kim Hong – nack, “North Korea’s Policy toward Japan in the Post Cold War Era,” in Foreign Relations of North Korea during Kim II – sung’s Last Days, ed. Kim Doug – joong (1994), p. 172. อ้างถึงใน วิเชียร อินทะสี, “การเจรจาเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ขั้นปรกติระหว่างเกาหลีเหนือกับญี่ปุ่น,” รัฐสภาสาร 49,6 (มิถุนายน 2544): 63 – 72.

1. การเจรจาต้องดำเนินไปเพื่อการสนับสนุนสันติภาพและความมั่นคงในคาบสมุทรเกาหลี
2. ไม่มีผลบั่นทอนความสัมพันธ์อันดีที่ญี่ปุ่นมีกับเกาหลีได้
3. ญี่ปุ่นจะจ่ายค่าชดเชยให้แก่เกาหลีเหนือในช่วง 36 ปีที่ญี่ปุ่นยึดครอง แต่จะไม่จ่ายค่าชดเชยให้ในช่วง 45 ปีภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง และ
4. การที่เกาหลีเหนือยอมรับเจ้าหน้าที่จากทบวงการพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ (IAEA) ถือว่ามีความสำคัญต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของญี่ปุ่น

ต่อจากนั้นในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1991 ญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือได้เปิดการเจรจารอบแรกที่เป็นเพียง การเจรจาระหว่างเกาหลีเหนือกับญี่ปุ่นดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การประชุม 2 ฝ่าย จนมาถึง 6 ฝ่ายในปัจจุบัน (ค.ศ.2004)

นอกจากการเจรจาแล้ว ญี่ปุ่นยังดำเนินนโยบายอื่นๆ ในการตอบโต้เกาหลีด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ในเดือนเมษายน ค.ศ.1994 หลังเกิดวิกฤตการณ์เกาหลีครั้งแรก ญี่ปุ่นเริ่มจำกัดการดำเนินกิจกรรมของสมาคมชาวเกาหลีที่อาศัยในญี่ปุ่น (General Association of Korean Residents in Japan) หรือชองเรียน (Chongryon) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการรวบรวมเงินทุนไปจุนเจือระบบเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือ³¹ นอกจากนี้ ในปี ค.ศ.1995 ญี่ปุ่นได้เริ่มแสดงบทบาทในองค์กรพัฒนาพลังงานในคาบสมุทรเกาหลี (Korean Peninsula Energy Development Organization: KEDO) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อจัดเตาแยกปฏิกิริยาน้ำเบา (light-water reactors) ให้กับเกาหลีเหนือภายใต้กรอบความตกลงระหว่างสหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือปี ค.ศ.1994³² โดยหวังว่าการมีส่วนร่วมในองค์กรพัฒนาพลังงานในคาบสมุทรเกาหลีนี้จะเป็นหนทางที่ดีที่สุดสำหรับญี่ปุ่นในการมีบทบาทที่แข็งขันมากขึ้นในการแก้ไขปัญหาภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือ มองจากผลประโยชน์ของญี่ปุ่นแล้วองค์กรพัฒนาพลังงานในคาบสมุทรเกาหลีเป็นสิ่งสำคัญสำหรับหยุดยั้งการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ และสำหรับลดความตึงเครียดบนคาบสมุทรเกาหลี รวมทั้งยังเป็นรูปแบบสำหรับความร่วมมือระหว่างสหรัฐอเมริกาเกาหลีใต้ และญี่ปุ่นอีกด้วย³³

ในขณะที่การยอมรับว่าเกาหลีเหนือเป็นภัยคุกคามที่ร้ายแรงต่อญี่ปุ่นแพร่หลายไปทั่วสังคมญี่ปุ่น ความเต็มใจของคนญี่ปุ่นที่จะยอมรับแนวความคิดเกี่ยวกับความร่วมมือด้านความมั่นคงกับเกาหลี

³¹ Hazel Smith, "North Korean Foreign Policy in the 1990s: The Realist Approach," in *North Korea in the New World Order*, eds. Hazel Smith and others (1996), p. 108. อ้างถึงใน วิเชียร อินทะสี, "การเจรจาเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ขั้นปรกติระหว่างเกาหลีเหนือกับญี่ปุ่น," *รัฐสภาสาร* 49,6 : 63-72.

³² Michael Green, "The Challenges of Managing U.S.-Japan Security Relations after the Cold War," in *New Perspective on U.S.-Japan Relations*, p. 257.

³³ ไชยวัฒน์ คำชู, *เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น* บทที่ 7, หน้า 211.

ได้ได้เพิ่มขึ้นอย่างฉับพลัน มีการฝึกทหารร่วมกันระหว่างกองกำลังป้องกันตนเองของทัพเรือญี่ปุ่น และ กองทัพเรือของเกาหลีใต้เป็นครั้งแรกในฤดูร้อนของปี ค.ศ.1999³⁴

ในปี ค.ศ.2003 อันตรายจากอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือซึ่งญี่ปุ่นถือว่าเป็นภัยคุกคาม ฉับพลันนั้น ได้ทำให้สภาล่างของญี่ปุ่นผ่านพระราชบัญญัติ 3 ฉบับ เกี่ยวกับกรณีสงคราม (war contingency) ขึ้น³⁵

โดยสรุปแล้ว ภัยจากเกาหลีเหนือ เป็นประเด็นที่ญี่ปุ่นให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ สมุดปกขาวด้านความมั่นคงทุกฉบับมีการชี้ถึงภัยจากเกาหลีเหนือทั้งสิ้น นอกจากความพยายามทางการทูตในการแก้ปัญหาแล้ว วิถีทางทางการทหารก็มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมพร้อมเพื่อที่จะตอบโต้หากเกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันขึ้น

4.3 พฤติกรรมทางการทหารของจีน

จีนเป็นอีกประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ซึ่งมีความใกล้ชิดกับญี่ปุ่นมากเช่นกัน อันที่จริงแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและจีนในยุคหลังสงครามเย็นนี้ ส่วนใหญ่เป็นไปด้วยความราบรื่น โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ จีนและญี่ปุ่นถือว่าเป็นคู่ค้าที่สำคัญต่อกัน อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและญี่ปุ่นยังคงตั้งอยู่บนความหวาดระแวง และไม่ไว้วางใจระหว่างกัน เหตุผลทางประวัติศาสตร์เมื่อครั้งญี่ปุ่นทำสงครามรุกรานจีนเป็นปัจจัยหนึ่งสร้างความอ่อนไหวให้กับจีน ตลอดมา แม้ว่าญี่ปุ่นจะไม่ได้มองจีนว่าเป็นภัยคุกคามมากเท่าเกาหลีเหนือ แต่พฤติกรรมทางการทหารของจีน ซึ่งหมายรวมถึง ประเด็นเรื่องการพัฒนาศักยภาพทางการทหาร อาวุธนิวเคลียร์ และปัญหาไต้หวัน ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้ญี่ปุ่นต้องเตรียมความพร้อมในการรับมือด้วยเช่นกัน

ปัจจุบัน กองทัพจีนยังคงให้ความสำคัญแก่การพัฒนาอาวุธยุทธศาสตร์นิวเคลียร์ โดยได้ทำการทดลองนิวเคลียร์ใต้ดินหลายครั้งเพื่อพัฒนาหัวรบนิวเคลียร์ของตนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากอาวุธนิวเคลียร์แล้ว จีนยังได้พัฒนากองกำลังทางยุทธศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของขีปนาวุธข้ามทวีป (intercontinental ballistic missile) เพื่อให้มีพิสัยครอบคลุมยุโรปและสหรัฐอเมริกาได้ ทั้งยังได้พัฒนาขีปนาวุธพิสัยกลาง (medium-range ballistic missile) และขีปนาวุธพิสัยใกล้ (short-range ballistic missile) เพื่อให้ครอบคลุมเป้าหมายในส่วนต่างๆ ของทวีปเอเชีย³⁶

จากรายงานของกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกาแสดงให้เห็นว่า ในปี ค.ศ.2003 จีนมีงบประมาณทางการทหารระหว่างห้าหมื่นล้านเหรียญสหรัฐ ถึงเจ็ดหมื่นล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งทำให้จีน

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 226.

³⁵ Brian Victoria, *Japan Reveals Its Military Might* [online].

³⁶ สุรชาติ บำรุงสุข, “นโยบายการป้องกันประเทศของจีน: ปัญหาเก่า-เวลาใหม่,” ใน *จีน-ไทย ในศตวรรษที่ 21*. วรศักดิ์ มัทธโนบล, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 207.

เป็นประเทศที่มีงบประมาณทางการทหารมากเป็นอันดับที่ 3 ในโลกรองจากสหรัฐอเมริกา และรัสเซีย และเป็นอันดับหนึ่งในภูมิภาคเอเชีย และในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า เชื่อว่าจีนจะสามารถปล่อยจีปนาวุธพิสัยสั้น ซึ่งสามารถใช้โจมตีถึงเกาะไต้หวันและฐานทัพสหรัฐอเมริกาในเกาะโอกินาวาได้³⁷

การพัฒนาศักยภาพทางการทหารของจีนดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง กรณีสงครามอ่าวเปอร์เซียเป็นแรงผลักดันให้กองทัพจีนต้องหันมาสนใจการพัฒนากองทัพด้วยการสร้างความทันสมัยให้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการคัดเลือกบุคลากร การฝึกศึกษาระบบยุทธโศปกรณ์ ตลอดจนการพัฒนาและวิจัยเทคโนโลยีทางการทหาร นอกจากนี้ กองทัพจีนได้เน้นในเรื่องของการศึกษาวิทยาการทหารมากขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพของนายทหารในกองทัพ³⁸

ในปี ค.ศ.1993 กองทัพจีนมีกำลังพลรวมทั้งสิ้น 3,031,000 คน จำนวนกำลังพลนี้สูงเป็นอันดับ 1 ของโลก นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายด้านการทหาร รวมทั้งสิ้น 56,170 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งสูงเป็นอันดับที่ 3 ของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา และรัสเซีย³⁹ การพัฒนาศักยภาพทางการทหารของจีนที่ถือว่าเป็นภัยต่อญี่ปุ่นมากที่สุด คือการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ ในระหว่างปี ค.ศ.1990 ถึงค.ศ.1995 จีนได้ทดลองอาวุธนิวเคลียร์รวมเป็นจำนวน 8 ครั้ง คือในปี ค.ศ.1990 จำนวน 1 ครั้ง ปี ค.ศ.1992 จำนวน 2 ครั้ง ปี ค.ศ.1993 จำนวน 1 ครั้ง ปี ค.ศ.1994 จำนวน 2 ครั้ง และ ปีค.ศ.1995 จำนวน 2 ครั้ง⁴⁰

ความกังวลในพฤติกรรมทางการทหารของจีนเห็นได้จากความคิดเห็นของบุคลากรภายในญี่ปุ่นเอง ยกตัวอย่างเช่น นายมาซาชิ นิชิฮาระ (Masashi Nishihara) แห่งสถาบันแห่งชาติเพื่อศึกษาด้านการป้องกันประเทศ (National Institute for Defense Studies) ของญี่ปุ่นซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทในการเขียนสรุปกล่าวหาว่าด้วยการป้องกันประเทศประจำปีของญี่ปุ่น (Defense of Japan) ได้เขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ International Herald Tribune เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม ค.ศ.1994 โดยกล่าวว่า “จีนกำลังเพิ่มอำนาจทางทหาร และพยายามสถาปนาฐานะที่ครอบงำทางทหารในเอเชีย โดยฉวยโอกาสจากสถานการณ์ปัจจุบันที่สหรัฐอเมริกา และรัสเซีย ได้ลดกำลังและงบประมาณการป้องกันประเทศลง⁴¹

นอกจากนั้น ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1995 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศโยฮิชิ โคโน (Yohei Kono) ได้แถลงต่อรัฐสภาว่า พฤติกรรมของจีนมีผลกระทบต่อความมั่นคงของญี่ปุ่น และระบบความมั่นคงร่วมกันระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา รวมทั้งอนาคตของภูมิภาคเอเชีย

³⁷ Kosuke Takahashi, “China ‘Threat’ Strengthens U.S.-Japan Military Ties,” *Asia Times* [online]. (n.d.)

Available from: www.atimes.com/atimes/Japan/GA13Dh01.html

³⁸ สุรชาติ บำรุงสุข, “นโยบายการป้องกันประเทศของจีน: ปัญหาเก่า-เวลาใหม่,” ใน *จีน-ไทย ในศตวรรษที่ 21*, หน้า 202.

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 195-196, 213.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 232.

⁴¹ Denny Roy, “The ‘China Threat’ Issue,” *Asian Survey* 36 : 8 (August 1996): 760.

ด้วย⁴² ตามมาด้วยความไม่สมคปลกขาวว่าด้วยการป้องกันประเทศประจำปี ค.ศ.1996 ของญี่ปุ่น ซึ่งได้แสดงความตระหนักเป็นครั้งแรกเกี่ยวกับกองทัพของจีนที่กำลังเติบโตขึ้น ระบุว่าจีนได้เข้ามาแทนที่อดีตสหภาพโซเวียตในฐานะที่เป็นจุดเน้นสำคัญที่สุดของความสนใจด้านความมั่นคงของญี่ปุ่น⁴³

อำนาจกำลังรบของจีนในปี ค.ศ.1997 และค.ศ.1998 จีนมีจีปนาวุธข้ามทวีป 17 ลูก ซึ่งจีนเป็น 1 ใน 3 ประเทศที่มีระบบอาวุธนี้ มีจีปนาวุธพิสัยกลาง 46 ลูกขึ้นไป มีเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์ติดตั้งจีปนาวุธนิวเคลียร์ 1 ลำ มีจีปนาวุธนิวเคลียร์ติดตั้งในเรือดำน้ำ 12 ลูก และมีกำลังพลในกองกำลังจีปนาวุธทางยุทธศาสตร์ 125,000 คน⁴⁴

นอกจากศักยภาพทางอาวุธที่จีนครอบครองอยู่แล้ว บทบาททางการทหารของจีนยังสร้างความตกใจให้กับญี่ปุ่นด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น ในวันที่ 10 พฤศจิกายน ค.ศ.2003 เจ้าหน้าที่กองกำลังป้องกันตนเองทางน้ำของญี่ปุ่นตรวจพบว่ามีเรือดำน้ำไม่ปรากฏสัญชาติเล่นเข้ามาในน่านน้ำของญี่ปุ่นใกล้หมู่เกาะโอกินาวา ลาดตระเวนอยู่ประมาณ 3 ชั่วโมง โดยเจ้าหน้าที่กองกำลังป้องกันตนเองได้ส่งสัญญาณให้แสดงตัว แต่ไม่ได้รับคำตอบ จึงเฝ้าจับตามอง และตรวจสอบได้ว่าเป็นเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์ของจีนรุ่น “ฮั่น” ซึ่งมีระวางขับน้ำ 5,550 ตัน เป็นเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์รุ่นแรกที่จีนสร้างและนำมาใช้ตั้งแต่ทศวรรษ 1980⁴⁵

ซึ่งก่อนหน้านี้เรือของจีนได้มาปฏิบัติการอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันนี้ 2 ลำ เป็นเรือช่วยเหลือและเรือลากจูง แต่เจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นไม่เชื่อว่าเป็นการมาช่วยเหลือใดๆ ทั้งยังกล่าวว่าตั้งแต่ต้นปีมามีการส่งเรือเข้ามาศึกษาและลาดตระเวนในบริเวณซึ่งญี่ปุ่นถือว่าเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของตนแล้วถึง 32 ครั้ง⁴⁶

ปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้จีนหันมาพัฒนาศักยภาพทางการทหาร นั่นคือประเด็นปัญหาไต้หวัน เมื่อจีนผู้ถือได้ว่าไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของประเทศตนยืนยันว่า หากสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นผู้เป็นพันธมิตรเข้ามายุ่งกับกิจการภายในของตนจนส่งผลกระทบต่อความเป็นเอกภาพของจีน และถ้าไต้หวันประกาศเอกราช จีนพร้อมที่จะทำทุกวิถีทางรวมถึงการใช้มาตรการทางการทหารเพื่อตอบโต้พฤติกรรมดังกล่าว ดังนั้นปัญหาความตึงเครียดระหว่างจีนแผ่นดินใหญ่กับไต้หวันจึงมีสหรัฐอเมริกาซึ่งถือได้ว่าตัวเองมีพันธกรณีที่จะต้องปกป้องและคุ้มครองไต้หวันให้พ้นจากการคุกคามของจีนแผ่นดินใหญ่เป็นตัวแทรกอยู่ด้วย

⁴² Yoshihide Soeya, “Japan: Normative Constraints versus Structural Imperatives,” in *Asian Security Practice*, p. 205.

⁴³ ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 6, หน้า 35.

⁴⁴ สุรชาติ บำรุงสุข, “นโยบายการป้องกันประเทศของจีน: ปัญหาเก่า-เวลาใหม่,” ใน *จีน-ไทย ในศตวรรษที่ 21*, หน้า 211, 214.

⁴⁵ ทราเยกัว ทิพากร, “เรือดำน้ำกับความสัมพันธ์จีน-ญี่ปุ่น,” *มติชนรายวัน* (23 พฤศจิกายน 2547): 7.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน.

ตั้งแต่ปีค.ศ. 1991 เป็นต้นมา จีนได้ยึดนโยบายหนึ่งจีนสองรัฐบาล กล่าวคือ ในช่วงนี้ ผู้นำรัฐบาลไต้หวันมีส่วนผสมที่เป็นชาวพื้นเมืองมากขึ้น ความผูกพันกับจีนแผ่นดินใหญ่มีน้อยลง ในขณะที่ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นอย่างมาก การยอมรับอย่างไม่เป็นทางการจากนานาประเทศเพิ่มขึ้น ประกอบกับเหตุการณ์ระหว่างประเทศเอื้ออำนาจ ลัทธิคอมมิวนิสต์ล่มสลาย สาธารณรัฐโซเวียตพากันแยกตัวเป็นเอกราช การรวมประเทศในเยอรมนี และการรับเกาหลี 2 รัฐบาลเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ เหตุการณ์เหล่านี้เป็นพลังผลักดันให้ผู้นำไต้หวันแสวงหาเส้นทางแยกจากจีนเป็นรัฐเอกราช⁴⁷

แม้ว่าการแยกตัวเป็นอิสระโดยสันติวิธีไม่ใช่เรื่องง่ายนัก แต่รัฐบาลไต้หวันภายใต้การนำของประธานาธิบดีหลี่ เต็ง ฮุยได้เคลื่อนไหวหลายประการที่อาจถือได้ว่ากำลังนำไปสู่ความเป็นประเทศเอกราชในทางปฏิบัติ แม้ว่าเพื่อการนี้รัฐบาลไต้หวันรู้ดีว่าจะต้องถูกจีนปักกิ่งคุกคามความปลอดภัยก็ตาม กลยุทธ์ที่ไต้หวันใช้เพื่อรักษาความมั่นคงของตนคือ⁴⁸

1. เสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหารให้สมดุลกับจีนแผ่นดินใหญ่
2. แสวงหาความสนับสนุนจากประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสหรัฐอเมริกา และสหประชาชาติเพื่อประกันความอยู่รอดของไต้หวัน
3. ขยายการติดต่อกับจีนในด้านการค้า การลงทุน และอื่นๆ ตามสายงานเช่นการเจรจา ระหว่างมูลนิธิแลกเปลี่ยนระหว่างช่องแคบ (Straits Exchange Foundation, SEF) หรือ สมาคมว่าด้วยความสัมพันธ์ข้ามช่องแคบไต้หวัน (Association for Relations Across the Taiwan Straits, ARATS) และ
4. การสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกันกับประเทศในภูมิภาค

คนไต้หวันอาจจะเป็พวกที่นิยมญี่ปุ่นมากที่สุดในบรรดาคนเอเชียที่เคยอยู่ใต้อาณานิคมของญี่ปุ่น ซึ่งนี้อาจเป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้นักวิเคราะห์ชาวจีนยังระแวงเจตนาที่แท้จริงของญี่ปุ่น และในบางครั้งยังรู้สึกว่ญี่ปุ่นพยายามจะกลับไปเอาอาณานิคมเดิมที่ตนเสียไปคืนมาเป็นของญี่ปุ่น หรืออย่างน้อยก็ไม่นับสนุนการรวมประเทศของจีนด้วยเกรงว่าจะทำให้จีนมีความเข้มแข็งขึ้น⁴⁹

เหตุการณ์ที่สืบเนื่องมาจากประเด็นเรื่องไต้หวันหลายครั้งที่ทำให้ญี่ปุ่นเริ่มหันมาพิจารณาพฤติกรรมของจีนมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่นกรณีที่ทางการสหรัฐอเมริกาอนุมัติวีซ่าให้ประธานาธิบดีหลี่ เต็ง ฮุยเดินทางเข้าประเทศ จนกระทั่งก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างจีนและไต้หวันขึ้น

⁴⁷ เจียน ชีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 133.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 138-139.

⁴⁹ ไชยวัฒน์ คำชู, “ความสัมพันธ์จีน-ญี่ปุ่น: ปัญหาและแนวโน้ม,” ใน จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง, หน้า 250.

ในทางการเมือง การอนุมัติวีซ่าให้ประธานาธิบดีหลี่ เต็ง ฮุย จากไต้หวันเข้าประเทศเพื่อไปรับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ที่มหาวิทยาลัยคอร์เนลในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1995 เป็นประเด็นสำคัญที่สร้างเงื่อนไขให้ปักกิ่งเปลี่ยนนโยบายรวมไต้หวันโดยสันติวิธีมาเป็นวิธีขู่ด้วยกำลังให้รวมประเทศโดยสันติวิธี⁵⁰

สหรัฐอเมริกาถือว่าประเด็นนี้เป็นการเรื่องส่วนตัวของประธานาธิบดีหลี่ มิใช่ความสัมพันธ์ทางการเมือง แต่ปัญหานี้ได้ขยายตัวรุนแรงขึ้นเมื่อผู้สนับสนุนหลี่ เต็ง ฮุย ทั้งชาวจีนและชาวต่างชาติได้โบกธงไต้หวันต้อนรับหลี่ เต็ง ฮุย ที่สนามบินและมหาวิทยาลัยคอร์เนล นอกจากนี้ สุนทรพจน์ของนายหลี่ที่มหาวิทยาลัยคอร์เนลซึ่งมีข้อความเรียกร้องให้ต่างชาติยอมรับสภาพความเป็นจริงว่าไต้หวันมีฐานะเป็นรัฐอิสระแยกออกจากจีนคอมมิวนิสต์⁵¹ ยิ่งทำให้ทางการจีนไม่พอใจมากขึ้น

เมื่อจีนปักกิ่งถือเอาเรื่องนี้เป็นประเด็นหนึ่งในการบีบไต้หวันด้วยกำลัง โดยการซ้อมยิงจรวดหรือซ้อมรบใกล้เกาะไต้หวัน โดยในวันที่ 5 มีนาคม ค.ศ. 1996 ก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดีไต้หวันที่จะมีขึ้นในวันที่ 23 มีนาคม จีนได้ประกาศในการประชุมสภาประจำปีว่าจะทำการทดลองยิงขีปนาวุธ (surface-to-surface missile) ในน่านน้ำนานาชาติใกล้เกาะไต้หวันระหว่างวันที่ 8-15 มีนาคม ปฏิบัติการของสหรัฐอเมริกาคือการเรียกร้องให้ปักกิ่งสัญญาว่าจะไม่ใช่กำลังแก้ไขปัญหา และส่งเรือบรรทุกเครื่องบินเข้าไปสังเกตการณ์อยู่ใกล้ๆ จีนได้ข่มขู่ไต้หวันซึ่งจะมีการเลือกตั้งประธานาธิบดีภายใน “เขตอิสระ” ของจีนในวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1996 โดยการซ้อมยิงจรวดให้ตกลงใกล้เมืองท่ากิลิงและเกาะสูง และซ้อมรบใหญ่ในบริเวณช่องแคบไต้หวัน 3 แขนงต่อเนื่องกัน สหรัฐอเมริกาได้ส่งกองเรือรบที่นำสมัยขบวนใหญ่ และเครื่องมือตรวจการณ์อันทันสมัย รวมทั้งเรือและเครื่องบินอื่นๆ อีกมากมายสังเกตการณ์ ในช่วงปลายเดือนมีนาคม นอกจากนี้ยังได้ส่งกองเรือบรรทุกเครื่องบิน Nimitz เข้าไปสมทบด้วย⁵² ถึงแม้ว่าจะไม่มีการต่อสู้กัน แต่ถือเป็นการเผชิญหน้าครั้งแรกระหว่างกองทัพทั้งสอง⁵³

ถือว่าเป็นความโชคดีที่สถานการณ์ตึงเครียดนี้ได้คลี่คลายลง เมื่อการเลือกตั้งสิ้นสุด เลขานุการสหประชาชาติบรูโทส บรูโทส กาลิ เยือนจีนเมื่อวันที่ 24 มีนาคม และปฏิเสธความเป็นไปได้ที่ไต้หวันจะเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ⁵⁴

ปฏิบัติการของญี่ปุ่นในกรณีนี้ โดยผิวเผินแล้วดูเหมือนว่าญี่ปุ่นจะไม่ให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากนัก มีเพียงการแสดงความกังวลใจต่อสถานทูตจีนในกรุงโตเกียว อย่างไรก็ตาม ทันทึที่เหตุการณ์เกิดขึ้นมีการเรียกประชุมคว้นโดยนายกรัฐมนตรีฮาชิโมโตะในเรื่องการอพยพชาวญี่ปุ่นออก

⁵⁰ เจียน ชีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน, หน้า 128.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 129.

⁵² เรื่องเดียวกัน.

⁵³ Nakai Yoshifumi, “Policy Coordination on Taiwan,” in *The Japan-U.S. Alliance: New Challenges for the 21st Century*, p. 72.

⁵⁴ Ibid, p. 74.

จากไต้หวันหากเกิดเหตุการณ์ตึงเครียด มาตรการป้องกันชายฝั่ง และการสนับสนุนแนวหลังแก่ กองทัพสหรัฐอเมริกา ทบวงความมั่นคงญี่ปุ่นติดตามการทดลองขีปนาวุธของจีนอย่างใกล้ชิด และ นายกรัฐมนตรีฮาชิโมโตะมีการขอข้อมูลเวลาจริง (real-time information) ของการซ้อมรบ รวมทั้งการ ปล่อยดาวเทียมของจีนจากสหรัฐอเมริกา⁵⁵

หนึ่งปีหลังความตึงเครียดในช่องแคบไต้หวันสิ้นสุดลง ในปี ค.ศ.1997 ทางการญี่ปุ่นได้ระบุใน แนวทางความร่วมมือระหว่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น (Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation 1997) ฉบับใหม่ซึ่งมีการพูดถึงประเด็นเรื่อง “สถานการณ์รอบๆ ญี่ปุ่น” ว่า ปัญหาไต้หวันเป็นปัญหาที่ ญี่ปุ่นให้ความสำคัญเป็นอันดับ 2 รองจากปัญหาเกาหลี จีนออกมาแสดงปฏิกิริยาคัดค้านประเด็นเรื่อง “สถานการณ์รอบๆ ญี่ปุ่น” เนื่องด้วยเกรงว่าการตีความประเด็นนี้จะรวมไต้หวันเข้าไปด้วย ปฏิกิริยา ของจีนทำให้เกิดการถกเถียงภายในญี่ปุ่นมากมาย โดยนายคาโต โกอิชิ (Kato Koichi) เลขาธิการพรรค เสรีประชาธิปไตยกล่าวในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1997 ว่า ช่องแคบไต้หวัน ไม่รวมอยู่ใน “อาณาเขตรอบๆ ญี่ปุ่น” ในขณะที่กาคิยามา เซอิโรกุ (Kajiyama Seiroku) เลขาธิการรัฐสภากล่าวว่า ไต้หวันจะถูกรวมอยู่ ด้วยภายใต้สนธิสัญญาความมั่นคงเมื่อเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างจีนและไต้หวันเกิดขึ้น⁵⁶

ต่อมา ในปี ค.ศ.1998 เมื่อประธานาธิบดีบิล คลินตันแห่งสหรัฐอเมริกาเยือนจีนได้ประกาศ หลักการสำคัญของนโยบายต่างประเทศเกี่ยวกับความสัมพันธ์ 3 เสา ระหว่างสหรัฐอเมริกา จีน และ ไต้หวัน ว่าสหรัฐอเมริกาไม่สนับสนุนให้ไต้หวันมีเอกราช ไม่สนับสนุนนโยบาย "สองจีน" หรือ "หนึ่ง ไต้หวัน" - "หนึ่งจีน" และไม่สนับสนุนให้ไต้หวันเป็นสมาชิกองค์กรใดๆ ที่สมาชิกต้องมีฐานะเป็นรัฐ⁵⁷ แม้ว่าเหตุการณ์นี้จะสร้างความอุ่นใจให้กับญี่ปุ่นว่าจะไม่เกิดความขัดแย้งทางการทหารระหว่าง สหรัฐอเมริกาและจีนในเวลาอันใกล้นี้ แต่พฤติกรรมดังกล่าวก็ทำให้ญี่ปุ่นรู้สึกกังวลใจถึงการ “มองข้าม ญี่ปุ่น” (Japan passing) ของสหรัฐอเมริกาคงได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ความตึงเครียดในช่องแคบไต้หวันเกิดขึ้นอีกครั้ง เมื่อผู้นำไต้หวันหลี่ เต็ง ฮุย (Lee Teng-hui) ประกาศในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1999 ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไต้หวันกับจีนเป็นความสัมพันธ์พิเศษ ระหว่างรัฐกับรัฐ (special state-to-state relationship) จีนตอบโต้ในเดือนสิงหาคมโดยการแถลงถึงการ ครอบครองเทคโนโลยีระเบิดนิวตรอน (neutron bomb technology) และการพัฒนาขีปนาวุธข้ามทวีป แบบใหม่ (intercontinental ballistic missile)⁵⁸ ต่อมาในเดือนมีนาคม ค.ศ.2000 จีนออกเตือน “มหาอำนาจตะวันตก” หรือ “ลัทธิครองความเป็นเจ้า” หรือ “การเมืองแบบถืออำนาจบาตรใหญ่” ไม่ให้

⁵⁵ Ibid, p. 77.

⁵⁶ Murata Koji, “Do the New Guidelines Make the Japan-U.S. Alliance More Effective?,” in *The Japan-U.S. Alliance: New Challenges for the 21st Century*, p. 31.

⁵⁷ John Gershman, *Arms Sales to Taiwan: a Flashpoint Issue* [online]. (n.d.) Available from: http://fpif.org/commentary/0103taiwan_body.html

⁵⁸ “Japan,” in *Asia Pacific Security Outlook 2000*, p. 97.

เข้ามายุ่งเกี่ยวกับปัญหาไต้หวัน ฝ่ายที่ประชุมสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติได้ออกสมุดปกขาวเกี่ยวกับการป้องกันประเทศของจีน ค.ศ.2000 โดยมีการพาดพิงญี่ปุ่นในกรณีที่ได้ร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาในการทำวิจัยเพื่อสร้างระบบโลจิสติกส์ระดับปริมาตร (TMD) ด้วยเช่นกัน⁵⁹

ในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2005 กระทรวงต่างประเทศญี่ปุ่นเผยว่า ญี่ปุ่นร่วมกับสหรัฐอเมริกาได้ประกาศว่าไต้หวันเป็นปัญหาด้านความมั่นคงร่วมกัน ท่ามกลางสถานการณ์ที่จีนเริ่มมีแสนยานุภาพทางทหารเพิ่มขึ้น โฆษกประจำตัวนายนาฮายโนบุทาเกะ มาจิมุระ รัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่นได้แถลงว่า ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกานำประเด็นความกังวลร่วมกันเกี่ยวกับสถานการณ์ช่องแคบไต้หวันบรรจุรวมไว้ในเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ร่วมที่จะได้รับการรับรองจากที่ประชุมระดับรัฐมนตรี ณ กรุงวอชิงตัน นอกเหนือไปจากประเด็นวิกฤตินิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาจะประกาศให้ไต้หวันเป็นประเด็นความมั่นคงร่วมกันนับตั้งแต่สองประเทศเป็นพันธมิตรทางความมั่นคงมานานกว่า 50 ปี⁶⁰

สถานการณ์ที่เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่นอาจเกิดขึ้นในกรณีที่เกิดความขัดแย้งบริเวณช่องแคบไต้หวัน ญี่ปุ่นอาจจะตกอยู่ในสถานะลำบากในความสัมพันธ์กับทั้งสองฝ่าย หากสหรัฐอเมริกาเข้ามาแทรกแซงทางทหารโดยตรง โดยการสนับสนุนไต้หวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการเช่นนี้ของสหรัฐอเมริกาก็จะต้องเกี่ยวข้องกับกองกำลังของสหรัฐอเมริกาในประเทศญี่ปุ่นอย่างค่อนข้างจะแน่นอน จีนเรียกร้องไม่ให้นำไต้หวันเข้าไปเกี่ยวข้องในข้อตกลงใหม่ที่สหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่นทำเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ.1997 เกี่ยวกับแนวทางการร่วมมือด้านป้องกันประเทศระหว่างสองประเทศนี้ เพราะจีนถือว่าการปฏิบัติการทางทหารของจีนต่อไต้หวันนั้นเป็นเรื่องกิจการภายในของจีนซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของญี่ปุ่น จีนได้เตือนว่าการขยายขอบเขตของการเป็นพันธมิตรระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่นจะดึงญี่ปุ่นเข้ามาเกี่ยวข้องหากเกิดวิกฤตการณ์ไต้หวันในอนาคต⁶¹

ในปัจจุบัน แม้จะมีการพบปะเจรจาระหว่างจีนและญี่ปุ่นมากขึ้นเกี่ยวกับเรื่องการป้องกันประเทศ และความมั่นคงทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี แต่ทั้งสองฝ่ายยังคงมีความระแวงสงสัยในเจตนาเกี่ยวกับนโยบายป้องกันประเทศและความมั่นคงของกันและกัน⁶²

สำหรับจีนแล้ว เชื่อว่าญี่ปุ่นมีขีดความสามารถในการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ได้ภายในเดือนเดียว หากสหรัฐอเมริกาดอนทหารออกจากญี่ปุ่นแล้ว ย่อมหมายความว่าญี่ปุ่นจะต้องพัฒนากองทัพตนเองให้

⁵⁹ Ibid, p. 100.

⁶⁰ สำนักข่าวไทย (19 กุมภาพันธ์ 2548).

⁶¹ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นนี้ใน Green, *Japan's Reluctant Realism*, pp. 90-92; Jonathan D. Pollack, "Chinese Security in the Post – 11 September World : Implications for Asia and the Pacific," *Asia – Pacific Review* 9 : 2 (2002): 22. อ้างถึงใน ไชยวัฒน์ คำชู, เอกสารคำสอนวิชา นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น บทที่ 6, หน้า 30.

⁶² ไชยวัฒน์ คำชู, "ความสัมพันธ์จีน-ญี่ปุ่น: ปัญหาและแนวโน้ม," ใน จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง, หน้า 263 – 270.

เข้มแข็งขึ้น รวมทั้งมีอาวุธนิวเคลียร์ด้วยเช่นกัน การที่สหรัฐอเมริกาไม่ออกมาสกัดกั้นเมื่อรู้ว่าญี่ปุ่นได้
สะสมสารพลูโตเนียมไว้มากกว่าประเทศใดๆ ในโลกที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์อย่างเป็นทางการ ดังที่
ออกมาต่อต้านเกาหลีเหนือ ปากีสถาน อิรัก และอิหร่าน ยิ่งทำให้จีนเกิดความระแวงญี่ปุ่นมากขึ้น⁶³

บทวิจารณ์ของหนังสือพิมพ์รายวัน China Daily ฉบับวันที่ 6 กันยายน ค.ศ. 1996 ได้ขยายความ
ว่าลัทธิทหารนิยมในญี่ปุ่นยังมีชีวิตอยู่ โดยให้เหตุผลไว้ 5 ประการด้วยกัน กล่าวคือ⁶⁴

1. รัฐบาลญี่ปุ่นที่ผ่านมามีส่วนแต่ไม่เต็มใจที่จะรับผิดชอบและขอโทษประเทศที่เป็นเหยื่อสงคราม ที่
ประกาศออกมาแล้วแต่เกิดจากการถูกบีบคั้นจากนานาชาติและทำอย่างจำใจ
2. ผู้นำญี่ปุ่นหลายคนยังไปแสดงคารวะวิญญาณนักรบญี่ปุ่นที่ตายในสงครามรุกรานต่างชาติที่
สุสานยาสุกุนิ (Yasukuni Shrine) ในขณะที่นายกรัฐมนตรีเรียวกาโร ฮาชิโมโตะ กำลังกล่าวคำ
ขอโทษหญิงต่างชาติที่ถูกทหารญี่ปุ่นบังคับให้บริการ รัฐมนตรีของเขา 6 คนกำลังไปคารวะ
วิญญาณของนักรบญี่ปุ่นที่สุสานยาสุกุนิ
3. ทหารญี่ปุ่นได้พยายามจะเขียนประวัติศาสตร์ใหม่ โดยกล่าวถึงการที่ญี่ปุ่นเข้าทำสงคราม
อย่างบิดเบือน ปฏิเสธการสังหารหมู่ที่นานกิงในปี ค.ศ. 1937
4. ญี่ปุ่นได้ใช้งบประมาณรายจ่ายด้านการทหารจำนวนมาก งบประมาณรายจ่ายด้านการทหาร
ของญี่ปุ่นเกือบถึง 50,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นับเป็นอันดับสองรองจากสหรัฐอเมริกา และ
5. เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม ค.ศ. 1996 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเล
ซึ่งรวมเอาหมู่เกาะเดียวหยูของจีนเข้าไปด้วย

ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างจีนและญี่ปุ่นดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะประเด็น
ทางประวัติศาสตร์ที่ถูกกลายกลายเป็นความรุนแรงขึ้นในเดือนเมษายน ค.ศ. 2005 เมื่อกระแสด้าน
ญี่ปุ่นอย่างรุนแรงในจีนจากชนวนเหตุการณ์พิมพ์ตำราเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นที่จีนกล่าวหาว่า
เป็นการบิดเบือนประวัติศาสตร์ความเหี้ยมโหดทารุณของกองทัพญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ให้ดู
ดีขึ้นนั้น ล่าสุด จีนชี้ว่าความสัมพันธ์จีน-ญี่ปุ่นตกต่ำถึงขีดสุดในรอบกว่า 30 ปี และว่าฝ่ายที่ควรถูก
ตำหนิในกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นคือ ญี่ปุ่น⁶⁵ ในขณะที่ญี่ปุ่นกล่าวว่า ผู้ที่ต้องรับผิดชอบฐานทำให้
ความสัมพันธ์สองประเทศเสื่อมทรามลง คือกลุ่มผู้ประท้วงที่ขว้างปาสถานทูตและห้างร้านญี่ปุ่นในจีน
โดยญี่ปุ่นจะไม่ยอมรับการใช้ความรุนแรงโดยอ้างเรื่องประวัติศาสตร์ และได้ก่อให้เกิดภาวะที่น่าอึดอัด
อย่างยิ่งสำหรับสองประเทศ นายฮัตสึฮิสะ ทาคาชิมา โฆษกกระทรวงต่างประเทศญี่ปุ่นย้ำด้วยว่า ญี่ปุ่น
จะไม่เปลี่ยนแปลงนโยบายที่มีต่อไต้หวัน และไม่คิดว่าประเด็นไต้หวันจะเป็นสาเหตุพื้นฐานที่ทำให้เกิด

⁶³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 206.

⁶⁴ China Daily (September 4, 1996) อ้างถึงใน เจียน ชีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐ
ประชาชนจีน, หน้า 207-208.

⁶⁵ “จีนสัมพันธ์จีน-ญี่ปุ่นตกต่ำสุดในรอบ 30 ปี,” มติชนรายวัน 28,9901 (19 เมษายน 2548): 28.

การประท้วงต่อต้านญี่ปุ่นขึ้นในจีน แม้จีนจะเคยออกมาเตือนญี่ปุ่นไม่ให้ข้องเกี่ยวกับกิจการภายในหลังจากญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาแถลงร่วมกันเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ว่าได้หวั่นเป็นประเด็นความมั่นคงร่วมของทั้ง 2 ประเทศ ในขณะที่จีนกำลังตั้งสมเสนาภาพทางทหาร⁶⁶

การรับรู้ถึงภัยคุกคามจากจีน ทำให้นายกรัฐมนตรีจุนอิชิโร โคอิซุมิเปลี่ยนท่าทีทางการทหารจากอดีต และร้องขอให้สหรัฐอเมริกาแสดงบทบาททางการทหารมากขึ้นในพื้นที่ที่ถูกขนานนามว่า “ประตูแห่งความไม่มั่นคง” (arc of instability) ซึ่งหมายถึงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือทอดยาวไปถึงตะวันออกกลาง⁶⁷ นอกจากนี้ ทางการญี่ปุ่นได้ออกแนวทางการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงใหม่ (defense policy guideline) ในเดือนธันวาคม ค.ศ.2004 และได้ระบุเป็นครั้งแรกว่า จีน ซึ่งมีอิทธิพลต่อความมั่นคงในภูมิภาค ได้เสริมสร้างศักยภาพของอาวุธนิวเคลียร์และขีปนาวุธ รวมถึงกองกำลังทางอากาศและนาวิให้มีความทันสมัย ทั้งยังมีการขยายพื้นที่ปฏิบัติการในทางทะเล ดังนั้นญี่ปุ่นต้องเฝ้าระวังและต้องร่วมมือกับสหรัฐอเมริกาอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังควรจะมีบทบาทเชิงรุกในการเจรจาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงระดับทวิภาคีกับสหรัฐอเมริกาด้วยเช่นกัน⁶⁸

ข้างต้นเป็นทัศนะของญี่ปุ่นที่มีต่อจีน อย่างไรก็ตาม ทัศนคติของญี่ปุ่นก็แตกต่างจากของสหรัฐอเมริกาพอควร โดยญี่ปุ่นมองเรื่องความเป็นไปได้ที่จะมีการโจมตีทางนิวเคลียร์จากจีนในระดับต่ำกว่าที่ผู้นำสหรัฐอเมริกาหลายคนกังวล อาจเป็นเพราะญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับภัยจากเกาหลีที่ดูเร่งด่วนและมีผลต่อญี่ปุ่นโดยตรงมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่เกาหลีเหนือได้ถอนตัวออกจากสนธิสัญญาไม่แพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ในปี ค.ศ.1993 ภัยจากเกาหลีเหนือทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นเหลือพื้นที่อันน้อยนิดในการพิจารณาภัยที่อาจได้รับจากจีนและได้หวั่น⁶⁹

สำหรับญี่ปุ่นแล้ว จีนสามารถเป็นอันตรายต่อความมั่นคงทางการเมืองและเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย และเป็นคู่แข่งสำคัญที่สามารถลดความน่าเชื่อถือของการเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ของญี่ปุ่นได้⁷⁰ แต่กระนั้น สำหรับผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ประเด็นภัยคุกคามจากจีนยังไม่อยู่ในระดับร้ายแรงเท่าไรนัก นอกจากพวกอนุรักษนิยมใหม่ (neo-conservatives) แล้ว ไม่มีผู้เชี่ยวชาญท่านใดเชื่อว่าจีนจะใช้ปฏิบัติการทางการทหารต่อได้หวั่นในเวลาอันใกล้⁷¹ แต่การเพิ่มศักยภาพทางทหารของจีน

⁶⁶ “ญี่ปุ่นเผยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนนโยบายเรื่องจีน,” สำนักข่าวไทย [online]. (18 เมษายน 2548) Available from: <http://tna.mcot.net/foreign/news.php?id=86646>

⁶⁷ Kosuke Takahashi, “China ‘Threat’ Strengthens U.S.-Japan Military Ties,” *Asia Times* [online]. (n.d.).

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Nakai Yoshifumi, “Policy Coordination on Taiwan,” in *The Japan-U.S. Alliance: New Challenges for the 21st Century*, p. 78.

⁷⁰ Kosuke Takahashi, “China ‘Threat’ Strengthens U.S.-Japan Military Ties,” *Asia Times* [online]. (n.d.).

⁷¹ Ibid.

ประกอบกับความขัดแย้งที่เกิดจากเหตุผลทางประวัติศาสตร์ดังที่ได้กล่าวมา ก็เป็นประเด็นที่ชี้ให้เห็นถึงความไม่แน่นอนในเสถียรภาพและความมั่นคงระหว่างจีนและญี่ปุ่น ซึ่งไม่ควรถูกมองข้ามด้วยเช่นกัน

4.4 การก่อการร้ายที่ขยายตัว

การก่อการร้าย หมายถึง กิจกรรมใดๆ ที่กระทำขึ้นจากผู้ก่อการร้าย (terrorist) ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มักใช้ความรุนแรง (acts of violence) และการขู่ (intimidation) ในการที่จะให้ได้มาซึ่งสังคม ระบบการเมือง และศาสนา ที่ตนต้องการ สำหรับสังคมอเมริกันแล้ว ผู้ก่อการร้ายยังหมายถึงกลุ่มหรือบุคคลใดๆ ก็ตาม ที่ใช้ความรุนแรงในการต่อต้านนโยบายภายในประเทศ และนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา⁷²

หลังจากเหตุการณ์ตึกเวิร์ล เทรด ถล่มในปี ค.ศ.2001 ประเด็นการก่อการร้ายจึงเป็นสิ่งที่มองข้ามไม่ได้สำหรับการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคง รวมไปถึงบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองด้วย อันที่จริงแล้วการก่อการร้ายมิได้เพิ่งเกิดขึ้น การก่อการร้ายครั้งแรกเกิดขึ้นในปี ค.ศ.1961 แต่หากความรุนแรงของการก่อการร้ายครั้งล่าสุดนี้เป็นการทำทลายต่อมหาอำนาจอันดับหนึ่งของโลก ผู้ซึ่งญี่ปุ่นฝากความหวังในการปกป้องความมั่นคงให้กันคนไว้

ในยุคหลังสงครามเย็น การก่อการร้ายได้เกิดขึ้นหลายครั้งในทั่วทุกมุมโลก (ดูภาคผนวก ก) แม้กระทั่งสหรัฐอเมริกาเองก็ต้องประสบกับเหตุการณ์การก่อการร้ายอยู่หลายครั้ง ถึงแม้จะไม่รุนแรงมากนักก็ตาม ประเด็นเรื่องลัทธิการก่อการร้ายในช่วงแรกๆ ดูเหมือนจะเป็นประเด็นภายในของแต่ละประเทศเท่านั้น

สำหรับญี่ปุ่นเองก็เคยประสบกับภัยจากการก่อการร้ายมาด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ในปี ค.ศ.1995 การก่อการร้ายโดยกลุ่มคลั่งลัทธิโอม ชินริเกียว ได้ปล่อยก๊าซพิษซารินในสถานีรถไฟใต้ดินกรุงโตเกียว ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวน 12 คน และบาดเจ็บอีก 5,500 คน⁷³ ต่อมาในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1999 วิศวกรเหมืองแร่ชาวญี่ปุ่นจำนวน 4 นาย ในสาธารณรัฐไครจีซ (Kyrgyz) ถูกจับเป็นตัวประกันโดยกลุ่มติดอาวุธอิสลาม แม้จะทั้งหมดจะถูกปล่อยตัวในเดือนตุลาคม แต่เหตุการณ์นี้ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นต้องกลับมาทบทวนประเด็นเรื่องความปลอดภัยของคนญี่ปุ่นในต่างแดนอีกครั้งหนึ่ง⁷⁴

อย่างไรก็ตาม ความรุนแรงของการก่อการร้ายในปี ค.ศ.2001 ที่มีต่อมหาอำนาจของโลกอย่างสหรัฐอเมริกาช่วยสร้างความตกใจให้กับพันธมิตรอย่างญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก หลังจากเกิดเหตุการณ์เพียงไม่กี่วัน นายกรัฐมนตรีจุนอิชิโร โคอิซุมิได้ออกมาแถลงนโยบายต่อรัฐสภาในการให้การสนับสนุน

⁷² World Conflict Quarterly, *News, Analysis and Articles on Terrorists & Terrorism* [online]. (n.d.) Available from: www.globalterrorism101.com

⁷³ ไชยวัฒน์ คำชู, “ญี่ปุ่น,” ใน *เอเชียรายปี 1996*, หน้า 280.

⁷⁴ “Japan,” in *Asia Pacific Security Outlook 2000*, p. 102.

สหรัฐอเมริกาในการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย และในเดือนมิถุนายน ค.ศ.2003 รัฐสภาญี่ปุ่นได้ขยายเวลาการส่งเรือให้น้ำมันแก่กองทัพสหรัฐอเมริกาในมหาสมุทรอินเดียต่ออีก 6 เดือน

การออกกฎหมายเพื่อรองรับปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเองอย่างรวดเร็ว รวมถึงการออกไปปฏิบัติการร่วมกับสหรัฐอเมริกาและกองกำลังนานาชาติในดินแดนที่ยังมีความเสี่ยงอย่างอิรัก เป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่ทำให้เห็นว่า ญี่ปุ่นตระหนักถึงภัยการก่อการร้ายมากเพียงใด

นับจากการเหตุการณ์ที่เพิร์ล ฮาร์เบอร์เป็นต้นมา พื้นแผ่นดินสหรัฐอเมริกาไม่เคยถูกคุกคามอย่างรุนแรงจากประเทศใดๆ⁷⁵ จนกระทั่งเหตุการณ์การก่อการร้ายเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ.2001 รัฐบาลนุซได้ประกาศสงครามกับการก่อการร้าย และให้ความสำคัญอย่างหนักกับปัญหาความมั่นคงของประเทศ ในขณะที่ญี่ปุ่นก็ตระหนักถึงความเปราะบาง (vulnerability) ของประเทศที่มีต่อภัยจากลัทธิการก่อการร้ายด้วยเช่นกัน การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่นอย่างขนานใหญ่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ก็เป็นผลสะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักถึงภัยจากการก่อการร้ายของรัฐบาลญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี

4.5 สรุป

ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาที่ส่งผลต่อความมั่นใจของญี่ปุ่น หรือภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือ รวมทั้งพฤติกรรมทางการทหารของจีน และประเด็นเรื่องการก่อการร้ายสากล ล้วนมีผลต่อการกำหนดนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นด้วยกันทั้งสิ้น

จากการที่ญี่ปุ่นเล็งเห็นถึงภัยต่างๆ ที่มีอยู่รอบด้าน ประกอบกับการปรับวางยุทธศาสตร์ทางการทหารของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดกำลังทหารในเกาหลีใต้ซึ่งจะทำให้ฐานทัพสหรัฐอเมริกาในดินแดนญี่ปุ่นกลายเป็นฐานทัพที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการปฏิบัติการต่อต้านภัยจากเกาหลีเหนือและการเพิ่มศักยภาพของกองทัพจีน⁷⁶ นั้น ย่อมส่งผลให้ญี่ปุ่นมีความเต็มใจที่จะขยายบทบาทให้กับกองกำลังป้องกันตนเองในการที่จะป้องกันภัยคุกคาม และรักษาความมั่นคงให้กับประเทศตน

แม้ว่าญี่ปุ่นยังคงยึดมั่นในการเป็นพันธมิตรร่วมกับสหรัฐอเมริกา แต่การรับรู้ถึงพฤติกรรมบางอย่างของสหรัฐอเมริกา และภัยคุกคามที่สามารถเกิดขึ้นกับญี่ปุ่นได้ ทำให้ญี่ปุ่นตระหนักถึงความจำเป็นในการที่จะดึงสหรัฐอเมริกาให้เข้ามาช่วยเหลือ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องระวังไม่ให้ก้าวล้ำเกินขอบเขตที่ควรจะเป็นจนเกินไป การจะทำเช่นนี้ได้ คือ การกำหนดนโยบายความมั่นคงด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระมากขึ้น รวมถึงความเต็มใจขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองด้วยเช่นกัน

⁷⁵ Murata Koji, "Do the New Guidelines Make the Japan-U.S. Alliance More Effective?," in *The Japan-U.S. Alliance: New Challenges for the 21st Century*, pp. 53, 55.

⁷⁶ Ibid, p. 56.

บทที่ 5

บทวิเคราะห์ และ สรุป

5.1 วิเคราะห์

นับตั้งแต่สงครามเย็นสิ้นสุด ประเด็นเรื่องการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นเป็นประเด็นหนึ่งที่นำจับตามอง และน่าค้นหาสาเหตุของปรากฏการณ์นั้น เนื่องด้วย บทบาทของกองกำลังที่มีมากขึ้น ไม่ว่าจะในแง่ของขอบเขตความรับผิดชอบ ที่ขยายจากการป้องกันความมั่นคงเฉพาะในเขตแดนของตนเอง จนถึงการร่วมมือกับกองกำลังนานาชาติเพื่อต่อสู้กับภัยคุกคามที่มีอยู่ทั่วโลก หรือในแง่ของภารกิจในการปฏิบัติการที่ขยายจากการดำเนินนโยบายแบบตั้งรับในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยสูงไม่ว่าจะเป็นภายในหรือภายนอกประเทศ ภายใต้หลักการ 5 ประการแห่งกฎหมายว่าด้วยปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ จนพัฒนามาเป็นการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ยังคงมีการต่อสู้ร่วมกับกองกำลังนานาชาติ ซึ่งหมายถึงการละเลยข้อบังคับสำคัญบางประการ เช่น ประเด็นการหยุดรบ (cease-fire) ประเด็นการใช้อาวุธ (use of weapon) และประเด็นบริเวณที่มีการสู้รบ (combat area) ในหลักการ 5 ประการที่เคยยึดถือมายาวนาน

สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ในการปฏิบัติหน้าที่ของกองกำลังป้องกันตนเองในยุคลหลังสงครามเย็นนี้ ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ และบริบทระหว่างประเทศ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้ญี่ปุ่นมีความพยายามในการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง เพื่อในท้ายที่สุดจะสามารถชี้ให้เห็นได้ว่า ปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเองทั้งหมดที่ดำเนินมานั้น มีสาเหตุมาจากปัจจัยภายใน คือ ความปรารถนาของญี่ปุ่นเอง มิใช่เป็นไปตามแรงผลักดันจากปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา อย่างเช่นในอดีตที่ผ่านมาเพียงอย่างเดียว

แน่นอนว่า การศึกษาครั้งนี้มิได้ปฏิเสธอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่น เพราะปัจจัยจากสหรัฐอเมริกา (American Factor) นั้นเป็นสิ่งที่ญี่ปุ่นเล็งเห็นถึงความสำคัญ และยึดมั่นที่จะคงไว้ซึ่งการเป็นพันธมิตรกับประเทศอภิมหาอำนาจนี้ต่อไป แต่สิ่งที่การวิจัยครั้งนี้ต้องการหาคำตอบ คือ ญี่ปุ่นเองมีความต้องการในการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองด้วยหรือไม่ ซึ่งการจะสรุปเช่นนั้นได้ จำเป็นต้องพิจารณาถึงปัจจัยภายในประเทศ และภายนอกประเทศ ที่ส่งผลต่อการรับรู้และการตัดสินใจของตัวแสดงสำคัญในญี่ปุ่น

จากความมุ่งหมายที่จะพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง ผู้ศึกษาได้แบ่งปัจจัยออกเป็น 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ นักการเมืองสายเหยี่ยว ข้าราชการ นักธุรกิจ และมหาชน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ พฤติกรรมของสหรัฐอเมริกา พฤติกรรมของเกาหลีเหนือ พฤติกรรมทางการทหารของจีน และท้ายที่สุดลัทธิการก่อการร้ายสากล

โดยในการศึกษา ผู้วิจัยได้นำกรอบความคิดการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) ของเดวิด อีสตัน (David Easton) เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ที่นำมาสู่ผลลัพธ์ คือการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง ดังจะอธิบายดังนี้

อีสตัน ได้แบ่งระบบออกเป็น 5 ส่วน คือ ระบบการเมือง (political system) ส่วนนำเข้า (inputs) ส่วนผลผลิตออก (outputs) ผลสะท้อนกลับ (feedback) และสภาวะแวดล้อม (environment) ซึ่งได้กล่าวถึงในบทแรกแล้ว

สำหรับส่วนนำเข้า แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือการเรียกร้อง (demands) และการสนับสนุน (supports) ของตัวแสดงภายใน สำหรับการศึกษาคำนี้ ส่วนนำเข้า หมายถึง ตัวแสดงภายในที่มีบทบาทหรืออิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายความมั่นคง รวมถึงบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง ตั้งแต่ระดับองค์กร จนถึงระดับบุคคล ไม่ว่าจะเป็น นักการเมืองสายเหยี่ยว ข้าราชการ นักธุรกิจ และมหาชน โดยตัวแสดงทั้งหมดเหล่านี้ล้วนมีแนวคิดในเรื่องนโยบายความมั่นคงที่เปลี่ยนไป¹ ในทางที่ส่งผลต่อการเพิ่มบทบาทให้กับกองกำลังป้องกันตนเอง ซึ่งแนวคิดเหล่านั้นถือเป็นทั้งการเรียกร้อง (demands) และการสนับสนุน (supports) ที่มุ่งหน้าเข้าสู่ระบบการเมือง (political system) เพื่อพิจารณาแนวคิดเหล่านี้และตัดสินใจกำหนดนโยบาย (output) ต่อไป

แน่นอนว่า การเปลี่ยนแปลงแนวความคิดด้านความมั่นคงของปัจจัยนำเข้า (ตัวแสดงภายใน) นั้นย่อมมีผลมาจากการพิจารณา การรับรู้ และการวิเคราะห์บริบทระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ซึ่งอีสตันใช้คำว่า สภาวะแวดล้อม (environment) ในการอธิบาย สำหรับญี่ปุ่นแล้ว สภาวะแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดนโยบายความมั่นคงอาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ พฤติกรรมของสหรัฐอเมริกาผู้เป็นพันธมิตรใกล้ชิดของญี่ปุ่น และภัยคุกคามต่างๆ ที่ส่งผลต่อความมั่นคงของญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็น ภัยคุกคามจากเกาหลี พฤติกรรมทางการทหารของจีน และลัทธิการก่อการร้ายสากล

พฤติกรรมของสหรัฐอเมริกานอกจากจะมีส่วนของการผลักดันแล้ว ยังมีพฤติกรรมที่ทำให้ญี่ปุ่นเกิดความกังวลใจว่าสหรัฐอเมริกายังคงเต็มใจที่จะคุ้มครองความมั่นคงปลอดภัยของญี่ปุ่นต่อไปหรือไม่ พฤติกรรมเหล่านั้น รวมไปถึง ลัทธิการกระทำแต่ฝ่ายเดียว (unilateralism) และพฤติกรรมที่ทำให้ญี่ปุ่นอาจต้องไปพัวพันทั้งที่มิได้เกิดผลดีกับญี่ปุ่นเท่าใดนัก ในขณะที่ญี่ปุ่นต้องยืนอยู่ระหว่างความกลัวการถูกละทิ้ง (fear of abandon) และความกลัวการติดกับ (fear of entrapment) การกำหนดนโยบาย หรือการนำนโยบายใดๆ ไปใช้ จึงต้องเกิดจากการคำนวณอย่างรอบคอบจากตัวแสดงภายในประเทศญี่ปุ่นเอง

¹ หมายถึง แนวคิดเรื่องรัฐปกติ (normal state) แนวคิดในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ (revise constitution) แนวคิดในการเรียกร้องที่นั่งถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (permanent seat in United Nations Security Council) แนวคิดในการเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกับสหรัฐอเมริกา (equal partnership) และแนวคิดในการร่วมปฏิบัติการรักษาสันติภาพ (peace keeping operation)

เมื่อสภาวะแวดล้อมส่งผลกระทบต่อความคิดของตัวแสดงภายในที่พร้อมจะแสดงบทบาทด้านความมั่นคงในเชิงรุกมากขึ้น นี่คือการป้อนเข้า (input) ของกระบวนการกำหนดนโยบาย ป้อนเข้า (ตัวแสดงระดับบุคคล) นี้ได้เดินทางเข้าสู่ระบบการเมือง (political system) ที่ประกอบไปด้วยพรรคการเมือง องค์กร และหน่วยงานต่างๆ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในยุคนี้ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ

การแบ่งแยกทางอุดมการณ์ด้านความมั่นคงของพรรคการเมืองได้สิ้นสุดลง เกือบทุกพรรคการเมือง มีความเห็นชอบในการเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกา การคงอยู่ของกองกำลังป้องกันตนเองและยินดีที่จะให้ญี่ปุ่นแสดงบทบาทในการรักษาสันติภาพระหว่างประเทศมากขึ้นในฐานะมหาอำนาจประเทศหนึ่งของโลก แม้แต่พรรคคอมมิวนิสต์ที่เคยต่อต้านแนวคิดดังกล่าว ที่ท้ายที่สุดก็เปลี่ยนจุดยืนของตนให้โน้มเอียงเข้ากับพรรคการเมืองอื่นๆ ด้วยเช่นกัน เมื่อความแตกต่างทางอุดมการณ์หมดไป ประกอบกับมติมหาชนที่เปิดช่องทางให้ภาครัฐสามารถกำหนดนโยบายความมั่นคงได้อย่างอิสระมากขึ้น จึงไม่น่าแปลกใจว่า การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองในยุคนี้ เป็นไปตามความต้องการของป้อนเข้าทั้งหลายที่ได้กล่าวมา

เมื่อพิจารณาถึงระบบการเมืองซึ่งมีความทับซ้อนของบุคลากรในองค์กรที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย และนำนโยบายไปปฏิบัติแล้ว ยิ่งทำให้เห็นถึงความชัดเจนของเหตุแห่งการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองเป็นอย่างดี การที่หน่วยงานเกี่ยวกับความมั่นคงทุกหน่วยงานประกอบไปด้วยนักการเมือง ข้าราชการ และนักธุรกิจ หรือฝ่ายพลเรือนทำให้แนวความคิดด้านความมั่นคงของตัวแสดงเหล่านั้นซึมซาบและมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย โดยสรุปแล้ว ความเป็นเอกภาพทางความคิดของตัวแสดง ประกอบกับปัจจัยเหนี่ยวนำที่มีน้อยลง และผลประโยชน์ที่ญี่ปุ่นเล็งเห็น ล้วนเป็นเหตุแห่งการขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเอง

อย่างไรก็ตาม การขยายบทบาททางการทหารของญี่ปุ่นคงจะดำเนินอย่างค่อยเป็นค่อยไป ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ในอนาคตอันใกล้นี้ คงไม่เกิดการกลับมายิ่งใหญ่ของลัทธิทหารนิยมของญี่ปุ่นอีก เนื่องด้วยการกระทำดังกล่าวนั้นย่อมไม่ส่งผลดีกับญี่ปุ่น เพราะว่า

ในประการแรก ต้องทำความเข้าใจก่อนว่า การดำเนินนโยบายต่างประเทศใดๆ ล้วนเป็นไปเพื่อการแสวงหา และรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศนั้น สำหรับญี่ปุ่นแล้ว การให้ความสำคัญอันดับแรกกับนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ (economic-first policy) ซึ่งให้เห็นว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ ดังนั้น การที่ญี่ปุ่นตีความหมายของคำว่าความมั่นคงที่ครอบคลุมทุกด้าน (comprehensive security) ย่อมแสดงให้เห็นว่าความมั่นคงของญี่ปุ่นนั้นมิได้หมายถึงเฉพาะประเด็นเรื่องอาหารเพียงประการเดียว แต่หมายรวมถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง การสังคม และทางวัฒนธรรม ด้วย

การยึดหลักความมั่นคงที่ครอบคลุมทุกด้าน (comprehensive security) ทำให้ปฏิบัติการทางการทหารเป็นไปอย่างระมัดระวัง เมื่อเครื่องมือทางการทหารอาจส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ทางด้านอื่นๆ ของญี่ปุ่นได้ด้วยเช่นกัน

กระนั้นก็ตาม เครื่องทางการทหารยังคงเป็นสิ่งจำเป็นในการป้องกันภัยที่อาจเกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ด้านอื่นๆ โดยเฉพาะผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น กองกำลังป้องกันตนเองจึงมีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยให้กับเส้นทางการเดินเรือซึ่งเปรียบเสมือนสายเลือดหล่อเลี้ยงหัวใจของญี่ปุ่น (ดูภาคผนวก ฐ) การเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาสันติภาพร่วมกับกองกำลังสหประชาชาติ อาจสร้างความชอบธรรมให้ญี่ปุ่นเรียกร้องที่นั่นถาวรในขณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติอันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางการเมือง ความภาคภูมิใจ และศักดิ์ศรีของประเทศได้ในอนาคต

ประการที่สอง คือ ภารกิจของกองกำลังป้องกันตนเองที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ล้วนเป็นภารกิจที่เน้นหนักในการให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรม (humanitarian assistance) การเข้าไปบูรณะซ่อมแซม สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวก ถือเป็นการลงทุนวิธีหนึ่งที่สามารถนำผลกำไรมาสู่ญี่ปุ่นได้ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า กลุ่มธุรกิจเป็นตัวแสดงหนึ่งที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคง การไต่ตรองและการตัดสินใจของตัวแสดงกลุ่มนี้ย่อมเป็นไปได้เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของกลุ่มตน การสร้างสันติภาพในดินแดนต่างๆ ถือเป็น การวางรากฐานให้ญี่ปุ่นเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์จากดินแดนนั้นได้อย่างเต็มที่

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงผลประโยชน์แห่งชาติของญี่ปุ่นในองค์รวมแล้ว ปฏิบัติการทางการทหารของญี่ปุ่นในอนาคตอาจจะขยายบทบาทออกไป เมื่อญี่ปุ่นเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ แต่การขยายบทบาทนั้นจะอยู่ปริมาณที่พอเหมาะ เพื่อมิให้กระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์ที่ญี่ปุ่นได้สร้างไว้แล้วทั่วโลก

5.2 สรุป

การขยายบทบาทของกองกำลังป้องกันตนเองในยุคหลังสงครามเย็น เกิดขึ้นได้จากความต้องการและแรงผลักดันจากตัวแสดงภายในประเทศ ผู้รับรู้ วิเคราะห์ และประเมินสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศแล้ว โดยการขยายบทบาทดังกล่าว เป็นไปเพื่อการป้องกันภัยที่จะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ในทุกๆ ด้านของญี่ปุ่น ที่มีอยู่ในทุกมุมโลก และเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ หรือสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับเอกลักษณ์ (identities) ของประเทศ เป้าหมายทั้ง 2 ประการนี้ ส่งผลให้การใช้เครื่องมือทางการทหารเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อน และต้องไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนในการตัดสินใจดำเนินการใดๆ

แม้ว่าการยึดมั่นเป็นพันธมิตรกับสหรัฐอเมริกาเพื่อหวังพึ่งพิงการปกป้องทางการทหารยังคงดำเนินต่อไป แต่ในปัจจุบัน ก็เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า ทั้งญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีผลประโยชน์ร่วมกัน (common interests) ในทุกเรื่อง และมีได้มีภัยคุกคามร่วมกัน (common threat) ในทุกกรณี ดังเช่นที่เป็นมาในยุคสงครามเย็น ทั้งสหรัฐอเมริกาอาจดึงญี่ปุ่นเข้าสู่วิกฤตการณ์ที่ญี่ปุ่นเองไม่ควรจะเข้าไปเกี่ยวข้อง ความแตกต่างทางความคิดระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเรื่อง

การมองจีน หรือประเด็นเรื่องภารกิจในการเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ บวกกับความรู้ศึกษาานิยมที่ส่งผลให้ญี่ปุ่นกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นต่อสหรัฐอเมริกามากขึ้นส่งผลให้ การตัดสินใจของญี่ปุ่นมีความเป็นอิสระมากขึ้น โดยสหรัฐอเมริกาเป็นเพียงปัจจัยนำเข้าปัจจัยหนึ่งใน กระบวนการตัดสินใจเท่านั้น

การคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติ (national interest) ถือเป็นเป้าหมาย (goal) ของการดำเนิน นโยบาย สำหรับญี่ปุ่นแล้ว ในประเด็นเรื่องการรักษาสันติภาพและความมั่นคง เครื่องมือที่ยังมีบทบาท สำคัญยังคงเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงการให้เงินสนับสนุนในการให้ความช่วยเหลือเพื่อ การพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) (ดูภาคผนวก ๓) ดังนั้น กองกำลังป้องกันตนเองจึงเป็นเพียง เครื่องมือหนึ่ง (mean) ในการบรรลุถึงเป้าหมายของญี่ปุ่นนั่นเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เจียน ชีระวิทย์. ใครสร้างความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลี. มติชนรายวัน (20 มกราคม 2546): 6.

เจียน ชีระวิทย์. นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

เคนเนธ บี โพล์. อำนาจและเป้าหมายของญี่ปุ่นในโลกสมัยใหม่. แปลโดย สุรางค์ศรี ดันเสียงสม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

จุนอิชิโร่ โคอิสุมิ. โคอิซึมิ. แปลโดย บัณฑิต ประดิษฐานุวงศ์. กรุงเทพมหานคร: อ. การพิมพ์, 2544.

ชีสัมพันธจีน-ญี่ปุ่นตกต่ำสุดในรอบ30ปี. มติชนรายวัน 28,9901 (19 เมษายน 2548): 28.

ไชยวัฒน์ คำชู. การกำหนดนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น: ศึกษากรณีการตัดสินใจส่งเรือกวาดทุ่นระเบิดไปยังอ่าวเปอร์เซีย. เอเชียปริทัศน์ 12:3 (กันยายน-ธันวาคม 2534): 1-40.

ไชยวัฒน์ คำชู. การเมืองญี่ปุ่น: การเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง. ใน ยูทา คลังสุวรรณ, รวมบทความญี่ปุ่นศึกษา, 71-116. ปทุมธานี: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

ไชยวัฒน์ คำชู. ความสัมพันธ์จีน-ญี่ปุ่น: ปัญหาและแนวโน้ม. ใน ประทุมพร วัชรเสถียร และ ไชยวัฒน์ คำชู, จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง, 225-273. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ไชยวัฒน์ คำชู. ญี่ปุ่น. ใน วัชรินทร์ ยงศิริ, พรพิพมล ตรีโชติ และชปา จิตติประทุม, เอเชียรายปี 1996, 278-298. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1996.

ไชยวัฒน์ คำชู. ญี่ปุ่น. ใน ทราญแก้ว ทิพากร, คลยา เทียนทอง และพรรณสิริ พรหมพันธุ์, เอเชียรายปี 1998, 223-233. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

- ไชยวัฒน์ คำชู. แนวโน้มของนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นต่อเอเชียในศตวรรษที่ 21. ใน ยุพา คลังสุวรรณ, รวมบทความญี่ปุ่นศึกษา, 49-81. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, 2541.
- ไชยวัฒน์ คำชู. บทบาทของญี่ปุ่นทางการเมืองและความมั่นคงต่อภูมิภาคเอเชียในศตวรรษที่ 21. ใน ยุพา คลังสุวรรณ, รวมบทความญี่ปุ่นศึกษา, 117-141. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, 2541.
- ไชยวัฒน์ คำชู. เอกสารคำสอนวิชานโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น. โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน งานบริการการศึกษา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรกฎาคม 2547.
- ไชยวัฒน์ คำชู และ เขียน ชีระวิทย์. ญี่ปุ่นในสังคมโลก. ใน ไชยวัฒน์ คำชู, ญี่ปุ่นศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- ญี่ปุ่นเผยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนนโยบายเรื่องจีน. สำนักข่าวไทย [online]. (18 เมษายน 2548). Available from: <http://tna.mcot.net/foreign/news.php?id=86646>
- ทรายแก้ว ทิพากร. กองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น: ทำที่และบทบาทใหม่. มติชนรายวัน (5 กันยายน 2546): 6.
- ทรายแก้ว ทิพากร. เรือดำน้ำกับความสัมพันธ์จีน-ญี่ปุ่น. มติชนรายวัน (23 พฤศจิกายน 2547): 7.
- ทรายแก้ว ทิพากร. ญี่ปุ่น. ใน ทรายแก้ว ทิพากร, ดลยา เทียนทอง และพรรณศิริ พรหมพันธุ์, เอเชียรายปี 2000, 247-258. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- นภดลชาติประเสริฐ. นโยบายด้านความมั่นคงของญี่ปุ่นหลังสงครามเย็น. วารสารศิลปศาสตร์ 2,1 (มกราคม-มิถุนายน 2545): 13-21.
- นาวาเอกธนรัตน์ อุบล. พันธมิตรญี่ปุ่น-สหรัฐอเมริกากับความมั่นคงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. นาวิกศาสตร์ 5,82 (พฤษภาคม 2542): 24-33.
- ประทุมพร วัชรเสถียร และ ไชยวัฒน์ คำชู. อิรัก วิกฤตถาวร?. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์, 2546.

ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์. ญี่ปุ่นปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพมหานคร : ดอกหญ้า , 2537.

พิชิต บุญสุด. พระราชบัญญัติปฏิบัติการรักษาสันติภาพแห่งสหประชาชาติ: การเปลี่ยนแปลงนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นในช่วงทศวรรษที่ 1990. สารนิพนธ์ ปริญญาโท สาขาการระหว่างประเทศและการทูต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

วิเชียร เจนสวัสดิชัย. ญี่ปุ่น-อเมริกาพันธมิตร: แนวคิดหลังยุคสงครามเย็น. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2536.

วิเชียร อินทะลี. การเจรจาเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ขั้นปรกติระหว่างเกาหลีเหนือกับญี่ปุ่น. รัฐศาสตร์ 49,6 (มิถุนายน 2544): 63 – 72.

วิเชียร อินทะลี. ความร่วมมือด้านการทหารระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกา: จากอดีตสู่ปัจจุบัน สายสัมพันธ์ที่ไม่ผันแปร. East 2,2 (เมษายน -มิถุนายน 2541): 18-28.

ไฉ จามรมาน. ญี่ปุ่นกำลังจะเพิ่มบทบาททางการทหารในเอเชีย?. East 3,3 (2542): 53.

ศิริพร วัชชวัลคุ. ญี่ปุ่น: การเมืองและนโยบายต่างประเทศ รวมบทความทางวิชาการของ รศ. ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์. กรุงเทพมหานคร: ธาราฉัตรการพิมพ์, 2542.

สมใจ ตะเกาพงษ์. ญี่ปุ่นกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การขยายบทบาททางการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางความมั่นคงในทศวรรษ 1970-1990. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

สมพงษ์ ชุมาก. การปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติ (1948-1995). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

สิทธิพงษ์ อรุวาทีน. กองทัพชาмуไร โกอินเตอร์. เนชั่นสุดสัปดาห์ 13,609 (2-8 กุมภาพันธ์ 2546): 14.

สุดเขต สกุดทอง. ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่น-เกาหลี. จุดสารเอเชียศึกษา 4, 6 (ตุลาคม - ธันวาคม 2541): 1-8.

สุรชาติ บำรุงสุข. นโยบายการป้องกันประเทศของจีน: ปัญหาเก่า-เวลาใหม่. ใน วรศักดิ์ มัทธโนบล, จีน-ไทย ในศตวรรษที่ 21, 207. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

เอชรา เอฟ. โวเกล. ญี่ปุ่นผู้เป็นหนึ่ง. แปลโดย บัญญัติ สุรการวิทย์ และคนอื่นๆ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

อิซาฮิโกะ โอคาซากิ. มหายุทธศาสตร์ สำหรับการป้องกันประเทศของญี่ปุ่น. แปลโดย ไชยวัฒน์ คำชู และ กมล เพ็ญศรีนุกร. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.

ภาษาอังกฤษ

62% Running for Upper House Support Changing Constitution. The Japan Times [online]. (June 21, 2004) Available from: www.japantimes.com

Akareya Tatsuo. Japan. In Paul B. Stares, The New Security Agenda: A Global Survey, 184. Tokyo: Japan Center for International Exchange, 1998.

Akihiko Tanaka. Japan's Security Policy in the 1990s. in Yoichi Funabashi, Japan's International Agenda. New York: New York University Press, 1994.

Akihiko Tanaka. UN Peace Operations and Japan-U.S. Relations. In Perter Gourevitchi, Takashi Inoguchi, Courtney Purrington, U.S.-Japan Relations and International Institutions after the Cold War, 59. CA: Graduate School of International Relations and Pacific Studies University of California, 1995.

Akio Watanabe. Has Japan Crossed the Rubicon? Defense Policy since the Higuchi Report. Japan Review of International Affairs (winter 2003): 239 – 244.

Armitage: Article 9 Hinders Japan's Alliance with U.S. Asahi Shimbun [online]. (July 23, 2004). Available from: www.asahi.com

Article 9 would Stay, But Address Legality of the SDF. Asahi Shimbun [online]. (April 16, 2005).

Available from: <http://www.asahi.com/english/Herald-asahi/TKY200504160158.html>

Asahi Shimbun [online]. (February 20, 2004). Available from: <http://www.asahi.com> [2004, February 20].

Asahi Shimbun [online]. (June 14, 2003). Available from: <http://www.asahi.com> [2004, February 21].

Basic Policy for National Defense [online]. (n.d.). Available from: www.jda.go.jp/e/index_.htm

Berkofsky, A. Japan's Army: From Water Boys to Fighters?. Asia Times [online]. (July 25, 2003).

Available from: <http://www.asiatime.com/atimes/Japan/EG25DN01.html> [2004, February 20].

Berkofsky, A. Japan's New Army to the Rescue of U.S. Forces?. Asia Times [online]. (n.d.). Available

from: www.atimes.com/atimes/Japan/FD03Dh02.html

Chiba Hitoshi. A New Sense of Security. Look Japan (October 2003): 10.

Chiba Hitoshi. Japan Promises Continuous Assistance for Iraq. Look Japan (October 2003): 5.

Chinworth, M. W. Inside Japan's Defense: Technology, Economics and Strategy. U.S.: Brassey's Inc, 1992.

Danke, S. Who Will Defend Japan? What Japan's SDF Can and Cannot do?. Japan Close-Up (May 2003): 5-8.

Defense Agency. Defense of Japan 1994. Tokyo: Japan Times, 1994.

Defense Agency. Defense of Japan 1998. Tokyo: Japan Times, 1998.

Definition of Military of Japan [online]. (n.d.). Available from:

www.wordiq.com/definition/Military_of_Japan

Desmond, E. W. Ichiro Ozawa: Reformer at Bay. Foreign Affairs (September/October 1995):130.

Diet Enacts Iraq Reconstruction Law: Self-Defense Forces to be Dispatched to Provide Assistance [online]. (July 29, 2003). Available from: [http:// www.fpcj.jp/e/shiryoy/jb/0339.html](http://www.fpcj.jp/e/shiryoy/jb/0339.html) [2004, February 21].

Diet Enacts Three National Emergency Bills [online]. (June 13, 2003). Available from: [http:// www.fpcj.jp/e/shiryoy/jb/0333.html](http://www.fpcj.jp/e/shiryoy/jb/0333.html) [2004, February 21].

Difilippo, A. The International Consequences of Japan's Security Policy: Toward a New Security Dynamic. Lincoln University, Department of Sociology, International Studies Association, 1998 [online]. (n.d.). Available from: <http://www.ciaonet.org> [2004, February 22].

Easton, D. Categories for the System Analysis of Politics. in Varieties of Political Theories, 143-154. New Jersey: Prentice Hall Inc., 1966.

Editorial: Constitutional Revision. Asahi Shimbun [online]. (January 19, 2005). Available from: www.asahi.com/english/opinion/TKY200501200136.html

Evans, G. and Newnham, J. The Penguin Dictionary of International Relations. London: Penguin Books, 1998.

Expanded PKO Role Eyed for SDF. Yomiuri Shimbun [online]. (January 13, 2005). Available from: www.yomiuri.co.jp

Federation of American Scientists. Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation 1978 [online]. (n.d.). Available from: [http://www. www.fas.org/news/japan/sisin1e.htm](http://www.fas.org/news/japan/sisin1e.htm) [2004, January 18].

Gershman, J. Arms Sales to Taiwan: a Flashpoint Issue [online]. (n.d.). Available from: http://fpif.org/commentary/0103taiwan_body.html

Green, M. The Challenges of Managing U.S.-Japan Security Relations After the Cold War. In Gerald L Curtis, New Perspectives on U.S.-Japan Relations, 242. Tokyo: Japan Center of International Exchange, 2000.

Green, M. J. Japan's Reluctant Realism. New York: Palgrave, 2003.

Hayes, D. Japan: The Toothless Tiger. USA: Tuttle Publishing, 2001.

Heinrich Jr, W., Akiho Shibata and Yoshihide Soeya. UN Peace-keeping Operations: A Guide to Japanese Policies. Tokyo: United Nations University Press, 1999.

Hideo Matsushita. Analysis: A Fait Accompli Aimed at Wider SDF Activities Abroad. Asahi Shimbun [online]. (June 10, 2004). Available from: www.asahi.com

Hisako Shimura. Issues for the United Nations in the Twenty-First Century. Japan Review of International Affairs (spring 2001): 5.

Hook, G. D. and McCormack, G. Japan's Contested Constitution: Documents and Analysis. London: Routledge, 2001.

Ichiro Ozawa. Blueprint for a New Japan: The Rethinking of a Nation. Tokyo: Kedansha International, 1994.

International Herald Tribune. (July 23, 2003).

International Peace Cooperation Headquarters [online]. (n.d.). Available from: www.pko.go.jp/PKO_E/honbu_e.html

Japan. in Charles E. Morrison, Asia Pacific Security Outlook 1999, 97. Tokyo : Japan Center for International Exchange, 1999.

Japan. in Christopher A. McNally and Charles E. Morrison, Asia Pacific Security Outlook 2001, 87. Tokyo: Japan Center for International Exchange, 2001.

Japan. in Michael Westlake, Asia Yearbook 1998, 223-224. Hong Kong: Dai Nippon Printing, 1998.

Japan. in Richard W. Baker and Charles E. Morrison, Asia Pacific Security Outlook 2000, 94-102. Tokyo : Japan Center for International Exchange, 2000.

Japan Defense Agency (Boeicho) [online]. (n.d.). Available from: <http://www.globalsecurity.org/military/world/japan/jda.htm> [2004, January 18].

Japan Defense Agency. National Defense Program Guideline for FY 2005 and after [online]. (n.d.). Available from: www.jda.go.jp/e/policy/f_work/taikou05/e17taiko.pdf

Japan Defense Agency. National Defense Program Outline in and after FY 1996 [online]. (December 1995). Available from: http://www.jda.go.jp/e/policy/f_work/taikou96/index_e.htm

Japan's Defense Policy: Terrorist Attacks in the U.S. and Debate on Defense Policy. in East Asian Strategic Review 2002, 324. Tokyo: Japan Times, 2002.

Japan May Send SDF to Iraq without the Latter's Agreement. Xinhua News Agency. (June 4, 2003).

Japan Military Spending [online]. (n.d.). Available from: <http://www.cdi.org/budget/2004/world-military-spending.cfm>

Japan Times [online]. (October 11, 2001). Available from: <http://www.japantimes.com>

Japan Wants Rearmament [online]. (December 6, 2002). Available from: <http://English.peopledaily.com.cn>

Jitsuo Tsuchiyama. The End of the Alliance?: Dilemmas in the U.S.-Japan Relations. In Perter Gourevitchi, Takashi Inoguchi, Courtney Purrington, U.S.-Japan Relations and International Institutions After the Cold War, 5-14. CA: Graduate School of International Relations and Pacific Studies University of California, 1995.

Katzenstein, P. J. Cultural Norms & National Security: police and military in postwar Japan. Ithaca, New York: Cornell University Press, c1996.

Koizumi Tells the U.N. Japan's Time Has Come. Asahi Shimbun [online]. (September 23, 2004). Available from: www.asahi.com

Koizumi to Document Verbal SDF Accord. Asahi Shimbun [online]. (June 21, 2004). Available from: www.asahi.com

Kosuke Takahashi. China 'Threat' Strengthens U.S.-Japan Military Ties. Asia Times [online]. (n.d.). Available from: www.atimes.com/atimes/Japan/GA13Dh01.html

Lincoln, E. J. Japan's New Global Role. Washington, D.C.: The Brooking Institution, c1993.

Masahiro Akiyama. A Discussion of Current Security Issues in Japan: Security Guidelines, the Constitution, Legislative Reviews, and the Missile Threat [online]. (March 15, 2000). Available from: <http://web.mit.edu/ssp/spring00/akiyama.htm>

Masashi Nishihara. New Roles for the Japan-U.S. Security Treaty. Japan Review of International Affairs (Spring/Summer 1991): 24-26.

Matthews, R. and Keisuke Matusuyama. Japan's Military Renaissance?. New York: St. Martin's Press, 1993.

Mayumi Itoh. Japanese Constitutional Revision: A Neo-Liberal Proposal for Article 9 in Comparative Perspective. Asian Survey XLI, 2 (March/April 2001): 310-327.

McIntosh, M. Japan Re-Armed. London: Frances Pinter, 1986.

Midford, P. Japan's Response to Terror: Dispatching the SDF to the Arabian Sea. Asian Survey (March / Apr 2003): 329-351.

Miller, J. H. Changing Japanese Attitude toward Security. in Satu P. Limaye, Yasuhiro Matsudo, Colloquium in International Security (November 2000). National Institute for Defense Studies and the Asia-Pacific Center for Security Studies, 2000.

Ministry of Foreign Affairs. Japan Peace-keeping Operation [online]. (n.d.). Available from: <http://www.mofa.go.jp/policy/un/pamh2000/pko.html> [2004, February 20].

Ministry of Foreign Affairs. Japan's Role in the Maintenance of International Peace and Security [online]. (n.d.). Available from: www.mofa.go.jp/policy/un/role/pampho408.pdf

Ministry of Foreign Affairs. Japan – United Nation Relations [online]. (n.d.). Available from: <http://www.mofa.go.jp/policy/un/index.html> [2004, February 22].

Ministry of Foreign Affairs. Japan-U.S. Joint Declaration on Security – Alliance for the 21st Century [online]. (April 17, 1996). Available from: www.mofa.go.jp/region/n-american/us/security/security.html

Murata Koji. Do the New Guidelines Make the Japan-U.S. Alliance More Effective?. In Nishihara Masashi, The Japan-U.S. Alliance: New Challenges for the 21st Century, 22. Tokyo: Japan Center for International Exchange, 2000.

Nakai Yoshifumi. Policy Coordination on Taiwan. In Nishihara Masashi, The Japan-U.S. Alliance: New Challenges for the 21st Century, 72. Tokyo: Japan Center for International Exchange, 2000.

Nakasone Proposes 'Defense Forces' in Draft Top Law. Daily Yomiuri [online]. (n.d.). Available from: www.yomiuri.co.jp/newse/20050121wo01.htm

Nye, J. The Paradox of American Power: Why the World's Only Superpower Can't Go It Alone. New York: Oxford University Press, 2002.

Nye, J. Understanding International Conflicts: An Introduction to Theory and History (3rd). New York: Longman, 2000.

Panel Submits Final Report on Constitution. Yomiuri Shimbun [online]. (April 16, 2005). Available from: <http://www.yomiuri.co.jp/index-e.htm>

Peace-keeping Operations [online]. (n.d.). Available from: http://www.pko.go.jp/PKO_E/pref_e.html

Press Conference by PM Junichiro Koizumi of Japan: Issues Discussed at the Japan-U.S. Summit [online]. (June 30, 2001). Available from: <http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/pmv0106/press.html>

Roy, D. The "China Threat" Issue. Asian Survey 36,8 (August 1996): 760.

Sansoucy, L. J. Japan's Regional Security Policy in Post-Cold War Asia [online]. (n.d.). Available from: <http://www.ciaonet.org/wps/evm01/sal01.pdf>, pp. 160-175. [2004, February 21].

Schoppa, L. J. Domestic Politics. In Steven K. Vogel, U.S.-Japan Relations in a Changing World. Washington, D.C.: Brooking Institution Press, 2002.

Simon, S. W. Asian Armed Forces: Internal and External Tasks and Capabilities. NBR Analysis 11,1 [online]. (May 2000). Available from: www.nbr.org/publications/analysis/vol11no1/essay.html

Stanley, T. A. and Irving, R.T.A. Self-Defense Forces [online]. (August 25, 2000). Available from: <http://www.hkuhist2.hku.hk/nakasendo/sdf.htm> [2004, January 18].

Tae-Hyo Kim. The Origins and Demise of Japan's Minimalist Security Policy: Changing Environment, Perception, and Strategy [online]. (n.d.). Available from: www.isanet.org/archive/taehyo.htm [2004, January 20].

Takashi Inokuchi. Japan's Ambition for Normal Statehood. an abridged version of the paper presented at the International Conference on East Asia, Latin America and the "New" Pax Americana, Weatherhead Center for International Affairs, Harvard University and East Asia Institute, Korea on February 14 – 15, 2003 [online]. (n.d.). Available from: <http://www.glocom.org> [2004, February 22].

The Council on Security and Defense Capabilities. Japan's Visions for Future Security and Defense Capabilities. (October 2004).

The Terrorist Attacks in the United States and Security in East Asia. in East Asian Strategic Review 2002, 36-37. Tokyo: National Institute for Defense Studies, 2002.

Toshio Saito. Japan's Security Policy. Strategic Forum [online]. (May 1999). Available from: www.ndu.edu/inss/strforum/SF163/forum163.html

Tsuyoshi Kawasaki. Postclassical Realism and Japanese Security Policy. The Pacific Review 14,2 (2001): 222-223.

UN Peacekeeping Operations in Cambodia [online]. (n.d.). Available from: www.pko.go.jp/PKO_E/cambo_e.html

UN Peacekeeping Operations in the Golan Heights [online]. (n.d.). Available from: www.pko.go.jp/PKO_E/golan_e.html

UN Peacekeeping Operations in Mozambique [online]. (n.d.). Available from: www.pko.go.jp/PKO_E/mozam_e.html

Uniformed Officers Want More Power. Asahi Shimbun [online]. (July 3, 2004). Available from: www.asahi.com

Victoria, B. Japan Reveals Its Military Might [online]. (June 5, 2003). Available from: www.globeandmail.com

Vogel, S. K. Final Thoughts: Whither U.S.-Japan Relations?. In Steven K. Vogel, U.S.-Japan Relations in a Changing World, 264. Washington, D.C.: Brooking Institution Press, 2002.

World Conflict Quarterly. News, Analysis and Articles on Terrorists & Terrorism [online]. (n.d). Available from: www.globalterrorism101.com

Yasuhiro Nakasone. Japan: a State Strategy for the Twenty-First Century. London: RoutledgeCurzon, 2002.

Yoichiro Sato. Japan Makes Hesitant Move toward Iraq. Asia Times [online]. (August 2, 2003). Available from: <http://www.asiatime.com/atimes/Japan/EH02Dh01.html> [2004, February 21].

Yoshihide Soeya. Japan: Normative Constraints versus Structural Imperatives. in Alagappa Muthiah, Asian Security Practice: Material and Ideational Influences, 215. CA: Stanford University Press, 1998.

Young C. Kim. Major Issues in Japan's Security Policy Debate. Virginia: Research Analysis Corporation, 1969.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กองกำลังป้องกันตนเองญี่ปุ่น. เสนาธิปไตย 48,1 (มกราคม-เมษายน 2542): 55-58.

กองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น: ระเบิดเวลาที่รอการติดชนวน. สังคมศาสตร์ปริทัศน์ 10,4 (เมษายน 2515): 40-47.

โครงสร้างการปกครองญี่ปุ่น. นิตยสารท้องถิ่น 39,4 (เมษายน 2542): 39-45.

จุดเปลี่ยนการเมืองแดนอาทิตย์อุทัย. เนชั่นสุดสัปดาห์ 9,465 (30 เมษายน – 6 พฤษภาคม 2544): 84-88.

ชูศักดิ์ ตั้งสกุล. นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่นต่อการรวมประเทศเกาหลีในยุคหลังสงครามเย็น.
กรุงเทพมหานคร: สาขาญี่ปุ่นศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

ไชยวัฒน์ คำชู. ญี่ปุ่น. ใน ปราณี ทิพย์รัตน์, เอเชียรายปี 1991, 221-237. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชีย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

ไชยวัฒน์ คำชู. ญี่ปุ่น. ใน อุกฤษณ์ ปัทมานัน, วัชรินทร์ ยงศิริ, เอเชียรายปี 1992, 208-233.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ไชยวัฒน์ คำชู. ญี่ปุ่น. ใน อุกฤษณ์ ปัทมานัน, วัชรินทร์ ยงศิริ, เอเชียรายปี 1993, 203-231.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ไชยวัฒน์ คำชู. ญี่ปุ่น. ใน วัชรินทร์ ยงศิริ, พรพิมล ตรีโชติ, ชปา จิตต์ประทุม, มานะ มาลาเพชร, เอเชีย
รายปี 1994, 207-226. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

ไชยวัฒน์ คำชู. ญี่ปุ่น. ใน วัชรินทร์ ยงศิริ, พรพิมล ตรีโชติ, ชปา จิตต์ประทุม, เอเชียรายปี 1995, 198-
217. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

ไชยวัฒน์ คำชู. ญี่ปุ่น. ใน วัชรินทร์ ยงศิริ, พรพิมล ตรีโชติ, ชปา จิตต์ประทุม, เอเชียรายปี 1996, 278-
298. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ไชยวัฒน์ คำชู. ญี่ปุ่น. ใน วัชรินทร์ ยงศิริ, พรพิมล ตรีโชติ, ชปา จิตต์ประทุม, เอเชียรายปี 1997, 210-223. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ไชยวัฒน์ คำชู. ญี่ปุ่น. ใน วัชรินทร์ ยงศิริ, พรพิมล ตรีโชติ, ชปา จิตต์ประทุม, เอเชียรายปี 1998, 223-233. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ญี่ปุ่นหวานสู่ลัทธิตาตินิยม. เนชั่นสุดสัปดาห์ 8,376 (19-25 สิงหาคม 2542): 70-71.

ทรายแก้ว ทิพากร. ญี่ปุ่น.” ใน วัชรินทร์ ยงศิริ, พรพิมล ตรีโชติ, ชปา จิตต์ประทุม, เอเชียรายปี 1999, 198-208. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ทรายแก้ว ทิพากร. ญี่ปุ่น. ใน วัชรินทร์ ยงศิริ, พรพิมล ตรีโชติ, ชปา จิตต์ประทุม, เอเชียรายปี 2000, 247-258. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ทรายแก้ว ทิพากร. ญี่ปุ่น. ใน ทรายแก้ว ทิพากร, ดลยา เทียนทอง, พรรณสิริ พรหมพันธุ์, เอเชียรายปี 2001, 216-225. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

ทรายแก้ว ทิพากร. ญี่ปุ่น. ใน ทรายแก้ว ทิพากร, ดลยา เทียนทอง, พรรณสิริ พรหมพันธุ์, เอเชียรายปี 2002, 201-215. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

ทรายแก้ว ทิพากร. ญี่ปุ่น. ใน ทรายแก้ว ทิพากร, ดลยา เทียนทอง, สราวุฒิ อารีย์, เอเชียรายปี 2003, 234-248. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชีย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

ประทุมพร วัชรเสถียร และ ไชยวัฒน์ คำชู. จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

แปรเจตนาโคอิซุมิ. มติชนสุดสัปดาห์ 22,1132 (29 เมษายน – 5 พฤษภาคม 2545): 94-95.

ศิริพร วัชชวัลลภ. ญี่ปุ่นกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิชาโทเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

สุรนุช บุญไชยพฤกษ์. ปัญหาและอุปสรรคของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ระหว่างญี่ปุ่นกับเกาหลีเหนือ (ค.ศ.1990-1994). วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

เอกรินทร์ สีมหาศาล. ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและจีน วิเคราะห์ปัจจัยเสริมสร้างที่ทำให้ญี่ปุ่นสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน (2515). วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

โอภาซากิ, อิซาสึโกะ. ยุทธศาสตร์ใหม่ของญี่ปุ่นต่อภาคพื้นเอเชีย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.

ภาษาอังกฤษ

Akaha Tsuneo. U.S.-Japan Relations in the Post-Cold War Era: Ambiguous Adjustment to a Changing Strategic Environment. in Inoguchi Takashi and Purnendra Jain, Japanese Foreign Policy Today a Reader, 177-193. New York: Palgrave, 2000.

Akira Iriye. China and Japan in the Global Setting. England: Harvard U. Press, 1992.

Akitoshi Miyashita and Yochira Sato. Japanese Foreign Policy in Asia and the Pacific : Domestic Interests, American Pressure and Regional Integration. Hampshire: Palgrave, 2001.

Asano Ryo. China and Japan: Improving Direct Communication. in Nishihara Masashi, Japan's Foreign and Security Policy Options, 1-29. Tokyo: Japan Center for International Exchange, 1998.

Bergre, T. U. Cultures of Antimilitarism: National Security in Germany and Japan. London: The Johns Hopkins University Press, 1998.

Balbina Hwang. A New Security Agenda for the U.S. Japan Alliance [online]. (April 26, 2004). Available from: <http://www.heritage.org/Research/AsiaandthePacific/bg1749.cfm>

Bridges, B. Japan and Korea in the 1990s : From Antagonism to Adjustment. Hampshire : Edward Elgar, 1993.

Cabinet OK's Role for SDF in Int' Force – Basic Plan on Iraq Dispatch Amended. Yomiuri Shimbun [online]. (June 20, 2004). Available from: www.yomiuri.co.jp

Cabinet Seals SDF Mission in Iraq. Asahi Shimbun [online]. (June 19, 2004). Available from: www.asahi.com

China Arms Buildup Key Concern. Asahi Shimbun [online]. (January 15, 2005). Available from: www.asahi.com/english/politics/TKY200501150190.html

Cronin, R. P. Japan, the United States, and Prospects for the Asia-Pacific Century : Three Scenarios for the Future. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1992.

Council on Foreign Relations in Corporation with Markle Foundation. Terrorism: Questions & Answers [online]. (n.d.). Available from: <http://cfrterrorism.org/terrorism/introduction2.html>

Curtin, S. Iraq Hostage Crisis Signals Turning Point for Japan. Asia Times [online]. (n.d.). Available from: www.atimes.com/atimes/printN.html

Curtis, G. L. New Perspectives on U.S.-Japan Relations. Tokyo: Japan Center of International Exchange, 2000.

Drysdale, P. and Dong Dong Zhang. Japan and China: Rivalry or Cooperation in East Asia?. Australia-Japan Research Centre, 2000.

Gourevitchi, P., Takashi Inoguchi, Courtney Purrington. U.S.-Japan Relations and International Institutions after the Cold War. CA: Graduate School of International Relations and Pacific Studies University of California, 1995.

Green, M. J. Arming Japan: Defense Production, Alliance Politics, and the Postwar Search for Autonomy. New York: Columbia University Press, 1995.

Hellmann, D. C. Japan and East Asia: The New International Order. New York: Praeger, 1972.

Hilpert, H. and Haak Gunther, Rene. Japan and China: Cooperation, Competition, and Conflict. Basingstoke [England]: Palgrave, 2002.

Howe, C. China and Japan : History, Trends, and Prospects. Oxford: Clarendon Press, c1996.

Hua Sing Lim. Japan's Role in Asia. New York: Times Academic Press, 2001.

Hua Sing Lim. Japan's Role in Asia : Mutual Development or Ruthless Competition. Singapore: Eastern Universities Press, 2003.

Inoguchi Takashi and Purnendra Jain. Japanese Foreign Policy Today a Reader. New York: Palgrave, 2000.

International Humanitarian Relief Operations: Japan's Contributions [online]. (n.d.). Available from: www.pko.go.jp/PKO_E/jh_e.html

International Peace Cooperation Activities [online]. (n.d.). Available from: www.cao.go.jp/peace.pdf

Jameson, S. Japan is not Innately Militaristic. The Japan Times [online]. (August 23, 2001). Available from: www2.gol.com/users/coynerhm/japan_is_not_innately_militarist.htm

Japan Center for International Exchange. New Dimension of China-Japan-U.S. Tokyo: Japan Center for International Exchange, 1999.

Japan's Defense Policy: Terrorist Attacks in the United States and Debate on Defense Policy. East Asian Strategic Review 2002, 309-334. Tokyo: National Institute for Defense Studies, 2002.

Japan's Foreign Policy - From Pacifism to Populism. The Economist [online]. (July 8, 2004). Available from: http://www2.gol.com/users/coynerhm/japans_foreign_policy_.htm

Japan. in Michael Westlake, Asia Yearbook 1996, 142-148. Hong Kong: Dai Nippon Printing co. Ltd, 1996.

Japan. in Michael Westlake, Asia Yearbook 1997, 141-147. Hong Kong: Dai Nippon Printing co. Ltd, 1997.

Japan. in Michael Westlake, Asia Yearbook 1998, 133-139. Hong Kong: Dai Nippon Printing co. Ltd, 1998.

Japan. in Michael Westlake, Asia Yearbook 1999, 132-137. Hong Kong: Dai Nippon Printing co. Ltd, 1999.

Japan. in Michael Westlake, Asia Yearbook 2000, 134-139. Hong Kong: Dai Nippon Printing co. Ltd, 2000.

Japan. in Michael Westlake, Asia Yearbook 2001, 132-137. Hong Kong: Dai Nippon Printing co. Ltd, 2001.

Japan. in Michael Westlake, Asia Yearbook 2002, 130-135. Hong Kong: Dai Nippon Printing co. Ltd, 2002.

Japan. in Robert Delfs, Asia Yearbook 1994, 141-147. Hong Kong: Dai Nippon Printing co. Ltd., 1994.

Japan Policy Research Institute [online]. (n.d.). Available from: <http://www.jpri.org>

Koji Murata. U.S. Military Strategy and East Asia. Asia-Pacific Review 10,2 (2003): 52-59.

Kusuma Snitwongse. A New World Order in East Asia. Asia-Pacific Review 10,2 (2003): 36 – 51.

Lampton, D. M. Major Power Relations in Northeast Asia : Win-Win or Zero-Sum Game. Tokyo: Japan Center for International Exchanges, 2001.

Masahiko Koumura. Challenge 2001 – Japan’s Foreign Policy toward the 21st Century. [online]. (January 4, 1999). Available from: <http://www.nyu.edu/globalbeat/asia/Japan010499.html>

Masako Ikegami-Andersson. The Military-Industrial Complex : The Cases of Sweden and Japan. Aldershot: Dartmouth, c1992.

Maswood, S. J. Japanese Defence : The Search for Political Power. Singapore: Regional Strategic Studies Programme, Institute of Southeast Asian Studies, 1990.

Matsumura Masahiro. Deploying Theater Missile Defense Flexibly: A U.S.-Japan Response to China. in Nishihara Masashi, Japan’s Foreign and Security Policy Options. Japan Center for International Exchange, 1998.

Miyasaka Naofumi. Combating Arms Proliferation. in Nishihara Masashi, The Japan-U.S. Alliance: New Challenges for the 21st Century, 161-181. Tokyo: Japan Center for International Exchange, 2000.

Murata Koji. Same Old Same Old. Look Japan. (April 2004): 18.

Newby, L. Sino-Japanese Relations: China’s Perspective. New York: Routledge, 1988.

New Frontiers for U.S.-Japan Security Relations The Report of a Joint Working Group of The Atlantic Council of the United States, The Mansfield Center for Pacific Affairs & The Research Institute for Peace and Security Policy Paper February 2002 [online]. (n.d.). Available from: <http://www.acus.org/Publications/policypapers/internationalsecurity/RIPS-ACUS%20REPORT.pdf>

Nishihara Masashi. Japan’s Foreign and Security Policy Options. Japan Center for International Exchange, 1998.

Nishihara Masashi. The Japan-U.S. Alliance: New Challenges for the 21st Century. Tokyo: Japan Center for International Exchange, 2000.

- Reiji Yoshida. .SDF Role in Multinational Force Confirmed. The Japan Times [online]. (June 18, 2004). Available from: www.japantimes.com
- Samuel S. Kim. The International Relations of Northeast Asia. New York: Rowman & Littlefield, 2004.
- Sanjana Joshi. Redefining Japanese Security. New Delhi: Institute for defence studies and Analyses, 1998.
- Satu P. Limaye, Yasuhiro Matsudo. Colloquium in International Security (November 2000). National Institute for Defense Studies and the Asia-Pacific Center for Security Studies, 2000.
- Silver, N. E. The United States, Japan, and China: Setting the Course [online]. (n.d.). Available from: www.cfr.org/pdf/us_jap_china1-62.pdf
- Soderberg, M. Chinese-Japanese Relations in the Twenty-First Century : Complementarily and Conflict. London: Routledge, 2002.
- Sorpong Peou. Japan's Rearmament: Trends, Determinants and Prospects. Asian Review 1995, 81-105. Bangkok: Institute of Asian Studies Chulalongkorn University, c1995.
- Stares, P. B. The New Security Agenda: A Global Survey. Tokyo: Japan Center for International Exchange, 1998.
- Tadashi Ikeda. The Road to Peace in Cambodia : Japan's Role and Involvement. Tokyo: Japan Times, c1998.
- Tai Ming Cheung. Japan Defence Industry's Rapid Growth Begins to Slow a Yen for Arms. Far Eastern Economic Review 147,8 (February 22, 1990): 58-62.

Tanaka Akihiko. The International Context of U.S.-Japan Relations in the 1990s. in Gerald L Curtis, New Perspectives on U.S.-Japan Relations, 265-274. Tokyo: Japan Center of International Exchange, 2000.

Tanaka Inoguchi. Japan's Asian Policy: Revival and Response. New York: Palgrave Macmillan, 2002.

Tetsuo Maeda. Japan's War Readiness Desecration of the Constitution in the Wake of 9-11. Japan Focus [online]. (n.d.). Available from: <http://japanfocus.org/article.asp?id=017>

Tsuneo Akaha. U.S.-Japan Security Alliance Adrift?. [online]. (n.d.). Available from: <http://mcel.pacificu.edu/aspac/papers/scholars/Akaha/akaha1/akaha.html>

U.S. Security Policy for East Asia. East Asian Strategic Review 2002, 263-306. Tokyo: National Institute for Defense Studies, 2002.

Vogel, S. K. U.S.-Japan Relations in a Changing World. Washington, D.C.: Brooking Institution Press, 2002.

Watanebe Hirotaka. What U.S.-Europe Relations Suggest for Japan's Security Policy. Japan Echo (April, 2002): 23-28.

Will Japan Re-Arm?. [online]. (June 26, 2001). Available from: http://www2.gol.com/users/coynerhm/will_japan_rearm.htm

Wolf Mendi. Japan's Asia Policy : Regional Security and Global Interests. London ; New York : Routledge, 1995.

Yasuhiro Nakasone. Development of the New Asian Vision U.S.-Japan-China Relationship and the General Election in Japan. A keynote speech delivered at an international conference in "The Message from Asia", Beppu City, Oita Prefecture, May 31, 1996.

Yoichi Funabashi. Introduction: Japan's International Agenda for the 1990s. in Yoichi Funabashi, Japan's International Agenda, 1-27. New York: New York University Press, 1994.

Yoichi Funabashi. Japan's International Agenda. New York: New York University Press, 1994.

Zhu Lizhen. Analysis of Japan 2003 White Paper on Defense. People's Daily [online]. (August 15, 2003). Available from: <http://taiwansecurity.org/News/2003/PD-081503.htm>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก**Security Treaty between the United States and Japan****September 8, 1951**

Japan has this day signed a Treaty of Peace with the Allied Powers. On the coming into force of that Treaty, Japan will not have the effective means to exercise its inherent right of self-defense because it has been disarmed.

There is danger to Japan in this situation because irresponsible militarism has not yet been driven from the world. Therefore Japan desires a Security Treaty with the United States of America to come into force simultaneously with the Treaty of Peace between the United States of America and Japan.

The Treaty of Peace recognizes that Japan as a sovereign nation has the right to enter into collective security arrangements, and further, the Charter of the United Nations recognizes that all nations possess an inherent right of individual and collective self-defense.

In exercise of these rights, Japan desires, as a provisional arrangement for its defense, that the United States of America should maintain armed forces of its own in and about Japan so as to deter armed attack upon Japan.

The United States of America, in the interest of peace and security, is presently willing to maintain certain of its armed forces in and about Japan, in the expectation, however, that Japan will itself increasingly assume responsibility for its own defense against direct and indirect aggression, always avoiding any armament which could be an offensive threat or serve other than to promote peace and security in accordance with the purposes and principles of the United Nations Charter.

Accordingly, the two countries have agreed as follows:

ARTICLE I

Japan grants, and the United States of America accepts, the right, upon the coming into force of the Treaty of Peace and of this Treaty, to dispose United States land, air and sea forces in and about Japan. Such forces may be utilized to contribute to the maintenance of international peace and security in the Far East and to the security of Japan against armed attack from without, including assistance given at the express request of the Japanese Government to put down large-scale internal riots and disturbances in Japan, caused through instigation or intervention by an outside power or powers.

ARTICLE II

During the exercise of the right referred to in **Article I**, Japan will not grant, without the prior consent of the United States of America, any bases or any rights, powers or authority whatsoever, in or relating to bases or the right of garrison or of maneuver, or transit of ground, air or naval forces to any third power.

ARTICLE III

The conditions which shall govern the disposition of armed forces of the United States of America in and about Japan shall be determined by administrative agreements between the two Governments.

ARTICLE IV

This Treaty shall expire whenever in the opinion of the Governments of the United States of America and Japan there shall have come into force such United Nations arrangements or such alternative individual or collective security dispositions as will satisfactorily provide for the maintenance by the United Nations or otherwise of international peace and security in the Japan Area.

ARTICLE V

This Treaty shall be ratified by the United States of America and Japan and will come into force when instruments of ratification thereof have been exchanged by them at Washington.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned Plenipotentiaries have signed this Treaty.

DONE in duplicate at the city of San Francisco, in the English and Japanese languages, this eighth day of September, 1951

Source: 1996-2003 The Avalon Project at Yale Law School. The Lillian Goldman Law Library in Memory of Sol Goldman. Available from: <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/diplomacy/japan/japan001.htm#1>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.**TREATY OF MUTUAL COOPERATION AND SECURITY BETWEEN JAPAN
AND THE UNITED STATES OF AMERICA****ARTICLE I**

The Parties undertake, as set forth in the Charter of the United Nations, to settle any international disputes in which they may be involved by peaceful means in such a manner that international peace and security and justice are not endangered and to refrain in their international relations from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of any state, or in any other manner inconsistent with the purposes of the United Nations. The Parties will endeavor in concert with other peace-loving countries to strengthen the United Nations so that its mission of maintaining international peace and security may be discharged more effectively.

ARTICLE II

The Parties will contribute toward the further development of peaceful and friendly international relations by strengthening their free institutions, by bringing about a better understanding of the principles upon which these institutions are founded, and by promoting conditions of stability and well-being. They will seek to eliminate conflict in their international economic policies and will encourage economic collaboration between them.

ARTICLE III

The Parties, individually and in cooperation with each other, by means of continuous and effective self-help and mutual aid will maintain and develop, subject to their constitutional provisions, their capacities to resist armed attack.

ARTICLE IV

The Parties will consult together from time to time regarding the implementation of this Treaty, and, at the request of either Party, whenever the security of Japan or international peace and security in the Far East is threatened.

ARTICLE V

Each Party recognizes that an armed attack against either Party in the territories under the administration of Japan would be dangerous to its own peace and safety and declares that it would act to meet the common danger in accordance with its constitutional provisions and processes. Any such armed attack and all measures taken as a result thereof shall be immediately reported to the Security Council of the United Nations in accordance with the provisions of Article 51 of the Charter. Such measures shall be terminated when the Security Council has taken the measures necessary to restore and maintain international peace and security.

ARTICLE VI

For the purpose of contributing to the security of Japan and the maintenance of international peace and security in the Far East, the United States of America is granted the use by its land, air and naval forces of facilities and areas in Japan. The use of these facilities and areas as well as the status of United States armed forces in Japan shall be governed by a separate agreement, replacing the Administrative Agreement under Article III of the Security Treaty between Japan and the United States of America, signed at Tokyo on February 28, 1952, as amended, and by such other arrangements as may be agreed upon.

ARTICLE VII

This Treaty does not affect and shall not be interpreted as affecting in any way the rights and obligations of the Parties under the Charter of the United Nations or the responsibility of the United Nations for the maintenance of international peace and security.

ARTICLE VIII

This Treaty shall be ratified by Japan and the United States of America in accordance with their respective constitutional processes and will enter into force on the date on which the instruments of ratification thereof have been exchanged by them in Tokyo.

ARTICLE IX

The Security Treaty between Japan and the United States of America signed at the city of San Francisco on September 8, 1951 shall expire upon the entering into force of this Treaty.

ARTICLE X

This Treaty shall remain in force until in the opinion of the Governments of Japan and the United States of America there shall have come into force such United Nations arrangements as will satisfactorily provide for the maintenance of international peace and security in the Japan area. However, after the Treaty has been in force for ten years, either Party may give notice to the other Party of its intention to terminate the Treaty, in which case the Treaty shall terminate one year after such notice has been given.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned Plenipotentiaries have signed this Treaty.

DONE in duplicate at Washington in the Japanese and English languages, both equally authentic, this 19th day of January, 1960.

FOR JAPAN:

Nobusuke Kishi, Aiiichiro Fujiyama, Mitsujiro Ishii, Tadashi Adachi, Koichiro Asakai

FOR THE UNITED STATES OF AMERICA:

Christian A. Herter, Douglas MacArthur 2nd, J. Graham Parsons

Source: Ministry of Foreign Affair, Japan. Available from: <http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/q&a/ref/1.html>

ภาคผนวก ก.**Guidelines for Japan-U.S. Defense Cooperation; November 27, 1978**

Report by the Subcommittee for Defense Cooperation,
Submitted to and Approved by the Japan-U.S.
Security Consultative Committee

The Japan-U.S. Security Consultative Committee, held on July 8, 1976, decided to establish the Subcommittee for Defense Cooperation. The Subcommittee for Defense Cooperation, which was held 8 times, agreed on the following premises and subjects of studies and consultations in assuming the mission committed by the Japan-U.S. Security Consultative Committee

1. Premises of Studies and Consultations

(1) Matters concerning "Prior Consultation," matters concerning the Japanese constitutional limitations and the Three Non-Nuclear Principles will not be the subjects of the SDC's studies and consultations.

(2) The conclusions of the SDC's studies and consultations will be reported to the Security Consultative Committee and the disposition of those conclusions will be left to the judgment of the respective Governments of Japan and the United States. Those conclusions will not be such as would place either Government under obligation to take legislative, budgetary or administrative measures.

2. Subjects of Studies and Consultations

(1) Matters relating to the case of an armed attack against Japan or to the case in which such an attack is imminent.

(2) Matters relating to situations in the Far East other than those mentioned in (1) above, which will have an important influence on the security of Japan.

(3) Others (joint exercise and training, etc.)

At the outset of conducting its studies and consultations, the SDC heard the Japanese side's basic concept concerning the scope and modalities of defense cooperation between Japan and the United States under the Japan-U.S. Security Treaty in the case of an armed attack against Japan, and decided to proceed with its work using this concept as a basis for its studies and consultations. The SDC established, with a view to facilitating its studies and consultations, three subsidiary panels, namely the Operations, Intelligence and Logistics Panels. These Panels have conducted studies and

consultations from a professional standpoint. The SDC has also conducted studies and consultations on other matters concerning cooperation between Japan and the United States which come within its purview. The SDC hereby submits for approval to the Security Consultative Committee "The Draft Guidelines for Japan-United States Defense Cooperation" representing the result of the SDC's activities described above.

Guidelines for Japan-U.S. Defense Cooperation

These draft guidelines shall not be construed as affecting the rights and obligations of Japan and the United States under the Japan-U.S. Security Treaty and its related arrangements. It is understood that the extension of facilitative assistance and support by Japan to the United States, which is described in the draft guidelines, is subject to the relevant laws and regulations of Japan.

I. Posture for Deterring Aggression

1. Japan, as its defense policy, will possess defense capability on an appropriate scale within the scope necessary for self-defense, and consolidate and maintain a posture to ensure the most efficient operations; and assure, in accordance with the SOFA, the stable and effective utilization of facilities and areas in Japan by U.S. Forces. The United States will maintain a nuclear deterrent capability, and the forward deployments of combat-ready forces and other forces capable of reinforcing them.

2. In order to be able to take coordinated joint action smoothly in the event of an armed attack against Japan, Japan and the United States will endeavor to achieve a posture for cooperation between the Self-Defense Forces and U.S. Forces in such areas as operations, intelligence and logistics. Accordingly,

(1) In order jointly to conduct coordinated operations for the defense of Japan smoothly and effectively, the JSDF and U.S. Forces will conduct studies on joint defense planning. They will also undertake necessary joint exercises and training when appropriate. In addition, the JSDF and U.S. Forces will study and prepare beforehand common procedures deemed necessary for operational needs in order jointly to undertake operations smoothly. Such procedures include matters related to operations, intelligence and logistics. As communications/electronics are absolutely essential to effecting command and liaison, the JSDF and U.S. Forces will also determine in advance their mutual communications/electronics requirements.

(2) The JSDF and U.S. Forces will develop and exchange intelligence necessary for the defense of Japan. The JSDF and U.S. Forces will, in order to ensure smooth intelligence exchange,

determine in coordination the nature of the intelligence to be exchanged and the specific JSDF/USF units to be assigned responsibility for the exchange. In addition, the JSDF and U.S. Forces will promote close intelligence cooperation by taking such required actions as establishing systems for mutual communications.

(3) The JSDF and U.S. Forces, acting from the basic principle that each nation is responsible for the logistics of its own forces, will closely coordinate with each other or conduct studies in advance in regard to such functions as supply, transportation, maintenance, facilities, etc., so that mutual support can be arranged appropriately when needed. Detailed requirements for this mutual support will be developed through joint studies and planning. In particular, coordination will be made in advance in regard to foreseeable supply deficiencies, quantities, priorities for satisfying deficiencies, emergency acquisition procedures, etc., and studies will be undertaken relating to the economical and efficient utilization of the bases and facilities of the two forces.

II. Actions in Response to an Armed Attack against Japan

1. When an armed attack against Japan is imminent;

Japan and the United States will conduct closer liaison and will take necessary measures respectively and, as deemed necessary due to changes in the situation, will make necessary preparations in order to ensure coordinated joint action, including the establishment of a coordination center between the JSDF and U.S. Forces.

The JSDF and U.S. Forces will establish in advance a common standard as regards preparations which will be respectively conducted by the two forces so that the two nations may select coordinated common readiness stages, and ensure that effective preparations for operations can be cooperatively undertaken by the JSDF and U.S. Forces respectively.

This common standard will indicate readiness stages from an increase of unit-alert posture to a maximization of combat-readiness posture concerning intelligence activities, unit readiness, movements, logistics, and other matters relating to defense preparations.

The JSDF and U.S. Forces will respectively conduct defense preparations considered necessary according to the readiness stage selected by mutual agreement between the two governments.

2. When an armed attack against Japan takes place:

(1) In principle, Japan by itself will repel limited, small-scale aggression. When it is difficult to repel aggression alone due to the scale, type and other factors of aggression, Japan will repel it with the cooperation of the United States.

(2) When the JSDF and U.S. Forces jointly conduct operations for the defense of Japan, they will strive to achieve close mutual coordination to employ the defense capacity of each force in a timely and effective manner.

(i) Concept of Operations:

The JSDF will primarily conduct defensive operations in Japanese territory and its surrounding waters and airspace. U.S. Forces will support JSDF operations. U.S. Forces will also conduct operations to supplement functional areas which exceed the capacity of the JSDF.

The JSDF and U.S. Forces will jointly conduct ground, maritime and air operations as follows:

(a) Ground Operations:

The Ground Self-Defense Force (GSDF) and U.S. Ground Forces will jointly conduct ground operations for the defense of Japan. The GSDF will conduct checking, holding and repelling operations. U.S. Ground Forces will deploy as necessary and jointly conduct operations with the GSDF, mainly those for repelling enemy forces.

(b) Maritime Operations:

The Maritime Self-Defense Force (MSDF) and U.S. Navy will jointly conduct maritime operations for the defense of surrounding waters and the protection of sea lines of communication.

The MSDF will primarily conduct operations for the protection of major ports and straits in Japan; and anti-submarine operations, operations for the protection of ships and other operations in the surrounding waters.

U.S. Naval Forces will support MSDF operations and conduct operations, including those which may involve the use of task forces providing additional mobility and strike power, with the objective of repelling enemy forces.

(c) Air Operations:

The Air Self-Defense Force (ASDF) and U.S. Air Force will jointly conduct air operations for the defense of Japan.

The ASDF will conduct air-defense, anti-airborne and anti-amphibious invasion, close air support, air reconnaissance, airlift operations, etc.

U.S. Air Force will support ASDF operations and conduct operations, including those which may involve the use of air units providing additional strike power, with the objective of repelling enemy forces.

(d) When carrying out ground, maritime, and air operations, the JSDF and U.S. Forces will provide necessary support for each other's forces in various activities related to operations, such as intelligence, logistics, etc.

(ii) Command and Coordination:

The JSDF and U.S. Forces, in close cooperation, will take action through their respective command-and-control channels. In order to be able jointly to conduct coordinated operations effectively, the JSDF and U.S. Forces will take action in accordance with operational processes which will be coordinated in advance.

(iii) Coordination Center:

In order jointly to conduct effective operations, the JSDF and U.S. Forces will maintain close mutual coordination on operations, intelligence and logistic support through a coordination center.

(iv) Intelligence Activities:

The JSDF and U.S. Forces will, through operations of their respective intelligence systems, conduct intelligence activities in close cooperation in order to contribute to the joint implementation of effective operations. To support this, the JSDF and U.S. Forces will coordinate intelligence activities closely at each stage of requirements, collection, production, and dissemination. The JSDF and U.S. Forces will each have responsibility for their security.

(v) Logistic Activities:

The JSDF and U.S. Forces will conduct efficient and appropriate logistic support activities in close cooperation in accordance with relevant agreements between Japan and the United States.

Toward this end, Japan and the United States will undertake mutual support activities to improve the effectiveness of logistic functions and to alleviate functional shortfalls as follows:

(a) Supply

The United States will support the acquisition of supplies for systems of U.S. origin while Japan will support acquisition of supplies in Japan.

(b) Transportation

Japan and the United States will, in close cooperation, carry out transportation operations, including airlift and sealift of supplies from the United States to Japan.

(c) Maintenance

The United States will support the maintenance of items of U.S. origin, which are beyond Japanese maintenance capabilities, and Japan will support the maintenance of U.S. Forces' equipment in Japan. Maintenance support will include the technical training of maintenance personnel as required. As a related activity, Japan will also support U.S. Forces' requirement for salvage and recovery in Japan.

(d) Facilities

The U.S. Forces will, in case of need, be provided additional facilities and areas in accordance with the Japan-U.S. Security Treaty and its related arrangements. If it becomes necessary to consider joint use of bases and facilities/areas to improve effective and economical utilization, the JSDF and U.S. Forces will conduct joint use in accordance with the above Treaty and arrangements.

III. Japan-U.S. cooperation in the case of situations in the Far East outside of Japan which will have an important influence on the security of Japan

The Governments of Japan and the United States will consult together from time to time whenever changes in the circumstances so require. The scope and modalities of facilitative assistance to be extended by Japan to the U.S. Forces in the case of situations in the Far East outside of Japan which will have an important influence on the security of Japan will be governed by the Japan-U.S. Security Treaty, its related arrangements, other relevant agreements between Japan and the United States, and the relevant laws and regulations of Japan.

The Governments of Japan and the United States will conduct studies in advance on the scope and modalities of facilitative assistance to be extended to the U.S. Forces by Japan within the above-mentioned legal framework. Such studies will include the scope and modalities of joint use of the Self-Defense Forces bases by the U.S. Forces and of other facilitative assistance to be extended.

Source: Federation of American Scientists

Available from: <http://www.fas.org/news/japan/sisin1e.htm>

ภาคผนวก ง

JAPAN-U.S. JOINT DECLARATION ON SECURITY**- ALLIANCE FOR THE 21ST CENTURY -**

1. Today, the Prime Minister and the President celebrated one of the most successful bilateral relationships in history. The leaders took pride in the profound and positive contribution this relationship has made to world peace and regional stability and prosperity. The strong Alliance between Japan and the United States helped ensure peace and security in the Asia-Pacific region during the Cold War. Our Alliance continues to underlie the dynamic economic growth in this region. The two leaders agreed that the future security and prosperity of both Japan and the United States are tied inextricably to the future of the Asia-Pacific region. The benefits of peace and prosperity that spring from the Alliance are due not only to the commitments of the two governments, but also to the contributions of the Japanese and American people who have shared the burden of securing freedom and democracy. The Prime Minister and the President expressed their profound gratitude to those who sustain the Alliance, especially those Japanese communities that host U.S. forces, and those Americans who, far from home, devote themselves to the defense of peace and freedom.

2. For more than a year, the two governments conducted an intensive review of the evolving political and security environment of the Asia-Pacific region and of various aspects of the Japan-U.S. security relationship. On the basis of this review, the Prime Minister and the President reaffirmed their commitment to the profound common values that guide our national policies: the maintenance of freedom, the pursuit of democracy, and respect for human rights. They agreed that the foundations for our cooperation remain firm, and that this partnership will remain vital in the twenty-first century.

The Regional Outlook

3. Since the end of the Cold War, the possibility of global armed conflict has receded. The last few years have seen expanded political and security dialogue among countries of the region. Respect for democratic principles is growing. Prosperity is more widespread than at any other time in history, and we are witnessing the emergence of an Asia-Pacific community. The Asia-Pacific region has become the most dynamic area of the globe.

At the same time, instability and uncertainty persist in the region. Tensions continue on the Korean Peninsula. There are still heavy concentrations of military force, including nuclear arsenals. Unresolved territorial disputes, potential regional conflicts, and the proliferation of weapons of mass destruction and their means of delivery all constitute sources of instability.

The Japan-U.S. Alliance and the Treaty of Mutual Cooperation and Security

4. The Prime Minister and the President underscored the importance of promoting stability in this region and dealing with the security challenges facing both countries.

In this regard, the Prime Minister and the President reiterated the significant value of the Alliance between Japan and the United States. They reaffirmed that the Japan-U.S. security relationship, based on the Treaty of Mutual Cooperation and Security between Japan and the United States of America, remains the cornerstone for achieving common security objectives, and for maintaining a stable and prosperous environment for the Asia-Pacific region as we enter the twenty-first century.

(a) The Prime Minister confirmed Japan's fundamental defense policy as articulated in its new "National Defense Program Outline" adopted in November, 1995, which underscored that the Japanese defense capabilities should play appropriate roles in the security environment after the Cold War. The Prime Minister and the President agreed that the most effective framework for the defense of Japan is close defense cooperation between the two countries. This cooperation is based on a combination of appropriate defense capabilities for the Self-Defense Forces of Japan and the Japan-U.S. security arrangements. The leaders again confirmed that U.S. deterrence under the Treaty of Mutual Cooperation and Security remains the guarantee for Japan's security.

(b) The Prime Minister and the President agreed that continued U.S. military presence is also essential for preserving peace and stability in the Asia-Pacific region. The leaders shared the common recognition that the Japan-U.S. security relationship forms an essential pillar which supports the positive regional engagement of the U.S.

The President emphasized the U.S. commitment to the defense of Japan as well as to peace and stability in the Asia-Pacific region. He noted that there has been some adjustment of U.S. forces in the Asia-Pacific region since the end of the Cold War. On the basis of a thorough assessment, the United States reaffirmed that meeting its commitments in the prevailing security environment requires the maintenance of its current force structure of about 100,000 forward deployed military personnel in the region, including about the current level in Japan.

(c) The Prime Minister welcomed the U.S. determination to remain a stable and steadfast presence in the region. He reconfirmed that Japan would continue appropriate contributions for the maintenance of U.S. forces in Japan, such as through the provision of facilities and areas in accordance with the Treaty of Mutual Cooperation and Security and Host Nation Support. The President expressed U.S. appreciation for Japan's contributions, and welcomed the conclusion of the new Special Measures Agreement which provides financial support for U.S. forces stationed in Japan.

Bilateral Cooperation under the Japan-U.S. Security Relationship

5. The Prime Minister and the President, with the objective of enhancing the credibility of this vital security relationship, agreed to undertake efforts to advance cooperation in the following areas.

(a) Recognizing that close bilateral defense cooperation is a central element of the Japan-U.S. Alliance, both governments agreed that continued close consultation is essential. Both governments will further enhance the exchange of information and views on the international situation, in particular the Asia-Pacific region. At the same time, in response to the changes which may arise in the international security environment, both governments will continue to consult closely on defense policies and military postures, including the U.S. force structure in Japan, which will best meet their requirements.

(b) The Prime Minister and the President agreed to initiate a review of the 1978 Guidelines for Japan-U.S. Defense Cooperation to build upon the close working relationship already established between Japan and the United States. The two leaders agreed on the necessity to promote bilateral policy coordination, including studies on bilateral cooperation in dealing with situations that may emerge in the areas surrounding Japan and which will have an important influence on the peace and security of Japan.

(c) The Prime Minister and the President welcomed the April 15, 1996 signature of the Agreement Between the Government of Japan and the Government of the United States of America Concerning Reciprocal Provision of Logistic Support, Supplies and Services Between the Self-Defense Forces of Japan and the Armed Forces of the United States of America, and expressed their hope that this Agreement will further promote the bilateral cooperative relationship.

(d) Noting the importance of interoperability in all facets of cooperation between the Self-Defense Forces of Japan and the U.S. forces, the two governments will enhance mutual exchange in

the areas of technology and equipment, including bilateral cooperative research and development of equipment such as the support fighter (F-2).

(e) The two governments recognized that the proliferation of weapons of mass destruction and their means of delivery has important implications for their common security. They will work together to prevent proliferation and will continue to cooperate in the ongoing study on ballistic missile defense.

6. The Prime Minister and the President recognized that the broad support and understanding of the Japanese people are indispensable for the smooth stationing of U.S. forces in Japan, which is the core element of the Japan-U.S. security arrangements. The two leaders agreed that both governments will make every effort to deal with various issues related to the presence and status of U.S. forces. They also agreed to make further efforts to enhance mutual understanding between U.S. forces and local Japanese communities.

In particular, with respect to Okinawa, where U.S. facilities and areas are highly concentrated, the Prime Minister and the President reconfirmed their determination to carry out steps to consolidate, realign, and reduce U.S. facilities and areas consistent with the objectives of the Treaty of Mutual Cooperation and Security. In this respect, the two leaders took satisfaction in the significant progress which has been made so far through the "Special Action Committee on Okinawa" (SACO), and welcomed the far reaching measures outlined in the SACO Interim Report of April 15, 1996. They expressed their firm commitment to achieve a successful conclusion of the SACO process by November 1996.

Regional Cooperation

7. The Prime Minister and the President agreed that the two governments will jointly and individually strive to achieve a more peaceful and stable security environment in the Asia-Pacific region. In this regard, the two leaders recognized that the engagement of the United States in the region, supported by the Japan-U.S. security relationship, constitutes the foundation for such efforts.

The two leaders stressed the importance of peaceful resolution of problems in the region. They emphasized that it is extremely important for the stability and prosperity of the region that China play a positive and constructive role, and, in this context, stressed the interest of both countries in furthering cooperation with China. Russia's ongoing process of reform contributes to regional and global stability, and merits continued encouragement and cooperation. The leaders also stated that full normalization of Japan-Russia relations based on the Tokyo Declaration is important to peace and

stability in the Asia-Pacific region. They noted also that stability on the Korean Peninsula is vitally important to Japan and the United States and reaffirmed that both countries will continue to make every effort in this regard, in close cooperation with the Republic of Korea.

The Prime Minister and the President reaffirmed that the two governments will continue working jointly and with other countries in the region to further develop multilateral regional security dialogues and cooperation mechanisms such as the ASEAN Regional Forum, and eventually, security dialogues regarding North-East Asia.

Global Cooperation

8. The Prime Minister and the President recognized that the Treaty of Mutual Cooperation and Security is the core of the Japan-U.S. Alliance, and underlies the mutual confidence that constitutes the foundation for bilateral cooperation on global issues.

The Prime Minister and the President agreed that the two governments will strengthen their cooperation in support of the United Nations and other international organizations through activities such as peacekeeping and humanitarian relief operations.

Both governments will coordinate their policies and cooperate on issues such as arms control and disarmament, including acceleration of the Comprehensive Test Ban Treaty (CTBT) negotiations and the prevention of the proliferation of weapons of mass destruction and their means of delivery. The two leaders agreed that cooperation in the United Nations and APEC, and on issues such as the North Korean nuclear problem, the Middle East peace process, and the peace implementation process in the former Yugoslavia, helps to build the kind of world that promotes our shared interests and values.

Conclusion

9. In concluding, the Prime Minister and the President agreed that the three legs of the Japan-U.S. relationship - security, political, and economic - are based on shared values and interests and rest on the mutual confidence embodied in the Treaty of Mutual Cooperation and Security. The Prime Minister and the President reaffirmed their strong determination, on the eve of the twenty-first century, to build on the successful history of security cooperation and to work hand-in-hand to secure peace and prosperity for future generations.

Source: Ministry of Foreign Affairs. Available from: www.mofa.go.jp/region/n-america/us/security/security.html

ภาคผนวก จ**Completion of the Review of the Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation**

U.S.-Japan Security Consultative Committee, New York

September 23, 1997

The U.S.-Japan alliance is indispensable for ensuring the security of Japan and continues to play a key role in maintaining peace and stability in the Asia-Pacific region. It also facilitates the positive engagement of the United States in the region. The alliance reflects such common values as respect for freedom, democracy, and human rights, and serves as a political basis for wide-ranging bilateral cooperation, including efforts to build a more stable international security environment. The success of such efforts benefits all in the region.

The "Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation" (the Guidelines), approved by the 17th Security Consultative Committee (SCC) on November 27, 1978, resulted from studies and consultations on a comprehensive framework for cooperation in the area of defense. Significant achievements for closer defense cooperation under the Guidelines have increased the credibility of bilateral security arrangements.

Although the Cold War has ended, the potential for instability and uncertainty persists in the Asia-Pacific region. Accordingly, the maintenance of peace and stability in this region has assumed greater importance for the security of Japan.

The "U.S.-Japan Joint Declaration on Security" issued by President Clinton and Prime Minister Hashimoto in April 1996, reconfirmed that the U.S.-Japan security relationship remains the cornerstone for achieving common security objectives, and for maintaining a stable and prosperous environment in the Asia-Pacific region as we enter the twenty-first century. The President and the Prime Minister agreed to initiate a review of the 1978 Guidelines to build upon the close working relationship already established between the United States and Japan.

In June 1996, the two Governments reconstituted the Subcommittee for Defense Cooperation (SDC) under the auspices of the SCC, to conduct the review of the Guidelines (the Review) on the

basis of Japan's "National Defense Program Outline" of November 1995, and the "U.S. -Japan Joint Declaration on Security." In view of the changes in the post-Cold War environment, and based on the achievements made under the Guidelines, the SDC has considered:

- cooperation under normal circumstances;
- actions in response to an armed attack against Japan; and
- cooperation in situations in areas surrounding Japan that will have an important influence on Japan's peace and security (situations in areas surrounding Japan).

These considerations aimed at providing a general framework and policy direction for the roles and missions of the two countries and ways of cooperation and coordination, both under normal circumstances and during contingencies. The Review did not address situations in specific areas.

The SDC has conducted the Review with the objective of identifying ideas and specific items that would contribute to more effective bilateral cooperation with the intention to complete the Review by autumn of 1997, as instructed by the SCC in September 1996. The discussions at the SDC in the course of the Review are summarized in the "Progress Report on the Guidelines Review for U.S.-Japan Defense Cooperation" of September 1996, and in the "Interim Report on the Review of the Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation" of June 1997.

The SDC prepared and submitted to the SCC new "Guidelines for U.S.-Japan Defense Cooperation." The SCC approved and issued the following Guidelines, which supersede the 1978 Guidelines.

THE GUIDELINES FOR U.S.-JAPAN DEFENSE COOPERATION

I. THE AIM OF THE GUIDELINES

The aim of these Guidelines is to create a solid basis for more effective and credible U.S.-Japan cooperation under normal circumstances, in case of an armed attack against Japan, and in situations in areas surrounding Japan. The Guidelines also provide a general framework and policy direction for the roles and missions of the two countries and ways of cooperation and coordination, both under normal circumstances and during contingencies.

II. BASIC PREMISES AND PRINCIPLES

The Guidelines and programs under the Guidelines are consistent with the following basic premises and principles.

1. The rights and obligations under the Treaty of Mutual Cooperation and Security between the United States of America and Japan (the U.S.-Japan Security Treaty) and its related arrangements, as well as the fundamental framework of the U.S.-Japan alliance, will remain unchanged.

2. Japan will conduct all its actions within the limitations of its Constitution and in accordance with such basic positions as the maintenance of its exclusively defense-oriented policy and its three non-nuclear principles.

3. All actions taken by the United States and Japan will be consistent with basic principles of international law, including the peaceful settlement of disputes and sovereign equality, and relevant international agreements such as the Charter of the United Nations.

4. The Guidelines and programs under the Guidelines will not obligate either Government to take legislative, budgetary or administrative measures. However, since the objective of the Guidelines and programs under the Guidelines is to establish an effective framework for bilateral cooperation, the two Governments are expected to reflect in an appropriate way the results of these efforts, based on their own judgements, in their specific policies and measures. All actions taken by Japan will be consistent with its laws and regulations then in effect.

III. COOPERATION UNDER NORMAL CIRCUMSTANCES

Both Governments will firmly maintain existing U.S.-Japan security arrangements. Each Government will make efforts to maintain required defense postures. Japan will possess defense capability within the scope necessary for self-defense on the basis of the "National Defense Program Outline." In order to meet its commitments, the United States will maintain its nuclear deterrent capability, its forward deployed forces in the Asia-Pacific region, and other forces capable of reinforcing those forward deployed forces.

Both Governments, based on their respective policies, under normal circumstances will maintain close cooperation for the defense of Japan as well as for the creation of a more stable international security environment.

Both Governments will under normal circumstances enhance cooperation in a variety of areas. Examples include mutual support activities under the Agreement between the Government of Japan and the Government of the United States of America concerning Reciprocal Provision of Logistic Support, Supplies and Services between the Self-Defense Forces of Japan and the Armed Forces of the United States of America; the Mutual Defense Assistance Agreement between the United States of America and Japan; and their related arrangements.

1. Information Sharing and Policy Consultations

Recognizing that accurate information and sound analysis are at the foundation of security, the two Governments will increase information and intelligence sharing and the exchange of views on international situations of mutual interest, especially in the Asia-Pacific region. They will also continue close consultations on defense policies and military postures.

Such information sharing and policy consultations will be conducted at as many levels as possible and on the broadest range of subjects. This will be accomplished by taking advantage of all available opportunities, such as SCC and Security Sub-Committee (SSC) meetings.

2. Various Types of Security Cooperation

Bilateral cooperation to promote regional and global activities in the field of security contributes to the creation of a more stable international security environment.

Recognizing the importance and significance of security dialogues and defense exchanges in the region, as well as international arms control and disarmament, the two Governments will promote such activities and cooperate as necessary.

When either or both Governments participate in United Nations peacekeeping operations or international humanitarian relief operations, the two sides will cooperate closely for mutual support as necessary. They will prepare procedures for cooperation in such areas as transportation, medical services, information sharing, and education and training.

When either or both Governments conduct emergency relief operations in response to requests from governments concerned or international organizations in the wake of large-scale disasters, they will cooperate closely with each other as necessary.

3. Bilateral Programs

Both Governments will conduct bilateral work, including bilateral defense planning in case of an armed attack against Japan, and mutual cooperation planning in situations in areas surrounding Japan. Such efforts will be made in a comprehensive mechanism involving relevant agencies of the respective Governments, and establish the foundation for bilateral cooperation.

Bilateral exercises and training will be enhanced in order not only to validate such bilateral work but also to enable smooth and effective responses by public and private entities of both countries, starting with U.S. Forces and the Self-Defense Forces. The two Governments will under normal circumstances establish a bilateral coordination mechanism involving relevant agencies to be operated during contingencies.

IV. ACTIONS IN RESPONSE TO AN ARMED ATTACK AGAINST JAPAN

Bilateral actions in response to an armed attack against Japan remain a core aspect of U.S.-Japan defense cooperation.

When an armed attack against Japan is imminent, the two Governments will take steps to prevent further deterioration of the situation and make preparations necessary for the defense of Japan. When an armed attack against Japan takes place, the two Governments will conduct appropriate bilateral actions to repel it at the earliest possible stage.

1. When an Armed Attack against Japan is Imminent

The two Governments will intensify information and intelligence sharing and policy consultations and initiate at an early stage the operation of a bilateral coordination mechanism. Cooperating as appropriate, they will make preparations necessary for ensuring coordinated responses according to the readiness stage selected by mutual agreement. Japan will establish and maintain the basis for U.S. reinforcements. As circumstances change, the two Governments will also increase intelligence gathering and surveillance, and will prepare to respond to activities which could develop into an armed attack against Japan.

The two Governments will make every effort, including diplomatic efforts, to prevent further deterioration of the situation.

Recognizing that a situation in areas surrounding Japan may develop into an armed attack against Japan, the two Governments will be mindful of the close interrelationship of the two requirements: preparations for the defense of Japan and responses to or preparations for situations in areas surrounding Japan.

2. When an Armed Attack against Japan Takes Place

(1) Principles for Coordinated Bilateral Actions

(a) Japan will have primary responsibility immediately to take action and to repel an armed attack against Japan as soon as possible. The United States will provide appropriate support to Japan. Such bilateral cooperation may vary according to the scale, type, phase, and other factors of the armed attack. This cooperation may include preparations for and execution of coordinated bilateral operations, steps to prevent further deterioration of the situation, surveillance, and intelligence sharing.

(b) In conducting bilateral operations, U.S. Forces and the Self-Defense Forces will employ their respective defense capabilities in a coordinated, timely, and effective manner. In doing this, they will conduct effective joint operations of their respective Forces' ground, maritime and air services. The Self-Defense Forces will primarily conduct defensive operations in Japanese territory and its surrounding waters and airspace, while U.S. Forces support Self-Defense Forces' operations. U.S. Forces will also conduct operations to supplement the capabilities of the Self-Defense Forces.

(c) The United States will introduce reinforcements in a timely manner, and Japan will establish and maintain the basis to facilitate these deployments.

(2) Concept of Operations

(a) Operations to Counter Air Attack against Japan

U.S. Forces and the Self-Defense Forces will bilaterally conduct operations to counter air attack against Japan.

The Self-Defense Forces will have primary responsibility for conducting operations for air defense.

U.S. Forces will support Self-Defense Forces' operations and conduct operations, including those which may involve the use of strike power, to supplement the capabilities of the Self-Defense Forces.

(b) Operations to Defend Surrounding Waters and to Protect Sea Lines of Communication

U.S. Forces and the Self-Defense Forces will bilaterally conduct operations for the defense of surrounding waters and for the protection of sea lines of communication.

The Self-Defense Forces will have primary responsibility for the protection of major ports and straits in Japan, for the protection of ships in surrounding waters, and for other operations.

U.S. Forces will support Self-Defense Forces' operations and conduct operations, including those which may provide additional mobility and strike power, to supplement the capabilities of the Self-Defense Forces.

(c) Operations to Counter Airborne and Seaborne Invasions of Japan

U.S. Forces and the Self-Defense Forces will bilaterally conduct operations to counter airborne and seaborne invasions of Japan.

The Self-Defense Forces will have primary responsibility for conducting operations to check and repel such invasions.

U.S. Forces will primarily conduct operations to supplement the capabilities of the Self-Defense Forces. The United States will introduce reinforcements at the earliest possible stage, according to the scale, type, and other factors of the invasion, and will support Self-Defense Forces' operations.

(d) Responses to Other Threats

(i) The Self-Defense Forces will have primary responsibility to check and repel guerilla-commando type attacks or any other unconventional attacks involving military infiltration in Japanese territory at the earliest possible stage. They will cooperate and coordinate

closely with relevant agencies, and will be supported in appropriate ways by U.S. Forces depending on the situation.

(ii) U.S. Forces and the Self-Defense Forces will cooperate and coordinate closely to respond to a ballistic missile attack. U.S. Forces will provide Japan with necessary intelligence, and consider, as necessary, the use of forces providing additional strike power.

(3) Activities and Requirements for Operations

(a) Command and Coordination

U.S. Forces and the Self-Defense Forces, in close cooperation, will take action through their respective command-and-control channels. To conduct effective bilateral operations, the two Forces will establish, in advance, procedures which include those to determine the division of roles and missions and to synchronize their operations.

(b) Bilateral Coordination Mechanism

Necessary coordination among the relevant agencies of the two Governments will be conducted through a bilateral coordination mechanism. In order to conduct effective bilateral operations, U.S. Forces and the Self-Defense Forces will closely coordinate operations, intelligence activities, and logistics support through this coordination mechanism including use of a bilateral coordination center.

(c) Communication/Electronics

The two Governments will provide mutual support to ensure effective use of communications and electronics capabilities.

(d) Intelligence Activities

The two Governments will cooperate in intelligence activities in order to ensure effective bilateral operations. This will include coordination of requirements, collection, production, and dissemination of intelligence products. Each Government will be responsible for the security of shared intelligence.

(e) Logistics Support Activities

U.S. Forces and the Self-Defense Forces will conduct logistics support activities efficiently and properly in accordance with appropriate bilateral arrangements.

To improve the effectiveness of logistics and to alleviate functional shortfalls, the two Governments will undertake mutual support activities, making appropriate use of authorities and assets of central and local government agencies, as well as private sector assets. Particular attention will be paid to the following points in conducting such activities:

(i) Supply

The United States will support the acquisition of supplies for systems of U.S. origin while Japan will support the acquisition of supplies in Japan.

(ii) Transportation

The two Governments will closely cooperate in transportation operations, including airlift and sealift of supplies from the United States to Japan.

(iii) Maintenance

Japan will support the maintenance of U.S. Forces' equipment in Japan; the United States will support the maintenance of items of U.S. origin which are beyond Japanese maintenance capabilities. Maintenance support will include the technical training of maintenance personnel as required. Japan will also support U.S. Forces' requirement for salvage and recovery.

(iv) Facilities

Japan will, in case of need, provide additional facilities and areas in accordance with the U.S.-Japan Security Treaty and its related arrangements. If necessary for effective and efficient operations, U.S. Forces and the Self-Defense Forces will make bilateral use of Self-Defense Forces facilities and U.S. facilities and areas in accordance with the Treaty and its related arrangements.

(v) Medical Services

The two Governments will support each other in the area of medical services such as medical treatment and transportation of casualties.

V. COOPERATION IN SITUATIONS IN AREAS SURROUNDING JAPAN THAT WILL HAVE AN IMPORTANT INFLUENCE OF JAPAN'S PEACE AND SECURITY (SITUATIONS IN AREAS SURROUNDING JAPAN)

Situations in areas surrounding Japan will have an important influence on Japan's peace and security. The concept, situations in areas surrounding Japan, is not geographical but situational. The two Governments will make every effort, including diplomatic measures, to prevent such situations from occurring. When the two Governments reach a common assessment of the state of each situation, they will effectively coordinate their activities. In responding to such situations, measures taken may differ depending on circumstances.

1. When a Situations in Areas Surrounding Japan is Anticipated

When a situation in areas surrounding Japan is anticipated, the two Governments will intensify information and intelligence sharing and policy consultations, including efforts to reach a common assessment of the situation.

At the same time, they will make every effort, including diplomatic efforts, to prevent further deterioration of the situation, while initiating at an early stage the operation of a bilateral coordination mechanism, including use of a bilateral coordination center. Cooperating as appropriate, they will make preparations necessary for ensuring coordinated responses according to the readiness stage selected by mutual agreement. As circumstances change, they will also increase intelligence gathering and surveillance, and enhance their readiness to respond to the circumstances.

2. Responses to Situations in Areas Surrounding Japan

The two Governments will take appropriate measures, to include preventing further deterioration of situations, in response to situations in areas surrounding Japan. This will be done in accordance with the basic premises and principles listed in Section II above and based on their

respective decisions. They will support each other as necessary in accordance with appropriate arrangements.

Functions and fields of cooperation and examples of items of cooperation are outlined below, and listed in the Annex.

3. Cooperation in Activities Initiated by Either Government

Although either Government may conduct the following activities at its own discretion, bilateral cooperation will enhance their effectiveness.

(a) Relief Activities and Measures to Deal with Refugees

Each Government will conduct relief activities with the consent and cooperation of the authorities in the affected area. The two Governments will cooperate as necessary, taking into account their respective capabilities.

The two Governments will cooperate in dealing with refugees as necessary. When there is a flow of refugees into Japanese territory, Japan will decide how to respond and will have primary responsibility for dealing with the flow; the United States will provide appropriate support.

(b) Search and Rescue

The two Governments will cooperate in search and rescue operations. Japan will conduct search and rescue operations at in Japanese territory; and at sea around Japan, as distinguished from areas where combat operations are being conducted. When U.S. Forces are conducting operations, the United States will conduct search and rescue operations in and near the operational areas.

(c) Noncombatant Evacuation Operations

When the need arises for U.S. and Japanese noncombatants to be evacuated from a third country to a safe haven, each Government is responsible for evacuating its own nationals as well as for dealing with the authorities of the affected area. In stances in which each decides it is appropriate, the two Governments will coordinate in planning and cooperate in carrying out their evacuations, including for the securing of transportation means, transportation and the use of facilities, using their

respective capabilities in a mutually supplementary manner. If similar need arises for noncombatants other than of U.S. or Japanese nationality, the respective countries may consider extending, on their respective terms, evacuation assistance to third country nationals.

(d) Activities for Ensuring the Effectiveness of Economic Sanctions for the Maintenance of International Peace and Stability

Each Government will contribute to activities for ensuring the effectiveness of economic sanctions for the maintenance of international peace and stability. Such contributions will be made in accordance with each Government's own criteria.

Additionally, the two Governments will cooperate with each other as appropriate, taking into account their respective capabilities. Such cooperation includes information sharing, and cooperation in inspection of ships based on United Nations Security Council Resolutions.

(2) Japan's Support for U.S. Forces Activities

(a) Use of Facilities

Based on the U.S.-Japan Security Treaty and its related arrangements, Japan will, in case of need, provide additional facilities and areas in a timely and appropriate manner, and ensure the temporary use by U.S. Forces of Self-Defense Forces facilities and civilian airports and ports.

(b) Rear Area Support

Japan will provide rear area support to those U.S. Forces that are conducting operations for the purpose of achieving the objectives of the U.S.-Japan Security Treaty. The primary aim of this rear area support is to enable U.S. Forces to use facilities and conduct operations in an effective manner. By its very nature, Japan's rear area support will be provided primarily in Japanese territory. It may also be provided on the high seas and international airspace around Japan which are distinguished from areas where combat operations are being conducted.

In providing rear area support, Japan will make appropriate use of authorities and assets of the central and local government agencies, as well as private sector assets. The Self-Defense Forces, as appropriate, will provide such support consistent with their mission for the defense of Japan and the maintenance of public order.

(3) U.S.-Japan Operational Cooperation

As situations in areas surrounding Japan have an important influence on Japan's peace and security, the Self-Defense Forces will conduct such activities as intelligence gathering, surveillance and minesweeping, to protect lives and property and to ensure navigational safety. U.S. Forces will conduct operations to restore the peace and security affected by situations in areas surrounding Japan.

With the involvement of relevant agencies, cooperation and coordination will significantly enhance the effectiveness of both forces' activities.

VI. BILATERAL PROGRAMS FOR EFFECTIVE DEFENSE COOPERATION UNDER THE GUIDELINES

Effective bilateral defense cooperation under the Guidelines will require the United States and Japan to conduct consultative dialogue throughout the spectrum of security conditions: normal circumstances, an armed attack against Japan, and situations in areas surrounding Japan. Both sides must be well informed and coordinate at multiple levels to ensure successful bilateral defense cooperation. To accomplish this, the two Governments will strengthen their information and intelligence sharing and policy consultations by taking advantage of all available opportunities, including SCC and SSC meetings, and they will establish the following two mechanisms to facilitate consultations, coordinate policies, and coordinate operational functions.

First, the two Governments will develop a comprehensive mechanism for bilateral planning and the establishment of common standards and procedures, involving not only U.S. Forces and the Self-Defense Forces but also other relevant agencies of their respective Governments.

The two Governments will, as necessary, improve this comprehensive mechanism. The SCC will continue to play an important role for presenting policy direction to the work to be conducted by this mechanism. The SCC will be responsible for presenting directions, validating the progress of work, and issuing directives as necessary. The SDC will assist the SCC in bilateral work.

Second, the two Governments will also establish, under normal circumstances, a bilateral coordination mechanism that will include relevant agencies of the two countries for coordinating respective activities during contingencies.

1. Bilateral Work for Planning and Establishment of Common Standards and Procedures

Bilateral work listed below will be conducted in a comprehensive mechanism involving relevant agencies of the respective Governments in a deliberate and efficient manner. Progress and results of such work will be reported at significant milestones to the SCC and the SDC.

(1) Bilateral Defense Planning and Mutual Cooperation Planning

U.S. Forces and the Self-Defense Forces will conduct bilateral defense planning under normal circumstances to take coordinated actions smoothly and effectively in case of an armed attack against Japan. The two Governments will conduct mutual cooperation planning under normal circumstances to be able to respond smoothly and effectively to situations in areas surrounding Japan.

Bilateral defense planning and mutual cooperation planning will assume various possible situations, with the expectation that results of these efforts will be appropriately reflected in the plans of the two Governments. The two Governments will coordinate and adjust their plans in light of actual circumstances. The two Governments will be mindful that bilateral defense planning and mutual cooperation planning must be consistent so that appropriate responses will be ensured when a situation in areas surrounding Japan threatens to develop into an armed attack against Japan or when such a situation and an armed attack against Japan occur simultaneously.

(2) Establishment of Common Standards for Preparations

The two Governments will establish under normal circumstances common standards for preparations for the defense of Japan. These standards will address such matters as intelligence activities, unit activities, movements and logistics support in each readiness stage. When an armed attack against Japan is imminent, both Governments will agree to select a common readiness stage that will be reflected in the level of preparations for the defense of Japan by U.S. Forces, the Self-Defense Forces and other relevant agencies.

The two Governments will similarly establish common standards for preparations of cooperative measures in situations in areas surrounding Japan so that they may select a common readiness stage by mutual agreement.

(3) Establishment of Common Procedures

The two Governments will prepare in advance common procedures to ensure smooth and effective execution of coordinated U.S. Forces and Self-Defense Forces operations for the defense of Japan. These will include procedures for communications, transmission of target information, intelligence activities and logistics support, and prevention of fratricide. Common procedures will also include criteria for properly controlling respective unit operations. The two forces will take into account the importance of communications/ electronics interoperability, and will determine in advance their mutual requirements.

2. Bilateral Coordination Mechanism

The two Governments will establish under normal circumstances a bilateral coordination mechanism involving relevant agencies of the two countries to coordinate respective activities in case of an armed attack against Japan and in situations in areas surrounding Japan.

Procedures for coordination will vary depending upon items to be coordinated and agencies to be involved. They may include coordination committee meetings, mutual dispatch of liaison officers, and designation of points of contacts. As part of such a bilateral coordination mechanism, U.S. Forces and the Self-Defense Forces will prepare under normal circumstances a bilateral coordination center with the necessary hardware and software in order to coordinate their respective activities.

VII. TIMELY AND APPROPRIATE REVIEW OF THE GUIDELINES

The two Governments will review the Guidelines in a timely and appropriate manner when changes in situations relevant to the U.S.-Japan security relationship occur and if deemed necessary in view of the circumstances at that time.

Source: Japan Defense Agency. Available from: www.jda.go.jp/e/policy/f_work/sisin4_.htm

ภาคผนวก จ

Guidelines for US-Japan Defense Cooperation 1999

1. The Guidelines for Japan-U.S. Defense Cooperation ("the Guidelines")

- The Guidelines aim primarily at creating a solid basis for more effective and credible Japan-U.S. cooperation.
- The Guidelines and programs under the Guidelines are consistent with the basic premises and principles, such as that the fundamental framework of the Japan-U.S. alliance will remain unchanged and that Japan will conduct all its actions within the limitations of its Constitution and in accordance with the basic positions.
- Matters for Cooperation Prescribed in the Guidelines

- Cooperation under Normal Circumstances

Both Governments will firmly maintain the existing Japan-U.S. Security Arrangements and will work to maintain the necessary defensive readiness. Cooperation in various areas such as information-sharing and policy consultation, security dialogues and bilateral exercises will be enhanced under normal circumstances.

- Actions in Response to an Armed Attack Against Japan

Bilateral actions in response to an armed attack against Japan remain a core aspect of Japan-U.S. defense cooperation. The SDF will primarily conduct defensive operations, and U.S. Forces will conduct operations to supplement and support them.

- Cooperation in Situations in Areas Surrounding Japan That Will Have an Important Influence on Japan's Peace and Security ("Situations in Areas Surrounding Japan")

The Governments of both Japan and the United States will make every effort, including diplomatic efforts, to prevent situations in areas surrounding Japan from occurring. In the event of situations in areas surrounding Japan, cooperation in activities initiated by either government, Japan's support for U.S. forces activities and Japan-U.S. operational cooperation will be made.

- Bilateral Programs under the Guidelines

The Guidelines, in addition to calling for the two Governments to strengthen their information- and intelligence-sharing and policy consultation by taking advantage of all available opportunities, stipulate that two mechanisms are to be established to facilitate consultation, coordinate policies, and coordinate operational functions. The comprehensive mechanism will be created with the participation of the relevant agencies of the respective Governments as well as the SDF and U.S.

Forces, and will promote the bilateral tasks under the Guidelines under normal circumstances. The bilateral coordination mechanism, on the other hand, will be established under normal circumstances by the two Governments for coordinating respective activities during contingencies.

2. Various Policies for Ensuring the Effectiveness of the Guidelines

Measures for Ensuring the Effectiveness of the Guidelines

In response to the conclusion of the Guidelines between Japan and the United States, the Government of Japan adopted a Cabinet Decision in 1997 on ensuring the effectiveness of the Guidelines. In order to ensure the effectiveness of the Guidelines and thereby strengthen its posture of ensuring its peace and security, Japan would, under this decision, plan necessary measures in an appropriate manner, on the basis of a study by the Government as a whole, taking into account legislative measures among others.

As a result of this study, the Government submitted the following three bills (two laws and one agreement) to the Diet in 1998. The laws were passed and the agreement was approved in 1999.

(i) The Law Concerning Measures to Ensure the Peace and Security of Japan in Situations in Areas Surrounding Japan;

(ii) The Agreement to Amend the Acquisition and Cross-Servicing Agreement Between Japan and the United States (ACSA); and

(iii) The Amendment to the Self-Defense Forces Law (Article 100-8 of the Self-Defense Forces Law).

Concerning ship inspection operations, during the process of Diet deliberation on the bills concerning measures to ensure peace and security in situations in areas surrounding Japan, it was decided that all the provisions related to ship inspection operations should be deleted from the bill with the condition that separate legislation measures would be taken. The bill concerning ship inspection operation was submitted to the Diet in October 2000, and enacted in November 2000.

Outline of the Law Concerning Measures to Ensure the Peace and Security of Japan in Situations in Areas Surrounding Japan

The law provides for the measures that Japan shall implement in response to Situations in Areas surrounding Japan, the procedures for the implementation and other necessary matters. The law is designed to contribute to the effective operation of the Japan-U.S. Security Treaty and to ensuring the peace and security of Japan. The Government of Japan will act in accordance with the basic principles such as appropriately and promptly taking the measures necessary to address Situations in

Areas surrounding Japan and thereby ensuring the peace and security of Japan.

The Prime Minister has to seek a Cabinet Decision on the draft of the Basic Plan concerning SDF rear area support, rear area search and rescue activities, or ship inspection activities in Situations in Areas surrounding Japan. The Prime Minister must also obtain prior Diet approval, or after-the-fact approval in case of emergency, on the implementation of these measures. In accordance with the Basic Plan, the Minister of State for Defense will decide on matters regarding the implementation of the measures by the SDF, including areas of operations; obtain the Prime Minister's approval thereof; and direct SDF units to implement the measures. The heads of relevant Government bodies will implement measures consistent with relevant laws and the Basic Plan, and may require the heads of local government to give the necessary cooperation in exercising their authorities. The Prime Minister must present a decision on or revision of the Basic Plan and the conclusion of response measures to the Diet without delay.

Outline of the Ship Inspection Activities Law

The law provides for the type of implementation, procedures and other necessary matters concerning the ship inspection activities in response to Situations in Areas surrounding Japan. The law is designed to contribute to the effective operation of the Japan-U.S. Security Treaty and to ensuring the peace and security of Japan, along with the Law Concerning Measures to Ensure the Peace and Security of Japan in Situations in Areas Surrounding Japan.

When the ship inspection activities are implemented, certain matters such as basic matters regarding the ship inspection activities and the scale and composition of SDF units etc., to conduct the ship inspection activities will be stipulated in the Basic Plan of the Law Concerning Measures to Ensure the Peace and Security of Japan in Situations in Areas Surrounding Japan. In accordance with the Basic Plan, the Minister of State for Defense will decide on matters regarding the implementation of the ship inspection activities, including areas of operations; obtain the Prime Minister's approval thereof; and direct SDF units to implement them.

The Acquisition and Cross-Servicing Agreement Between Japan and the United States (ACSA) was amended to add cooperation on activities in response to Situations in Areas surrounding Japan. Article 100-8 of the Self-Defense Forces Law was amended to strengthen transportation capabilities by adding ships and ship-borne helicopters to the means for transporting Japanese nationals overseas.

3. Cooperation under Normal Circumstances

Close policy consultations on security between Japan and the United States are conducted at multiple levels, through standard diplomatic channels and at fora such as the Security Consultative

Committee (SCC). In recent years, with the progress in defense cooperation between Japan and the U.S., the importance of information-sharing by working-level officials has further increased. These efforts for mutual understanding at every opportunity and level and the sharing of information and views are enhancing the credibility of the Japan-U.S. Security Arrangements. The SCC and the Japan-U.S. Defense Summit were most recently held in September 2000.

Joint exercises to improve interoperability are indispensable for the smooth conduct of a Japan-U.S. joint response in the event of an armed attack on Japan. Such efforts serve to maintain and enhance the credibility of the Japan-U.S. Security Arrangements as well as the effectiveness of the deterrent.

The basic principle of the ACSA is that if either side requests the provision of goods or services, the other side should provide those goods or services. This principle is applied to joint exercises, UN Peace-Keeping Operations, international humanitarian relief operations and cooperation concerning activities to respond to Situations in Areas surrounding Japan.

Concerning equipment and technology, the transfer of Japanese military technology to the United States on twelve items and arrangements for nine joint research projects have been decided and implemented. Japan and the United States are mutually promoting technology exchange through concrete research projects.

4. Japan-U.S. Cooperative Research on Ballistic Missile Defense (BMD) Technology

The Necessity of Japan-U.S. Cooperative Technological Research

Ballistic Missile Defense (BMD) is an important issue for Japan's defense policy, which is exclusively defense-oriented. Besides, with the understanding that it is necessary to make efforts to tackle the issue independently since BMD is a purely defensive measure and thus well suited for its defense policy, Japan has continued its BMD study to this date.

The Government regards that it is most efficient and fruitful to undertake cooperative technological research on BMD with the United States and that such Japan-U.S. cooperation contributes to enhancing the credibility of the Japan-U.S. Security Arrangements.

The Start of Japan-U.S. Cooperative Technological Research

Following approval of the Japan Security Council in 1998, the Government decided to begin joint technical research in 1999 with the United States on the Navy Theater Wide Defense (NTWD) system. After this decision, Japan and the United States coordinated toward the launching of cooperative technical research. In 1999, a Cabinet decision was reached, and letters on Japan-U.S.

cooperative research on BMD were exchanged between the Minister of Foreign Affairs and the U.S. Ambassador to Japan. In response to this, a Memorandum of Understanding was concluded between the Defense Agency and the United States Department of Defense, and cooperative technical research began.

Outline of the FY2000 and FY2001 Budgets and Future Treatment

The Defense Agency appropriated 2.048 billion yen in FY2000 and 3.708 billion yen in FY2001 as expenses necessary for the design and trial manufacture of the four main components of the Navy Theater Wide Defense (NTWD).

Generally, the implementation of technical research and development and deployment of equipment passes through the three steps of "research and study," "development" and "mass production and deployment." This cooperative technical research is at the level of "research and study" to further ensure the technical possibilities of BMD, etc. The transition toward the development stage and the transition toward the deployment stage are judged separately after an extensive examination.

5. Measures to Facilitate the Stationing of U.S. Forces in Japan

The stationing of U.S. Forces in Japan (USFJ) forms a central part of the Japan-U.S. Security Arrangements and also serves as an expression of U. S. commitment to participating in the security of Japan and the Asia-Pacific region.

The Cost Sharing for U.S. Forces Stationed in Japan

In order to ensure the smooth and effective management of the Japan-U.S. Security Arrangements, Japan has made utmost efforts within the scope of the Status of Forces Agreement or based on the Special Measures Agreement, while paying sufficient attention to the Japanese financial situation.

The Government, given the expected expiration of the Special Measures Agreement from FY1996 to FY2000 (the previous Special Measures Agreement), conferred with the U.S. side. As a result, the new Special Measures Agreement (from FY2001 to FY2005) was concluded in September 2000, and approved by the Diet in November 2000. The new Special Measures Agreement compared with the previous one may be summarized as follows:

- The subjects of Japanese cost sharing are, as in the past, labor cost, utilities cost etc. and training relocation cost, and U.S. efforts for economizing are stipulated in the text of the Agreement.
- As for labor cost, the upper limit on the number of employees paid by Japan (23,055 laborers) is left unchanged.

- As for utilities cost, Japan does not share the utilities cost for off-base U.S. family housing. The upper limit of Japanese cost sharing on the amount procured is reduced by the quantity for the above-mentioned off-base housing. It is further reduced by 10%.

- As for training relocation cost, the previous framework is maintained.

Ensuring the Stable Use of Facilities and Areas by the USFJ

Concerning measures related to the facilities and areas provided to the USFJ, the Government has been making efforts to harmonize the achievement of the objectives of the Japan-U.S. Security Treaty with the demands of the communities surrounding such facilities and areas

Source: Japan Defense Agency.

Available from: www.jda.go.jp/e/pab/wp2001/youyaku/by1304040000.htm

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

National Defense Program Outline in and after FY 1996

(Adopted by the Security Council and by the Cabinet on November 28, 1995)

I Purpose

1. In order to preserve its independence and peace, Japan, under its Constitution, has been making efforts to secure stability in the international community through diplomatic activities including efforts to prevent and settle conflicts, to establish a sound basis for security through domestic political stability, to maintain firmly the Japan-U.S. security arrangements and to build up appropriate defense capabilities.
2. In 1976, under those policies, Japan formulated the National Defense Program Outline (adopted by the National Defense Council and by the Cabinet on October 29, 1976, hereinafter cited as "the Outline"). The Outline was drafted on the premise that the international situation, in which efforts for stabilization were being continued, the international political structure of the surrounding regions and Japan's own domestic situation would not undergo any major changes for some time and judging that the existence of the Japan-U.S. Security Arrangements would continue to play a major role in maintaining the stability of international relations. Since then, Japan has developed its defense capability according to "the Outline," and the steady defense efforts, in conjunction with the existence of the Japan-U.S. Security Arrangements and the efforts made to ensure the smooth and effective implementation of these arrangements, have both prevented any aggressions against Japan and contributed to the maintenance of peace and stability in the surrounding region.
3. Herein, a new set of guidelines for Japan's defense capability is laid forth, taking into consideration that almost two decades have passed since the adoption of "the Outline," that during this time the international situation has undergone significant changes, including the demise of the structure of the military confrontation between East and West. led respectively by the Soviet Union and the United States, brought on by the end of the Cold War. and that expectations for the role of the Self-Defense Forces have been increased in such functions as providing aid in cases of large-scale disasters and contributing to building a more stable

security environment through participation in international peace cooperation activities, in addition to their principal mission of defending Japan.

4. Japan, abiding by its Constitution, following the guidelines set forth herein and paying due attention to enhancing the credibility of the Japan-U.S. Security Arrangements, will strive to ensure its own national defense and contribute to the peace and stability of the International community by appropriately upgrading, maintaining and operating its defense capability.

II International Situation

The following trends in the international situation were considered in the drafting of these new guidelines.

1. With the end of the Cold War, which led to the demise of the structure of military confrontation between East and West, backed by overwhelming military capabilities, the possibility of a global armed conflict has become remote in today's international community. At the same time, various unresolved territorial issues remain, and confrontations rooted in religious and ethnic differences have emerged more prominently. Complicated and diverse regional conflicts have been taking place. Furthermore, new kinds of dangers, such as the proliferation of weapons of mass destruction, including nuclear arms and of missiles, are on the increase. Thus, unpredictability and uncertainty persist in the international community.
2. On the other hand, as interdependence among nations intensifies, efforts are underway in various areas, such as political and economic spheres, to promote international cooperation and to further stabilize international relations. An emphasis has been placed on preventing destabilizing factors from escalating into serious international problems. In the area of security, continued progress is being made in arms control and disarmament, based on agreements between the United States and Russia and within Europe. Efforts are also being made toward enhancing regional security frameworks, expanding multilateral and bilateral dialogues and promoting the role of the United Nations.

Major countries are making active efforts to reorganize and streamline their military capabilities, which used to be aimed at countering large-scale aggression, and taking account of their respective strategic environments, to secure adequate capability to properly respond to regional conflicts and other various situations. These efforts constitute important factors

toward the establishment of a more stable security environment, in combination with the initiatives based on international cooperation, including those launched by the United Nations. In this context, the United States, with its great power, continues to play a significant role for world peace and stability.

3. In the areas surrounding Japan, the end of the Cold War and the collapse of the Soviet Union have brought about a reduction of the military force level and changes in the military posture in Far East Russia. At the same time, there still remain large-scale military capabilities including nuclear arsenals and many countries in the region are expanding or modernizing their military capabilities mainly against the background of their economic development. There remain uncertainty and unpredictability such as continued tensions on the Korean Peninsula, and a stable security environment has not been fully established. Under these circumstances, the possibility of a situation in this region, which could seriously affect the security of Japan, cannot be excluded. At the same time, various activities are being pursued to deepen cooperative relations among nations and to achieve regional stability, such as promotion of bilateral dialogues and search for a regional security framework.

The close cooperative relationship between Japan and the United States, based on the Japan-U.S. Security Arrangements, will help to create a stable security environment, provide the foundation for securing the engagement of the United States and the U.S. military presence which are necessary for peace and stability in this region, and thus will continue to play a key role for the security of Japan, as well as the stability of the international community.

III Security of Japan and Roles of Defense Capabilities

(Security of Japan and the basic defense policy)

1. Japan, under its Constitution, while promoting diplomatic efforts and establishing a sound basis for security through domestic political stability, has moderately built up its defense capability on its own initiative, in accordance with the fundamental principles of maintaining an exclusively defense-oriented policy, not becoming a military power that might pose a threat to other countries, upholding civilian control, adhering to the three non-nuclear principles, and maintaining firmly the Japan-U.S. security arrangements. Japan is determined to maintain those basic defense policies.

(Defense capability as it ought to be)

2. Japan has built its defense capability in accordance with "the Outline," which incorporates the concept of a basic and standard defense capability, defined as possessing the minimum necessary defense capability for an independent nation so that it would not become a source of instability in the surrounding region by creating a vacuum of power rather than building a capability directly linked to a military threat to Japan. The defense capability defined in "the Outline" aims to possess the assorted functions required for national defense, while retaining a balanced posture in terms of organization and deployment, including logistical support. This capability was derived from relevant factors such as the strategic environment, geographical characteristics, and other aspects of Japan's position.

It is considered appropriate that Japan continue to adhere fundamentally to this concept of a basic and standard defense capability based on a recognition that various efforts for the stabilization of international relations will continue to be pursued, while there remain uncertainty and unpredictability in the international situation, and that the Japan-U.S. Security Arrangements will continue to play a key role for the security of Japan and for the peace and stability in the surrounding region of Japan.

At the same time, in terms of the defense capability which Japan should maintain, it is necessary to review the specific content so as to seek the most efficient and appropriate capability, taking into account the reduction of military force level and changes in military posture of some of Japan's neighboring countries following the end of the Cold War, as well as the diversification of situations that should be addressed from the security point of view, including the outbreak of regional conflicts and the proliferation of weapons of mass destruction. This review also needs to reflect such factors as recent advances in science and technology, a decreasing population of young people and increasingly severe economic and fiscal conditions.

Furthermore, while the principal mission of the Self-Defense Forces continues to be the defense of Japan, the Self-Defense Forces, taking into account changes in domestic and international circumstances and Japan's position in the international community, will also

have to be prepared for various situations such as large-scale disasters which can have a significant impact on our highly developed and diversified society and play an appropriate role in a timely manner in the Government's active efforts to establish a more stable security environment.

From this perspective, it is appropriate that Japan's defense capability be restructured, both in scale and functions, by streamlining, making it more efficient and compact, as well as enhancing necessary functions and making qualitative improvements to be able to effectively respond to a variety of situations and simultaneously ensure the appropriate flexibility to smoothly deal with the development of the situations.

(Japan-U.S. Security Arrangements)

3. The security arrangements with the United States are indispensable to Japan's security and will also continue to play a key role in achieving peace and stability in the surrounding region of Japan and establishing a more stable security environment.

From this perspective, in order to enhance the credibility of the Japan-U.S. Security Arrangements and ensure their effective implementation, it is necessary to make efforts (1) to promote exchange of information and policy consultation, (2) to establish an effective posture for cooperation in operational areas including joint studies, exercises and training, as well as enhancement of mutual support in those areas, (3) to enhance broad mutual exchange in the areas of equipment and technology, and (4) to implement various measures to facilitate smooth and effective stationing of U.S. forces in Japan.

Additionally, this close cooperative bilateral relationship based on the Japan-U.S. Security Arrangements, facilitates Japanese efforts for peace and stability of the international community, including promotion of regional multilateral security dialogues and cooperation, as well as support for various United Nations activities.

(Role of defense capability)

4. It is necessary that the role of Japan's defense capability be appropriately fulfilled in the respective areas described below in accordance with the aforementioned concepts.

(1) National defense

- a. Prevent aggressions against Japan together with the Japan-U.S. Security Arrangements, by possessing a defense capability of an appropriate scale which includes the functions required for defense, consistent with Japan's geographical characteristics, taking account of the military capabilities of neighboring countries by ensuring a posture to fully utilize the capability and by clearly showing the nation's will to defend their own country.

Against the threat of nuclear weapons, rely on the U.S. nuclear deterrent, while working actively on international efforts for realistic and steady nuclear disarmament aiming at a world free from the nuclear weapons.

- b. Should indirect aggression - or any unlawful military activity which might lead to aggression against this nation - occur, take immediate responsive action in order to settle the situation at an early stage.

Should direct aggression occur, take immediate responsive action by conducting an integrated and systematic operation of its defense capabilities, in appropriate cooperation with the United States, in order to repel such aggression at the earliest possible stage.

(2) Response to large-scale disasters and various other situations

- a. In case of large-scale disasters, disasters caused by acts of terrorism or other situations which require the protection of lives or assets, and, for example, upon request for assistance from related organizations, take necessary measures in an appropriate and timely manner, including provisions of disaster relief, in close cooperation with related organizations, thereby contributing to public welfare.
- b. Should a situation arise in the areas surrounding Japan, which will have an important influence on national peace and security, take appropriate response in accordance with the Constitution and relevant laws and regulations, by properly supporting the United Nations activities when needed, and by ensuring the smooth and effective implementation of the Japan-U.S. Security Arrangements.

(3) Contribution to creation of a more stable security environment

- a. Contribute to efforts for international peace through participation in international peace cooperation activities, and contribute to promotion of international cooperation through participation in international disaster relief activities.
- b. Continue to promote security dialogues and exchanges among defense authorities to enhance mutual confidence with countries, including neighboring states.
- c. Cooperate with efforts of the United Nations and other international organizations in the areas of arms control and disarmament for the purpose of preventing the proliferation of weapons of mass destruction and missiles, as well as controlling and regulating conventional weapons, including land-mines.

IV Contents of Japan's Defense Capability

As the basis for fulfilling the roles for defense capability outlined in section III, the Ground, Maritime and Air Self-Defense Forces will maintain structures as described in paragraph 1, and assume the postures suggested in paragraphs 2 and 3.

1. Ground, Maritime and Air Self-Defense Force structures

(1) The Ground Self-Defense Force (GSDF)

- a. The GSDF, in order to be capable of rapid and effective systematic defense operations from the outset of aggression in any part of Japan, must deploy its divisions and brigades in a balanced manner that conforms to Japan's geographical and other characteristics.
- b. The GSDF must possess at least one functional unit of each of the various types of forces used mainly for mobile operations.
- c. The GSDF must possess ground-to-air missile units capable of undertaking the air defense of divisions and other units, as well as vital areas.
- d. The GSDF, in order to maintain a high level of proficiency and to rapidly counter aggressions and other situations, must, in principle, staff its units with regular Self-

Defense Personnel, while, when organizing, some units may be staffed by Self-Defense Force Reserves personnel capable of being quickly mobilized.

(2) Maritime Self-Defense Forces (MSDF)

- e. The MSDF must possess one fleet escort force as a mobile operating ship unit in order to quickly respond to aggressive action and such situations at sea. The fleet escort force must be able to maintain at least one escort flotilla on alert at all times.
- f. The MSDF must possess, as ship units assigned to coastal surveillance and defense, at least one escort ship division in each specified sea district.
- g. The MSDF must maintain submarine units, patrol helicopter and minesweeping units, providing the capability for surveillance and defense missions as well as minesweeping at important harbors and straits as necessary.
- h. The MSDF must maintain fixed-wing patrol aircraft units to provide a capability for surveillance, patrol and other operations in nearby seas.

(3) Air Self-Defense Force (ASDF)

- i. The ASDF must possess aircraft control and warning units capable of vigilance and surveillance throughout Japanese airspace on a continuous basis, as well as performing warning and control functions as necessary.
- j. The ASDF must possess fighter units and ground-to-air missile units for air defense to provide the capability of maintaining continuous alert, to take immediate and appropriate steps against violations of Japan's territorial airspace and air incursions.
- k. The ASDF must possess units capable of engaging in the interdiction of airborne or amphibious landing invasions and air support for land forces as necessary.
- l. The ASDF must possess units capable of effective operational supports including air reconnaissance, air transportation and other operations as necessary.

Necessary postures to be maintained

In maintaining the following postures, special attention must be paid to achieving joint and integrated operations among each Self-Defense Force through enhancement of the Joint Staff Council's function and promoting integrated cooperative

relationships with related organizations so that the Self-Defense Forces can quickly and effectively carry out their missions.

(1) Setup for countering aggressions or similar situations

- m. In the case of direct aggression, Japan's defense structure must be able to respond immediately in accordance with the type and scale of the aggression, and exert its capability effectively by integrating its assorted defense functions and by maintaining and enhancing the credibility of the Japan-U.S. Security Arrangements through various bilateral studies, joint exercises and training.
- n. Japan's defense structure must be capable of responding immediately and taking appropriate actions, should an indirect act of aggression or unlawful military action occur.
- o. Japan's defense structure must be capable of taking immediate and appropriate actions to cope with aircraft invading or threatening to invade its territorial airspace.

(2) Setup of disaster-relief operations

Japan's defense structure must be capable of taking timely and appropriate disaster relief activities in any area of Japan in response to large-scale disasters or other situations which require protection of lives and assets.

(3) Setup of international peace cooperation activities and others

The Self-Defense Forces must be capable of participating in international peace cooperation activities and international disaster relief activities in a timely and appropriate manner to contribute to the maintenance of peace and stability in the international community.

(4) Setup of warning, intelligence, and command and communication

Japan's defense structure must be capable of conducting warning and surveillance on a continuous basis to detect any changes in circumstances as soon as possible, so as to utilize this information for quick decision-making. It must be capable of high-level intelligence gathering and analysis, including strategic intelligence, through

possession of diversified intelligence-gathering means and mechanisms, and highly able intelligence specialists.

Additionally, it must possess a sophisticated command and communication capability and be able to quickly and effectively conduct integrated defense operations from a joint perspective.

(5) Setup of logistic support

Japan's defense structure must be capable of carrying out necessary functions in each area of logistic support, such as transportation, search and rescue, supply, maintenance and medical and sanitary affairs, so that responses to various situations can be effectively conducted.

(6) Setup of personnel affairs, and education and training

Japan's defense structure must be capable of exerting its full potential as an organization by forming an appropriate personnel structure, maintaining strict discipline, and being composed of individuals with high morale and capability and broad perspective. For training personnel, it is necessary to promote personnel exchange programs within the Self-defense Forces, as well as with other ministries and the private sector. It must be capable of recruiting, treating, educating and training its personnel in appropriate ways, while paying attention to the smooth execution of international peace cooperation activities.

2. Maintenance of flexible defense capability

As a result of the revision of the scale and functions of Japan's defense capability, Japan's defense structure must possess adequate flexibility, so that smooth response can be made to changing situations by maintaining in education and training sections, personnel and equipment which require long training or acquisition time periods and by retaining high readiness Self-Defense Force Reservists.

V Points of Note in Upgrading, Maintaining and Operating the Defense Capability

1. The following points should be noted in upgrading, maintaining and operating the defense capabilities in accordance with the outlines described in section IV including the structure of each of the Self Defense Forces.

Decisions on major items in annual defense improvement programs will be submitted to the Security Council.

(1)

The upgrading, maintenance and operation of Japan's defense capability will be conducted in harmony with other national policies, taking into account economic, fiscal and other situations. In light of the increasingly tight fiscal situation, special attention will be given to making appropriate budgetary allocations from a medium- and long-term perspective, so that Japan's defense capability can smoothly and thoroughly carry out its functions as a whole.

(2)

Necessary steps will be taken to promote the effective maintenance and improvement, as well as the smooth consolidation and reduction of defense facilities, with the close cooperation of relevant local governments, and to facilitate further harmonization with surrounding areas.

(3)

Equipment acquisition programs will be effectively implemented with overall consideration of such factors as speedy emergency resupply, easier education and training requirement and cost effectiveness, including future obligatory expenditures accompanying the introduction of equipment, and with special attention on developing a procurement and supply mechanism which helps reduce procurement costs.

Attention will also be given to maintaining defense production and technology foundations through appropriate promotion of domestic productions.

(4)

Efforts will be made to enhance technical research and development that contributes to maintaining and improving the qualitative level of Japan's defense capability to keep up with technological advances.

2. If such an important change of situations occurs in the future that it is considered necessary to reexamine Japan's defense capability, another review will be initiated based on the circumstances at that time.

Source: Japan Defense Agency.

Available from: http://www.jda.go.jp/e/policy/f_work/taikou96/index_e.htm

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข**The Cabinet-Approved****Anti-Terrorism Special Measure Bill**

October 05, 2001

Embassy of Japan

The Japanese Cabinet approved today a new bill to combat terrorism. This marks one of several important measures the Government of Japan is taking in response to the terrorist attacks on September 11th in the United States.

The new legislation will allow the Self-Defense Force (SDF) to provide logistic and other noncombatant support to the U.S. forces and others taking measures related to the terrorist attacks. Such non-combatant support will include the provision of supplies, transportation, repairs and maintenance, medical services, communications, airport and seaport operations, and base operations.

This legislation was submitted to the Diet late today for its deliberation. Prime Minister Koizumi urged the Cabinet ministers to work for the earliest possible passage of the legislation in light of its importance and urgency. For details, please refer to the attached, outlining this new legislation.

Also today, the Cabinet approved a bill to further strengthen the protection of facilities and areas of the U.S. forces and important facilities in Japan. This new legislation is an amendment to the existing Self-Defense Forces Law.

Anti-Terrorism Special Measure Bill**1. Title**

The Law Regarding Special Measures Concerning Measures Taken by Japan in Support of the Activities of the Foreign Countries Aiming to Achieve the Purposes of the Charter of the United Nations in Response to the Terrorist Attacks Which Took Place on 11 September 2001 in the United States of America and Subsequent Threats as well as Humanitarian Measures Based on the Relevant

Resolutions of the United Nations or Requests Made by the United Nations and Other International Bodies.

2. Purposes (Pertaining to Article 1)

(1) Recalling that UN Security Council Resolution 1368 regards the terrorist attacks which took place in the United States on September 11th, 2001 as a threat to international peace and security,

(2) and also noting that UN Security Council Resolutions 1267, 1269, 1333 and other relevant resolutions, condemn acts of international terrorism, and call on all States to take appropriate measures for the prevention of such acts,

the purposes of the Law is to specify the following measures in order to enable Japan to make active and positive contributions to the efforts of the international community for the prevention and eradication of international terrorism, thereby ensuring the peace and security of the international community, including Japan.

i) Japan's measures in support of the activities of the U.S. forces and others (hereinafter referred to as "Foreign Forces and Others") which aim to eradicate the threat of terrorist attack, thereby contributing to achieving the purposes of the Charter of the United Nations

ii) Japan's measures with the humanitarian spirit based on the relevant Security Council resolutions of the United Nations or requests made by the United Nations and other international bodies

3. Basic Principles (Pertaining to Article 2)

(1) The Government of Japan (GOJ) shall implement Cooperation and Support Activities, Search and Rescue Activities, Assistance to Affected People and other necessary measures in an appropriate and swift manner, thereby making active and positive contribution to the efforts of the international community for the prevention and eradication of international terrorism, and ensuring the peace and security of the international community, including Japan.

(2) These measures must not constitute the threat or use of force.

(3) These measures shall be implemented in the following areas:

i) Japan's territory

ii) Area where combat operations are not being conducted or not expected to be conducted while Japan's activities are being conducted.

- The high seas and airspace above
- Foreign territories (Implementation shall be limited to cases where consent from relevant countries has been obtained.)

4. Measures To Be Taken (Pertaining to Article 3 and Tables 1 and 2)

(1) Cooperation and Support Activities

- i) Supplies and services, conveniences and other support measures shall be provided to Foreign Forces and Others.
- ii) Relevant government agencies including the Self-Defense Forces shall implement these activities.
- iii) The contents of materiel and services that the Self-Defense Forces provide are supply, transportation, repair and maintenance, medical services, communications, airport and seaport operations, and base operations. (Nonetheless, weapons and ammunition shall not be provided. Direct refueling to and repairing of U.S. aircraft which is preparing for departure for combat operations shall not be conducted.)

(2) Search and Rescue Activities

- i) Activities to search and rescue combatants in distress due to combat operations shall be conducted (including noncombatants in distress as well).
- ii) Self-Defense Forces and others shall implement these activities.
- iii) The contents of materiel and services that may be provided in implementing Search and Rescue Activities are supply, transportation, repair and maintenance, medical services, communications, billeting and decontamination. (Nonetheless, weapons and ammunition shall not be provided. Direct refueling to and repairing of U.S. aircraft which is preparing for departure for combat operations shall not be conducted.)

(3) Assistance to Affected People

- i) Based on the relevant resolutions of the United Nations with regard to terrorist attacks or requests made by the United Nations and other international bodies, transportation of basic necessities including food, clothing, medicines, medical services, and other humanitarian activities shall be implemented.
- ii) Relevant government agencies including the Self-Defense Forces shall implement these activities.

(4) Other Necessary Measures

- i) An example is to provide transportation to foreign nationals while providing transportation to Japanese nationals living or staying abroad in the aircraft of the Self-Defense Forces.
- ii) Relevant government agencies including the Self-Defense Forces shall implement these activities.

5. Basic Plan (Pertaining to Article 4)

(1) Basic Plan, to be approved by a matter of a Cabinet decision, shall specify a basic policy, and the kinds, contents, and areas with regard to each activities stipulated in 4 above.

(2) When measures are implemented in foreign territory, the GOJ shall consult with governments concerned in order to specify areas for implementation of measures.

6. Report to the Diet (Pertaining to Article 10)

When a decision or a change on a Basic Plan is made, the Prime Minister shall report its contents to the Diet. In addition, when measures specified in the Basic Plan are completed, the Prime Minister shall report their results to the Diet without delay.

7. Use of Weapons (Pertaining to Article 11)

- (1) Members of the Units of the Self-Defense Forces may proportionately use weapons when an unavoidable and reasonable cause exists for use of weapons to protect lives and bodies of themselves, those conducting these activities with them or those who have come under their control while implementing the measures.
- (2) In principle, the use of weapons shall be conducted only under the orders of a senior officer present at the scene.
- (3) The use of weapons shall not cause harm to persons, except for the cases of self-defense or act of necessity.

8. Others (Pertaining to Additional Provisions)

This law shall expire upon the passage of two years after its entry into force. If deemed necessary, however, the effect of the law can be extended by not more than two years as set forth by a separate law. (The same applies to further extension of the Law.)

Source: 2003 Embassy of Japan.

Available from: <http://www.us.emb-japan.go.jp/english/html/pressreleases/2001/100501-3.htm>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ฅ

The Outline of the Basic Plan regarding Response Measures based on the Law Concerning the Special Measures on Humanitarian and Reconstruction Assistance in Iraq

1. Basic Policy

Major combat operations in Iraq have ended, and the international community is actively working on the reconstruction assistance in the country.

Reconstruction of Iraq is extremely important not only for the people of Iraq and peace and stability of the Middle East, but also to secure peace and stability of the entire international community including Japan.

As such, Japan has decided to extend as much assistance for the reconstruction of Iraq as possible, on its own initiative and actively, and will implement measures such as activities for humanitarian and reconstruction assistance, based on the Special Measures Law for Humanitarian and Reconstruction Assistance in Iraq.

2. Matters regarding Activities for Humanitarian and Reconstruction Assistance

(1) Basic matters regarding Activities for Humanitarian and Reconstruction Assistance

- Immediate assistance is necessary in medical services and other areas. The Troops of the Self-Defense Forces (SDF) and the Support Personnel for the Reconstruction of Iraq, in close coordination with the relevant Embassies, will collaborate on reconstruction assistance.
- Building good relationship with the local community is important. The Japanese personnel will make the utmost effort to this end.

(2) Categories and Contents of Activities for Humanitarian and Reconstruction Assistance

a) Activities for humanitarian and reconstruction assistance implemented by the Troops of the SDF

The activities to be conducted are medical services, water supply, rehabilitation and maintenance of schools and other public facilities and transportation of materials such as those for humanitarian and reconstruction use and others. These activities are to be implemented carefully and flexibly with appropriate security measures.

b) Activities for humanitarian and reconstruction assistance implemented by the Support Personnel for the Reconstruction of Iraq

The activities to be conducted are medical services, rehabilitation and maintenance of facilities necessary for reconstruction assistance in Iraq and improvement in irrigation. These activities are to be implemented carefully and flexibly, under the premise of ensuring their security, sufficiently assessing conditions and taking appropriate security measures.

(3) The Range of Areas in which Activities for Humanitarian and Reconstruction Assistance will be Implemented

a) The range of areas in which activities for humanitarian and reconstruction assistance will be implemented by the Troops of the SDF

i) medical services, water supply, rehabilitation and maintenance of schools and other public facilities: Southeastern part of Iraq centering around the Governorate of Al Muthanna

ii) transportation of materials such as those for humanitarian and reconstruction use and others:

- Airport facilities in Kuwait and Iraq
- Southeastern part of Iraq centering around the Governorate of Al Muthanna
- Indian Ocean, including the Persian Gulf

b) The range of areas in which activities for humanitarian and reconstruction assistance will be implemented by the Support Personnel for the Reconstruction of Iraq

i) medical services: hospitals and medical facilities in Iraq

ii) rehabilitation and maintenance of facilities necessary in assisting the reconstruction of Iraq: public facilities such as water purification plants in Iraq

iii) improvement in irrigation: Southeastern part of Iraq centering around the Governorate of Al Muthanna

(4) The Troops of the SDF which Implement Activities in the Territories of Foreign Countries as well as the Duration of Dispatch

a) Size, composition and equipment of the Troops of the SDF

- The Troops of the Ground Self-Defense Forces for medical services, water supply, rehabilitation and maintenance of schools and other public facilities: bulldozers, wheeled armored personnel carriers, light-armored mobile vehicles and other vehicles, and; weapons necessary for safety of personnel (pistols, rifles, machine guns, recoilless rifles and light anti-tank munitions)
- The Troops of the Air Self-Defense Forces for transportation of materials such as those for humanitarian and reconstruction use and others: transport aircraft and other aircraft suitable for transportation, and; weapons necessary for safety of the personnel (pistols, rifles and machine guns)
- The Troops of the Maritime Self-Defense Forces for transportation for the Ground Self-Defense Forces and others: transport ships, other vessels suitable for transportation and destroyers

b) Duration of dispatch: Dec 15 2003 to Dec 14 2004

(5) Important Matters Regarding the Procurement of Goods Other Than Those Goods Which Are or Have Been Utilized by the Relevant Administrative Agencies for Their Work or Operations with a view to Transferring Them to the United Nations and Others

The Government will procure for the rehabilitation and maintenance of facilities necessary for the reconstruction of Iraq, electric generators as well as water purification and supply and facilities for water purification and supply.

(6) Other Important Matters regarding the Implementation of Activities for Humanitarian and Reconstruction Assistance

Japan will sufficiently consult and closely communicate with the United Nations and others for adequate implementation of activities for humanitarian and reconstruction assistance.

3. Matters regarding Support Activities for Ensuring Security

- The Troops of the SDF which implement the activities for humanitarian and reconstruction assistance may implement the support activities for ensuring security such as medical services, transportation, storage of goods, communication, construction, repair or maintenance, replenishment or decontamination, provided that such activities do not affect the activities for humanitarian and reconstruction assistance.
- The range of areas in which the support activities for ensuring security will be implemented will be the same as that for the activities for humanitarian and reconstruction assistance.

4. Matters regarding Coordination and Cooperation of Relevant Government Agencies for the Implementation of Response Measures

The Government, centering around the Cabinet Secretariat, will comprehensively and effectively promote the measures based on the Law concerning the Special Measures on Humanitarian and Reconstruction Assistance in Iraq, and, the relevant government agencies including the Defense Agency and the Self-Defense Agency, the Cabinet Office, and the Ministry of Foreign Affairs will closely coordinate for the safety of the Troops of the SDF and the Support Personnel for the Reconstruction of Iraq dispatched in accordance with the above-mentioned Law

Source: Ministry of Foreign Affairs, Japan

Available from: http://www.mofa.go.jp/region/middle_e/iraq/issue2003/law_o.html

ภาคผนวก ญ

National Defense Program Guideline for FY 2005 and After

(Adopted by the Security Council and by the Cabinet on December 10, 2004)

I. Purpose

Based on the Security Council and Cabinet Decision “On Introduction of Ballistic Missile Defense System and Other Measures” of December 19, 2003, the Government of Japan hereby presents the “National Defense Program Guideline for FY 2005 and After” as a guideline for Japan’s future security and defense capabilities designed to preserve peace and security of Japan as well as peace and stability of the international community in the new security environment surrounding Japan.

II. Security Environment Surrounding Japan

1. As demonstrated in the 9.11 terrorist attacks in the United States, non-state actors, such as international terrorist organizations, have emerged as a serious threat in today’s security environment in addition to the traditional problems such as inter-state military confrontations. Against the backdrop of ever-deepening interdependence among states and globalization, new threats and other various situations that affect peace and security, including proliferation of weapons of mass destruction and ballistic missiles as well as international terrorist activities (hereinafter referred to as “the new threats and various situations”), pose an imminent challenge to today’s international community. Moreover, we have to bear in mind that the traditional strategy of deterrence does not work as effectively as in the past vis-à-vis international terrorist organizations which do not have their own state or people to protect.

In the meanwhile, more than ten years have passed since the end of the Cold War, and mutual cooperation and interdependence among major powers have deepened, exemplified by the growing trust between the United States and Russia. Under these circumstances, international coordination and cooperation on security issues have taken root in the international community as the stable international environment serves the interests of all nations, and nations of the world are making wide range of efforts including those under the framework of international organizations such as the United Nations.

In this context, the United States, as the sole superpower, continues to play an important role in international peace and stability by taking proactive measures to combat terrorism and prevent proliferation of weapons of mass destruction.

Besides, military force has begun to play broader roles and is actively used for various purposes, such as preventing conflict and reconstructing failed states in addition to deterring and/or responding to armed conflict.

2. In the vicinity of Japan, efforts are being made to promote and strengthen bilateral and multilateral coordination and cooperation, as a result of further expansion and deepening of interdependence among the nations in the region in recent years.

In contrast, while Russian military power in the Far East has significantly decreased in quantitative terms after the end of the Cold War, large-scale military force, including nuclear capabilities, continues to exist in this region, and a number of countries have been modernizing their military forces. In addition, unpredictability and uncertainty still remain in the situation on the Korean Peninsula as well as in the Taiwan Straits. North Korea is developing, deploying, and proliferating weapons of mass destruction and ballistic missiles, and maintains a large number of special operations forces. North Korea's such military activities constitute a major destabilizing factor to the regional security and a serious challenge to the international efforts for non-proliferation. In addition, China, which has a strong influence on the security in this region, has been modernizing its nuclear and missile capabilities as well as naval and air forces, and expanding its area of operation at sea. We have to remain attentive to its future course.

In this context, close cooperative relationship between Japan and the United States, based on the Japan-U.S. Security Arrangements, continues to play a key role for the security of Japan as well as peace and stability in the Asia-Pacific region.

3. In light of the security environment surrounding Japan as described above, while on the one hand a full-scale invasion against Japan has become less likely to occur, Japan has to deal with new threats and various situations in addition to the security problems in the region.

4. In considering Japan's security, we have to take the following factors into account: that the country has security vulnerabilities resulting from its narrow land, long coastal lines and numerous small islands, high population density, and the concentration of population and industry in urban areas and

a large number of important facilities in coastal areas; that Japan is prone to disaster in geographical and geological terms; and that the security of sea lines of communication is indispensable to its prosperity and growth.

III. Basic Principles of the Security of Japan

1. Basic Principles

The first objective of Japan's security policy is to prevent any threat from directly reaching Japan and, in the event that it does, to repel the threat as well as to minimize the damage. The second objective is to reduce the chances of any threat arising in various parts of the world in order to prevent it from reaching Japan. Japan will try to achieve these objectives by integrating its own efforts and cooperative efforts with the United States and the international community. To this end, Japan will, make diplomatic efforts to support United Nations activities for international peace and security, and to promote cooperative relationships with foreign countries, maintain close cooperative relationship with the United States based on the Japan-U.S. Security Arrangements, establish a basis for national security by preserving domestic political stability, and build up efficient defense force. Under the Constitution of Japan, in accordance with fundamental principles of maintaining exclusively defense-oriented policy and of not becoming a major military power that might pose a threat to foreign countries, Japan will continue to uphold the basic policies of securing civilian control, adhering to the three non-nuclear principles, and building modest defense capability on its own initiative.

To cope with the threat of nuclear weapons, Japan continues to rely on the nuclear deterrent provided by the United States, while at the same time play an active role in taking realistic step-by-step measures for nuclear disarmament and non-proliferation. It will also play an active role in international disarmament and non-proliferation efforts regarding other weapons of mass destruction and delivery means such as missiles.

2. Japan's Own Efforts

(1) Basic Ideas

Based on the awareness that any country's security depends first and foremost on its own endeavors, Japan will make its utmost efforts, by utilizing all available means, to prevent any threat from reaching the country directly. In addition, it will engage in its own diplomatic activities to

prevent the emergence of threats by improving international security environment, based on the principle of acting closely with the international community and its alliance partner.

(2) Japan's Integrated Response

In the event that these efforts failed to prevent the threat from reaching Japan, the Government of Japan would take an integrated response by swiftly making appropriate decisions through mechanisms such as the Security Council, bringing together all relevant organizations, and having them cooperate adequately. To achieve this, the Government will strive to improve its ability to collect and analyze information to facilitate decision-making. Through an appropriate role-sharing, relevant organizations, such as the Self-Defense Forces, the police, and the Japan Coast Guard, will ensure their close coordination through increased information sharing, joint exercises and other activities, and improve their overall performance. In addition, the Government will establish necessary civil defense systems, for example, to respond to different types of disasters and to quickly issue warning signals. For that purpose, the central and local governments will work closely together to establish adequate systems.

(3) Japan's Defense Capability

Defense capability is the ultimate guarantee for its national security, representing its will and ability to repel any threat in case it reaches Japan. Japan's defense capability has been built upon the "National Defense Program Outline for FY 1996 and After" (adopted by the Security Council and the Cabinet on November 28, 1995), which incorporated the key elements of the Basic Defense Force Concept espousing that rather than preparing to directly counter military threat, Japan, as an independent state, should maintain the minimum necessary basic defense capability lest it becomes a destabilizing factor in this region by creating a power vacuum.

Combined with the Japan-U.S. Security Arrangements, this policy has been successful in preventing armed invasion from occurring. Given the new security environment, the future defense force should be capable of effectively responding to the new threats and various situations while preserving valid elements of the Basic Defense Force Concept. In addition, based on the awareness that peace and security of Japan are inextricably linked to the peace and stability of the international community, Japan should be able to proactively and on its own initiative participate, in order to promote its own peace and security, in activities that nations of the world cooperatively undertake to improve international security environment (hereafter called "international peace cooperation

activities”). We have to take it into account that while roles which the defense capability has to play are multiplying, the population of the youth in Japan keeps decreasing resulting from low birth rate, and the fiscal conditions continue deteriorating.

From this standpoint, Japan’s future defense capability should be a multi-functional, flexible, and effective force with high level of readiness, mobility, adaptability and multi-purpose capability, and be equipped with advanced technologies and intelligence capabilities comparable to global military-technological level. In building such defense force without expanding its size, the Government of Japan should work to attain greater results with limited resources by rationalizing and streamlining personnel, equipment, and operations.

3. Japan-U.S. Security Arrangements

The Japan-U.S. Security Arrangements are indispensable for Japan’s security. In addition, the U.S. military presence is critically important to peace and stability in the Asia-Pacific region, which continues to be stricken with unpredictability and uncertainty. Moreover, close cooperative relationship between Japan and the United States based on the Japan-U.S. Security Arrangements plays an important role in facilitating international efforts to prevent the new threats and various situations, such as terrorism and ballistic missile attacks, from emerging, and to cope with them if necessary.

From this point of view, the Government of Japan will on its own initiative engage in strategic dialogue with the United States on wide-ranging security issues such as role-sharing between the two countries and the military posture such as force structure of the U.S. forces in Japan, while trying to share common views on the new security environment and on strategic objectives in that context. In doing so, the Government of Japan will bear in mind the need to reduce the excessive burden that U.S. military bases and facilities place on local communities, while maintaining the deterrent that the U.S. military presence in Japan provides.

In addition, Japan will continue to strengthen the Japan-U.S. Security Arrangements by actively promoting intelligence exchange, operational cooperation including that in the “situations in areas surrounding Japan,” cooperation on ballistic missile defense, equipment and technology exchange, and efforts to make the stationing of U.S. forces in Japan smooth and efficient.

4. Cooperation with the International Community

In order to improve international security environment and help maintain security and prosperity of Japan, the Government of Japan will proactively engage in various diplomatic efforts, including a strategic use of Official Development Assistance (ODA). Based on the recognition that threat to peace and stability of the international community by situations such as regional conflicts, proliferation of weapons of mass destruction and international terrorist attacks would in turn seriously affect its own peace and security, Japan will, on its own initiative, proactively participate in international peace cooperation activities as integral part of its diplomatic efforts.

In particular, stability in the region spreading from the Middle East to East Asia is critical to Japan given the fact that it traditionally has close economic ties with the region, that Japan's sea lines of communication run through the region, and that Japan depends heavily on foreign countries for energy and natural resources. In this context, Japan will strive to stabilize the region by promoting various cooperative efforts, in conjunction with other concerned countries, to deal with common security challenges in the region.

To enable the international community to effectively address new challenges in the twenty-first century, we will have to undertake the reform of the world's only global and comprehensive international organization—the United Nations—to make it more effective and reliable. Japan will actively pursue this goal.

In the Asia-Pacific region, multilateral regional frameworks for security such as the ASEAN Regional Forum (ARF) and multilateral efforts to cope with common agendas such as developing counter-terrorism and counter-piracy measures are taking root. By continuing to support these positive developments, Japan will continue to play an appropriate role, in addition to the combined efforts with the United States, to promote stable security environment in this region.

IV. Vision for the Future Defense Capability

1. Role of the Defense Capability

Based on the assessment as described above, Japan's future defense capability should be able to effectively carry out missions in the following areas. Japan will develop and maintain necessary Self-Defense Forces posture in an efficient manner to achieve this.

(1) Effective Response to the New Threats and Various Situations

Japan will try to cope effectively with the new threats and various situations by developing and deploying highly ready and mobile defense force units capable of responding

properly to various different situations in accordance with the characteristic of the units and Japan's geographical characteristics. When such situations actually take place, the defense force will act quickly and appropriately to seamlessly respond to situations in smooth and close collaboration with the police and other relevant organizations in accordance with the circumstances and division of labor.

Japan's response to and necessary Self-Defense Forces posture for the key elements of the new threats and various situations will be the following:

a. Response to Ballistic Missile Attacks

Japan will establish necessary defense force structure, including the introduction of ballistic missile defense systems, to cope effectively with ballistic missile attacks. With this effort and dependence on nuclear deterrent provided by the United States combined, we will adequately respond to the threat of nuclear weapons.

b. Response to Guerrillas and Special Operations Units Attacks

Japan will maintain necessary defense force structure to respond effectively to attacks carried out by guerrillas and special operations units, by enhancing readiness and mobility of the defense force units, and by coping with such attacks in a flexible manner.

c. Response to Invasion against Outlying Islands

Japan will maintain necessary defense force structure to respond effectively to invasion against outlying islands, by improving and strengthening capabilities to transport and deploy forces, and by coping with the invasion in a flexible manner.

d. Patrol and Surveillance in the Peripheral Sea and Air, and the Response to the Violation of Territorial Airspace and the Intrusion of Armed Special-Operations Vessels and Others

Japan will maintain necessary defense force structure, involving warships, aircraft and other necessary assets, to maintain around-the-clock patrol and surveillance in the peripheral sea and air. We will also maintain fighter aircraft units to respond instantly and adequately to the violation of territorial airspace. And we will also maintain destroyers and other assets to respond adequately to armed special-operations vessels in the peripheral sea and foreign submarines which navigate submerged in the territorial sea of Japan.

e. Response to Large-Scale and/or Unconventional Disaster (Nuclear, Biological, and Chemical Disasters)

Japan will cope effectively with various situations, such as large-scale and/or unconventional disaster(nuclear, biological and chemical disasters), where protection of life and property is needed, by maintaining the posture equipped with defense force units and specialized capabilities to conduct disaster relief operations in any part of Japan.

(2) Preparations to Deal with Full-Scale Invasion

Since the likelihood of full-scale invasion against Japan will remain small in the foreseeable future, we will modify our current defense force concept that emphasized Cold War type counter-armor warfare, anti-submarine warfare and anti-air warfare, and will make a sweeping review to reduce personnel and equipment earmarked for coping with full-scale invasion. At the same time, however, considering the fact that the indigenous purpose of defense capability is to cope with full-scale invasion, and that establishing such a force from scratch would take a long time, we will maintain the most basic part of the defense force, taking orientation of neighboring countries into account and making use of technological progress.

(3) Proactive Efforts on Its Own Decision to Improve International Security Environment

In order to engage adequately in international peace cooperation activities, Japan will take the following measures: develop education and training systems, highly ready force posture for relevant units, and transport and other required capabilities; establish necessary infrastructure to quickly dispatch and maintain defense force units overseas for an considerable period of time; and make necessary arrangements including the effort to properly embed international peace cooperation activities within the Self-Defense Forces mission priorities.

Japan will strongly promote activities for international peace and stability, such as security dialogue and defense exchanges including bilateral and multilateral training and exercises, and arms control and disarmament efforts engineered by international organizations such as the United Nations.

2. Fundamental Measures for Our Defense Capabilities

Following are fundamental measures for realizing defense capabilities that can carry out the missions described above:

(1) Enhancing Joint Operation Capabilities

To have three services of the Self-Defense Forces operate in an integrated manner and enable them to execute their missions swiftly and effectively, we will employ them jointly, and enhance necessary arrangements. We will create a central organization to facilitate joint operations, and establish infrastructure for jointness in training and education as well as intelligence and communications. In doing so, we will reexamine existing organizations to enhance their effectiveness.

(2) Strengthening Intelligence Capabilities

In order to respond effectively to the new threats and various situations and employ our defense capability successfully in any situations, it is imperative for the Government to be able to collect, analyze, and share intelligence promptly and adequately, and to identify indications of a situation at the earliest possible time. For this purpose, we will cultivate various intelligence collection capabilities taking consideration of security environment, technological progress and other relevant factors, and enhance our ability to analyze and evaluate intelligence in a comprehensive manner. We will also strengthen Japan's intelligence community, of which the Defense Intelligence Headquarters is a part, to attain first-class intelligence capabilities.

(3) Incorporating Advanced Technologies

We will incorporate fruits of advanced technological innovations such as development of information and communications technologies, into our defense capability. In particular, we will develop reliable command and control system as well as speedy intelligence sharing systems, which are indispensable for joint operations, in tune with advanced information and communication technologies available at home and overseas. In addition, we will construct advanced systems for command and communications and a network for information and communications with sufficient protection against possible cyber attacks.

(4) Efficient Use of Human Resources

The Government of Japan will take various means to maintain high morale and strict discipline in the Self-Defense Forces. Japan will also recruit, cultivate, train and educate

human resources to adequately cope with diversification and internationalization of the Self-Defense Forces missions, and to properly operate rapidly advancing high-tech equipment. It will also promote research and education on security issues and enhance human basis for security issue. The posture of defense capability required to fulfill the missions described above is indicated in the attachment.

V. Additional Elements for Consideration

1. In developing, maintaining, and operating the defense force as described in section IV, we will take the following elements into consideration.

(1) Mindful of the markedly worsening fiscal conditions, we will curb defense expenditures by further rationalizing and streamlining our defense capability, and will try to make it successfully carry out its missions by harmonizing its operations with other measures taken by the Government.

(2) The Government of Japan will try to make the procurement and the research and development (R&D) process more effective and efficient by taking the following measures: curbing life-cycle cost, including purchase price, of the defense equipment; actively using cutting-edge technologies developed by private enterprises, universities, and governmental organizations; allocating R&D resource in a more focused manner; and appropriately and timely reviewing different R&D projects. At the same time, we will work to establish truly necessary defense production and technological base, especially that of core technological areas indispensable for our national security.

(3) In order to efficiently develop and maintain defense-related facilities, the Government of Japan will, in close cooperation with relevant local authorities, take various measures to harmonize these facilities with local communities.

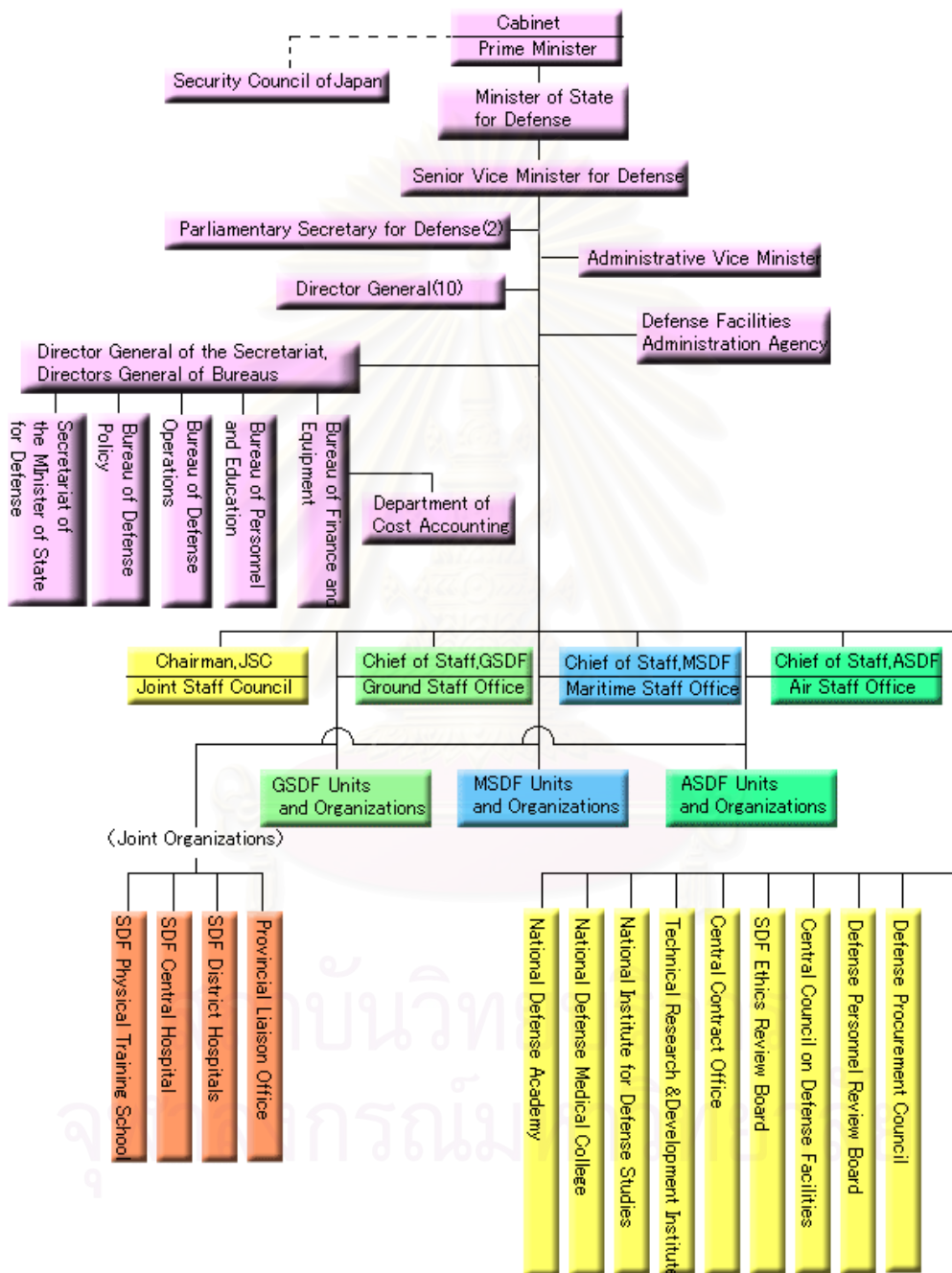
2. This National Defense Program Guideline provides the vision for our defense force for approximately next ten years. However, we will review and, if necessary, revise it after five years from now or in case there is a significant change in the security environment, taking consideration of the security environment, technological progress, and other relevant factors at the time.

Source: Japan Defense Agency

Available from: http://www.jda.go.jp/e/policy/f_work/taikou05/e17taiko.pdf

ภาคผนวก ก
 โครงสร้างของทบวงความมั่นคง (Japan Defense Agency)

Outline of Organization of Defense Agency and SDF

Source: Japan Defense Agency

Available from: http://www.jda.go.jp/e/index_.htm

ภาคผนวก ฎ

Significant Terrorist Incidents, 1990 - 2003: A Brief Chronology

1990

U.S. Embassy Bombed in Peru, January 15, 1990: The Tupac Amaru Revolutionary Movement bombed the U.S. Embassy in Lima, Peru.

U.S. Soldiers Assassinated in the Philippines, May 13, 1990: The New People's Army (NPA) killed two U.S. Air Force personnel near Clark Air Force Base in the Philippines.

1991

Attempted Iraqi Attacks on U.S. Posts, January 18-19, 1991: Iraqi agents planted bombs at the U.S. Ambassador to Indonesia's home residence and at the USIS library in Manila.

Sniper Attack on the U.S. Embassy in Bonn, February 13, 1991: Three Red Army Faction members fired automatic rifles from across the Rhine River at the U.S. Embassy Chancery. No one was hurt.

Assassination of former Indian Prime Minister, May 21, 1991: A female member of the LTTE (Liberation Tigers of Tamil Eelam) killed herself, Prime Minister Rajiv Gandhi, and 16 others by detonating an explosive vest after presenting a garland of flowers to the former Prime Minister during an election rally in the Indian state of Tamil Nadu.

1992

Kidnapping of U.S. Businessmen in the Philippines, January 17-21, 1992: A senior official of the corporation Philippine Geothermal was kidnapped in Manila by the Red Scorpion Group, and two U.S. businessmen were seized independently by the National Liberation Army and by Revolutionary Armed Forces of Colombia (FARC).

Bombing of the Israeli Embassy in Argentina, March 17, 1992: Hizballah claimed responsibility for a blast that leveled the Israeli Embassy in Buenos Aires, Argentina, causing the deaths of 29 and wounding 242.

1993

Kidnappings of U.S. Citizens in Colombia, January 31, 1993: Revolutionary Armed Forces of Colombia (FARC) terrorists kidnapped three U.S. missionaries.

World Trade Center Bombing, February 26, 1993: The World Trade Center in New York City was badly damaged when a car bomb planted by Islamic terrorists exploded in an underground garage. The bomb left 6 people dead and 1,000 injured. The men carrying out the attack were followers of Umar Abd al-Rahman, an Egyptian cleric who preached in the New York City area.

Attempted Assassination of President Bush by Iraqi Agents, April 14, 1993: The Iraqi intelligence service attempted to assassinate former U.S. President George Bush during a visit to Kuwait. In retaliation, the U.S. launched a cruise missile attack 2 months later on the Iraqi capital Baghdad.

1994

Hebron Massacre, February 25, 1994: Jewish right-wing extremist and U.S. citizen Baruch Goldstein machine-gunned Moslem worshippers at a mosque in West Bank town of Hebron, killing 29 and wounding about 150.

FARC Hostage-taking, September 23, 1994: FARC rebels kidnapped U.S. citizen Thomas Hargrove in Colombia.

Air France Hijacking, December 24, 1994: Members of the Armed Islamic Group seized an Air France Flight to Algeria. The four terrorists were killed during a rescue effort.

1995

Attack on U.S. Diplomats in Pakistan, March 8, 1995: Two unidentified gunmen killed two U.S. diplomats and wounded a third in Karachi, Pakistan.

Tokyo Subway Station Attack, March 20, 1995: Twelve persons were killed and 5,700 were injured in a Sarin nerve gas attack on a crowded subway station in the center of Tokyo, Japan. A similar attack occurred nearly simultaneously in the Yokohama subway system. The Aum Shinri-kyo cult was blamed for the attacks.

Bombing of the Federal Building in Oklahoma City, April 19, 1995: Right-wing extremists Timothy McVeigh and Terry Nichols destroyed the Federal Building in Oklahoma City with a massive truck bomb that killed 166 and injured hundreds more in what was up to then the largest terrorist attack on American soil.

Kashmiri Hostage-taking, July 4, 1995: In India six foreigners, including two U.S. citizens, were taken hostage by Al-Faran, a Kashmiri separatist group. One non-U.S. hostage was later found beheaded.

Jerusalem Bus Attack, August 21, 1995: HAMAS claimed responsibility for the detonation of a bomb that killed 6 and injured over 100 persons, including several U.S. citizens.

Attack on U.S. Embassy in Moscow, September 13, 1995: A rocket-propelled grenade was fired through the window of the U.S. Embassy in Moscow, ostensibly in retaliation for U.S. strikes on Serb positions in Bosnia.

Saudi Military Installation Attack, November 13, 1995: The Islamic Movement of Change planted a bomb in a Riyadh military compound that killed one U.S. citizen, several foreign national employees of the U.S. government, and over 40 others.

Egyptian Embassy Attack, November 19, 1995: A suicide bomber drove a vehicle into the Egyptian Embassy compound in Islamabad, Pakistan, killing at least 16 and injuring 60 persons. Three militant Islamic groups claimed responsibility.

1996

Papuan Hostage Abduction, January 8, 1996: In Indonesia, 200 Free Papua Movement (OPM) guerrillas abducted 26 individuals in the Lorenta nature preserve, Irian Jaya Province. Indonesian Special Forces members rescued the remaining nine hostages on May 15.

Kidnapping in Colombia, January 19, 1996: Revolutionary Armed Forces of Colombia (FARC) guerrillas kidnapped a US citizen and demanded a \$1 million ransom. The hostage was released on May 22.

Tamil Tigers Attack, January 31, 1996: Members of the Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE) rammed an explosives-laden truck into the Central Bank in the heart of downtown Colombo, Sri Lanka, killing 90 civilians and injuring more than 1,400 others, including 2 US citizens.

IRA Bombing, February 9, 1996: An Irish Republican Army (IRA) bomb detonated in London, killing 2 persons and wounding more than 100 others, including 2 U.S. citizens.

Athens Embassy Attack, February 15, 1996: Unidentified assailants fired a rocket at the U.S. Embassy compound in Athens, causing minor damage to three diplomatic vehicles and some surrounding buildings. Circumstances of the attack suggested it was an operation carried out by the 17 November group.

ELN Kidnapping, February 16, 1996: Six alleged National Liberation Army (ELN) guerrillas kidnapped a U.S. citizen in Colombia. After 9 months, the hostage was released.

HAMAS Bus Attack, February 26, 1996: In Jerusalem, a suicide bomber blew up a bus, killing 26 persons, including three U.S. citizens, and injuring some 80 persons, including three other US citizens.

Dizengoff Center Bombing, March 4, 1996: HAMAS and the Palestine Islamic Jihad (PIJ) both claimed responsibility for a bombing outside of Tel Aviv's largest shopping mall that killed 20 persons and injured 75 others, including 2 U.S. citizens.

West Bank Attack, May 13, 1996: Arab gunmen opened fire on a bus and a group of Yeshiva students near the Bet El settlement, killing a dual U.S./Israeli citizen and wounding three Israelis. No one claimed responsibility for the attack, but HAMAS was suspected.

AID Worker Abduction, May 31, 1996: A gang of former Contra guerrillas kidnapped a U.S. employee of the Agency for International Development (AID) who was assisting with election

preparations in rural northern Nicaragua. She was released unharmed the next day after members of the international commission overseeing the preparations intervened.

Zekharya Attack, June 9, 1996: Unidentified gunmen opened fire on a car near Zekharya, killing a dual U.S./Israeli citizen and an Israeli. The Popular Front for the Liberation of Palestine (PFLP) was suspected.

Manchester Truck Bombing, June 15, 1996: An IRA truck bomb detonated at a Manchester shopping center, wounding 206 persons, including two German tourists, and caused extensive property damage.

Khobar Towers Bombing, June 25, 1996: A fuel truck carrying a bomb exploded outside the US military's Khobar Towers housing facility in Dhahran, killing 19 U.S. military personnel and wounding 515 persons, including 240 U.S. personnel. Several groups claimed responsibility for the attack.

ETA Bombing, July 20, 1996: A bomb exploded at Tarragona International Airport in Reus, Spain, wounding 35 persons, including British and Irish tourists. The Basque Fatherland and Liberty (ETA) organization was suspected.

Bombing of Archbishop of Oran, August 1, 1996: A bomb exploded at the home of the French Archbishop of Oran, killing him and his chauffeur. The attack occurred after the Archbishop's meeting with the French Foreign Minister. The Algerian Armed Islamic Group (GIA) is suspected.

Sudanese Rebel Kidnapping, August 17, 1996: Sudan People's Liberation Army (SPLA) rebels kidnapped six missionaries in Mapourdit, including a U.S. citizen, an Italian, three Australians, and a Sudanese. The SPLA released the hostages 11 days later.

PUK Kidnapping, September 13, 1996: In Iraq, Patriotic Union of Kurdistan (PUK) militants kidnapped four French workers for Pharmaciens Sans Frontieres, a Canadian United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) official, and two Iraqis.

Assassination of South Korean Consul, October 1, 1996: In Vladivostok, Russia, assailants attacked and killed a South Korean consul near his home. No one claimed responsibility, but South

Korean authorities believed that the attack was carried out by professionals and that the assailants were North Koreans. North Korean officials denied the country's involvement in the attack.

Red Cross Worker Kidnappings, November 1, 1996: In Sudan a breakaway group from the Sudanese People's Liberation Army (SPLA) kidnapped three International Committee of the Red Cross (ICRC) workers, including a U.S. citizen, an Australian, and a Kenyan. On 9 December the rebels released the hostages in exchange for ICRC supplies and a health survey for their camp.

Paris Subway Explosion, December 3, 1996: A bomb exploded aboard a Paris subway train as it arrived at the Port Royal station, killing two French nationals, a Moroccan, and a Canadian, and injuring 86 persons. Among those injured were one U.S. citizen and a Canadian. No one claimed responsibility for the attack, but Algerian extremists are suspected.

Abduction of US. Citizen by FARC, December 11, 1996: Five armed men claiming to be members of the Revolutionary Armed Forces of Colombia (FARC) kidnapped and later killed a U.S. geologist at a methane gas exploration site in La Guajira Department.

Tupac Amaru Seizure of Diplomats, December 17, 1996: Twenty-three members of the Tupac Amaru Revolutionary Movement (MRTA) took several hundred people hostage at a party given at the Japanese Ambassador's residence in Lima, Peru. Among the hostages were several US officials, foreign ambassadors and other diplomats, Peruvian Government officials, and Japanese businessmen. The group demanded the release of all MRTA members in prison and safe passage for them and the hostage takers. The terrorists released most of the hostages in December but held 81 Peruvians and Japanese citizens for several months.

1997

Egyptian Letter Bombs, January 2-13, 1997: A series of letter bombs with Alexandria, Egypt, postmarks were discovered at *Al-Hayat* newspaper bureaus in Washington, New York City, London, and Riyadh, Saudi Arabia. Three similar devices, also postmarked in Egypt, were found at a prison facility in Leavenworth, Kansas. Bomb disposal experts defused all the devices, but one detonated at the *Al-Hayat* office in London, injuring two security guards and causing minor damage.

Tajik Hostage Abductions, February 4-17, 1997: Near Komsomolabad, Tajikistan, a paramilitary group led by Bakhrom Sodirov abducted four United Nations (UN) military observers. The victims included two Swiss, one Austrian, one Ukrainian, and their Tajik interpreter. The kidnappers demanded safe passage for their supporters from Afghanistan to Tajikistan. In four separate incidents occurring between Dushanbe and Garm, Bakhrom Sodirov and his group kidnapped two International Committee for the Red Cross members, four Russian journalists and their Tajik driver, four UNHCR members, and the Tajik Security Minister, Saidamir Zukhurov.

Venezuelan Abduction, February 14, 1997: Six armed Colombian guerrillas kidnapped a US oil engineer and his Venezuelan pilot in Apure, Venezuela. The kidnappers released the Venezuelan pilot on 22 February. According to authorities, the FARC is responsible for the kidnapping.

Empire State Building Sniper Attack, February 23, 1997: A Palestinian gunman opened fire on tourists at an observation deck atop the Empire State Building in New York City, killing a Danish national and wounding visitors from the United States, Argentina, Switzerland, and France before turning the gun on himself. A handwritten note carried by the gunman claimed this was a punishment attack against the "enemies of Palestine."

ELN Kidnapping, February 24, 1997: National Liberation Army (ELN) guerrillas kidnapped a U.S. citizen employed by a Las Vegas gold corporation who was scouting a gold mining operation in Colombia. The ELN demanded a ransom of \$2.5 million.

FARC Kidnapping, March 7, 1997: FARC guerrillas kidnapped a U.S. mining employee and his Colombian colleague who were searching for gold in Colombia. On November 16, the rebels released the two hostages after receiving a \$50,000 ransom.

Hotel Nacional Bombing, July 12, 1997: A bomb exploded at the Hotel Nacional in Havana, injuring three persons and causing minor damage. A previously unknown group calling itself the Military Liberation Union claimed responsibility.

Israeli Shopping Mall Bombing, September 4, 1997: Three suicide bombers of HAMAS detonated bombs in the Ben Yehuda shopping mall in Jerusalem, killing eight persons, including the bombers, and wounding nearly 200 others. A dual U.S./Israeli citizen was among the dead, and 7 U.S. citizens were wounded.

OAS Abductions, October 23, 1997: In Colombia ELN rebels kidnapped two foreign members of the Organization of American States (OAS) and a Colombian human rights official at a roadblock. The ELN claimed that the kidnapping was intended "to show the international community that the elections in Colombia are a farce."

Yemeni Kidnappings, October 30, 1997: Al-Sha'if tribesmen kidnapped a U.S. businessman near Sanaa. The tribesmen sought the release of two fellow tribesmen who were arrested on smuggling charges and several public works projects they claim the government promised them. They released the hostage on November 27.

Murder of U.S. Businessmen in Pakistan, November 12, 1997: Two unidentified gunmen shot to death four U.S. auditors from Union Texas Petroleum Corporation and their Pakistani driver after they drove away from the Sheraton Hotel in Karachi. The Islami Inqilabi Council, or Islamic Revolutionary Council, claimed responsibility in a call to the U.S. Consulate in Karachi. In a letter to Pakistani newspapers, the Aimal Khufia Action Committee also claimed responsibility.

Tourist Killings in Egypt, November 17, 1997: Al-Gama'at al-Islamiyya (IG) gunmen shot and killed 58 tourists and four Egyptians and wounded 26 others at the Hatshepsut Temple in the Valley of the Kings near Luxor. Thirty-four Swiss, eight Japanese, five Germans, four Britons, one French, one Colombian, a dual Bulgarian/British citizen, and four unidentified persons were among the dead. Twelve Swiss, two Japanese, two Germans, one French, and nine Egyptians were among the wounded.

1998

UN Observer Abductions, February 19, 1998: Armed supporters of late Georgian president Zviad Gamsakhurdia abducted four UN military observers from Sweden, Uruguay, and the Czech Republic.

FARC Abduction, March 21-23, 1998: FARC rebels kidnapped a US citizen in Sabaneta, Colombia. FARC members also killed three persons, wounded 14, and kidnapped at least 27 others at a roadblock near Bogota. Four U.S. citizens and one Italian were among those kidnapped, as well as the acting president of the National Electoral Council (CNE) and his wife.

Somali Hostage-takings, April 15, 1998: Somali militiamen abducted nine Red Cross and Red Crescent workers at an airstrip north of Mogadishu. The hostages included a U.S. citizen, a German, a Belgian, a French, a Norwegian, two Swiss, and one Somali. The gunmen were members of a sub-clan loyal to Ali Mahdi Mohammed, who controlled the northern section of the capital.

IRA Bombing, Banbridge, August 1, 1998: A 500-pound car bomb planted by the Real IRA exploded outside a shoe store in Banbridge, North Ireland, injuring 35 persons and damaging at least 200 homes.

U.S. Embassy Bombings in East Africa, August 7, 1998: A bomb exploded at the rear entrance of the U.S. Embassy in Nairobi, Kenya, killing 12 U.S. citizens, 32 Foreign Service Nationals (FSNs), and 247 Kenyan citizens. Approximately 5,000 Kenyans, 6 U.S. citizens, and 13 FSNs were injured. The U.S. Embassy building sustained extensive structural damage. Almost simultaneously, a bomb detonated outside the U.S. Embassy in Dar es Salaam, Tanzania, killing 7 FSNs and 3 Tanzanian citizens, and injuring 1 U.S. citizen and 76 Tanzanians. The explosion caused major structural damage to the U.S. Embassy facility. The U.S. Government held Usama Bin Laden responsible.

IRA Bombing, Omagh, August 15, 1998: A 500-pound car bomb planted by the Real IRA exploded outside a local courthouse in the central shopping district of Omagh, Northern Ireland, killing 29 persons and injuring over 330.

Colombian Pipeline Bombing, October 18, 1998: A National Liberation Army (ELN) planted bomb exploded on the Orensa pipeline in Antioquia Department, killing approximately 71 persons and injuring at least 100 others. The pipeline is jointly owned by the Colombia State Oil Company Ecopetrol and a consortium including U.S., French, British, and Canadian companies.

Armed Kidnapping in Colombia, November 15, 1998: Armed assailants followed a U.S. businessman and his family home in Cundinamarca Department and kidnapped his 11-year-old son after stealing money, jewelry, one automobile, and two cell phones. The kidnappers demanded \$1 million in ransom. On January 21, 1999, the kidnappers released the boy.

1999

Angolan Aircraft Downing, January 2, 1999: A UN plane carrying one U.S. citizen, four Angolans, two Philippine nationals and one Namibian was shot down, according to a UN official. No deaths or injuries were reported. Angolan authorities blamed the attack on National Union for the Total Independence of Angola (UNITA) rebels. UNITA officials denied shooting down the plane.

Ugandan Rebel Attack, February 14, 1999: A pipe bomb exploded inside a bar, killing five persons and injuring 35 others. One Ethiopian and four Ugandan nationals died in the blast, and one U.S. citizen working for USAID, two Swiss nationals, one Pakistani, one Ethiopian, and 27 Ugandans were injured. Ugandan authorities blamed the attack on the Allied Democratic Forces (ADF).

Greek Embassy Seizure, February 16, 1999: Kurdish protesters stormed and occupied the Greek Embassy in Vienna, taking the Greek Ambassador and six other persons hostage. Several hours later the protesters released the hostages and left the Embassy. The attack followed the Turkish Government's announcement of the successful capture of the Kurdistan Workers' Party (PKK) leader Abdullah Ocalan. Kurds also occupied Kenyan, Israeli, and other Greek diplomatic facilities in France, Holland, Switzerland, Britain, and Germany over the following days.

FARC Kidnappings, February 25, 1999: FARC kidnapped three U.S. citizens working for the Hawaii-based Pacific Cultural Conservancy International. On March 4, the bodies of the three victims were found in Venezuela.

Hutu Abductions, March 1, 1999: 150 armed Hutu rebels attacked three tourist camps in Uganda, killed four Ugandans, and abducted three U.S. citizens, six Britons, three New Zealanders, two Danish citizens, one Australian, and one Canadian national. Two of the U.S. citizens and six of the other hostages were subsequently killed by their abductors.

ELN Hostage-taking, March 23, 1999: Armed guerrillas kidnapped a U.S. citizen in Boyaca, Colombia. The National Liberation Army (ELN) claimed responsibility and demanded \$400,000 ransom. On 20 July, ELN rebels released the hostage unharmed following a ransom payment of \$48,000.

ELN Hostage-taking, May 30, 1999: In Cali, Colombia, armed ELN militants attacked a church in the neighborhood of Ciudad Jardin, kidnapping 160 persons, including six U.S. citizens and one French national. The rebels released approximately 80 persons, including three U.S. citizens, later that day.

Shell Platform Bombing, June 27, 1999: In Port Harcourt, Nigeria, armed youths stormed a Shell oil platform, kidnapping one U.S. citizen, one Nigerian national, and one Australian citizen, and causing undetermined damage. A group calling itself "Enough is Enough in the Niger River" claimed responsibility. Further seizures of oil facilities followed.

AFRC Kidnappings, August 4, 1999: An Armed Forces Revolutionary Council (AFRC) faction kidnapped 33 UN representatives near Occra Hills, Sierra Leone. The hostages included one U.S. citizen, five British soldiers, one Canadian citizen, one representative from Ghana, one military officer from Russia, one officer from Kyrgyzstan, one officer from Zambia, one officer from Malaysia, a local Bishop, two UN officials, two local journalists, and 16 Sierra Leonean nationals.

Burmese Embassy Seizure, October 1, 1999: Burmese dissidents seized the Burmese Embassy in Bangkok, Thailand, taking 89 persons hostage, including one U.S. citizen.

PLA Kidnapping, December 23, 1999: Colombian People's Liberation Army (PLA) forces kidnapped a U.S. citizen in an unsuccessful ransoming effort.

Indian Airlines Airbus Hijacking, December 24, 1999: Five militants hijacked a flight bound from Katmandu to New Delhi carrying 189 people. The plane and its passengers were released unharmed on December 31.

2000

Car bombing in Spain, January 27, 2000: Police officials reported unidentified individuals set fire to a Citroen car dealership in Iturreta, causing extensive damage to the building and destroying 12 vehicles. The attack bore the hallmark of the Basque Fatherland and Liberty (ETA).

RUF Attacks on U.N. Mission Personnel, May 1, 2000: On 1 May in Makeni, Sierra Leone, Revolutionary United Front (RUF) militants kidnapped at least 20 members of the United Nations

Assistance Mission in Sierra Leone (UNAMSIL) and surrounded and opened fire on a UNAMSIL facility, according to press reports. The militants killed five UN soldiers in the attack. RUF militants kidnapped 300 UNAMSIL peacekeepers throughout the country, according to press reports. On 15 May in Foya, Liberia, the kidnapers released 139 hostages. On 28 May, on the Liberia and Sierra Leone border, armed militants released unharmed the last of the UN peacekeepers. In Freetown, according to press reports, armed militants ambushed two military vehicles carrying four journalists. A Spaniard and one U.S. citizen were killed in a May 25 car bombing in Freetown for which the RUF was probably responsible. Suspected RUF rebels also kidnapped 21 Indian UN peacekeepers in Freetown on June 6. Additional attacks by RUF on foreign personnel followed.

Diplomatic Assassination in Greece, June 8, 2000: In Athens, Greece, two unidentified gunmen killed British Defense Attaché Stephen Saunders in an ambush. The Revolutionary Organization 17 November claimed responsibility.

ELN Kidnapping, June 27, 2000: In Bogota, Colombia, ELN militants kidnapped a 5-year-old U.S. citizen and his Colombian mother, demanding an undisclosed ransom.

Kidnappings in Kyrgyzstan, August 12, 2000: In the Kara-Su Valley, the Islamic Movement of Uzbekistan took four U.S. citizens hostage. The Americans escaped on August 12.

Church Bombing in Tajikistan, October 1, 2000: Unidentified militants detonated two bombs in a Christian church in Dushanbe, killing seven persons and injuring 70 others. The church was founded by a Korean-born U.S. citizen, and most of those killed and wounded were Korean. No one claimed responsibility.

Helicopter Hijacking, October 12, 2000: In Sucumbios Province, Ecuador, a group of armed kidnapers led by former members of defunct Colombian terrorist organization the Popular Liberation Army (EPL), took hostage 10 employees of Spanish energy consortium REPSOL. Those kidnapped included five U.S. citizens, one Argentine, one Chilean, one New Zealander, and two French pilots who escaped four days later. On January 30, 2001, the kidnapers murdered American hostage Ronald Sander. The remaining hostages were released on February 23 following the payment of \$13 million in ransom by the oil companies.

Attack on U.S.S. *Cole*, October 12, 2000: In Aden, Yemen, a small dingy carrying explosives rammed the destroyer U.S.S. *Cole*, killing 17 sailors and injuring 39 others. Supporters of Usama Bin Laden were suspected.

Manila Bombing, December 30, 2000: A bomb exploded in a plaza across the street from the U.S. Embassy in Manila, injuring nine persons. The Moro Islamic Liberation Front was likely responsible.

2001

Srinagar Airport Attack and Assassination Attempt, January 17, 2001: In India, six members of the Lashkar-e-Tayyba militant group were killed when they attempted to seize a local airport. Members of Hizbul Mujaheddin fired two rifle grenades at Farooq Abdullah, Chief Minister for Jammu and Kashmir. Two persons were wounded in the unsuccessful assassination attempt.

BBC Studios Bombing, March 4, 2001: A car bomb exploded at midnight outside of the British Broadcasting Corporation's main production studios in London. One person was injured. British authorities suspected the Real IRA had planted the bomb.

Suicide Bombing in Israel, March 4, 2001: A suicide bomb attack in Netanya killed 3 persons and wounded 65. HAMAS later claimed responsibility.

ETA Bombing, March 9, 2001: Two policemen were killed by the explosion of a car bomb in Hernani, Spain.

Airliner Hijacking in Istanbul, March 15, 2001: Three Chechens hijacked a Russian airliner during a flight from Istanbul to Moscow and forced it to fly to Medina, Saudi Arabia. The plane carried 162 passengers and a crew of 12. After a 22-hour siege during which more than 40 passengers were released, Saudi security forces stormed the plane, killing a hijacker, a passenger, and a flight attendant.

Bus Stop Bombing, April 22, 2001: A member of HAMAS detonated a bomb he was carrying near a bus stop in Kfar Siva, Israel, killing one person and injuring 60.

Philippines Hostage Incident, May 27, 2001: Muslim Abu Sayyaf guerrillas seized 13 tourists and 3 staff members at a resort on Palawan Island and took their captives to Basilan Island. The captives

included three U.S. citizens: Guellermo Sobero and missionaries Martin and Gracia Burnham. Philippine troops fought a series of battles with the guerrillas between June 1 and June 3 during which 9 hostages escaped and two were found dead. The guerrillas took additional hostages when they seized the hospital in the town of Lamitan. On June 12, Abu Sayyaf spokesman Abu Sabaya claimed that Sobero had been killed and beheaded; his body was found in October. The Burnhams remained in captivity until June 2002.

Tel-Aviv Nightclub Bombing, June 1, 2001: HAMAS claimed responsibility for the suicide bombing of a popular Israeli nightclub that caused over 140 casualties.

HAMAS Restaurant Bombing, August 9, 2001: A HAMAS-planted bomb detonated in a Jerusalem pizza restaurant, killing 15 people and wounding more than 90. The Israeli response included occupation of Orient House, the Palestine Liberation Organization's political headquarters in East Jerusalem.

Suicide Bombing in Israel, September 9, 2001: The first suicide bombing carried out by an Israeli Arab killed 3 persons in Nahariya. HAMAS claimed responsibility.

Death of "the Lion of the Panjshir", September 9, 2001: Two suicide bombers fatally wounded Ahmed Shah Massoud, a leader of Afghanistan's Northern Alliance, which had opposed both the Soviet occupation and the post-Soviet Taliban government. The bombers posed as journalists and were apparently linked to al-Qaida. The Northern Alliance did not confirm Massoud's death until September 15.

Terrorist Attacks on U.S. Homeland, September 11, 2001: Two hijacked airliners crashed into the twin towers of the World Trade Center. Soon thereafter, the Pentagon was struck by a third hijacked plane. A fourth hijacked plane, suspected to be bound for a high-profile target in Washington, crashed into a field in southern Pennsylvania. The attacks killed 3,025 U.S. citizens and other nationals. President Bush and Cabinet officials indicated that Usama Bin Laden was the prime suspect and that they considered the United States in a state of war with international terrorism. In the aftermath of the attacks, the United States formed the Global Coalition Against Terrorism.

Attack on the Jammu and Kashmir Legislature, October 1, 2001: After a suicide car bomber forced the gate of the state legislature in Srinagar, two gunmen entered the building and held off

police for seven hours before being killed. Forty persons died in the incident. Jaish-e-Muhammad claimed responsibility.

Anthrax Attacks, October-November 2001: On October 7 the U.S. Centers for Disease Control and Prevention (CDC) reported that investigators had detected evidence that the deadly anthrax bacterium was present in the building where a Florida man who died of anthrax on October 5 had worked. Discovery of a second anthrax case triggered a major investigation by the Federal Bureau of Investigation (FBI). The two anthrax cases were the first to appear in the United States in 25 years. Anthrax subsequently appeared in mail received by television networks in New York and by the offices in Washington of Senate Majority Leader Tom Daschle and other members of Congress. Attorney General John Ashcroft said in a briefing on October 16, "When people send anthrax through the mail to hurt people and invoke terror, it's a terrorist act."

Assassination of an Israeli Cabinet Minister, October 17, 2001: A Palestinian gunman assassinated Israeli Minister of Tourism Rehavam Zeevi in the Jerusalem hotel where he was staying. The Popular Front for the Liberation of Palestine (PFLP) claimed to have avenged the death of PFLP Mustafa Zubari.

Attack on a Church in Pakistan, October 28, 2001: Six masked gunmen shot up a church in Bahawalpur, Pakistan, killing 15 Pakistani Christians. No group claimed responsibility, although various militant Muslim groups were suspected.

Suicide Bombings in Jerusalem, December 1, 2001: Two suicide bombers attacked a Jerusalem shopping mall, killing 10 persons and wounding 170.

Suicide Bombing in Haifa, December 2, 2001: A suicide bomb attack aboard a bus in Haifa, Israel, killed 15 persons and wounded 40. HAMAS claimed responsibility for both this attack and those on December 1 to avenge the death of a HAMAS member at the hands of Israeli forces a week earlier.

Attack on the Indian Parliament, December 13, 2001: Five gunmen attacked the Indian Parliament in New Delhi shortly after it had adjourned. Before security forces killed them, the attackers killed 6 security personnel and a gardener. Indian officials blamed Lashkar-e-Tayyiba and demanded that Pakistan crack down on it and on other Muslim separatist groups in Kashmir.

2002

Ambush on the West Bank, January 15, 2002: Palestinian militants fired on a vehicle in Beit Sahur, killing one passenger and wounding the other. The dead passenger claimed U.S. and Israeli citizenship. The al-Aqsa Martyrs' Battalion claimed responsibility.

Shooting Incident in Israel, January 17, 2002: A Palestinian gunman killed 6 persons and wounded 25 in Hadera, Israel, before being killed by Israeli police. The al-Aqsa Martyrs' Brigades claimed responsibility as revenge for Israel's killing of a leading member of the group.

Drive-By Shooting at a U.S. Consulate, January 22, 2002: Armed militants on motorcycles fired on the U.S. Consulate in Calcutta, India, killing 5 Indian security personnel and wounding 13 others. The Harakat ul-Jihad-I-Islami and the Asif Raza Commandoes claimed responsibility. Indian police later killed two suspects, one of whom confessed to belonging to Lashkar-e-Tayyiba as he died.

Bomb Explosion in Kashmir, January 22, 2002: A bomb exploded in a crowded retail district in Jammu, Kashmir, killing one person and injuring nine. No group claimed responsibility.

Kidnapping of Daniel Pearl, January 23, 2002: Armed militants kidnapped *Wall Street Journal* reporter Daniel Pearl in Karachi, Pakistan. Pakistani authorities received a videotape on February 20 depicting Pearl's murder. His grave was found near Karachi on May 16. Pakistani authorities arrested four suspects. Ringleader Ahmad Omar Saeed Sheikh claimed to have organized Pearl's kidnapping to protest Pakistan's subservience to the United States, and had belonged to Jaish-e-Muhammad, an Islamic separatist group in Kashmir. All four suspects were convicted on July 15. Saeed Sheikh was sentenced to death, the others to life imprisonment.

Suicide Bombing in Jerusalem, January 27, 2002: A suicide bomb attack in Jerusalem killed one other person and wounded 100. The incident was the first suicide bombing made by a Palestinian woman.

Suicide Bombing in the West Bank, February 16, 2002: A suicide bombing in an outdoor food court in Karmeil Shomron killed 4 persons and wounded 27. Two of the dead and two of the wounded were U.S. citizens. The Popular Front for the Liberation of Palestine (PFLP) claimed responsibility.

Suicide Bombing in the West Bank, March 7, 2002: A suicide bombing in a supermarket in the settlement of Ariel wounded 10 persons, one of whom was a U.S. citizen. The PFLP claimed responsibility.

Suicide Bombing in Jerusalem, March 9, 2002: A suicide bombing in a Jerusalem restaurant killed 11 persons and wounded 52, one of whom was a U.S. citizen. The al-Aqsa Martyrs' Brigades claimed responsibility.

Drive-By Shooting in Colombia, March 14, 2002: Gunmen on motorcycles shot and killed two U.S. citizens who had come to Cali, Colombia, to negotiate the release of their father, who was a captive of the FARC. No group claimed responsibility.

Grenade Attack on a Church in Pakistan, March 17, 2002: Militants threw grenades into the Protestant International Church in Islamabad, Pakistan, during a service attended by diplomatic and local personnel. Five persons, two of them U.S. citizens, were killed and 46 were wounded. The dead Americans were State Department employee Barbara Green and her daughter Kristen Wormsley. Thirteen U.S. citizens were among the wounded. The Lashkar-e-Tayyiba group was suspected.

Car Bomb Explosion in Peru, March 20, 2002: A car bomb exploded at a shopping center near the U.S. Embassy in Lima, Peru. Nine persons were killed and 32 wounded. The dead included two police officers and a teenager. Peruvian authorities suspected either the Shining Path rebels or the Tupac Amaru Revolutionary Movement. The attack occurred 3 days before President George W. Bush visited Peru.

Suicide Bombing in Jerusalem, March 21, 2002: A suicide bombing in Jerusalem killed 3 persons and wounded 86 more, including 2 U.S. citizens. The Palestinian Islamic Jihad claimed responsibility.

Suicide Bombing in Israel, March 27, 2002: A suicide bombing in a noted restaurant in Netanya, Israel, killed 22 persons and wounded 140. One of the dead was a U.S. citizen. The Islamic Resistance Movement (HAMAS) claimed responsibility.

Temple Bombing in Kashmir, March 30, 2002: A bomb explosion at a Hindu temple in Jammu, Kashmir, killed 10 persons. The Islamic Front claimed responsibility.

Suicide Bombing in the West Bank, March 31, 2002: A suicide bombing near an ambulance station in Efrat wounded four persons, including a U.S. citizen. The al-Aqsa Martyrs' Brigades claimed responsibility.

Armed attack on Kashmir, April 10, 2002: Armed militants attacked a residence in Gando, Kashmir, killing five persons and wounding four. No group claimed responsibility.

Synagogue Bombing in Tunisia, April 11, 2002: A suicide bomber detonated a truck loaded with propane gas outside a historic synagogue in Djerba, Tunisia. The 16 dead included 11 Germans, one French citizen, and three Tunisians. Twenty-six German tourists were injured. The Islamic Army for the Liberation of the Holy Sites claimed responsibility.

Suicide Bombing in Jerusalem, April 12, 2002: A female suicide bomber killed 6 persons in Jerusalem and wounded 90 others. The al-Aqsa Martyrs' Brigades claimed responsibility.

Car Bombing in Pakistan, May 8, 2002: A car bomb exploded near a Pakistani navy shuttle bus in Karachi, killing 12 persons and wounding 19. Eleven of the dead and 11 of the wounded were French nationals. Al-Qaida was suspected of the attack.

Parade Bombing in Russia, May 9, 2002: A remotely-controlled bomb exploded near a May Day parade in Kaspiisk, Dagestan, killing 42 persons and wounding 150. Fourteen of the dead and 50 of the wounded were soldiers. Islamists linked to al-Qaida were suspected.

Attack on a Bus in India, May 14, 2002: Militants fired on a passenger bus in Kaluchak, Jammu, killing 7 persons. They then entered a military housing complex and killed 3 soldiers and 7 military dependents before they were killed. The al-Mansooran and Jamiat ul-Mujahedin claimed responsibility.

Bomb Attacks in Kashmir, May 17, 2002: A bomb explosion near a civil secretariat area in Srinagar, Kashmir, wounded 6 persons. In Jammu, a bomb exploded at a fire services headquarters, killing two and wounding 16. No group claimed responsibility for either attack.

Hostage Rescue Attempt in the Philippines, June 7, 2002: Philippine Army troops attacked Abu Sayyaf terrorists on Mindanao Island in an attempt to rescue U.S. citizen Martin Burnham and his

wife Gracia, who had been kidnapped more than a year ago. Burnham was killed but his wife, though wounded, was freed. A Filipino hostage was killed, as were four of the guerrillas. Seven soldiers were wounded.

Car Bombing in Pakistan, June 14, 2002: A car bomb exploded near the U.S. Consulate and the Marriott Hotel in Karachi, Pakistan. Eleven persons were killed and 51 were wounded, including one U.S. and one Japanese citizen. Al Qaida and al-Qanin were suspected.

Suicide Bombing in Jerusalem, June 19, 2002: A suicide bombing at a bus stop in Jerusalem killed 6 persons and wounded 43, including 2 U.S. citizens. The al-Aqsa Martyrs' Brigades claimed responsibility.

Suicide Bombing in Tel Aviv, July 17, 2002: Two suicide bombers attacked the old bus station in Tel Aviv, Israel, killing 5 persons and wounding 38. The dead included one Romanian and two Chinese; another Romanian was wounded. The Islamic Jihad claimed responsibility.

Bombing at the Hebrew University, July 31, 2002: A bomb hidden in a bag in the Frank Sinatra International Student Center of Jerusalem's Hebrew University killed 9 persons and wounded 87. The dead included 5 U.S. citizens and 4 Israelis. The wounded included 4 U.S. citizens, 2 Japanese, and 3 South Koreans. The Islamic Resistance Movement (HAMAS) claimed responsibility.

Suicide Bombing in Israel, August 4, 2002: A suicide bomb attack on a bus in Safed, Israel, killed 9 persons and wounded 50. Two of the dead were Philippine citizens; many of the wounded were soldiers returning from leave. HAMAS claimed responsibility.

Attack on a School in Pakistan, August 5, 2002: Gunmen attacked a Christian school attended by children of missionaries from around the world. Six persons (two security guards, a cook, a carpenter, a receptionist, and a private citizen) were killed and a Philippine citizen was wounded. A group called al-Intigami al-Pakistani claimed responsibility.

Attack on Pilgrims in Kashmir, August 6, 2002: Armed militants attacked a group of Hindu pilgrims with guns and grenades in Pahalgam, Kashmir. Nine persons were killed and 32 were wounded. The Lashkar-e-Tayyiba claimed responsibility.

Assassination in Kashmir, September 11, 2002: Gunmen killed Kashmir's Law Minister Mushtaq Ahmed Lone and six security guards in Tikipora. Lashkar-e-Tayyiba, Jamiat ul-Mujahedin, and Hizb ul-Mujahedin all claimed responsibility. Other militants attacked the residence of the Minister of Tourism with grenades, injuring four persons. No group claimed responsibility.

Ambush on the West Bank, September 18, 2002: Gunmen ambushed a vehicle on a road near Yahad, killing an Israeli and wounding a Romanian worker. The al-Aqsa Martyrs' Brigades claimed responsibility.

Suicide Bomb Attack in Israel, September 19, 2002: A suicide bomb attack on a bus in Tel Aviv killed 6 persons and wounded 52. One of the dead was a British subject. HAMAS claimed responsibility.

Attack on a French Tanker, October 6, 2002: An explosive-laden boat rammed the French oil tanker *Limburg*, which was anchored about 5 miles off al-Dhabbah, Yemen. One person was killed and 4 were wounded. Al-Qaida was suspected.

Car Bomb Explosion in Bali, October 12, 2002: A car bomb exploded outside the Sari Club Discotheque in Denpasar, Bali, Indonesia, killing 202 persons and wounding 300 more. Most of the casualties, including 88 of the dead, were Australian tourists. Seven Americans were among the dead. Al-Qaida claimed responsibility. Two suspects were later arrested and convicted. Iman Samudra, who had trained in Afghanistan with al-Qaeda and was suspected of belonging to Jemaah Islamiya, was sentenced to death on September 10, 2003.

Chechen Rebels Seize a Moscow Theater, October 23-26, 2002: Fifty Chechen rebels led by Movsar Barayev seized the Palace of Culture Theater in Moscow, Russia, to demand an end to the war in Chechnya. They seized more than 800 hostages from 13 countries and threatened to blow up the theater. During a three-day siege, they killed a Russian policeman and five Russian hostages. On October 26, Russian Special Forces pumped an anesthetic gas through the ventilation system and then stormed the theater. All of the rebels were killed, but 94 hostages (including one American) also died, many from the effects of the gas. A group led by Chechen warlord Shamil Basayev claimed responsibility.

Assassination of an AID Official, October 28, 2002: Gunmen in Amman assassinated Laurence Foley, Executive Officer of the U.S. Agency for International Development Mission in Jordan. The Honest People of Jordan claimed responsibility.

Suicide Bombing in Jerusalem, November 21, 2002: A suicide bomb attack on a bus on Mexico Street in Jerusalem killed 11 persons and wounded 50 more. One of the dead was a Romanian. HAMAS claimed responsibility.

Attack on Temples in Kashmir, November 24, 2002: Armed militants attacked the Reghunath and Shiv temples in Jammu, Kashmir, killing 13 persons and wounding 50. The Lashkare-e-Tayyiba claimed responsibility.

Attacks on Israeli Tourists in Kenya, November 28, 2002: A three-person suicide car bomb attack on the Paradise Hotel in Mombasa, Kenya, killed 15 persons and wounded 40. Three of the dead and 18 of the wounded were Israeli tourists; the others were Kenyans. Near Mombasa's airport, two SA-7 shoulder-fired missiles were fired at an Arkia Airlines Boeing 757 that was carrying 261 passengers back to Israel. Both missiles missed. Al-Qaida, the Government of Universal Palestine in Exile, and the Army of Palestine claimed responsibility for both attacks. Al-Ittihad al-Islami was also suspected of involvement.

Attack on a Bus in the Philippines, December 26, 2002: Armed militants ambushed a bus carrying Filipino workers employed by the Canadian Toronto Ventures Inc. Pacific mining company in Zamboanga del Norte. Thirteen persons were killed and 10 wounded. Philippine authorities suspected the Moro Islamic Liberation Front (MILF), which had been extorting money from Toronto Ventures. The Catholic charity Caritas-Philippines said that Toronto Ventures had harassed tribesmen who opposed mining on their ancestral lands.

Bombing of a Government Building in Chechnya, December 27, 2002: A suicide bomb attack involving two explosives-laden trucks destroyed the offices of the pro-Russian Chechen government in Grozny. The attack killed over 80 people and wounded 210. According to a Chechen website run by the Kavkaz Center, Chechen warlord Shamil Basayev claimed responsibility.

2003

Suicide Bombings in Tel Aviv, January 5, 2003: Two suicide bomb attacks killed 22 and wounded at least 100 persons in Tel Aviv, Israel. Six of the victims were foreign workers. The Al-Aqsa Martyrs' Brigades claimed responsibility.

Night Club Bombing in Colombia, February 7, 2003: A car bomb exploded outside a night club in Bogota, Colombia, killing 32 persons and wounding 160. No group claimed responsibility, but Colombian officials suspected the Colombian Revolutionary Armed Forces (FARC) of committing the worst terrorist attack in the country in a decade.

Assassination of a Kurdish Leader, February 8, 2003: Members of Ansar al-Islam assassinated Kurdish legislator Shawkat Haji Mushir and captured two other Kurdish officials in Qamash Tapa in northern Iraq.

Suicide Bombing in Haifa, March 5, 2003: A suicide bombing aboard a bus in Haifa, Israel, killed 15 persons and wounded at least 40. One of the dead claimed U.S. as well as Israeli citizenship. The bomber's affiliation was not immediately known.

Suicide Bombing in Netanya, March 30, 2003: A suicide bombing in a cafe in Netanya, Israel, wounded 38 persons. Only the bomber was killed. Islamic Jihad claimed responsibility and called the attack a "gift" to the people of Iraq.

Unsuccessful Hostage Rescue Attempt in Colombia, May 5, 2003: The FARC killed 10 hostages when Colombian special forces tried to rescue them from a jungle hideout near Urrao, in Colombia's Antioquia State. The dead included Governor Guillermo Gavira and former Defense Minister Gilberto Echeverri Mejia, who had been kidnapped in April 2002.

Truck Bomb Attacks in Saudi Arabia, May 12, 2003: Suicide bombers attacked three residential compounds for foreign workers in Riyadh, Saudi Arabia. The 34 dead included 9 attackers, 7 other Saudis, 9 U.S. citizens, and one citizen each from the United Kingdom, Ireland, and the Philippines. Another American died on June 1. It was the first major attack on U.S. targets in Saudi Arabia since the end of the war in Iraq. Saudi authorities arrested 11 al-Qaida suspects on May 28.

Truck Bombing in Chechnya, May 12, 2003: A truck bomb explosion demolished a government compound in Znamenskoye, Chechnya, killing 54 persons. Russian authorities blamed followers of a Saudi-born Islamist named Abu Walid. President Vladimir Putin said that he suspected that there was an al-Qaida connection.

Attempted Assassination in Chechnya, May 12, 2003: Two female suicide bombers attacked Chechen Administrator Mufti Akhmed Kadyrov during a religious festival in Iliskhan Yurt. Kadyrov escaped injury, but 14 other persons were killed and 43 were wounded. Chechen rebel leader Shamil Basayev claimed responsibility.

Suicide Bomb Attacks in Morocco, May 16, 2003: A team of 12 suicide bombers attacked five targets in Casablanca, Morocco, killing 43 persons and wounding 100. The targets were a Spanish restaurant, a Jewish community, a Jewish cemetery, a hotel, and the Belgian Consulate. The Moroccan Government blamed the Islamist al-Assirat al-Moustaquim (The Righteous Path), but foreign commentators suspected an al-Qaida connection.

Suicide Bomb Attack in Jerusalem, May 18, 2003: A suicide bomb attack on a bus in Jerusalem's French Hill district killed 7 persons and wounded 20. The bomber was disguised as a religious Jew. HAMAS claimed responsibility

Suicide Bombing in Afula, May 19, 2003: A suicide bomb attack by a female Palestinian student killed 3 persons and wounded 52 at a shopping mall in Afula, Israel. Both Islamic Jihad and the al-Aqsa Martyrs' Brigades claimed responsibility.

Suicide Bombing in Jerusalem, June 11, 2003: A suicide bombing aboard a bus in Jerusalem killed 16 persons and wounded at least 70, one of whom died later. HAMAS claimed responsibility, calling it revenge for an Israeli helicopter attack on HAMAS leader Abdelaziz al-Rantisi in Gaza City the day before.

Truck Bombing in Northern Ossetia, August 1, 2003: A suicide truck bomb attack destroyed a Russian military hospital in Mozdok, North Ossetia and killed 50 persons. Russian authorities attributed the attack to followers of Chechen rebel leader Shamil Basayev.

Hotel Bombing in Indonesia, August 5, 2003: A car bomb exploded outside the Marriott Hotel in Jakarta, Indonesia, killing 10 persons and wounding 150. One of the dead was a Dutch citizen. The wounded included an American, a Canadian, an Australian, and two Chinese. Indonesian authorities suspected the Jemaah Islamiah, which had carried out the October 12, 2002 bombing in Bali.

Bombing of the Jordanian Embassy in Baghdad, August 7, 2003: A car bomb exploded outside the Jordanian Embassy in Baghdad, Iraq, killing 19 persons and wounding 65. Most of the victims were apparently Iraqis, including 5 police officers. No group claimed responsibility.

Suicide Bombings in Israel and the West Bank, August 12, 2003: The first suicide bombings since the June 29 Israeli-Palestinian truce took place. The first, in a supermarket at Rosh Haayin, Israel, killed one person and wounded 14. The second, at a bus stop near the Ariel settlement in the West Bank, killed one person and wounded 3. The al-Aqsa Martyrs' Brigades claimed responsibility for the first; HAMAS claimed responsibility for the second.

Bombing of the UN Headquarters in Baghdad, August 19, 2003: A truck loaded with surplus Iraqi ordnance exploded outside the United Nations Headquarters in Baghdad's Canal Hotel. A hospital across the street was also heavily damaged. The 23 dead included UN Special Representative Sergio Vieira de Mello. More than 100 persons were wounded. It was not clear whether the bomber was a Baath Party loyalist or a foreign Islamic militant. An al-Qaeda branch called the Brigades of the Martyr Abu Hafz al-Masri later claimed responsibility.

Suicide Bombing in Jerusalem, August 19, 2003: A suicide bombing aboard a bus in Jerusalem killed 20 persons and injured at least 100, one of whom died later. Five of the dead were American citizens. HAMAS and Islamic Jihad claimed responsibility, although HAMAS leader al-Rantisi said that his organization remained committed to the truce while reserving the right to respond to Israeli military actions.

Car Bomb Kills Shi'ite Leader in Najaf, August 29, 2003: A car bomb explosion outside the Shrine of the Imam Ali in Najaf, Iraq killed at least 81 persons and wounded at least 140. The dead included the Ayatollah Mohammed Bakir al-Hakim, one of four leading Shi'ite clerics in Iraq. Al-Hakim had been the leader of the Supreme Council for the Islamic Revolution in Iraq (SCIRI) since its establishment in 1982, and SCIRI had recently agreed to work with the U.S.-sponsored Iraqi

Governing Council. It was not known whether the perpetrators were Baath Party loyalists, rival Shi'ites, or foreign Islamists.

Suicide Bombings in Israel, September 9, 2003: Two suicide bombings took place in Israel. The first, at a bus stop near the Tsrifin army base southeast of Tel Aviv, killed 7 soldiers and wounded 14 soldiers and a civilian. The second, at a café in Jerusalem's German Colony neighborhood, killed 6 persons and wounded 40. HAMAS did not claim responsibility until the next day, although a spokesman called the first attack "a response to Israeli aggression."

Assassination of an Iraqi Governing Council Member, September 20, 2003: Gunmen shot and seriously wounded Akila Hashimi, one of three female members of the Iraqi Governing Council, near her home in Baghdad. She died September 25.

A Second Attack on the UN Headquarters in Baghdad, September 22, 2003: A suicide car bomb attack on the UN Headquarters in Baghdad killed a security guard and wounded 19 other persons.

Suicide Bombing in Israel, October 4, 2003: A Palestinian woman made a suicide bomb attack on a restaurant in Haifa, killing 19 persons and wounding at least 55. Islamic Jihad claimed responsibility for the attack. The next day, Israel bombed a terrorist training camp in Syria.

Attacks in Iraq, October 9, 2003: Gunmen assassinated a Spanish military attaché in Baghdad. A suicide car bomb attack on an Iraqi police station killed 8 persons and wounded 40.

Car Bombings in Baghdad, October 12, 2003: Two suicide car bombs exploded outside the Baghdad Hotel, which housed U.S. officials. Six persons were killed and 32 wounded. Iraqi and U.S. security personnel apparently kept the cars from actually reaching the hotel.

Bomb Attack on U.S. Diplomats in the Gaza Strip, October 15, 2003: A remote-controlled bomb exploded under a car in a U.S. diplomatic convoy passing through the northern Gaza Strip. Three security guards, all employees of DynCorp, were killed. A fourth was wounded. The diplomats were on their way to interview Palestinian candidates for Fulbright scholarships to study in the United States. Palestinian President Arafat and Prime Minister Qurei condemned the attack, while the major Palestinian militant groups denied responsibility. The next day, Palestinian security forces arrested several suspects, some of whom belonged to the Popular Resistance Committees.

Rocket Attack on the al-Rashid Hotel in Baghdad, October 26, 2003: Iraqis using an improvised rocket launcher bombarded the al-Rashid Hotel in Baghdad, killing one U.S. Army officer and wounding 17 persons. The wounded included 4 U.S. military personnel and seven American civilians. Deputy Secretary of Defense Paul D. Wolfowitz, who was staying at the hotel, was not injured. After visiting the wounded, he said, "They're not going to scare us away; we're not giving up on this job."

Assassination of a Deputy Mayor in Baghdad, October 26, 2003: Two gunmen believed to be Baath Party loyalists assassinated Faris Abdul Razaq al-Assam, one of three deputy mayors of Baghdad. U.S. officials did not announce al-Assam's death until October 28.

Wave of Car Bombings in Baghdad, October 27, 2003: A series of suicide car bombings in Baghdad killed at least 35 persons and wounded at least 230. Four attacks were directed at Iraqi police stations, the fifth and most destructive was directed at the International Committee of the Red Cross headquarters, where at least 12 persons were killed. A sixth attack failed when a car bomb failed to explode and the bomber was wounded and captured by Iraqi police. U.S. and Iraqi officials suspected that foreign terrorists were involved; the unsuccessful bomber said he was a Syrian national and carried a Syrian passport. After a meeting with Administrator L. Paul Bremer, President Bush said, "The more successful we are on the ground, the more these killers will react."

Suicide Bombing in Riyadh, November 8, 2003: In Riyadh, a suicide car bombing took place in the Muhaya residential compound, which was occupied mainly by nationals of other Arab countries. Seventeen persons were killed and 122 were wounded. The latter included 4 Americans. The next day, Deputy Secretary of State Armitage said al-Qaeda was probably responsible.

Truck Bombing in Nasiriyah, November 12, 2003: A suicide truck bomb destroyed the headquarters of the Italian military police in Nasiriyah, Iraq, killing 18 Italians and 11 Iraqis and wounding at least 100 persons.

Synagogue Bombings in Istanbul, November 15, 2003: Two suicide truck bombs exploded outside the Neve Shalom and Beth Israel synagogues in Istanbul, killing 25 persons and wounding at least 300 more. The initial claim of responsibility came from a Turkish militant group, the Great Eastern Islamic Raiders' Front, but Turkish authorities suspected an al-Qaeda connection. The next day, the London-based newspaper *al-Quds al-Arabi* received an e-mail in which an al-Qaeda branch called the

Brigades of the Martyr Abu Hafz al-Masri claimed responsibility for the Istanbul synagogue bombings.

Grenade Attacks in Bogota, November 15, 2003: Grenade attacks on two bars frequented by Americans in Bogota killed one person and wounded 72, including 4 Americans. Colombian authorities suspected FARC (the Revolutionary Armed Forces of Colombia). The U.S. Embassy suspected that the attacks had targeted Americans and warned against visiting commercial centers and places of entertainment.

More Suicide Truck Bombings in Istanbul, November 20, 2003: Two more suicide truck bombings devastated the British HSBC Bank and the British Consulate General in Istanbul, killing 27 persons and wounding at least 450. The dead included Consul General Roger Short. U.S., British, and Turkish officials suspected that al-Qaeda had struck again. The U.S. Consulate in Istanbul was closed, and the Embassy in Ankara advised American citizens in Istanbul to stay home.

Car Bombing in Kirkuk, November 20, 2003: A suicide car bombing in Kirkuk killed 5 persons. The target appeared to be the headquarters of the Patriotic Union of Kurdistan. PUK officials suspected the Ansar al-Islam group, which was said to have sheltered fugitive Taliban and al-Qaeda members after the U.S. campaign in Afghanistan.

Attacks on Other Coalition Personnel in Iraq, November 29-30, 2003: Iraqi insurgents stepped up attacks on nationals of other members of the Coalition. On November 29, an ambush in Mahmudiyah killed 7 out of a party of 8 Spanish intelligence officers. Iraqi insurgents also killed two Japanese diplomats near Tikrit. On November 30, another ambush near Tikrit killed two South Korean electrical workers and wounded two more. A Colombian employee of Kellogg Brown & Root was killed and two were wounded in an ambush near Balad.

Train Bombing in Southern Russia, December 5, 2003: A suicide bomb attack killed 42 persons and wounded 150 aboard a Russian commuter train in the south Russian town of Yessentuki. Russian officials suspected Chechen rebels; President Putin said the attack was meant to disrupt legislative elections. Chechen rebel leader Aslan Maskhadov denied any involvement.

Suicide Bombing in Moscow, December 9, 2003: A female suicide bomber killed 5 other persons and wounded 14 outside Moscow's National Hotel. She was said to be looking for the State Duma.

Suicide Car Bombings in Iraq, December 15, 2003: Two days after the capture of Saddam Hussein, there were two suicide car bomb attacks on Iraqi police stations. One at Husainiyah killed 8 persons and wounded 20. The other, at Ameriyah, wounded 7 Iraqi police. Guards repelled a second vehicle.

Office Bombing in Baghdad, December 19, 2003: A bomb destroyed the Baghdad office of the Supreme Council of the Islamic Revolution in Iraq, killing a woman and wounding at least 7 other persons.

Suicide Car Bombing in Irbil, December 24, 2003: A suicide car bomb attack on the Kurdish Interior Ministry in Irbil, Iraq, killed 5 persons and wounded 101.

Attempted Assassination in Rawalpindi, December 25, 2003: Two suicide truck bombers killed 14 persons as President Musharraf's motorcade passed through Rawalpindi, Pakistan. An earlier attempt on December 14 caused no casualties. Pakistani officials suspected Afghan and Kashmiri militants. On January 6, 2004, Pakistani authorities announced the arrest of 6 suspects who were said to be members of Jaish-e-Muhammad.

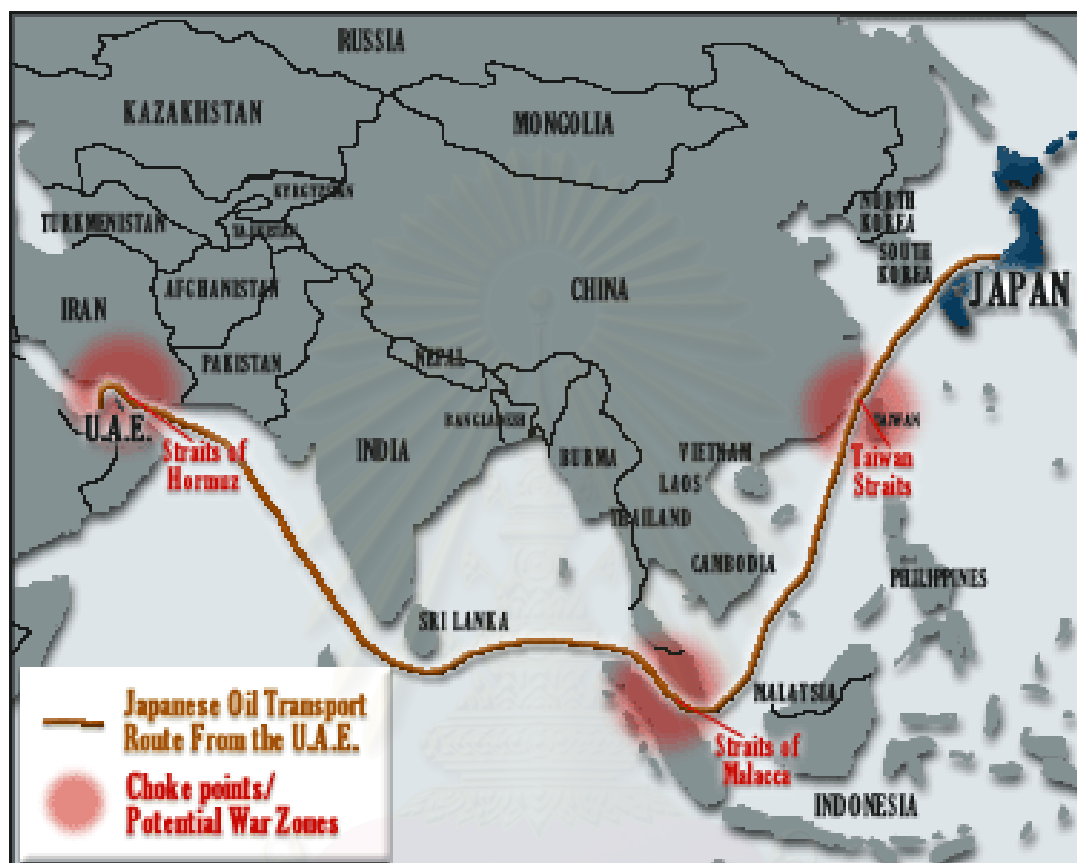
Suicide Bombing in Israel, December 25, 2003: A Palestinian suicide bomber killed 4 persons at a bus stop near Petah Tikva, Israel. The Popular Front for the Liberation of Palestine claimed responsibility for the attack in retaliation for Israeli military operations in Nablus that had begun two days earlier.

Restaurant Bombing in Baghdad, December 31, 2003: A car bomb explosion outside Baghdad's Nabil Restaurant killed 8 persons and wounded 35. The wounded included 3 *Los Angeles Times* reporters and 3 local employees.

Source: Federation of American Scientists

Available from: http://www.fas.org/irp/threat/terror_chron.html

ภาคผนวก ฐ
เส้นทางการขนส่งน้ำมันของญี่ปุ่น

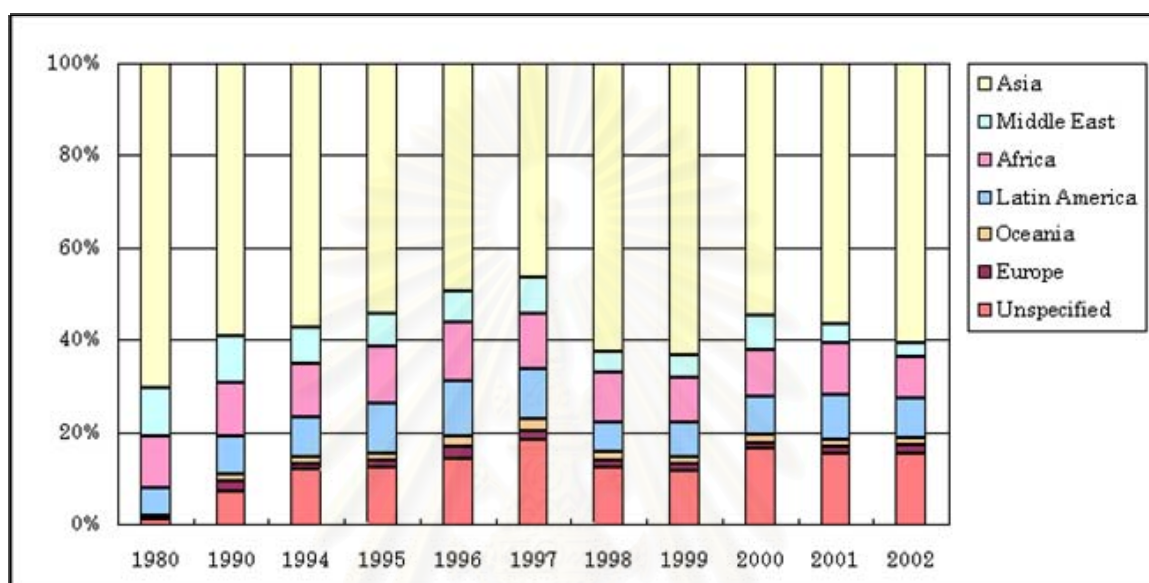

Source: Fusion network services corp.

Available from: www2.gol.com/users/coynerhm/will_japan_rearm.htm

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ๓
 การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA)
 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 – ค.ศ. 2002

Source: Ministry of Foreign Affairs, Japan

Available from: <http://web-japan.org/stat/stats/23ODA22.html>

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

น.ส. ผณิตา ไชยสร เกิดเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2522 ที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จ การศึกษาปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาโทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปีการศึกษา 2544 และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิตที่ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2545.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย